שפת הסוד

מכתוב | ספרות ערבית בעברית
مكتوب | أدب عربي بالعبرية

נג׳וא בַּרכאת

שפת הסוד

מערבית:
כפאח עבד אלחלים וברוריה הורביץ

פרדס הוצאה לאור
ספרות עברית מתקדמת
מפעל הפיס
מכון ון ליר בירושלים
THE VAN LEER JERUSALEM INSTITUTE
معهد فان لير في القدس
מכתוב | ספרות ערבית בעברית
مكتوب | أدب عربي بالعبرية

نجوى بركات

لغة السر

ترجمة: كفاح عبد الحليم وبروريا هورفيتس

تحرير أدبي: دافنا روزينبليت

تحرير لغوي: أميرة بنياميني-نيفو

Najwa Barakat

THE SECRET LANGUAGE

Copyright © 2004 Najwa Barakat
All rights reserved
First published in Arabic by Dar Al-Adab, Beirut
Hebrew Translation: Kifah Abdul Halim and Bruria Horvitz

נג׳וא בַּרכאת

שפת הסוד

מערבית: כפאח עבד אלחלים וברוריה הורביץ
עריכת ספרות: דפנה רוזנבליט
עריכת לשון: אמירה בנימיני־נבו

עורך הסדרה: יהודה שנהב־שהרבני
עורכי משנה: יונתן מנדל ואיאד ברגותי
תקשורת וזכויות יוצרים: כפאח עבד אלחלים
רכזת המערכת: חנאן סעדי
עורכת הפקה: שיראל בן־חיים
על הכריכה:
Tayseer Barakat, *Separation #3*, 2017, Acrylic on canvas

עיצוב לוגו מכתוב: ראזי נג׳אר
סדר ועימוד: אמל שופאני

אין לצלם, להעתיק, להקליט, לשכפל או להפיץ בכל דרך שהיא ובשום אמצעי, אלקטרוני, אופטי או מכני, קטעים כלשהם מספר זה, וכן אין לעשות שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בתוכן הספר ללא רשות מפורשת בכתב מהמו״ל.

©
כל הזכויות שמורות 2021
בשיתוף מועצת הפיס לתרבות ולאמנות
מכון ון ליר בירושלים
פרדס הוצאה לאור
ת.ד. 33709, חיפה 3133602
contact@pardes.co.il
טל׳: 04-8641939
www.maktoobooks.com
Printed in Israel - נדפס בישראל 2021
מסת״ב: 978-965-541-158-4

מדוע המילים כַּלַם (פְּצַע) וכַּלַאם (דיבורים) נגזרות מאותו השורש?

כי דיבורים הם המקור כמעט לכל פגע

(אִבְּן גִ׳נִי בספרו אַלְחַ׳צַאאִ׳ץ)

הערת פתיחה

ברוכים הבאים אל כפר אַלְיֶסֵר. שימו לב, החוויה שמצפה לכם כאן עלולה לעורר דריכות, מתח ולא מעט סימני שאלה.

בעוד זמן קצר ניכנס אל המַזאר. המזאר הוא שם המקדש שבו מוחזק לוח הגזירה הקדומה, לוח אבן שבו מקובצים וחתומים כל מאורעות תבל ומלואה, כל מה שהתרחש ועתיד להתרחש אי־פעם, מרגע בריאת העולם ועד יום כיליונו.

סביב המזאר התקבצו כמה אחים, חברי מסדר צופִי, חסידיו של השייח׳ הגדול. כבר שנים ארוכות הם חיים כאן ושוקדים על חיבורו של מילון סודי שיפענח את משמעויותיהן הנסתרות של האותיות הערביות. אל המזאר נוהגים אנשי הכפר והמחוז לעלות לרגל בחיפוש אחר מרפא לחולייהם ומענה למשאלות נפשם. את התשובות הם מקבלים מהאחים בדמות מילים ואותיות שאינן אלא דברי אלוהים חיים.

ביקורכם באתר ייפתח בתיאור חלום מטיל אימה שחלם סראג׳, זקן האחים במסדר. החלום יתאר מלחמת גוג ומגוג הפורצת בין אותיות האלפבית, הנלחמות זו בזו עד חורמה. אחר כך, בחשכת הליל, נתוודע בכפר לח׳לדון, צעיר יתום מאב שזיידון מוכר הנייר פרש עליו את חסותו. ח׳לדון שואף להגשים את חלומה של אמו ולהפוך לשומר המזאר. כמוכם, הקוראים, גם הוא עדיין אינו יודע מה עתיד לקרות לאחר שיגיש את מועמדותו לתפקיד. בחלומותיו הפרועים ביותר לא היה מנחש אילו סודות עתידים להיחשף, ואילו קללות

מועדות לנחות על כפרו. הרומן המונח בידיכם יחשוף בהדרגה, בפניו ובפניכם, שאלות העוסקות במהות הלשון ובמקורותיה. השאלות הללו, שיעסיקו את גיבורי הרומן, הן אותן שאלות שהעסיקו את מדעני הַכַּלַאם (השפה), חכמי השריעה (ההלכה) וְהַצוּפִים המוסלמים במשך מאות רבות של שנים.

המסע אל כפר אַלְיֶסֵר - שכולו פרי דמיונה של הסופרת הלבנונית בת זמננו נג׳וא ברכאת, אשר חוותה על בשרה את ייסורי הגלות, המלחמה והשימוש הדכאני שהשלטון עושה בשפה - הוא מסע לשוני קשה ותובעני. זהו מסע אל קרביה של השפה הערבית, לא פחות.

תרגום הרומן הזה בעבורכם, קוראי העברית, היה מסע דו־לשוני מאומץ של שתי מתרגמות, כפאח עבד אלחלים וברוריה הורביץ, האחת ערבייה והשנייה יהודייה. יחדיו הן יצקו את המפתן שדרכו ניתן להיכנס בעברית אל תוך העולם המדומיין הזה, שנכתב בערבית. הנוסח העברי שלהן עומד לצד הטקסט הערבי, ומקיים איתו דיאלוג חי ופורה.

ולבסוף אזהרה. במהלך המסע מועדים האחים, חברי המסדר, לנסות לעמוד בדרככם ולהכשיל אתכם. עליכם לדעת כי המניע למעשיהם הוא שאיפתם להשאיר בידיהם, ובידיהם בלבד, את המונופול על סודות השפה.

איאד ברגותי

עורך משנה של סדרת מכתוב

1

אלוהים עדי, צעדתי בדרך ונתקלתי באות נוּן (נ) שהיתה מוטלת על הארץ, הפוכה. הנקודה שבפיה צנחה ונתקעה בגרונה. אמרתי: אַעוּדְ׳ בִּאללה (אני מבקש חסות מהאל) וְבִּאסְם אללה אלרַחְמַן אלרַחִים (בשם האל הרחמן והרחום), הצטלבתי והתכופפתי לשוב ולהפוך אותה.

״הצטלבת, סַרַאג׳?״

כן, הצטלבתי ביד רועדת, ובן־רגע מצאתי את עצמי עומד מול הכותל המערבי, מתנועע בקצב מהיר, בתפילה. פניתי משם, אך בטרם הספקתי להרחיק לכת נתקלתי באות עַיִן (ע). היא פערה לעומתי את פיה כנחש, וכמעט סגרה את לסתותיה על רגלי. אחזתי בגופה המעוקל, מתחתי אותו בכל כוחי והשלכתי אותה מעלי. פתחתי בריצת אמוק והתחננתי בפני ריבון עולם, מלך המלכים הכול־יכול, שיגאל אותי ממצוקתי ויתווה לי מוצא מהסְבך שאליו נשאו אותי רגלי החוטאות.

העולם סביבי דמם, ולרגע דימיתי בנפשי שהאל חמל עלי, שמע את תפילתי והחליט להקל את סבלי. התיישבתי על גדת נחל להסדיר את נשימתי ולספוג את הנוזלים שניגרו ממני, אך בעודי נושם לרווחה הבחנתי באות יַאא׳ (ﻱ), ששטה במהירות על פני המים והביטה בי. על גופה היא עמסה אחים ואחיות רבים ככל שרק יכלה לשאת. שמתי לב שהיא ממהרת, חותרת לחמוק מהזרם לפני שיתחזק, יטיחה

אל הסלעים, ירסק אותה ואת מטענה ויציף את הנחל בחלקי גופות צפים, שלה ושל האותיות שיטבעו איתה במחזה קורע לב, עטוף בקצף הגלים.

הסבתי את מבטי ומיהרתי לקום ממקומי, כי הבנתי שיש כאן בעיה חמורה הדורשת טיפול מיידי. ידעתי שכדי לעמוד על טיבה יהיה עלי לפנות לאלתר למטֶה מאגר האותיות, לספר לחבריו מה אירע לי בדרך ובמה חזו עיני, ואז לדרוש הסבר ולברר מה עמדתם בנושא.

הו, הלוואי שלא הייתי נחשף למחזה שנגלה לעיני בהגיעי למטֶה. את מאור עיני הייתי נותן כדי שייחסך ממני. חשבתי שהנה יום הדין הגיע. יללת האותיות החרישה את אוזני, שהתמלאו באנחות, זמזומים, יבבות, נקישות, רטינות, חבטות, נשיפות וזעקות. בלי בושה ולעיני כול קיים האדון ד׳אל (נ) יחסים עם הגברת תאא׳ (ת), ושאר האותיות התערבבו זו בזו בלי לתת את דעתן על המשמעויות האובדות להן ועל ההגייה שהן משבשות.

ערכתי בירור, ונודע לי שמלך מלכי מִדְיָן, "כלמנ", מצא את מותו לצד אנשי שֶעַייבּ ושאר אותיות האלף-בית במרד שהנהיגו נגדו אֶחָיו - מלך מֶכָּה ואלְחִגַ׳אז "אבגד", מלך אלטַאאִ׳ף "הוז" ומלך נַגְ׳ד "חטי". כשבני העם הבינו מה מתרחש סביבם, גם הם החליטו להתמרד. הם סירבו לציית והחלו לשבש את אותיות ה"כלם", שהן אותיות המלוכה. כעת פשתה האנרכיה בכול, ההמון השתולל, ואותיות השפה הקבועות בשמות המלכים הופלו מכס השלטון.

לפתע נשמע קול רעם שהלך וגבר עד שמילא את האוויר, ומבול של סימני ניקוד ניתך בבת אחת: "בתחילה היינו אותיות קטנות," הן קראו, "אבל סורסנו להיות עבדים ונכבלנו כשפחות, ונגזר עלינו לשרת את האותיות עד יום מותנו. והנה עתה, לאחר ציפייה ארוכת שנים, לפתע באה שעתנו."

לאחר שסיימו סימני הניקוד לומר את דברם, הם הפקירו את גופֵי המילים והחלו להידחס בין האותיות בלי סדר. משמעויות התערערו, משקלים התרופפו, גְזרות השתבשו ותכנים התבלבלו. המילים התעוותו והחלו לדבר בשפה שהזכירה את המולת בבל לאחר בלילת להגיה, להגי האומות והמדינות.

כבשתי את פני בשולי הַחְ'רַקָה[1] שלי, אטמתי את אוזני ואמרתי לעצמי: איננִי רוצה לראות או לשמוע דבר. אסתלק מכאן מיד ואנסה לחמוק בשלום אל אנשי ולהזהירם מפני הסכנות האורבות להם, כדי שינקטו אמצעי זהירות ויבלמו את המרד המשתולל מחוץ לשעריהם. לאחר שהערכתי כי רחקתי מספיק וחשתי בטוח ומוגן מפני המהומה שהתחוללה על הגבעה ממול, סבתי לאחור ושלחתי אליה מבט אחרון. למול עיני ירדה מן השמים אַלְף (ﺍ) ענקית וחדה כחרב. היא נחתה על מאגר האותיות, כרתה את ראשי הפַּאא' (ف), הקַאף (ق), הוַאוּ (و), המִים (م) והעַיִן (ع), דקרה את הצַאד (ص) והדַּאד (ض), קטעה את איברי הבַּאא' (ب), התַּאא' (ت), הרַאא' (ر), התַּ'אא' (ث) והזַאיִ (ز), וננעצה בצווארִיהן של שאר האותיות, כורתת את רגליהן, מפלחת את בטניהן ועוקרת את עיניהן. כך היא המשיכה להכות ולא חדלה עד שכל האותיות נפלו שדודות ומרוסקות, ומעיהן נשפכו, ואז קרבה אליהן והעלתה אותן באש. שריפה איומה פרצה, ואחריה השתוללה סערה, ובעקבותיה קמה סופה עזה. לבסוף ירד משמים מבול, ואז ירד החידלון.

"ואחר כך?"

"אחר כך התעוררתי."

סראג' הושיט את ידו אל הקדירה הגדולה שניצבה במרכז החדר שבו התאספו האחים לארוחת ערב, ותר אחר שאריות מזון שירגיעו את ההתכווצות שחוללו בגרונו הזוועות שראה בחלום, ושאור הבוקר לא הצליח לפוגג. ידו שוטטה על שולי הקדירה ותחתיתה, אך מאמציו עלו

בתוהו, והוא השיבה למקומה על ירכו, מאוכזבת, רפה ומותשת.

האחים ישבו ושוחחו ביניהם בשקט. מבטיהם הביעו התנצלות ותוכחה על גרגרנותם הפזיזה, שהשכיחה מהם את עקרונות האחווה, ההדדיות והחלוקה השוויונית.

השייח'[2] הגדול הזדקף במקום מושבו. "סלח לנו, סראג'," אמר, "הרושם העז שדבריך הותירו הוא שגרם לנו להתנפל ברעבתנות על האוכל, ולא לשים לב שמעומק הזעזוע שאחז בך לא הושטת כלל את ידך אל הקדירה. אביא לך משהו שיפיג את רעבונך. עוד נותרו בסל מעט גבינה וזיתים. תרצה גם כוס תה?"

"טוב עשיתם," חייך סראג' בעצב, "אולי הבטן הריקה תחסוך ממני חלום בלהות נוסף. האם תהיה מוכן ברוב טובך לצקת על ידי מעט מים? עייפתי ואני מעדיף להקדים לשכב לישון."

השייח' הגדול קם ממקומו, רחץ את ידיו של סראג' וניגב אותן. אחר כך פינה לו דרך, וסראג' גישש את דרכו החוצה בעזרת מקל. השייח' הגדול הביט בו כשהתרחק במסדרון החשוך בגב שחוח ובכתפיים שמוטות, וציין בלבו שהוא הזדקן מאוד לאחרונה. מי ייתן וחדות מחשבתו לא תאבד לו עתה כמו ראייתו שנחלשה, הוא חשב. והחלום הנורא שסיפר, האם הוא היה מדרכי הגילוי,[3] או רק חזיון תעתועים של איש זקן שהשיטיון מכרסם במוחו? לרגע שקל השייח' הגדול לשתף את אחיו בהרהוריו ולשאול בעצתם, אך אז נמלך בדעתו. הוא ידע שדיון בנושא יפתח שרשרת של פרשנויות שתסתיים רק לקראת עלות השחר במקרה הטוב. שיחה כזאת תתיר את חרצובות לשונותיהם, והשעות שיחלפו במהירות ובקלילות ישכיחו מדעתם את המשימות המצפות להם ביום המחרת. הוא התבונן בהם יוצקים את המים זה על ידי זה לשטוף את שאריות האוכל השמנוניות. מארשת פניהם למד שהם מתכננים להעלות דברים בזמן שתיית התה, וידע שאם לא ימהר לקום, הם יתאספו סביבו ויכבלו אותו למקומו בשאלותיהם ויהפכו אותו לאסיר של תחושת אי-הנעימות שלו. וכל זאת משום שלא נענה

לבקשתו המרומזת של סראג׳, ולא הניח להם להביע את דעתם על חלומו המוזר ולהאריך בתגובות ובפרשנויות של אותו חלום, שהיה לדידו סימן אלוהי אשר נשלח מן העולם הנסתר לעבד המאמין וירא השמים המנהל חיי פרישות, מקדיש עצמו לעבודת האל ומתמסר לקריאה בקוראן.

מחר יום חדש, לחש השייח׳ הגדול לעצמו. הוא קם ממקומו, איחל לנוכחים לילה טוב והוביל את גופו התמיר המכוסה בחִ׳רקה מצמר אל אפלת המסדרון הארוך והחשוך שמשני צדיו שכנו חדרי האחים.

2

ח׳לדון גישש באפלה את דרכו לחדרה של אמו לוודא שהיא ישנה. בשנתה היתה נשימתה נקטעת מדי פעם על ידי נחירות שעלו כמו גל סואן, ואז שבו והתגלגלו במישור חד־גוני, שקטות ואחידות כמו שריקה של קומקום. כשפתח בזהירות את הדלת, גנחו ציריה כארי הפוער את פיו לפהק. לרגע קפא ח׳לדון על עומדו, אך האֵם רק התהפכה על יצועה בחיפוש אחר תנוחה חדשה, ואז שבה ושקעה בשינה עמוקה.

תחילה גער ח׳לדון בעצמו על שהזניח את הטיפול בצירים החלודים, אך מיד הפיס את דעתו בהבטחה שכבר מחר בבוקר ימשח אותם בשמן או בדונג. הוא שאף אוויר, כלא אותו בריאותיו ויצא מהחדר בצעדים מדודים. לבסוף סגר מאחוריו את הדלת בתנועה החלטית ונמרצת, שחרר את האוויר מחזהו ויצא חיש קל אל הלילה שקיבלו בזרועות פתוחות.

הוא שלח מבט חטוף לשמים, ואז לטש את עיניו בכיוון הליכתו. מדוע עליו לאשש שוב את הידיעה שהעלו בדיקות וחישובים ממושכים שערך? הוא סמוך ובטוח שהלילה הזה הוא הלילה הקודם להופעת הירח. השמים נחים הלילה, וכוכביהם דועכים כמנורות ששמנן אזל.

כשיגיע לבאר מים, יפנה ימינה ויספור חמישים צעדים עד האבן הגדולה. אם ירים אותה מעט, יוכל למשוך מתחתיה את השק שהחביא שם לפני ימים רבים.

לפתע האיץ לבו את מהלכו, וקצב פעימותיו סחרר את ראשו. הוא ניסה להירגע, לומר לעצמו שאין שום בהילות, אך משהו גרם לו להחיש את צעדיו כממהר לתפוס רכבת. הוא הורה לרגליו לבלום, אך בתוך שניות ספורות הן שבו וקראו לעצמן דרור, ושוב מיהרו, כאילו היו שייכות לאדם אחר שפתח איתו בתחרות. לא נורא, חשב ח׳לדון, ארתום אותו לטובתי וארקום איתו קנוניה. מי יודע, אולי יקרה לי משהו בלתי צפוי שלא הבאתי בחשבון.

הפעם לא התקשה להרים את האבן. ייתכן שחושיו הדרוכים וגופו המתוח תרמו לתחושה שהיא קלה כחצץ. הוא פתח את השק, הוציא את תכולתו והניחה בצד. לאחר מכן התכופף, חלץ את נעליו, פשט את בגדיו, קיפלם בקפידה, הכניסם לשק והחזיר את השק למקומו תחת האבן.

אני כאן, אלוהים, כפי שבראת אותי, אמר ח׳לדון העירום בלבו. לרגע השתוקק להישאר במערומיו, להתענג על משב רוח פתאומי שהתחכך בו כחתול ידידותי. הוא פרשׂ את זרועותיו לצדדים, פישׂק את ירכיו והניח לרוח המרעננת לחלוף דרכו. אילו ראה אותו מישהו באותם רגעים, ודאי היה נמלט בבהלה כמו מהוזה סהרורי, או מניח כי נקלע לאתר של פולחן שֵדים. כשמשב הרוח שכך, הבין ח׳לדון שעליו לצאת לדרכו. הוא אחז בקצה החבל הארוך והחל כורך אותו סביב מותניו. את ידיו הותיר חופשיות למקרה הצורך.

כעת נזכר ח׳לדון איך הכתה אמו על ראשה וביכתה את מר גורלה כשגילתה שנגנב ממנה החבל שבעזרתו היתה מורידה את הדלי אל הבאר להעלות ממנה מים. מחר יחזיר לה אותו בתירוץ כלשהו, והיא מן הסתם תטפח על חזהו, תנשק לפניו, תאחל לו אריכות ימים ותודֶה לאל שהעניק לה כבן את הטוב שבגברים. כי זה טבעה של אמו – יום אחד היא בעדו וביום האחר נגדו, או ליתר דיוק, יום אחד היא בעדו, ואז ימים שלמים נגדו. כשמלאי המזון אזל להם, והוא לא הצליח למצוא עבודה שתפרנס אותו ואת אמו האלמנה, שלא היה לה איש להיסמך

עליו מלבדו, היא מצאה בח׳לדון הוכחה למזלה הרע. אז היא הסבירה לו שהוא בן סורר ומורה, אות קלון על מצחה ועל מצח אביו המנוח:

״לשם מה למדת קריאה וכתיבה אם אינך עושה דבר, ורק מבזבז את שמן המנורה מדי לילה ומכלה את זמנך בשכיבה ובבהייה בפרצות שנוצרו בין קרשי התקרה המתפרקים? מדוע אתה מעביר את ימיך בשעשועים עם עוף הבשורות הרעות, חראר? הבטחת שהבז המשוגע הזה יצוד לנו ציפורים, אך אף ציפור עוד לא באה ממנו אל פינו.

״אילו היה בך שמץ של כישרון, היית מצליח במבחן ומתקבל לאחוות אַלְוַפַּאא׳ (הנאמנות), ואני הייתי זוקפת את ראשי בגאווה. היית יכול לתפוס את מקומו של השומר שפרש לגמלאות ולעמוד בפתח המַזַאר.[4] יכולת להפוך לשומר התיבה האסורה, שבה מונח לוח הגזירה הקדומה המכיל את הסודות החשובים שהאל העניק ברוב חסדו לכפרנו אַלְיֶסֶר.[5] הרי לוח זה הוא שהעניק לכפר את מעמדו הרם והפך אותו למוקד משיכה. בזכות הלוח נשואות עיני האנשים אל המקום הזה, ואליו הם באים כדי להתברך בקמעות, בלחשים, בתפילות ובסמי המרפא שאחוות אלופאא׳ מרעיפה עליהם.

״אילו היו לוקחים אותך, בן יחיד, מאמך, וממנים אותך לשומר פתח המזאר, היית זוכה לאכול לשׂובע, וגם אמך היתה ממלאת את כרסה מהקצבה שהיתה מקבלת. אז הייתי מסתובבת בכפר בחזה מנופח מגאווה ומספרת לכולם שאני אֵם השומר הרשאי לעשות כרצונו בחיי אחרים. שהרי ידוע שמעמדו של השומר נעלה ממעמדם של המכובדים ובעלי הייחוס, ושהשומר הוא היחיד שיכול להטיל את מרותו על כולם, ואפילו את המלך יוכל להוציא להורג אם הלה יפר את המסורות והמוסכמות, ויצרו המלכותי ידיח אותו לחצות את הסף אל המקום שבו שמורה התיבה האסורה המכילה את תורת הנסתר.״

ח׳לדון התקשה לנשום. הוא גילה שהידק מדי את החבל סביב מותניו, ולכן התירו ושב וחגר אותו, רפוי יותר. כמה היה נותן כדי לשלוח לכל הרוחות את המחשבות שכרסמו במוחו כתולעים והדירו שינה מעיניו

בלילות זה חודשים ארוכים, מאז אותו יום אומלל שבו ניגש למבחן.

מתוך עשרות המועמדים שנבחנו רק שלושה הגיעו לשלב הסופי – סַעְד, חוּסַאם וח׳לדון. ח׳לדון היה סמוך ובטוח שמשלושתם הוא בעל הסיכויים הטובים ביותר להיבחר. במבחנים של קליעה למטרה והטלת חצים הוא הגיע למקום הראשון. אמנם בהרמת משקולות היה במקום השלישי, אך ברכיבה על סוסים ובסיף קיבל ניקוד זהה לזה של שני מתחריו. המבחן האחרון היה הפגישה עם ראש אחוות אלופאא׳, המכונה השייח׳ הגדול, שעמד להציג למתמודדים שאלות, ועל פי תשובותיהם לבחור את השומר החדש.

מאז שח׳לדון נולד אמו היניקה אותו, האכילה אותו ודאגה לחזק את עצמותיו כשהיא מכוונת למטרה אחת בלבד. בפני נשות הכפר נהגה להתרברב כי אין בכפר חסון, אמיץ, קל תנועה ופיקח יותר מבנה ח׳לדון, ואין ראוי ממנו להתמנות לשומר. דודו, שעל שמו נקרא, שימש בתפקיד זה לפניו, אך מת בדמי ימיו מהתקף לב. לאחר מותו, ועד יום מותם, נהנו הוריו מביטחון כלכלי בזכות הקצבה שקיבלו על שם בנם. מקצבה זו שולם לימים גם המוהר של אמו של ח׳לדון בנישואיה. האם העניקה לח׳לדון בנה את שם אחיה, כי הרי נאמר ששני שלישים של הבן הם מדודו מצד אמו. ואמנם יש צדק באמרה זאת, גם כאשר הבן חדל אישים כמותו.

לפני הריאיון עם השייח׳ הגדול עמד ח׳לדון בחצר האחווה[6] וחיכה בקוצר רוח לתורו. סעד נכנס ראשון, וכעבור דקות אחדות יצא שטוף זיעה, בלחיים סמוקות, בגרון ניחר ובשפתיים רועדות. לבו של ח׳לדון ניתר משמחה למראהו, כי היה משוכנע שסעד נכשל. לאמיתו של דבר, כך צפה שיקרה כי ויכוח קצרצר שניהל איתו באותו היום גרם לו להבין שסעד הוא בחור פשוט שלא ניחן בחוכמה יתרה, בעל גוף של שור ומוח של תרנגולת. הו סעד, סעד, חשב עתה משועשע, מדוע לא קראו לך הוריך סַעְדַאן (קוף)? הוא השפיל את מבטו כששמע את אחד האחים יוצא ומורה לחוסאם לבוא אחריו.

כשח׳לדון התבונן בכתפיו הרחבות של חוסאם המתרחק, חש בלבו דקירה קלה של קנאה. בסדר, אמר לעצמו, הוא החזק בינינו, אבל הוא כבד תנועה, צווארו עבה וזרועותיו קצרות. אפילו ילד יצליח לחמוק ממנו, וגמד מיומן אף יגבר עליו. אם יש לשייח׳ הגדול מידה של כושר הבחנה, הוא יזהה מיד את נקודות התורפה בגופו היצוק כגזע אלון של חוסאם – העתיד להתגלות כחלש לכשיידרש להוכיח גמישות. לא היה לח׳לדון ספק שהשייח׳ הגדול יעדיף אותו, כי הוא קל תנועה, מבטו ערני, שיריו משורגים ורגליו חטובות כשל סייח. הרי כל פסיעה שלו מספרת את אצילותו העוברת אצלם במשפחה מדור לדור.

ח׳לדון שרבב עתה את ראשו אל תוך החִ׳רקה והחליק לתוכה בתנועה אחת, אך צמרמורת אחזה בו והקפיאה את הדם בעורקיו. עַדְלַא תפרה לו אותה לבקשתו. בתחילה התנגדה, אך כשהזעיף פניו וקם ללכת מביתה, צחקה ואמרה: ״גלימה צופית כמו של נשים אתה רוצה? אולי אתפור לך עבאיה וארקום עליה בחוטים של משי?״ הוא הסביר לה ותיאר בפרוטרוט את מבוקשו, ואחר כך נטל מקל פחם וצייר את הגלימה המבוקשת על רצפת חדרה.

״מה זה, ילד?״ שאלה, ״זה נראה כמו הלבוש של חברי אחוות אלופאא׳. איש גבוה ויפה תואר כמוך מבקש שאתפור לו שק חסר צורה ונטול צווארון, כפתורים וברדס? יצאת מדעתך?״

ח׳לדון הפציר בה, ולבסוף ניאותה לתפור לו את הגלימה, אבל דרשה שיגלה לה לשם מה היא נחוצה לו. הוא הבטיח לחלוק איתה את הסוד, אם תישבע לשמור אותו בלבה, מאחורי שדיה הרכים והמלאים.

ברגל יחפה דרך עכשיו ח׳לדון על האבן הגדולה לוודא שהיא יציבה מעל השק שהחביא. הוא פיזר סביבה אדמה ופנה לדרכו בלי לתת את דעתו על האבנים הקטנות שנעצו את שיניהן בבשרו, כמבקשות להיפטר ממנו ולשלחו למחוז חפצו.

3

האחים טבלו את השאלות שהדריכו את מנוחתם בכוסות התה המהבילות שעברו ביניהם עם סיום ארוחת הערב כבכל ערב אחר. הם ראו את השייח׳ הגדול קם על רגליו וסברו תחילה שהוא מבקש ליטול דבר־מה או לקרוא באוזניהם מהדברים שנהג לכתוב בתקופות התבודדותו המתארכות, שהאחרונה שבהן נמשכה יותר משבוע. אך עד מהרה גילו שהשייח׳ הגדול בחר לנצל את ההזדמנות שנקרתה לו כשהסיחו את דעתם ממנו לכמה רגעים, וכעת הוא ממהר לעזוב את המקום כשהוא מסתפק בלחישת ״לילה טוב״.

בעבר היה יושב ביניהם כשעל פניו נהרה ונראה כאדם שאוויר הים טפח על פניו במשך שנים ארוכות ועיניו חזו בשבעת פלאי עולם, או כמי שביקר בבטן האדמה ושב ממנה עם מיטב שכיות החמדה. בתקופות היעדרותו היו מתגעגעים אליו כמו אל בן משפחה או אהוב. כשהיה שב מהתבודדויותיו היו האחים מקדמים את פניו כאילו שב מנסיעה ממושכת ומרפרפים סביבו כפרפרים. כדי לפצותם על תקופת היעדרו, היה מבלה איתם לילה שלם עד עלות השחר, כשהוא מאזין לשאלותיהם ומשיב עליהן בנחת. הם מצדם היו משתרעים בחסות המפרשים שהסיפורים, שיחות הרֵעים ואמרי השפר הפיחו בהם רוח. אך הלילה הוא נטש אותם בלי שום הסבר, ובלי שהבטיח לקיים בהמשך את הישיבה המשותפת שאליה נכספו בשגרת ימיהם הרצופה עבודה מאומצת ולמידה שקדנית. רק מקצת מידע זה הם

השקיעו בשירות הנפשות ובריפוין, כי רצו לשמר את הכוח שנדרש להם לצורך שמירה על חייהם, שהוקדשו ללימוד תורת האותיות והמספרים, ולהשגחה על לוח הגזירה הקדומה ועל קדושת המקום.

הראשון שדיבר היה גַ׳אבֶּר. הוא וחַיַּאן היו הצעירים שבחבורה ונהגו תמיד לשבת יחדיו. האחים היו מתלוצצים ומכנים אותם ה״תאומים״, וכשהיו רואים אחד מהם בנפרד, היו שואלים אותו: ״איפה הצל שלך, חיאן?״ או ״איבדת את החצי השני שלך, ג׳אבר?״

״ייתכן שהשייח׳ הגדול עייף או מרגיש לא טוב,״ אמר ג׳אבר, ״ולכן מיהר לעזוב אותנו.״

״סביר להניח שאתה צודק,״ השיב חיאן, ״אבל מחר הוא בטח יתאושש, נכון, ג׳אבר?״

ג׳אבר זיווּת אליו מבט, ואז נפנה ממנו בכעס. אלחַכִּים מיהר להרגיעו.

״אל דאגה,״ אמר, ״השייח׳ הגדול בריא ושלם. מצבו של אחינו סראג׳ אילץ אותו לעזוב במהירות. הוא כנראה מתכוון להשגיח עליו הלילה או להישאר ער כדי שיוכל לקלוט כל סימן של מצוקה שיבוא ממנו. הרי החדרים שלהם סמוכים.״

הסברו של אלחכים לא הניח את דעתו של שַמְס אלדִין, אך הוא העדיף לשתוק ולא לעורר דאגה בלבבות האחים, ובעיקר הצעירים שבהם, ג׳אבר וחיאן. האם ייתכן שהשייח׳ הגדול מתקשה לדבר איתם על תוצאות מעשיו, או שמא נמנע ממנו הגילוי, והוא איבד את שלוות נפשו מחשש שהם יגלו זאת? אם נשמת השייח׳ הגדול הולכת וקמלה, ושוב אין בכוחו לחדור לעומקם של סודות המילים והאותיות, מה יעלה בגורל האחווה? ומה תהיה אחריתו של המילון הסודי שלהם?

האחווה שלהם לא כללה אחים רבים, אך כולם עבדו יומם וליל. משעות הבוקר המוקדמות ועד שהשמש טיפסה לרום השמים היו מקבלים את פני המבקרים מכפר אליסר ומעיירות ומכפרים אחרים, קרובים ורחוקים. עשרות המבקרים היו עומדים בשורה ושותקים,

כשמורא המקום על ראשם. אפילו החיות שנטלו איתם, לבקש למענן ברכה או להשאירן בפתח המזאר, היו עומדות קפואות במקומן.

חבר האחווה סַהֶל, ששמו כמו ביקש שהאל יקל (סהל) עליו, הוא שפנה יום אחד אל השייח׳ הגדול לשטוח את טענותיהם בפניו.

״איך נתפנה ללימודים ולכתיבת מילון סודות האותיות כשהמבקרים מסתערים עלינו יומם ולילה?״ שאל.

״מה אתה מציע?״ שאל אותו השייח׳ הגדול, ״שנסגור את הדלת בפני מי שבא לבקש מאיתנו עזרה?״

״לא,״ ענה סהל, ״אבל נוכל לקבוע מועדים לביקורים, וכך לא נקפח איש וגם נשמור על עצמנו.״

השייח׳ הגדול הרכין את ראשו ושקע בהרהורים.

״בסדר,״ אמר לבסוף, ״חזור אלי בעוד יומיים עם הסידור החדש שאתם מציעים.״

סהל זימן את האחים ומסר להם את סיכום שיחתו עם השייח׳ הגדול, והם החלו מיד להעלות רעיונות.

״שיבואו אלינו אחד אחד,״ הציע סראג׳, המבוגר שבחבורה. ״שלא יגיעו משפחות שלמות. בשביל מה צריכה אם להביא את כל ילדיה, אם רק אחד מהם זקוק לטיפול?״

״נאסור להביא ברווזים, אווזים ותרנגולות,״ אמר אִבְּן מַסַּדַּה, והאחים כולם פרצו בצחוק.

״באמת,״ התעקש אבן מסרה. ״אתם יודעים כמה זמן ג׳אבר, חיאן ואני מבזבזים על הכנת האוכל? אולי נבקש מהם להביא רק מאכלים שקל להכין ולשמור? את העודפים נחלק לנזקקים כמו שאנחנו עושים בכספי הנדרים.״

״ומה עם הקמעות, הלחשים, סמי המרפא ו...״ החל אבן עטאא׳ לשאול, אבל סהל קטע את דבריו.

״אל תדאג,״ אמר בניסיון להפיס את דעתו, ״בדקתי, חשבתי ומצאתי גם לזה פתרון. רק לעתים רחוקות מפנים אלינו המבקרים בקשה שלא שמענו

כבר מאות פעמים. הרי זה הכול ענייני מחלות, נישואים, גירושים, היריון, לידה, השבת נעדרים, הבטחת פרנסה, הגנה מפני קנאה ועין הרע והתרת נדרים. האם מעבר לזה מישהו אי־פעם פנה אלינו בבקשה מפתיעה שלא ציפינו לה?"

"לא," ענו כל האחים יחד.

"יפה," המשיך סהל. "אם כך, נכין מראש קמע או לחש או סם מרפא לכל אחד מהעניינים שהזכרתי, ונשאיר מרווחים במקומות שבהם יהיה צורך להוסיף את שם המבקש ואת שם אמו."

האחים השתוממו על ההצעה המוזרה מלבד חיאן שקפץ ממקומו.

"נכתוב את השמות על הקמעות, הלחשים וסמי המרפא," אמר בהתלהבות, "ונניח אותם בפתח המזאר כדי שבעליהם ימצאו אותם כשיחזרו לקחת אותם."

"ומי ילמד אותם לקרוא, חיאן? אתה?" שאל ג'אבר בלעג.

"נכון, שכחתי," הטיח חיאן את ידו במצחו, "אף אחד מהם לא יודע לפענח את האותיות."

"לא נורא," חש אלחפים לעזרתו. "כל אחד מהם יכול להביא איתו חפץ שיעזור לו לאתר את הקמע האישי שלו, למשל חוט או חתיכת בד או אפילו מקל. נחבר את הקמע לחפץ ונניח אותו בפתח המזאר. כך הם יקבלו את הברכה שלהם, ייקחו את החפץ שלהם וילכו."

"ואנחנו נרוויח זמן יקר מאוד," חיזק סהל את דבריו.

הדיון נמשך, והצעות נוספות עלו בזו אחר זו. שמס אלדין הביע את דעתו, ובעקבותיו דיברו אלחפים, סהל, אבן מסרה ואבן עטאא'. סראג', ג'אבר וחיאן הגיבו על ההצעות הנוספות. סעיפים נוספו כאן, ואחרים הושמטו שם, עד שלבסוף הושלמה הצעת הסידור החדש. סהל העלה אותה על הכתב ומיהר להביאה אל השייח' הגדול. הלה קרא אותה בעיון.

"אם זה רצונכם," אמר, "כך יהיה. נקבע תקופת ניסיון שבה נבחן את הסידור החדש, ורק אחריה נחליט אם לאשר אותו כתוכנית של קבע או להכניס בו שינויים נדרשים."

הסידור החדש עמד בציפיות. המועדים נקבעו, הביקורים נמשכו, והאחים נשמו לרווחה. את הזמן שהצליחו לחסוך הקדישו לכתיבת המילון הגדול שלהם.

דורות על גבי דורות של בני אחוות אלופאא׳ חקרו את כל העבודות שנכתבו, השוו ביניהן והוסיפו דברי פרשנות משלהם. לבסוף התגלגלו מחקריהם לידי חבורת האחים שפעלה בברכת האל ובחסות השייח׳ הגדול, שהיה באר של ידע וחוכמה, עילוי גדול בירידה לעומקם של סודות המילים ובחיפוש אחר המשמעויות הנסתרות של האותיות.

כשהשייח׳ גילה את אוזני חניכיו ואמר כי בכוונתו להתחיל סוף־סוף בחיבור המילון של סודות האותיות, הם התקשו להאמין למשמע אוזניהם. האם יעלה על הדעת שהם אלה שנבחרו מבין כל הקבוצות של אחוות אלופאא׳ שקדמו להם לשכן בקרבם את זה שיועניק לו חסד גילוין של משמעויות האותיות, אמצעי ההתבוננות בין הבורא לנברא?

״ומה אם נמות בטרם עת, לפני שנסיים את המשימה שלשמה נבחרנו?״ הם שאלו אותו.

״יסיים אותה מי שיבוא אחרינו,״ השיב להם, ״עבודה זו עתידה להימשך דורות אחדים.״

מאז חלפו לא מעט שנים, אך הם הגיעו במילון שלהם רק עד האות חַאא׳. השייח׳ הגדול נעדר, אחר כך שב והופיע, ואחר כך שוב נעדר... ואז, ביום האחרון של מבחן השמירה, פילחה את האוויר צעקה. הם רצו אליו ומצאו אותו מוטל על הארץ בחדר ההתבודדות שלו, גופו רועד, פיו מעלה קצף, וראייתו מעורפלת. סראג׳, בר־הסמכא ביניהם, תפס פיקוד.

״הוא במצב מעבר,״ אמר להם. ״הניחו לו וצאו, ואני אשאר איתו ואשגיח עליו מרחוק.״

הם עזבו את המקום והתאספו באולם, כי ידעו שבאפשרותם להמשיך במלאכה גם כשהשייח׳ הגדול נעדר או נמצא בשלב של משיכה.[7] אך

הדאגה והציפייה כבלו את ידיהם עד רדת הערב, עת חזר אליהם. מרוב התרגשות לא ידעו איך לקדם את פניו ולהביע את שמחתם על שובו. רק פניו של סראג׳ נותרו קודרות באותו ערב ובימים הבאים. אף על פי שהם הקיפו אותו והמטירו עליו שאלות, משום־מה הם לא זכו לקבל ממנו תשובות. שפתיו נותרו חתומות, ובמשך שבועות אחדים הוא נראה חסר מנוחה. לבסוף שב לדבר, אך ראייתו הלכה ודעכה, והדברים שסיפר נשמעו מבולבלים. לשיא ערפולם הם הגיעו בסיפור החלום, שנשמע כמו חלום בלהות. השייח׳ הגדול דאג לסראג׳ וטיפל בו במסירות. שניהם היו האחים הוותיקים ביותר באחוות אלופאא׳, והחברות ביניהם נמשכה שנים רבות. לא רק לסראג׳ הוא דאג, אלא גם לשאר חברי האחווה, שעליהם חמל כאב רחום. כמו כל אב היה גוער בהם לעתים, ואפילו כועס ויוצא מכליו בהתקפי זעם שערערו את שלוותם וביטחונם, אך מיד לאחר מכן היה מתלוצץ איתם, ולא עוזב לפני שהצליח להעלות חיוך על פניהם ולוודא שרוחם טובה עליהם.

ושוב היה נעדר, ואחר כך שב ומופיע כשבאמתחתו הידע המורכב ביותר והאֲמרות היפות ביותר.

״המילה בוגדנית מטבעה,״ היה שב ואומר בהזדמנויות שונות. ״אתה מתבונן בה כדי לרדת לעומק צפונותיה, ואילו היא מתייפה כאישה, עד שהכול מתבלבל במוחך וחדל להיות ברור. היא מוליכה אותך שולל וחוצצת בינך ובין משמעותה האמיתית, הנסתרת, כדי שיקשה עליך להבין את עיקר הדברים, את מהותם הנבדלת מן המשמעות החיצונית של כל אות.״

בירור המשמעויות הנסתרות של האותיות – זו היתה סיבת קיומו, השמש שהאירה את נשמתו והעניקה לה חיים. השייח׳ הגדול היה באר של ידע, מאגר של אמונה, אוקיינוס של ודאות ויער של צניעות. עם זאת, לעתים היו דבריו מבלבלים.

״תמחקו את כל מה שכתבתם על האות בַּאא׳!״ אמר לפתע יום אחד. האחים היו המומים. האם הוא דורש מהם למחוק עשרות עמודים

שכתבו במשך חודשים ארוכים, בעקבות שנים של איסוף וליקוט?

השייח׳ הגדול נשטף זיעה והתנצל בפניהם, אך חזר על בקשתו.

״מה שנגלה לי הלילה הורה לי לבחון את מה שהבנתי ואת מה שלא השכלתי להבין. השמיטו אפוא את האות בַּאא׳.״

כה אמר ונעלם.

האחים החלו להתייפח, מתחבקים ומשתנקים כתינוקות, עד שלפתע קם סראג׳ ממקומו.

״צאו מכאן מיד!״ קרא בכעס. ״לכו ל׳נווה המדבר׳ שמאחורי המזאר ואספו חבלים רבים ככל שתוכלו. התקינו בין עצי הדקל נדנדות והתנדנדו עד שיוקל לכם ויפוג צערכם. בערב שובו לכאן, ואני אדאג להכין את ארוחת הערב.״

האחים צייתו, כי לבם היה כבד מדי בשביל לפתוח בוויכוח. ג׳אבר וחיאן היו הראשונים להשתעשע. הם התיזו מים זה על זה עד שהיו רטובים כשתי חולדות קטנות, והחלו להתנגב באחרים עד שהצחוק פשט, והצעקות גברו, והנדנדות נשאו את האחים כולם לשמים והשיבו אותם לאדמה כעלעלים שהרוח פורעת.

אט־אט השתפר מצב רוחם, וכששבו לאחר שקיעת השמש, כפי שסראג׳ הורה להם, קידם השייח׳ הגדול את פניהם. הוא חיבק אותם בזה אחר זה ונשק לראשיהם. אחר כך נכנסו כולם לאולם, לארוחת הערב, ושעה ארוכה אכלו והחליפו הלצות. אך כשהגיע זמן שתיית התה, השתתק השייח׳ הגדול. לאחר שתיקה שנמשכה רגעים ארוכים הוא פתח בדברים.

״לכל אות תכונות ומרכיבים משלה,״ הוא הסביר. ״האותיות כמוהן ככבני אדם, שנחלקים על פי מזג ודפוס התנהגות. אבל מי קובע את תכונותיהם של בני אדם, את אופיים ואת דרכי הגורל שלהם? ומי מעניק לשפה את נשמתה, את מהותה ואת משמעויותיה? האין זה הרם והנישא, בעל הסודות, הכול־יכול רב־העוצמה? שפתם של בני האדם היא התגלות של השפה האלוהית, שכן ההוויה היא דבר האל.

לכן לכל אות משמעות חיצונית ומשמעות פנימית נסתרת. המשמעות הראשונה קשורה להגדרות הלשוניות שנקבעו למשמעויות המילים. התבוננות מעבר לה מאפשרת להבין את המשמעות השנייה, את המשמעות הנסתרת של האות. התבוננות כזאת מסירה את מסך היסח הדעת מהלב ופותחת נתיב לעולם נסתר, לצורך קבלת הידע והעברתו, למען התקרבות והתרוממות. דעו לכם שמעמד האותיות קשור למקום חיתוכן בעת ההגייה. האותיות מתחלקות לאותיות פשוטות ולאותיות מיוחדות, וגם המיוחדות דרגותיהן שונות. בראש נמצאות האותיות השליחות. ההבדל בין האותיות המלאכותיות לאותיות האמיתיות מקביל להבדל בין אנשי האורות לאנשי הסודות ומסתמך על ההבדלים בין הערכים המספריים של האותיות. אותיות האלף־בית מספרן עשרים ושמונה, כמספר הימים במחזור הירח. לכל אחת מהן מסלול הקפה משלה, שנות תנועה במסלולה, מספר, מעמד, מרחבים ותכונות, כמו קור, חום, לחות ויובש. כל זה מבוסס על הדברים של אִבְּן עַזְרָא[8] שכתב על תורת האותיות והתנועות את המילים הבאות:

> האותיות הן מורי הדרך של המילים, לכך היו עדות לשונות המשננים.
> איתן נעו הַמְּסִלּוֹת במלכותו בין הישנים, האילמים והערים.
> השמים הבחינו במכמניהן, והן נראו בשל כך יקרות להדהים
> הן אמרו שאלמלא רוחב לבי לא היו נגלות בדברים
> המשמעויות האמיתיות של המילים."

השייח' הגדול לגם מעט מים כדי להרטיב את פיו היבש לפני שהמשיך בדבריו.

"אם אות עוקפת אות, כלומר חורגת מהגבול שלה, האין חשש שמא ניפול כקודמינו בסבך של הבלים וסילופי דברים? האם לא תמחלו לי על טעותי אם אכן טעיתי בהבנת המשמעויות של האות בַּאא'?"

"בוודאי שנסלח," ענו כולם פה אחד ומיהרו אל סדנת השפה,

לאסוף את הטיוטות שחיברו על האות בַּאא׳ ולקרוע אותן לגזרים.

למחרת נרגעו הרוחות, ובימים הבאים שבו החיים למסלולם.

הם רחשו לו אהבה עזה, כי היו משוכנעים שהוא החוליה המקשרת בינם לזה המרכז את כל הסודות והמשמעויות באות אחת משמותיו. עם זאת, חששו מה יקרה אם שער הידע יינעל בפני השייח׳ הגדול, ושוב לא יוכל לראות את הנסתר ולשוחח עם נשמותיהן של האותיות. את החשש הזה ביטא שמס אלדין במשפט שנפלט מפיו שלא במתכוון, והאחים נפנו אליו מבולבלים ותוהים כיצד להגיב על דבריו. לבסוף קם אבן מסרה ושם קץ למבוכתם.

״מספיק עם זה, אחים,״ אמר. ״כבר לילה. נלך עכשיו לישון.״

4

תושבי כפר אליסר עלו על יצועם כשלבם סמוך ובטוח שהבוקר שיבוא ישיב להם את שגרת יומם. בה בעת הם ניסו להסיח את דעתם מהמזימות שיום המחרת ודאי חורש נגדם, עתה לאחר שח׳לדון החליט לחטוף אותו ולהסוות את דמותו.

ח׳לדון חלף בסמטאות הצרות, מביט בחרכי החלונות והדלתות ששרידים של אור הסתננו דרכם, וחמימות התנומה הכבידה על זוהרו. אחר כך שם פעמיו אל רחוב החנויות, שבו קידמו את פניו הצלונים שהוגפו בפני העכברים הדוחפים את אפם לכל מקום, וכלבי הרחוב המחפשים דבר מאכל שירגיע את בטנם ההומה. כשעבר ליד החנות של מוכר הנייר זיידון, התעכב קמעה להתבונן בצלון המוּרד, שכבר כמה חודשים לא התרומם.

שאלוהים יחוס עליך, יא זיידון, הוא חשב. זה כמה חודשים החנות שלך סגורה ואין לך יורש, לא אישה ולא בן משפחה. כזר חיית בכפר אליסר, וכזר מַתָּ, בלי שאיש ידע מי אתה ומנין באת.

כשהיה נער צעיר, החל ח׳לדון יום אחד לפקוד את חנות הנייר ולהיעמד בפתחה. בהגיעו היה זיידון נועץ בו מבט או שניים, ואחר שב ונועץ את עיניו המזוגגות בספר שהחזיק מולו בזווית מורמת שהקלה עליו את הקריאה. כך נהגו שניהם במשך שבועות אחדים, הנער ח׳לדון עומד בפתח החנות, וזיידון המוכר המוזר ניצב מאחורי הדלפק של החנות הגדושה בערימות של נייר צהוב שאין להן דורש.

ואיזה צורך יימצא לנייר בכפר שאין בו אף בית ספר או כְּתַאבּ?[9] עם זאת, בדרך פלא היו ערימות הנייר הולכות ומתמעטות, עד שהחנות היתה מתרוקנת מהן כליל, ולאחר זמן־מה היתה שבה ומתמלאת בהן עד אפס מקום. ח׳לדון הנער היה מגיע מדי יום, עומד על מפתן הדלת ומתבונן בפניו של המוכר ובעיניו הנעוצות בספר מבעד למשקפי צבט עגולים. הוא לא הצליח לפענח את סוד היעלמותו של הנייר ואת סוד הופעתו המחודשת. גם את אדישותו של בעל החנות, שלא נהג לגרשו כשאר בעלי החנויות, לא הצליח להבין.

יום אחד הניח זיידון על מפתן החנות כוס חלב וכמה תמרים. הנער שהיה רעב הסתכל על החלב והתמרים והשתוקק להרימם. הוא בלע את הרוק שהצטבר מתחת ללשונו וחיכה שבעל החנות יפנה את מבטו הצדה לבל יתפוס אותו ברגע של חולשה. תוכניתו היתה לשזוף במבטו את התמרים עד שישבעו עיניו, ואז להחזירן למקומן בהבעת בוז לנוכח עיני המוכר. אבל זיידון לא השיב לו מבט, ולבסוף מעך ח׳לדון את התמרים בסוליות נעליו, הטיח את כוס החלב ברצפת החנות והסתלק מהמקום בריצה. הוא רץ עד שהרגיש כי יצא מטווח סכנה, ואז הסתובב לוודא שהמוכר אינו דולק בעקבותיו. כשנפנה לאחור ראה אותו מרחוק, יושב בחנותו באותה תנוחה מוכרת וקורא בספר המונח בין ערימות הנייר.

לאחר אותו אירוע הדיר ח׳לדון את רגליו מן החנות במשך כמה ימים. הוא לא ממש נעלם, אלא בחר להתחבא ולצפות מרחוק במוכר, שלמרבה התמיהה, התעקש להניח מדי יום כמה תמרים וכוס חלב בפתח החנות. האם הוא טומן לח׳לדון מלכודת לפתותו, וכשיתקרב יתפוס אותו ויכה אותו כעונש על מעשיו? ואולי זהו דגל לבן שהרים כדי לגרום לח׳לדון להאמין שהוא אינו נוטר לו ואינו רוצה ברעתו, ואולי אפילו מוחל לו? אילו רצה להעניש אותו, היה ודאי עושה זאת מיד או לפחות מתקומם. הוא היה יכול לצעוק, לכעוס, לקלל או להטיח בו כינויים נבזיים, אבל דבר מכל אלה לא עשה. הוא רק

המשיך לעמוד במקומו, כאילו הבין מה עבר בראשו של ח׳לדון כשזרק את הכוס ונמלט מהמקום.

בימים הבאים ביית מוכר הנייר את ח׳לדון כמו שמביתים חיית בר, בסבלנות ובערמומיות. יום אחד חצה הנער את מפתן הדלת והתיישב על הרצפה. המוכר הסיר מאפו את המשקפיים והתבונן בו, לאחר מכן שב והניח אותם על אפו, נטל את הספר בידו, פקח את עיניו לרווחה והתבונן בו בעיון, כשפיו מחייך. ח׳לדון קם, ניגש לכוס החלב ושתה את החלב כולו בבת אחת. אחר כך אכל ברעבתנות את התמרים ועיווה את פניו כדי שידמו ככל האפשר לפני קוף.

זיידון ביית את ח׳לדון, וח׳לדון אימץ אותו בסתר לבו לאב, תחליף לאביו שנפטר עוד בטרם יבש משפתיו חלב אמו. זיידון חינך את ח׳לדון ולימד אותו את הדברים שגבר אמור ללמד את בנו היחיד. הוא אחז בכף ידו הקטנה, הצמיד את אצבעותיו לעט ורשם איתו על נייר: ח׳,ל,ד,ו,ן! אתה רואה, ילד? כתבת את השם שלך! הילד הוצף אושר ושמר את הנייר במשך שבועות, עד שהאותיות נמחקו והקפלים נקרעו. אז חזר בעיניים דומעות למוכר הנייר.

״אין דבר,״ אמר, ״אלמד אותך לכתוב את השם שלך על נייר חדש, ואלמד אותך לכתוב את כל האותיות, לפענח את הרמזים שלהן ולצוד את לבבותיהן.״

בוקר אחד הופיעה אמו לאחר שעקבה אחריו בחשאי כדי לעמוד על פשר היעלמויותיו החוזרות ונשנות. היא נכנסה לחנות והתפרצה כהר געש, פולטת צעקות וצרחות, קללות והאשמות. לבסוף סטרה לח׳לדון ומשכה אותו בכוח להשיבו הביתה. זיידון שעמד בכניסה נשבע לה שאין בכוונתו להרע לילד, אלא רק ללמדו קרוא וכתוב, כי הנער נראה לו כלהבה של חוכמה, כאדמה פורייה העתידה להניב פירות מובחרים. האם העבירה את מבטה בין בנה ובין המוכר, מנסה לעמוד על הקשר בין אותן מעלות יפות ותכונות טובות שצוינו ובין בנה השובב, המלוכלך והסורר, השופך את דמם של חתולים וכלבים משוטטים ורוצח חרקים וזוחלים.

לבסוף מצא זיידון את המפתח ללבה. הוא הציע שהילד יעבוד אצלו בחנות תמורת שכר שבועי. האם הבליעה חיוך, קימטה את מצחה ושאלה: "כמה?" מוכר הנייר ענה לה: "כמה שתרצי." היא נקבה סכום, והוא הסכים. במהלך שיחתם עמד ח'לדון ביניהם, מוחט את אפו ומוחה את דמעותיו. בטרם עזבה, סידרה את בגדיו של ח'לדון והורתה לו לציית להוראות של "מֶעַלְם זיידון". המוכר התיישב, מותש, והחל לספוג את הזיעה שערפלה את ראייתו והכתימה את עדשות משקפיו. ח'לדון לא הותיר לו שהות להשלים את הפעולה. הוא הטיל את עצמו לחיקו וחיבק אותו, טומן את ראשו הקטן בצווארו.

שאלוהים ירחם על זיידון, חשב עתה ח'לדון, איש רחב לב, רחמן ואצילי הוא היה. הוא חש שעם לכתו התייתם עשרות פעמים: שאיבד אב, ואח, ומורה, וידיד ומשפחה. הוא נזכר ביום שבו הביא לזיידון ציפור פצועה שמצא מוטלת על הארץ כדי להוכיח לו שאיננו רוצח חיות כפי שאמו טענה. זיידון נטל את הציפור, ליטף את שערו ועזר לו ליישר ולקבע את כנפהּ השבורה. לאחר שהחלימה הוא החזיר לח'לדון את הציפור ואמר: "זה בז צעיר, יא ח'לדון. תרצה להשאיר אותו אצלך?" ח'לדון השפיל את עיניו. "אני מבין," אמר זיידון. "לא צריך להרגיז את אמך. נשאיר אותו בחנות עד שיגדל, ותאמן אותו לצוד ולעוף. אחר כך נשחרר אותו, שיחזור למשפחתו. אתה רוצה לבחור לו שם?"

"חֶר (חופשי)!" ענה ח'לדון.

"טוב," אמר זיידון, "אם כך נקרא לו חַרַאר."

חראר גדל והיה לבז גדול, אך אף על פי שלמד לעוף, וח'לדון הרבה לשחרר אותו, הוא לא חזר לחיק משפחתו, אלא נשאר ללון על העץ שמול החנות. ח'לדון ניסה לאמן אותו לצוד, אך הוא סירב. בבוקר, כשהיה בא לחנות, היה פוגש את הבז, ובשובו לאמו היה נפרד ממנו.

"איך הוא גדל, אם אנחנו מאכילים אותו רק פעם ביום והוא לא יודע לצוד?" שאל יום אחד את זיידון.

"יש בחיים תעלומות שלא תמיד אפשר לפתור," השיב זיידון.

"כמו התעלומות שלך והסודות שאתה מסתיר?" שאל ח'לדון, אבל זיידון שתק, וח'לדון התנצל כפי שעשה בכל פעם ששאל את זיידון על עברו ולא נענה. את הסוד הזה זיידון לקח איתו אל הקבר.

* * *

ח'לדון עצר כעת ושלח את ידו מתחת לחִ'רקה להתגרד. הוא קילל בלבו את השייח' הגדול שלא בחר בו לשומר. אילו נבחר היה עומד בפתח המזאר יומם וליל במשך עשר שנים ושומר על התיבה האסורה המכילה את לוח הגזירה הקדומה. אחר כך היה פורש לגמלאות ומקבל קצבה עד יום מותו. את כל זה הוא הפסיד בגלל השייח' הגדול, שבשפלותו בחר בגרוע מבין המועמדים, בסעדאן ההוא, סעד. אילו היה בוחר בחוסאם, למשל, היה ח'לדון מבין את מניעיו לדחות אותו, למרות כישוריו הרבים. אבל לבחור דווקא בסעד?!

כששב מן המבחן שנמשך ימים אחדים, יצאה אליו אמו בריצה ובצהלולים והמטירה עליו שאלות: "מתי אתה מתחיל? איפה מדי השמירה והטורבן והחרב? סיפרת להם שהדוד שלך היה שומר עוד לפניך? שמעת שזיידון המסכן מת?..."

הוא הדף אותה מעליו ורץ עד שהגיע לחנות. זיידון לא היה שם לקבל את פניו, ולא חייך אליו מאחורי משקפי הצבט המוכתמים שלו. ח'לדון נפל על ברכיו והתייפח כמו ילד. הוא לא ידע לומר אם בכה כי איבד את זיידון, או משום שנכשל במבחן השמירה, ואולי בגלל ההקלה שחש, שכן לא יידרש לספר לזיידון שנכשל לאחר כל הזמן והמאמצים שזה השקיע בו. בטרם ניגש למבחן, תיאר אותו זיידון באוזניו בפרטי פרטים. כשתמה ח'לדון ושאל אם גם זיידון ניגש פעם למבחן בעצמו, צחק זיידון וענה: "אתה יכול להוסיף את התעלומה הזאת לרשימת התעלומות הקשורות בי."

כשחוסאם יצא מהראיון, הוא עמד ובהה בח'לדון כמבקש לומר דבר־מה. "מה?" שאל אותו ח'לדון, אך הוא שתק, וח'לדון חזר על

השאלה. "עכשיו תורך," אמר לבסוף חוסאם, "הוא מחכה לך באולם." כך אמר והסתלק בטרם הספיק ח'לדון לברר איך ימצא את האולם ומי יוביל אותו אליו. ח'לדון המתין מעט, אולי אחד האחים יבוא להראות לו את הדרך כמו לאחרים, אבל איש לא הופיע. הוא נמלא חשש למחשבה שהשייח' הגדול יחשוב שהוא התחרט, או מתמהמה, או מהסס או חוקר את חוסאם בניסיון לברר אילו שאלות או חידות הוא נשאל. לבו הלם בפראות, והוא חש שזמנו אוזל, ושהוא עלול להחמיץ את הזדמנות חייו.

לבסוף גמר אומר לפתוח את הדלת ולהיכנס. לפניו השתרע מסדרון חשוך וארוך, שמשני צדדיו קבועות דלתות סגורות. הוא התלבט באיזו דלת לבחור וכחכח בגרונו פעם, פעמיים ושלוש בתקווה שמישהו יבחין בקיומו, אבל שקט מוחלט שרר בכול.

המסדרון הוביל את ח'לדון לחדר רחב ידיים כעין אולם. הוא אמר לעצמו שזה חייב להיות המקום והחליט להיכנס בתקווה למצוא שם את השייח' הגדול יושב ברגליים משוכלות על מחצלת וממתין לו. בראשו ניסח את משפט ההתנצלות שיאמר מיד לאחר ברכת השלום, כי הניח שכך יוכל לפוגג את הרושם השלילי שאולי כבר יצר, אך כשנכנס מצא את עצמו בתוך אולם ריק. איזה מין חלום בלהות הוא זה? שאל את עצמו, ומתי אפקח את עיני? הוא הורה לעצמו לנשום עמוק, לשמור על קור רוח ולהאמין שהשייח' הגדול עדיין מחכה לו במרחק צעדים ספורים משם.

ח'לדון עזב את האולם והמשיך ללכת בלי לדעת לאן. כשהבחין בדלת פתוחה למחצה, אמר לעצמו שזו חייבת להיות הדלת הנכונה ופתח אותה. לעיניו התגלה גרם מדרגות אשר ירד למסדרון צר וחשוך. בקושי רב הבחין בתוך החשכה בשלל חפצים לא מזוהים, שגדשו את המקום והיו מכוסים אבק וקורי עכביש. הוא הבין שנכנס למקום הלא נכון ונפנה לסוב על עקביו, כשלפתע עלו באוזניו קולות שבקעו מקצה המסדרון. הוא החל לרדת לכיוון הקולות, נזהר לא

להיתקל בערימות החפצים הפזורים שם, חצה את המסדרון והושיט יד למשש את הקיר שמולו. זה התברר כלוח שתלוי על ציר, שהסתובב למגעו של ח׳לדון ומשך אותו אחריו. מן הצד האחר של המחיצה נגלה לעיניו מראה שהקפיא את הדם בעורקיו, וגם בעורקיהם של בעלי העיניים שנפנו אליו וננעצו בו המומות.

במשך שניות ארוכות היה מבטו של ח׳לדון ממוסמר אל העיניים המביטות בו, ואז החלו עיניו לסרוק את המקום בניסיון לעמוד על טיבו. בשום אופן לא הצליח להבין מדוע האחים נפגשים במרתף הסודי הזה. הם ניהלו בינם ובין עצמם התייעצות חרישית, ובסופה התנפלו עליו כשזרועותיהם מורמות כמבקשות להחביא מאחורי גבם משהו חושפני שדורש הסתרה.

הם הדפו את ח׳לדון החוצה, אחזו בו שלא יברח והובילו אותו אל השייח׳ הגדול, שישב על רצפת האולם שבו ביקר ח׳לדון לפני דקות אחדות. שפתיהם נעו במהירות והזכירו בין היתר את המונח ״סדנת השפה״, ואילו הוא שקע בניסיון לשחזר את מה שראה. לנגד עיניו עלתה תמונה של ערימות נייר שגדשו מדפים שלמים. בן־רגע זיהה את צבעם הצהוב ואת ריחם שהיה מציף את נחיריו מדי בוקר עם כניסתו לחנות. אם כן, זה סוד הנייר הנעלם והמופיע מחדש. אך מדוע התעקש זיידון להסתיר את הסחר בנייר שקיים עם אחוות אלופאא׳? האם טבע עבודתם אילץ אותו לשמור על סודיות? או שהקמעות השונים השייכים לעולם הסוד מנעו ממנו לגלות את לבו בפני ח׳לדון? והאם זה מקור פחדם של האחים למראה ח׳לדון? אולי כאן נעוצה הסיבה לרעד שאחז כעת באיבריו של ח׳לדון עצמו?

השייח׳ הגדול הרים את ידו וקטע את שטף דיבורם.

״השאירו אותנו כאן ושובו לעבודתכם,״ אמר כשעל שפתיו חיוך קל, שלא היה ברור אם נועד להרגיע את ח׳לדון או את האחים. משום־מה כבר מהרגע הראשון לא היתה דעתו של ח׳לדון נוחה בחברתו. הוא היה אדם גבה קומה ונכבד למראה. אצבעותיו הרזות והארוכות

וידיו העדינות והלבנות הזכירו לו את ידי הנשים שהגיעו לעתים מעיירות רחוקות לצורך קיום נדרים או קבלת ברכה ונשיאת תפילה בפתח המזאר. ח׳לדון התבונן ארוכות בראשו המגולח ובבגד הצופי הגס שלבש, שדמה לגלימת נזירים ולא הלם את העור העדין של גפיו החשופים. המחשבה היחידה שטרדה אותו באותם רגעים היתה כיצד יצא משם וימהר אל זיידון לספר לו את כל מה שקרה.

בעיני רוחו ראה את זיידון מאזין בשקט ואומר: לאט־לאט, יש לנו זמן, אין מה למהר. ואז דימה את תגובתו בסיום הסיפור: אתה באמת רוצה שאאמין לך, ח׳לדון, שירדת במדרגות כי חשבת ששם נמצא האולם? וח׳לדון יענה: מובן שלא. עוד בטרם נכנסתי הבנתי את מידת הסיכון במעשַׂי ואת חומרתם. אבל מה חשבת, זיידון, שאחליף את עורי ואוותר על הסקרנות המושכת אותי כבכבלי קסם אל עולמם של החידות והסודות?

השיחה הדמיונית שהתנהלה בראשו של ח׳לדון נקטעה בשאלה האמיתית שהשייח׳ הגדול שאל עכשיו: ״מה הוביל אותך אל סדנת השפה, בני?״

״איבדתי את הדרך,״ ענה ח׳לדון.

״ובכל זאת, מוזר שבחרת לרדת אל מתחת לאדמה,״ אמר השייח׳ הגדול. ״מה חיפשת שם?״

״אותך. חוסאם הורה לי ללכת לאולם, ולא הדריך אותי איך להגיע לשם.״

״אבל האולם, כפי שבוודאי שמת לב, הוא החדר הראשון שמתגלה לעיניך לאחר חציית המסדרון.״

״נכנסתי אליו וחיכיתי לך, אבל לא היית שם.״

״נכון, הלכתי להרטיב את גרוני במעט מים.״

״חששתי שתחכה לי זמן רב מדי, ועלתה על דעתי האפשרות שהאולם שנכנסתי אליו איננו זה שאתה מחכה לי בו, ולכן המשכתי בחיפושי.״

״ונבהלת ממה שמצאת?״

בתחילה לא הבין ח׳לדון את שאלתו של השייח׳ הגדול, אבל אז נזכר שהוא עדיין במבחן השמירה ומיהר לענות: ״למה שאבהל?״

״אתה צודק,״ אמר השייח׳ הגדול. הוא השפיל את מבטו לארץ ושקע בהרהורים, ואחר כך הוסיף, ״האחים הם שנבהלו מהופעתך המפתיעה במקום שאסור לזרים להיכנס אליו.״

אז הפנה השייח׳ הגדול את מבטו לנייר שהיה מונח על הרצפה לידו.

״שמך ח׳לדון,״ אמר, ״ואתה בן יחיד לאם אלמנה שאתה המפרנס היחיד שלה. השמירה על המזאר דורשת ממך להקדיש את כל זמנך במשך עשר שנים מחייך. האם לא תתקשה לעזוב את אמך?״

״היא תבוא לבקר אותי מדי פעם,״ ענה ח׳לדון. ״היא הרי גרה קרוב, בכפר אליסר.״

״ומה עם נשים?״ שאל השייח׳ הגדול.

הסומק הציף את לחייו של ח׳לדון. ״אין לי עניין בהן,״ ענה בנימה כעוסה מעט.

״עד כדי כך?״ אמר השייח׳ הגדול בחיוך. ״כשתצא לגמלאות עוד לא תהיה בן שלושים. תוכל אז להתחתן ולהביא לעולם כמה ילדים שתרצה, ואתה ומשפחתך תחיו בשקט ובשלווה מהקצבה שתקבלו.״

ח׳לדון נע בקוצר רוח כי חשב שהשייח׳ הגדול סיים לחקור אותו, אך הלה המשיך לשאול.

״ממה התפרנסתם, אמך ואתה?״

״עבדתי כשוליה בחנות של זיידון,״ ענה ח׳לדון.

״זיידון? מי זה?״ שאל השייח׳ הגדול.

״ספק הנייר שלכם,״ אמר ח׳לדון בנימה מתגרה קמעה.

״אה, אני מכיר אותו,״ אמר השייח׳ הגדול, ״זה בעל החנות שהאחווה קונה ממנו נייר. שכחתי את שמו כי האחים קוראים לו ׳מוכר הנייר׳. מעולם לא פגשתי אותו.״

״גם אני לא פגשתי אף אחד מהאחים, אף על פי שאני מבלה את רוב

ימי בחנות," התריס ח'לדון כאילו הוא בעיצומו של דו־קרב.

השייח' הגדול נתן בו מבט ערמומי, כתוהה מי שואל את השאלות עכשיו.

"ג'אבר וחיאן הולכים אליו פעם או פעמיים בחודש להצטייד בנייר," אמר לבסוף, "אין פלא שלא פגשת בהם. הם יוצאים בלילה כדי להימנע ממפגש עם אנשים. מוכר הנייר הוא זה שעודד אותך לגשת למבחן השמירה?"

"לא," ענה ח'לדון, "זאת היתה אמא שלי. אחיה, שאני קרוי על שמו, עבד חמש שנים כשומר בכניסה למזאר עד שמת מהתקף לב."

"עכשיו אני מבין," אמר השייח' הגדול ושקע בהרהורים.

"ומה עושה נער בחנות נייר?" שאל לאחר שהייה קצרה.

"זיידון הציע שאעבוד שם. זו היתה דרכו ללמד אותי לפענח את משמעות האותיות," הסביר ח'לדון. "הוא אמר שהוא רואה בעיני את ניצוץ אהבת הידע," הוסיף בביישנות.

"אם כך, אתה ודאי בקיא בפענוח האותיות!" אמר השייח' הגדול. פניו נראו זעופות עכשיו, גביניו התכווצו, ועיניו התרוצצו בחוסר מנוחה כמחפשות נקודת משען. הוא הרים את הנייר שהיה מונח על הרצפה, קיפל אותו וקם על רגליו. אחר כך התנצל ומיהר לצאת.

"ומה התוצאה?" שאל ח'לדון. השייח' הגדול המשיך ללכת בלי לפנות אליו ובלי להתייחס לשאלתו.

5

סראג׳ שמע את האחים נכנסים לחדריהם והניח שהם מאוכזבים קשות לנוכח עזיבתו המוקדמת של השייח׳ הגדול, שהותירם רעבים לשמוע מה יחדש להם הפעם עם צאתו מחדר ההתבודדות שבו הסתגר ימים ארוכים כל כך. בלבו קיווה שהשייח׳ הגדול לא תלה את עזיבתו בדאגה למצבו. עוד קיווה שהשייח׳ הגדול יניח לו לנפשו כפי שעשה בפעם הקודמת כשנעמד ליד דלת חדרו והטה אוזן. סראג׳ העמיד אז פני ישן והשמיע נשימות קצובות שמהל בהן את האות ח׳אא׳.

האם השייח׳ הגדול רימה אותם כל השנים האלה? שאל סראג׳ את עצמו, או שפשוט כעת אמונתו שלו גוועת, והוא מניח לספקות להסתנן ללבו? מדוע לא פנה לשייח׳ הגדול וביקש ממנו לבאר בשבילו את מה שראה? מדוע הניח ליסודות שנבנו שנים על גבי שנים לקרוס, והשליך לרוח את אמונתו העיוורת באדם שגילם את תקוותו לעולם הבא? אבל מה הטעם לשאול את מי שמראש מטילים ספק בתשובותיו? ובכל זאת, האשים סראג׳ את עצמו בפחדנות. הוא אמר לעצמו שהחשש מהתגובה של השייח׳ הגדול הוא שעוצר בעדו מלחשוף בפניו או בפני מישהו אחר את הסערה שגועשת בקרבו. אך את עצמו הוא לא היה יכול לסובב בכחש כפי שרימה את האחים בטענותיו הכוזבות שמאור עיניו כהה, ובתיאור חלומות שבהם נגלים לו לכאורה רמזים משמים.

החלומות הראשונים שתיאר היו בדויים ושימשו מעין אזהרות

מרומזות לשייח׳ הגדול, בתקווה שהפחד שיעוררו יגרום לו להשכיל ולתקן את דרכיו. אך החיזיון שתיאר הערב, חזיון הרג האותיות, אכן התגלה לו בחלום בלהות. השייח׳ הגדול אכל והאזין לדבריו, כשהוא מאמין שסראג׳ אינו יכול לראותו, ואילו האחרים נעצו בו מבטים של חיות קרקס מאולפות. ההתחזות לעיוור הצילה אותו, כי לא היתה לו דרך אחרת לסגת ממלאכת הכתיבה שבה משקיעים האחים לילות כימים. כתיבה זו הסתמכה על הידע שהשייח׳ הגדול הקנה להם, שאותו קיבל לכאורה בדרך המשיכה וההתאחדות,[10] המובילה אל הקבלה והגילוי. שטויות! איך יכול הגילוי לבוא למי שנפשו נשחתה, ועשה את המעשים האסורים על אנשי האורות? הלוא השבועה הראשונה שנשבעו כשנכנסו לאחווה היתה לדאוג לכך שהידע שבידיהם ישמש לעשיית הטוב בלבד, ושיגייסו את כוח מדע האותיות והמספרים לעזרת המקופח, לריפוי החולה, להשבת הנעדר, לשמירה מפני צרה, לניצחון על אויבים, להגדלת הפרנסה, לקירוב הלבבות, לכינון הרעות ולהסרת כישופים. כיצד יוכל סראג׳ להמשיך להאמין במי שהפר את הבטחתו וניסה להמיט אסון על הקרובים לו ביותר מתוך שימוש לא נאות בידע וניצולו לצורך פגיעה במי שנקשר אליו בשבועה של אמונים ואחווה? וכך אכן נהג השייח׳ הגדול! אלמלא התעלף באותו יום ארור לאחר מבחן השמירה, היה סראג׳ לוקה בעיוורון קשה עוד יותר מעיוורון השווא שהוא בוּדֶה לו כעת.

צעקותיו של השייח׳ הגדול שהתבודד בחדרו הלכו וגברו. האחים כולם רצו אליו מבועתים ומצאו אותו שרוע על הרצפה, פיו מקציף, ראייתו מטושטשת ושיניו נוקשות. בהיותו הבכיר וברׅ־הסמכא שבין האחים, אמר להם סראג׳: ״עזבו אותו וצאו, הוא במצב של קבלה, במצב של מעבר.״ איזה שטויות! חשב עכשיו. הלוואי שלא הייתי מצווה עליהם לצאת ומשאיר אותם איתי לחזות במו עיניהם בחטא ובמעשים המתועבים שראו עיני.

השייח׳ המשיך לפרכס על הרצפה. סראג׳ ניגש אליו, התיישב מעליו

ברגליים משוכלות והניח את ראשו בחיקו לבל ייחבט ברצפה. לאחר מכן תחב את קצה החִ'רקה שלו בין לסתותיו לבל ינשוך את לשונו. בתוך כמה רגעים שכך ההתקף, וסראג' התכופף והניח את אוזנו ליד שפתיו של השייח' לוודא שהוא נושם. כשקירב את ראשו לצווארון החִ'רקה של השייח', הבחין בכתם כהה על חזהו. תחילה חשב שמדובר בחבורה כחולה, אך כאשר הרים את הבגד התחוור לו שאלה סימנים של דיו שנמהלה בזיעה בתוך קעקוע בצורת משולש. האותיות נכתבו בזוויותיו, והמספרים מילאו את לבו של המשולש, שחולק למרובעים. סראג' התמה נעמד מעל השייח' כדי לקרוא את הכתוב.

זו היתה טליסמה! לבו של סראג' הלם במהירות. הוא ידע כי קמע שנרשם ישירות על העור הוא צלם מן הסוג החזק ביותר, והשפעתו נוקבת. פחד נפל עליו שמא יתעורר השייח' הגדול מעלפונו לפני שיצליח לפענח את הכתוב ויתפוס אותו בעיצומו של הגילוי. הוא לא רצה שהשייח' ידע שנגלתה לו מעורבותו בביצוע פשע.

הטליסמה כללה אותיות אש שמביאות מזל רע ומשמשות לביצוע מעשים הקשורים לענייני העולם הזה, לשחיתות ולשפיכות דמים. היא נעשתה בשעות שבהן היו החכמים נמנעים מפעילות ומשֵׁינה לבל יראו דברים מחרידים שיעכירו את טוהר מידותיהם. במרכז הטליסמה צויר עיגול, ובלב העיגול נשזר חוט מאותו הצמר שממנו נארגו החִ'רקות. החוט היה נעוץ בבשר החי ונסגר בקשר. את מי הוא נועד לקשור? תהה סראג'. אז נגלתה לעיניו המילה סוּלַיימַא, שם אמו של האדם המועד להיות קשור. מי הוא אִבְּן סוליימא הזה שאתה רוצה כל כך ברעתו, השייח' הגדול? שאל סראג' בלבו. הוא קירב את מבטו לחזהו של השייח' ותר אחר אותיות שמו, אך הדיו שבה הן נרשמו נזלה, והן נמחקו.

לפתע החל השייח' הגדול לנוע בחוסר מנוחה. חזרת? שאל אותו סראג'. השייח' נראה כמתנודד בין עולם הערות לעולם הנסתר, וסראג' מיהר להתרחק ממנו. הוא התיישב על מפתן הדלת כשירכיו צמודות

לבטנו וידיו חובקות את שוקיו, והעמיד פנים שהוא קורא בקוראן כדי להרחיק מעליו את צל המוות. בתחילה שקל להיעלם לפני שהשייח׳ יתעורר ויראה אותו, אבל אז חזר בו, כי הבין שהאחים ודאי יספרו לו על החלטתו להישאר שם. אם יפקח השייח׳ הגדול את עיניו ולא ימצא את סראג׳ שם, עלול חשדו להתעורר בהמשך.

השייח׳ אסף את איבריו הרוחפים, נעמד על רגליו והחליק את בגדיו. מדי פעם שלח מבט בוחן לעבר סראג׳. ״אני לא יודע מה קרה לי,״ אמר לבסוף. סראג׳ תיאר לו בפרוטרוט את ההתקף שעבר, והוא שקע במחשבות. סראג׳ שתק.

״דיברתי כשלא הייתי בהכרה?״ שאל השייח׳ את השאלה שסראג׳ ציפה לה.

״לא,״ ענה סראג׳ מיד, ״אמרת רק שלוש פעמים ׳יא רַבּ׳ (הו אלוהים). אשריך, השייח׳ הגדול, שער הגילוי נפתח לפניך לרווחה הפעם, ואשרינו, כי גם אנחנו נשכיל ממה שראית וקיבלת.״

השייח׳ הגדול האמין לסראג׳ הפעם, וסראג׳ ניצל.

בערב, כשכולם התכנסו באולם, התלבטו האחים איך לקדם את פני השייח׳ הגדול ולחגוג את שובו. סראג׳ ספר את הדקות עד שיוכל לשוב ולפרוש לחדרו, ולתת שם דרור לרגשותיו הסוערים. כשהשייח׳ הגדול דיבר, הוצפו פניו בהילה של זוהר. השאלות ניקרו במוחו של סראג׳, והספקות בערו בו כמו אש שלשונותיה חורכות את הבשר. במאמץ־על הוא ניסה לגרשם, לנעוץ את מבטו בשפתיו של השייח׳ הגדול ולהעמיד פנים שהוא מאזין רוב קשב לדבריו.

לבסוף קם השייח׳ הגדול על רגליו, וכולם קמו איתו. המפגש המשותף הסתיים, והאחרים פנו למיטותיהם, אך סראג׳ לא עצם עין כל אותו הלילה, וגם לא בלילות שאחריו. שאלה אחת במיוחד הדירה שינה מעיניו ומילאה את מחשבותיו: מי הוא אותו אבן סוליימא, ומדוע השייח׳ הגדול רוצה כל כך ברעתו? האחים שהבחינו בשינוי שחל בסראג׳ הציפו אותו בשאלות, אך הוא מיאן לגלות להם את צפונות

לבו. לבסוף אמר להם שאינו בקו הבריאות, ושהוא הולך ומאבד את מאור עיניו. גילו המבוגר, והשנים הרבות שבילה בקריאה, בהעתקה, בירא שמים ובתפילה, עמדו לזכותו והקנו אמינות לבדיותיו.

כך זה נמשך, עוד לילה ועוד יום, עוד שעה ועוד דקה, עד שלפתע, בוקר אחד, כשיצא אל "נווה המדבר" לנשום אוויר צח בניסיון לכבות את האש היוקדת בנשמתו, הכה בו הזיכרון. ודאי!! אבן סוליימא הוא אלעלאילי! האיש שעזב את האחווה בלי שהם הבינו למה. השייח' הגדול הסביר אז שלאחר שנים שבהן חי באחווה, הבין האח אלעלאילי שחיי הפרישות וההתנזרות קשים לו מדי. אלה היו שטויות! ההסבר של השייח' הגדול היה כולו שקר וצביעות!

כעת הבין סראג' שלא זיכרונו הטעה אותו, אלא המסורת שהיתה נהוגה באחוות אַלופאא' וקבעה שכל מֻרִיד[11] חדש מקבל מיום הצטרפותו שם של אחד מגדולי המדענים בתורת האותיות והמספרים. כך חילקו ביניהם האחים את השמות אַחְמַד אִבְּן עַטאא',[12] אַלְחַכִּים אלתֻרְמִידִ', סַהְל אלתֻסְתָרִי, אִבְּן מַסַרַה אלְגַ'בַלִי ושַמְס אלדִין אלְבוּנִי. ושני הקטנים, שהיו כמו תאומים, חלקו שם אחד, את שמו של גַ'אבִּר בִּן חַיַאן. אלעלאילי, לעומת זאת, בחר לעצמו שם אקראי, זמני, עד שימצא לו שייח' להיקרא על שמו לשביעות רצונו. העיקרון שעמד מאחורי מסורת זו היה שעליהם לשכוח את חייהם הקודמים, ולמות ולהיוולד מחדש בשם שמעלה לחיים את נשמות החכמים ומצהיר על התנערותם מן החיים החומריים. יד המקרה היא שגילתה לו באחד הימים את שם אמו של אלעלאילי, שמו הישן שבו לא השתמש עוד. באותו יום פגש סראג' את אלעלאילי ב"נווה המדבר", שבו נהג לבלות את רוב שעות מנוחתו, אך הפעם היה שרוע על בטנו וגופו רעד מבכי. סראג' מיהר אליו, רכן מעליו, ליטף את גבו וניסה להרגיעו. "מה קרה?" שאל. "סוליימא מתה," ענה לו אלעלאילי מבעד לדמעותיו. מהנייר שהיה מונח בידו הקמוצה הבין סראג' שאלעלאילי קיבל מכתב ובו התבשר על פטירתו של אדם קרוב.

"מי היא בשבילך, ירחם עליה האל?" שאל אותו.

בכיו של אלעלאילי גבר כשענה בקושי רב: "היא האדם האחרון שנשאר לי מהמשפחה... אישה זקנה שלא ריחמתי עליה למרות בדידותה, ונטשתי אותה לטובת חיי פרישות וידע... סוליימא היא אמי, סראג', אמי שלא היה לה איש מלבדי!"

מה כבר היה אלעלאילי יכול לעולל לשייח' הגדול? סראג' זכר אותו כאדם שקט, עדין נפש, ביישן ורענן כפרח חרצית. איך התגלגלו הדברים לכך שבגללו כרת השייח' הגדול ברית עם השטן וטימא את קדושת המקום? ומה גרם לו להיזכר בו עכשיו, שנים ארוכות לאחר שעזב? האם ייתכן שמתחת לחזות החביבה שכן אדם מסוכן? שטויות! הרי גם השייח' הגדול וגם סראג' חוו בעצמם ספקות שונים בתקופת בחרותם. ממתי מענישים אנשי מדע האותיות את אחיהם על סימני השאלה שמתעוררים אצלם? וממתי אסורה דרך הספק על אנשי אחוות אלופאא'? הרי הספק הוא השביל הטוב ביותר אל האמונה. האם אין משימתם של החוקרים לנסות להבין את מה ששליחי האל גילו להם? ואיך אפשר להבין בלי לשאול, לתהות, לחקור, לערער, לדון ולהתלבט?

סראג' התיישב במיטה ונשען על הקיר. ההרהורים הדירו שינה מעיניו. הוא מזג לעצמו כוס מים מהנאד שלצדו ושתה אותם, אחר כך חזר על הפעולה עוד שלוש פעמים. מה מקור הצמא שתקף אותו? הרי בארוחת הערב, בעודו שקוע בסיפור חלומו על אודות הרג האותיות, לא הכניס לפיו שום דבר מאכל שהיה מועד לשרוף את קרביו. האם לא ניתן לראות בחלומו איום שנשלח מעולם הנסתר ונועד להזהיר מפני הפורענות העלולה לפקוד אותם, אם השייח' הגדול ימשיך לחולל בסתר את מעשיו האסורים? אבל מי אמר שהוא באמת ממשיך לבצעם? האם בחודשים האחרונים, מאז החל סראג' להעמיד פני עיוור כדי לרגל בסתר, נגלה לעיניו סימן חשוד, ולו הפעוט ביותר? באלוהים, לא, חשב עכשיו סראג', הרי המעקב שערך העלה חרס.

מדוע, אם כן, הוא מענה את נפשו בניחושים? ואולי אלעלאילי אכן רק נראה לו נקי כפיים ותמים, בעוד למעשה היה אדם אלים ואכזר? אולי השקרים שהשייח׳ הגדול בדה ומעשי הזדון שביצע נועדו להגן על עצמו ועל אנשי האחווה מפני הרעות שאלעלאילי זמם? סראג׳ נזכר איך הפתיע יום אחד את אלעלאילי ב״נווה המדבר״, ומצא אותו מצמיד את אוזנו לאדמה ומכה עליה בכף ידו פעם אחר פעם. כששאל אותו למעשיו, היה נדמה לו שאלעלאילי משתהה מעט לפני שענה: ״אני מוכיח שהצליל של האות בּאא׳ דומה לצליל שמעלה הטחה של כף יד באדמה.״

בתחילה לא הפתיעה תשובתו את סראג׳, אם כי הוא תהה מעט על המבוכה שנמזגה בקולו של אלעלאילי. היטב היה ידוע שהוא להוט אחר קריאה במילונים ישנים וחדשים, ופעמים רבות דיבר על אסכולות הכתיבה השונות שהיו נהוגות במשך הדורות. זמן רב לאחר שעזב, התעורר באחווה ויכוח על השיטה שבה יכתבו את המילון של סודות האותיות - על פי השיטה הפונטית של אלח׳ליל בּן אחמד בספרו אַלְעַיְן, המסדרת את המילים לפי בסיס החיתוך של האותיות, מהאותיות הגרוניות, שהראשונה בהן היא ״עַיְן״, ועד האותיות השפתיות, שהאחרונה בהן היא ״מִים״, או על פי שיטתו של אַלְגַ׳אווהַרי במילונו אלצַחַאח, המתבססת על החריזה האלפביתית של סופי המילים. במילונו הקדיש אַלְגַ׳אווהַרי לכל אות אחרונה פרק משלה, שנקרא בַּאב (שער), ובתוכו סידר את המילים לפי האלף־בית, ולכל אות הקדיש פרק משלה, שנקרא פַּצְל (פרק).

במהלך הוויכוח הציג סהל הסבר מפורט של האסכולות הלקסיקוגרפיות לטובת האחים שלא הכירו אותן, כי מתקופתו של אלעלאילי נשארו שם רק סראג׳, השייח׳ הגדול, שמס אלדין וסהל. לבסוף הפתיע השייח׳ הגדול את כולם כשהודיע פתאום שהוא מכריע במחלוקת ובוחר בשיטה האלפביתית הפשוטה. חפזונו ומורת הרוח שקולו ביטא הפתיעו את האחים כולם מלבד את השלושה, שהדיון העלה בזיכרונם

את דמותו של אלעלאילי. איש מהם לא הזכיר אותו במילה.

באותו יום ב"נווה המדבר", כשסראג' ראה את אלעלאילי מצמיד את אוזנו לאדמה ומכה עליה בכף ידו לוודא שהצליל שנשמע דומה לצליל האות באא', הוא שאל אותו: "למה אתה עושה את זה?"

"ככה," ענה אלעלאילי והביט בו.

"משהו מטריד אותך, בני?" שאל סראג'. "שתף אותי ויקל לך."

אלעלאילי היסס רגע.

"השפה ניתנה משמים?" שאל לבסוף.

"בוודאי!" ענה סראג', "היא מעשה ידי האל, היא השראה אלוהית."

"ומה דעתך על אלה שאומרים שהיא מוסכמה שנוצרה בידי אדם?"

צמרמורת עברה בגופו של סראג', אך הוא התאמץ לשלוט בעצמו ושאל: "מנין לך הדברים האלה, בני?"

"כך טוען אִבְּן גִ'נִי בספרו **אלח'צאאִ'ץ**, ויש עוד רבים שסבורים כך."

"ואיפה מצאת את הספר הזה?" שאל סראג'.

אלעלאילי הרהר קצרות, ואז ענה: "קניתי אותו משכננו, מוכר הספרים, טרם כניסתי לאחווה."

"והספר עדיין אצלך?" שאל סראג'.

בהשראה אלוהית ענה אלעלאילי את האמת על השאלה שסראג' שאל גם הוא בהשראה אלוהית. כעת התיישב סראג' והפליג בהסברים על טעויותיהם של המפריכים דברים שהם נעלים מכל ספק. כראיה לעליונות זאת, הוא התייחס להשפעות המאגיות, לכוחות הרוחניים ולמשמעויות הפנימיות של האותיות. את התיאוריה שלו ביסס על הפרקטיקה - על אין־ספור דוגמאות מתחום עיסוקם של האחים בכתיבת הקמעות וביצירתם. את טיעוניו הארוכים חתם בשאלה.

"כיצד ייתכן," שאל, "שהאותיות הן מעשה ידי אדם, אם יש להן יכולת לרפא חולים, להסיר כישופים, לקרוא את העתיד ולגלות נסתרות? כיצד הן יכולות להיות מעשה ידי אדם אם אלוהים ברא

אותן עוד לפני בריאת האדם? הרי ההוויה כולה מתקיימת בזכות שתי האותיות שהאל הגה באומרו ליקום 'הֱיֵה!'"

"אמת," ענה אלעלאילי, "האותיות הן השראה, והן ניתנו משמים!"

"יפה," אמר סראג' שנחה דעתו, והיה סמוך ובטוח שתשובתו של אלעלאילי נאמרה מתוך אמונה שלמה והכרה, ולא כדי להונות או לרצות אותו. עם זאת, כדי להסיר כל ספק מלבו, הוא שאל את אלעלאילי: "ומה עם אבן ג'ני, האם אנחנו בטוחים לחלוטין מפני השפעתו הרעה?"

אלעלאילי קם על רגליו וסימן לסראג' לבוא בעקבותיו עד קצה "נווה המדבר", היכן שהחביא את הספר בגזע מת של עץ דקל עתיק. הוא הרים את הספר והושיטו לסראג'. סראג' חייך, הניד את ראשו ואמר: "לא, לא אקח אותו ממך. אתה תבחר מה לעשות בו."

ללא שהיות חפר אלעלאילי בור קטן באדמה, ואחר כך רכנו שניהם מעליו ושרפו את הספר.

אלעלאילי הודה לסראג', שחיבק אותו כאילו היה בנו שלו. בדרכם חזרה אל האחים שאל אלעלאילי: "אפשר שכל זה יישאר כסוד בינינו, נכון?"

סראג' ליטף את גבו.

"אין סודות בין אנשי האחווה," אמר, "אבל הדבר הזה יישאר כסוד בינך וביני. את זאת לפחות אני יכול להבטיח לך, אלעלאילי."

שנים ארוכות שמר סראג' את הסוד ולא הפר את הבטחתו. כעת שאל את עצמו אם ייתכן שאלעלאילי, המכונה אבן סוליימא, גילה בעצמו את סודו לשייח' הגדול. לא ייתכן, גמר בדעתו, ולא ייתכן גם שזה היה הגורם לעזיבתו את האחווה או לגירושו ממנה. ולא ייתכן גם שמשום כך מבקש השייח' הגדול לפגוע בו עכשיו, אחרי שנים רבות כל כך, באמצעות קמע שנכתב ישירות על העור.

6

ח׳לדון נעצר למרגלות הגבעה שעל פסגתה ניצב המזאר וניסה להסדיר את נשימתו. תכף יורה לרגליו היחפות לצעוד את המטרים האחרונים שנותרו לו. מאחורי המזאר השתרע הגן שכונה בפי בני המקום ״נווה המדבר״, אולי בשל עצי הדקל שכיתרו אותו. לא הרחק משם ניצב בניין הח׳אנְקַאה,[13] ובו דירות האחים שהקדישו את חייהם לעבודת האל באחוות אלופאא׳.

בימים של מבחן השמירה טיפס ח׳לדון על הגבעה הזאת פעמים רבות. האחים הקימו למרגלותיה אוהל, ובו לנו שלושת המועמדים הסופיים. אמנם ח׳לדון היה יכול לשוב לביתו הסמוך למקום, אך העדיף להימנע ממפגש עם אמו שהיתה מציקה לו ודאי בשאלות על המבחן. הוא רצה לשמור על כוחותיו.

״כשתגדל תעשה מעשה גדול שיעורר הדים בכל הארץ,״ אמר לו פעם זיידון.

״איזה מעשה?״ שאל הנער.

״החישוב מנבא זאת,״ ענה מוכר הנייר, ״אבל הוא לא מגלה מה מהות המעשה.״

לאחר מכן נמלך זיידון בדעתו וקרע לחתיכות את הדף שעליו רשם אותיות ומספרים.

״שכח ממה שאמרתי עכשיו,״ אמר.

אבל ח׳לדון לא שכח. שנים אחר כך שאל את זיידון על אותה

נבואה, והמוכר סיפר לו שבדק את עתידו על פי נוסחה של חישוב גימטרי: הוא סכם את הערכים המספריים המקבילים לאותיות שמו ושם אמו, הוסיף את מספר הימים שעברו מתחילת החודש הערבי, ואת התוצאה חילק בשלושים. השארית שנותרה מפעולת החילוק היא המפתח לעתיד.

אילו רק ידע זיידון איזה מעשה גדול עומד ח׳לדון לעשות בעוד זמן קצר. אמו שרבבה את הידיעה על מותו של זיידון בין צהלוליה ושאלותיה התמימות, ולא הבינה מדוע הוא הדף אותה מעליו ופרץ בריצה. כשהגיע לחנות מצא אותה מפויחת. לאחר ששכניו של זיידון התפללו לעילוי נשמתו, הם ניקו את החנות משיירי השריפה שהשתוללה בה, אספו את הדפים ואת גל העצמות שהניחו כי הן שלו, וקברו הכול בבית הקברות של אליסר.

״איך זה קרה?״ שאל אותם ח׳לדון.

״זאת היתה ללא ספק תוצאה של התשוקה שלו לקרוא לאור המנורה,״ הם ענו.

״ואולי עשה את זה מישהו שבא לגנוב או לתקוף?״ שאל.

״לא,״ הם ענו, ואחד מהם הוסיף: ״עדלא ראתה את זה קורה.״

״ומיהי עדלא?״ שאל ח׳לדון.

״עדלא יוצאת בכל לילה לשאוף אוויר צח, ובליל השריפה היא ראתה את הצלון של החנות סגור ואת המנורה דולקת.״

ח׳לדון תהה מיהי אותה אישה מוזרה, שהרי נשות הכפר ממעטות לצאת מביתן במשך היום, וודאי שאינן משוטטות בלילה, כשאין ברחוב נפש חיה.

לא עבר זמן רב והוא התוודע לעדלא. באותו לילה החליט לישון בחנות כדי לברוח מהשאלות, מהצעקות ומהבכי של אמו על כישלונו במבחן. מוכר בחנות שכנה השאיל לו מזרן, והוא הניחו בירכתי החנות, היכן שזיידון נהג לישון בעבר בעצמו או להכין לשניהם תה ואוכל. ח׳לדון השתרע על המזרן, מותש מהבכי ומהמאמץ שגבו

ממנו הקללות הנמרצות שהרעיף על ראשיהם של השייח׳ הגדול, אמו ודודו ח׳לדון. עד מהרה אחזה בו תנומה, והוא שקע בשנת עילפון. לא היה לו מושג כמה זמן חלף עד שהתעורר לרחש תנועה בחנות. תחילה חשב שהוא שומע את רוחו של זיידון שבא להשתתף בצערו, אך לבסוף נגלתה לעיניו אישה, עדלא, או נכון יותר לומר שהוא נגלה לעיניה, כי כשראתה אותו אמרה בבהלה: ״בְּאסְם אללה אלרַחְמַן אלרַחִים,״ ביקשה מהאל שיגן עליה מפני השטן הארור, פסעה לאחור ונתקלה בדלת.

״את עדלא?״ שאל ח׳לדון בקול רם.

״ואתה ח׳לדון?״ השיבה בשאלה.

עדלא לא דמתה כלל לדמות שראה בעיני רוחו, דמות של זקנה תשושת נפש המשוטטת ברחובות בחשכת הלילה. מולו עמדה בחורה יפהפייה בת פחות משלושים, כלומר מבוגרת ממנו לכל היותר בעשור.

עדלא חייכה אל ח׳לדון והתיישבה.

״זיידון היה הטוב שבגברים!״ אמרה.

השאלות התרוצצו במוחו הנסער של ח׳לדון. כיצד הכירה עדלא את זיידון? כמה זמן הם הכירו? איך ייתכן שעד היום הוא לא שמע עליה דבר? לבסוף קטעה האורחת הלילית את השתיקה.

״לא ציפיתי למצוא אותך בחנות,״ אמרה, ״ובכל זאת באתי לכאן לחפש אותך, כי זיידון ביקש ממני להשגיח עליך אם יקרה לו משהו רע. אל תתעצב. הוא אהב אותך יותר מכפי שתוכל להעלות על דעתך, ולא חדל לדבר עליך. שמך לא ירד מעל שפתיו. ומה איתך, הצלחת במבחן השמירה?״

ח׳לדון נד בראשו לשלילה.

״לא נורא,״ אמרה, ״אולי עדיף לך ככה.״

לאחר מכן קמה על רגליה.

״אני גרה בשכונת אלנַעַאם,״ אמרה, ״מעל החנות של מוכר התבלינים. בוא לבקר אותי באחד הימים.״

ח׳לדון לא התמהמה, וכבר בבוקר המחרת הלך לביתה של עדלא,

כורע תחת משא השאלות שהתרוצצו בראשו וטבעו סביב עיניו עיגולים כחולים כשתי חבורות ענקיות.

היא לא הופתעה לראותו בדלת ביתה ולא תמהה על מבטיו ושתיקתו. לאחר שהזמינה אותו לשבת נעלמה לדקות אחדות, ואז שבה עם מגש ועליו ארוחת בוקר. ח׳לדון אכל ברעבתנות, משביע רעב של ימים, שבועות וחודשים, מנסה למלא תהום שנפערה בתוכו, בור של יתמות ובדידות. עדלא התיישבה מולו על כרית, השעינה את מרפקה על ברכה הכפופה וסמכה את לחייה על כף ידה. ידה השנייה השתעשעה בקווצה משערה.

ח׳לדון סעד את לבו והרווה את צימאונו. לא כאדם זר סעד, ולא כאורח, או קבצן, או טפיל או מבקש מקלט, אלא כאחד מבני הבית, ואולי אפילו כבעל הבית עצמו, כאדון הריבון והמפרנס. הוא אכל כאילו עדלא היא אמו, או אחותו, או אהובתו או אשת חיקו. וכשאכל שכח את נוכחותה, ואת נוכחותו שלו כזר בביתה. עיניה היו טרוטות בשל צער או חוסר שינה, והיא זנה אותן ברוב עונג בדמותו של ח׳לדון.

לבסוף מחה ח׳לדון את פיו בגב כף ידו, ועדלא קמה, נטלה את המגש ויצאה. כשחזרה הביאה איתה שתי כוסות וקומקום תה. ח׳לדון הניע את שפתיו לשאול על זיידון, אך לפתע, ללא התרעה מוקדמת, התהפכו קרביו, וכל מה שמילא אותו - דמעות ואוכל - עלה והציף הכול. עדלא מיהרה ללטף את גבו הכפוף ולתמוך בידה את מצחו שהניח בין ברכיו. ״לא נורא, לא נורא,״ היא שבה ואמרה.

עדלא לא נרתעה ממנו ומהקיא שמילא את פניו, את בגדיו ואת רצפת הבית. היא רחצה אותו במגבת ספוגה במים ובסבון כמסירה אבק דרכים או שאריות של בוץ. ח׳לדון לא חש שום בושה או חרטה על כך שבא אליה. היא נהגה בו כאילו היתה אמו, והוא - בנה, כאילו כל חייו היה קשור אליה.

היא ניקתה אותו, הסירה את בגדיו, הובילה אותו אל המיטה והשכיבה אותו. לאחר מכן התיישבה לצדו, הניחה את ראשו בחיקה ואת כף ידה

על חזהו. חמימותה מילאה את נשמתו, והוא נרדם. הוא לא ידע כמה שעות או ימים ישן כך, אך כשהתעורר מצא אותה לצדו, יפה ונלבבת. מאותו היום החל לפקוד את ביתה ושמע אנשים סביבם אומרים: "תראו את ח'לדון, הוא לא ירש מהמוכר את החנות, אלא את עדלא."

* * *

כעת כבר העפיל ח'לדון עד פסגת הגבעה והשתטח על האדמה, חוסה באפלת הלילה נטול הירח. כשהשקיף על חלונות הח'אנקאה, ראה שהאורות בבניין כבויים, כצפוי. מימינו, באור הלפיד שהיה תלוי על פתח המזאר, חיפש על הארץ את דמותו השרועה של סעד, אבל אז לפתע ראה אותו עומד שם. מה זה?! ממתי נשאר סעד ער בשעה כזאת?! פעמים רבות כל כך השקיף ח'לדון על הפתח הזה אחרי שהאחים כבר שכבו לישון בחדריהם, ובכל פעם ראה את סעד קורס אל הארץ לאחר שמילא את כרסו במיני מאכלים. "לך לעזאזל, סעד!" חשב ח'לדון עכשיו, "מזל שנזהרתי מפניך, בוגד!"

ח'לדון זחל עד הח'אנקאה והתחבא מאחורי חומותיה. בחסותן הזדקף בזהירות וניער בדממה מהחִ'רקה שלו את האבנים הקטנות והעפר שדבקו בה. לאחר מכן שאף אוויר מלוא ריאותיו וכלא אותו בחזהו להאט את פעימות לבו שהכו כהלמות תופים. כעת התלבט אם יוכל להתקדם בלי להתגלות לעיניו של סעד, ובלי שהלה יזהה אותו ויזעיק את האחים משנתם. אבל איך יוכל סעד לזהותו ממרחק כזה, בלילה אפל שרק כוכבים חיוורים ספורים מנקדים בו באדישות את השמים? אין מה לפחד מהסעדאן הזה, שניחן בשכל של תרנגולת ובגוף של שור, אמר ח'לדון לעצמו. אם הוא יבחין בו בגלימתו הצופית, ודאי יחשוב שהוא אחד האחים, ושיצא לשאוף אוויר כדי להשכיח את הדאגות שהדירו שינה מעיניו.

ח'לדון המשיך ללכת, וכשחש שהמרחק בינו ובין סעד גדול מספיק, הסתובב אליו ונופף לו בידו לשלום. השומר נופף בחזרה. קדימה! אמר לעצמו, עכשיו לך ישר כאילו פניך אל "נווה המדבר". אל תהסס

ואל תפנה, נהג כאילו אתה אדון המקום, ואינך צריך לבקש רשות להיות כאן. סעד נשען שם בגבו על הקיר, ואין לו ספק שאתה אחד האחים. כנראה לא טעית כשכינית אותו סעדאן.

7

המַאְמוּר[14] רטן כשראה את עוזרו מגיע לביקור פתע.

היתה זו שעת בוקר מוקדמת, והמאמור אך התיישב לשולחן האוכל, לארוחה שהכין לעצמו בקפידה כמדי בוקר. "ארוחת הבוקר היא הארוחה החשובה ביותר ביום!" היה חוזר ואומר לעצמו ולכל מי שהסכים לשמוע. איזה מקרה חירום היה יכול לגרום לעוזרו להפריע לו בשעה מקודשת זו? מה כבר קורה בחבל ארץ זה שמחייב תגובה בהולה? חמש־עשרה שנים חלפו מאז התגייס לשירות, ועד כה לא אירע בו דבר שעורר את סקרנותו, העיר את חושיו או קרא תיגר על פיקחותו. ובינתיים שכלו החד, שבו התגאה כל כך בעבר, הלך וקהה מחוסר מעש או מתפלות עיסוקיו. אישה אחת השליכה את האשפה שלה לפני הדלת של צרתה, ואישה אחרת סטרה לבנו של פלוני, איש אחד איבד את הכבש שלו, ואיש אחר קיבל בעיטה מהחמור של השכן. תלונות על גבי תלונות, שכולן עוררו בו שעמום וקוצר רוח. את רובן העביר לטיפולו של עוזרו, ואת הזמן שהתפנה לו הקדיש לבישול ולטיפוח שכלו באמצעות עיון בספרים ממגוון רחב של תחומים.

המאמור שבר ביצה ויצק את תוכנה לכוס חלב. הוא הוסיף לכוס כף דבש, קורט קינמון וכמה טיפות מי ורדים, בחש הכול בכף ושתה את המשקה בלגימה אחת בעודו מגניב מבטים אל עוזרו. הלה המתין, מעביר את משקל גופו מרגל לרגל. המאמור ניגב את פיו בקצה מפית שהיתה תלויה על חזהו ונשען לאחור כמורה לעוזרו שכעת הוא מוכן

סוף־סוף לשמוע את דבריו. העוזר הציג בפניו מעטפה חומה ואמר בהתרגשות: "זה הגיע משלטונות המחוז, על המעטפה מוטבעת חותמת המושל בכבודו ובעצמו."

המאמור חש דחף עז לעמוד על רגליו ולהצדיע, אך הוא הצליח למשול ברוחו והסתפק בתיקון ישיבתו באותה שלווה שהנחילה לו יראת כבוד בקרב פקודיו. בזווית עינו הביט בשאריות הארוחה שנותרו על השולחן, אך הסקרנות שהמעטפה עוררה בו חיסלה את תאבונו. הוא הושיט את ידו, והעוזר ניגש, הושיט לו את המעטפה ונסוג לאחור, בעודו קד לו קידה ומצדיע. המאמור קרא את הכיתוב שעל המעטפה:

מאת מושל מחוז דמראן

לכבוד הממונה על מנהלת הביטחון בנפת אלְכַּרְבּ.[15]

צרצור של ציקדה שהשתחררה ממאסר ממושך החל לנסר במוחו של המאמור. הוא קרע בזהירות את שולי המעטפה, כשהוא מקפיד לא לפגוע בפינה שבה היה רשום שמו המלא לצד החותמת הרשמית. לאחר מכן הוציא מתוכה צרור של איגרות שהיו מקופלות בתוך מכתב נוסף. הוא הסיט את כלי האוכל, הסיר את המפית מחזהו וניגב את השולחן, אחר כך הניח עליו את המעטפה ומעליה את צרור האיגרות, והחל לקרוא את המכתב הראשון:

מאת מושל המחוז, יברכו האל באריכות ימים,

אל כבוד הממונה על מנהלת הביטחון בנפת אלכרב

...לגופו של עניין - אתה מתבקש לסור בהקדם האפשרי לכפר אליסר המשתייך לנפת אלכרב כדי לחקור את פרשת המזאר ולברר את הנסיבות המתוארות במברקים המצורפים בזאת והמלמדים על תקריות ומהומות אשר אירעו שם. עם תום החקירה עליך להגיש דוח מפורט של תוצאותיה כדי שנוכל לנקוט צעדים להשבת הביטחון ולשמירה על הסדר.

המאמור כמעט קפץ משמחה. הנסיבות... החקירה... הדוח!! המילים הרוו אותו כמים חיים במדבר צחיח של ביטול זמן וציפייה. הוא חייך

ושאף אוויר לחזהו, אך הגאווה וההתלהבות מיהרו לפנות את מקומן לחששות ולפחדים. מה אם לא יפגין את הרמה המקצועית הנדרשת, וייכשל בביצוע המשימה? הרי זו הזדמנות בלתי חוזרת, ואסור לו להחמיץ אותה. התקריות והמהומות האלה רומזות על פרשה סבוכה מן הסוג שעליו חלם בשנים הראשונות לשירותו, עוד בטרם התרגל לשגרה ולנספחיה - לשעמום, לעצלות ולשחיקת הביטחון העצמי.

המאמור סילק מהחדר את הספקות המעיקים ואת עוזרו. הוא התיר את השרוך מצרור האיגרות והחל לעיין בהן. סקירה ראשונית העלתה שכולן נושאות את חתימתו של שומר כפר אליסר. לאחר מכן בחן את רישומי המקום והתאריך, ונוכח לדעת שכולם נכתבו בטווח של מעט יותר משלושה שבועות. לרגע תהה מדוע משרדו של מושל המחוז התמהמה כל כך, ואז השיב לעצמו: כי ככה מתנהלים שלטונות המחוז - עובדים שעה ביום, יום בשבוע, ושבוע בחודש, אם לא בחודשיים. מסכן השומר, הוא בטח השקיע מאמץ רב בכתיבת המברקים, שנכתבו בכתב בלתי קריא כמעט והיו עמוסים שגיאות כתיב. עשרים מברקים על פני עשרים ושלושה ימים, פירושם מברק בכל יום כמעט. מדובר בשומר חרוץ מאוד! חרוץ, ואולי גם מבועת. מעניין מה הטיל עליו אימה רבה יותר - האירועים שהתרחשו שם או השלכותיהם הצפויות על מי שהיה אמור להיות אמון על הביטחון במקום. בהחלט ייתכן שכתב אותם רק כדי לצאת ידי חובה ולהסיר מעצמו אחריות.

המאמור קרא את המברקים בעיון ובעניין רב, ואחר כך קיפל אותם והשיבם למעטפה. עתה עליו לקום, לגשת למנהלה ולסדר אין־ספור עניינים. הוא הוציא את שעון הכיס שלו ואמר לעצמו: אין דבר, בטרם אגש לעבודה יש לי מספיק זמן כדי להכין לעצמי ספל קפה.

הוא נכנס למטבח, מילא את קומקום הנחושת במים ושפת אותו על האש. אחר כך עמד וחיכה לשמוע את הרחשוש המוכר המתריע

כי המים התחממו עד הטמפרטורה הנדרשת, כמה שניות לפני הרתיחה. בשלב זה נהג למדוד את הכמות המדויקת של קפה וסוכר ולהחליקם אל המים בלי בחישה. כעת היה ממתין שהמים יעלו, והגוש השחור ישקע לתחתית הקומקום, ובדיוק ברגע הזה היה מרים במהירות את הקומקום מהאש ומשאירו מרחף מעליה במרחק שגרם לתערובת להתהפך פעמיים או שלוש לכל היותר בטרם תרתח.

הוא התיישב לשתות את הקפה, ובראשו מנה את הפרטים שהמברקים הציגו. חרדה ובלבול הציפו אותו, כי הפרטים כולם הסתבכו והתערבבו זה בזה והפכו לִגְבָב מאוס חסר טעם וריח, נטול צורה או שם. לאט לך, אמר המאמור לעצמו. כדי לרדת לחקר העניין, יהיה עליו לרדת לחקר האירועים עד שמהלכם של הדברים יהיה רצוף והגיוני, ויתבהרו הפרטים המסובכים. לשם כך עליו ליצור שתי עמודות נפרדות - בראשונה ימנה את פרטי האירוע העיקרי ואת שמות האנשים והמקומות הקשורים אליו, ובשנייה יציין את האירועים השוליים או המשניים שאירעו אחריו ודורשים בדיקה, שתברר אם יש להם נגיעה לעניין.

לפתע קם ממקומו, כי חש שנטייתו המוגזמת לסדר עניינים מרחוק תוביל לבזבוז זמן ותקלע אותו למלכודת של השערות וניחושים חסרי בסיס או תועלת. לפיכך שם פעמיו אל חדר הכניסה, חבש את הכובע הרשמי שהמתין לו על מתלה ליד המראה, יישר את קצות שפמו הדקים ופסע לאחור כדי לבחון את מראהו. המראה שנגלה לעיניו מילא אותו שביעות רצון. לולא הפזילה הקלה בעינו הימנית, גם המושל בכבודו ובעצמו היה מתמלא יראת כבוד למראהו. המאמור פתח עתה את דלת הבניין, ומצדה השני נגלה לו עוזרו, שישב על עקביו והמתין לו בראש גלוי תחת השמש הקופחת.

המאמור פסע לפנים וחש בעורפו את צעדיו של עוזרו. מעשה זה היה משום הפרה בוטה של ההסכם הסודי שנחתם בין השניים לפני שנים רבות וקבע כי בלכתו אחריו, יקפיד העוזר לשמור על

מרחק שיטשטש את פערי הגובה ביניהם לבל ידגישו את קומתו הנמוכה של המאמור. המאמור נעצר ושלח את מבטיו סביב, לוודא שאין להליכתם המשותפת עדי ראייה. העוזר שהבין את טעותו נסוג לאחור עד המרחק המתאים, וכך המשיכו שניהם לצעוד בקצב אחיד.

8

היתה זו דרך טרשית ועקלקלה שאף כלי רכב לא חלף בה כבר שנים, ואולי עשרות שנים. המכונית התפתלה לאורכה באטיות, והיה נדמה שהנסיעה תימשך לנצח.

בתחילה ניסה המאמור להיעזר במראות שמשני צדי הרכב, אך עד מהרה גילה שענני אבק סמיכים חוברים שם נגדו, מציפים את עיניו ונחיריו ומפשיטים ממנו כל ממד של רשמיות. הוא סגר את חלונות המכונית ומיקד את מבטו לפנים, במשימה שממתינה לו בקצה הדרך. הרי לא לנופש הוא נוסע, כי אם למשימה מקצועית. הרעיון הזה מצא חן בעיניו ושהה בראשו עד שגורש בידי מחשבה נעימה אחרת: כשיגיע לתחנת השמירה, ילך מיד להתקלח, ואחר כך יתקלח פעם שנייה, ואז, בפעם השלישית יישאר תחת המים הזורמים במשך שנה! לבסוף התמקמה במוחו משאלה שלישית, והיא שימצא דבר־מה מלבד עפר כשיגיע לכפר אליסר, ושהלה לא יתגלה כמקום הראוי יותר לשם "אלעוּסְר".

השנינה שעלתה במוחו גרמה למאמור לצחקק, ובדיוק באותו הרגע נגלתה לעיניו התחנה. לא לשווא נסע אפוא במשך שבע שעות. מתברר שלא תעה בדרך כפי שחשש. האיש היושב בפתח התחנה במעיל חאקי, כשרובה תלוי על כתפו, הוא בוודאי שומר הכפר החרוץ, וחבורת הילדים המקיפה אותו היא כנראה חבורה של ילדי הכפר, הראשונים לדעת תמיד הכול לפני כולם.

המאמור החנה את רכבו. השומר רץ לקראתו, הצדיע לו ופתח למענו את דלת המכונית. ברכותיו נמהלו בצהלולים שבקעו מפיה של אישה שנעמדה בפתח התחנה. בתחילה התקשה המאמור להבין לאן נקלע. כשנכנס לבניין, קידמו את פניו שטיחים רקומים מהוהים ומושבים רכים ממולאים בקש, שהיו קרועים פה ושם. ממול נגלה חדר נוסף, ששימש לול, וחתולים, תרנגולות ואווזים שוטטו סביב שולחן העבודה שניצב במרכזו, ועליו כמה תיקים מאובקים, קסת דיו וחותמת רשמית. המאמור הביט כה וכה וחיפש את המדרגות המובילות לקומה השנייה, שבה ממוקם אולי המשרד הרשמי של תחנת השמירה. השומר שהבין את מבוקשו סימן בענווה הראויה לאורח רם המעלה שהוא מוזמן לבוא בעקבותיו.

סלים, ארגזים, צמיגים, לִבֵּנים, חבלים, צרורות בד ומוטות ברזל ליוו את דרכם במעלה המדרגות – קצתם היו זרוקים בערימות ואחרים היו תלויים על הקיר או השתלשלו מהתקרה. המדרגות הובילו לחדר ששימש בעבר תא מאסר, וככל הנראה הוכן לצורך אירוח המאמור. על החלון נתלה ויילון לבן, אולי מטפחת שאשת השומר הקריבה לצורך העניין, ובפינה הונח מזרן ועליו סדין שאולי היה פעם צחור. בין הקירות נמתח חבל, והמאמור הסיק שהוא מיועד לתליית כביסה. עלה על דעתו שהילדים שחשב שהם ילדי הכפר הם בעצם ילדיו של השומר, אשר הפך את התחנה לביתו.

המאמור שקל רגע את האפשרויות הניצבות בפניו והבין שלמעשה אין לו ברירה אלא להישאר שם. אין צורך שיטרח לחפש אכסניה בכפר אליסר, וגם הרעיון לשוב עוד היום, לאחר שבע שעות נסיעה, לא בא בחשבון. הוא יצטרך אפוא לשים את מבטחו באל ולישון כאן הלילה. מחר בבוקר צפויה התמונה להתבהר. "אלַצַבַּאח רַבַּאח" (בבוקר תבוא הישועה), כפי שאומרים. אולי מחר ימצא מקום סביר יותר להתאכסן בו, כי דומה ששהותו כאן עשויה להיות ממושכת. הכול תלוי בממצאים שחקירתו תעלה וביכולתו לנהל את העניינים על הצד הטוב ביותר.

אשת השומר הודיעה להם שארוחת הערב מוכנה. אין־ספור ילדים התיישבו סביב השולחן, ואמם הגישה להם צלחות מרק שאטריות שחו בו לצד חתיכות לחם. השומר הנחה את המאמור לשולחן אוכל נמוך, שבמרכזו הונחו אווז ממולא, טחינה עם פטרוזיליה, לחם ביתי ובצל פרוס מתובל בסומאק. "אתה מוזמן לפרק את העוף ולבחור כל חלק שתרצה," אמר השומר, "הרי אתה אורח, וזו זכות גדולה וכבוד עצום לכבד אורח במעמדך."

המאמור סובב את ראשו בחיפוש אחר סכין לחיתוך הבשר, אך אשת השומר פרצה בצחוק וניגשה לטפל באווז באצבעותיה. היא תחבה לתוכו את ידה, הוציאה מקרבו את האורז וערמה אותו על שני צדי המגש. לאחר מכן הסירה מהעצמות את חתיכות הבשר שניתקו בקלות והניחה אותן לפני האורח.

ניחוח עז עלה בנחיריו של המאמור, ריח תערובת התבלינים רַאְס אלְחַאנוּת, בתוספת קינמון, כוסברה ובצל שטוגן בסַמְן בַּלַדִי (חמאה כפרית). הריח השכיח ממנו את רגשות הסלידה שעלו בו רגע קודם, והוא הכניס את ידו לכיס מכנסיו הפנימי והוציא משם כף שהיתה תלויה על חבל קָנַבּוֹס. הילדים פרצו בצחוק חינני שהשביח עוד את טעמם של המאכלים, והמאמור אכל בשקיקה את האווז. כל השאר אכלו מרק. הם לא נראו מוטרדים מכך שהאורח חיסל מחצית מהאווז, ואת האורז, התבלינים והלחם.

בסיום הארוחה הביאה אשתו של השומר קערה, נאד מים ומגבת. היא יצקה את המים על ידי בעלה, אך אל המאמור לא נפנתה. כנראה הניחה שהכף פוטרת אותו מן הצורך לרחוץ ידיים. לאחר מכן קם השומר והזמין את המאמור לצאת איתו מהתחנה, וכשיצאו שפת קומקום תה על הכיריים. אשתו חילקה את שאריות הארוחה בינה ובין הילדים, ואת העצמות והפירורים שנותרו נתנה לשאר דיירי הבית – לחתולים, לתרנגולות ולאווזים.

השומר מזג את התה והציע למאמור סיגריה. תחושת השובע והשמים הצלולים זרועי הכוכבים הזוהרים מילאו את המאמור שמחה שאין לתארה, אך לאחר שהילדים שכבו לישון והשתרר שקט, שבו ועלו המחשבות הפסימיות, ורוחו נעכרה שוב. להפתעתו, התעוררה בו קנאה כלפי השומר, אך לצדה חש גם רגש חם של הכרת טובה על קבלת הפנים הלבבית שזכה לה ועל ההתעלמות המוחלטת של השומר מכל מוזרויותיו – מן העין הפוזלת, מן הכף שיצאה מהכיס, מקומתו הנמוכה שלא הלמה את כמויות המזון שזלל. מחר יעזוב אותם, חשב לעצמו, והפעם כדי להשיב טובה תחת טובה, כי אין זה ראוי שאדם אציל נפש ובעל מידות נעלות כשלו יכביד על שומר מסכן שחייו כה צנועים, וכי גאוותו של השומר ודאי תיפגע אם יציע לו אורחו תמורה כספית על האירוח.

לאחר שהעריך המאמור כי חלק מספיק כבוד לחירותו של השומר בקיום כללי הנימוס הנדרשים, הוא אמר: "הייתי רוצה שתספר לי עכשיו את מה שלא גילו לי המברקים."

השומר נאנח מעומק לבו ואמר:

"כפר אליסר, כפי ששמו מעיד עליו, היה מאז ומעולם מקום רגוע ושלֵו, שלא ידע מהומות מהן. אמנם התושבים כאן חיים בצניעות, אבל הם עשירים ביושר דרך, ביראת שמים ובנכונות לעזור לזולת. שלטונות המחוז לא שומעים עליהם מפאת ענוותם, והם ממעטים לשמוע על השלטונות הרחוקים, ששמעם מהדהד רק בסיפורים שמביאים לעתים נדירות עוברי אורח בני כפרים או עיירות רחוקות. אלה היו פני הדברים מאז ומעולם עד אותו לילה מר ונמהר שבו נעלם הירח, ובטרם הספיק לשוב ולהופיע כסהר, נכנס אל המזאר גנב. מאז רובצת עלינו קללה. הגלגל התהפך על ראשינו, והברכה עזבה אותנו. תחושת אבדון שורה על בני הכפר כולם, והם מתרוצצים סביב עצמם בניסיון להבין מה פשר האסונות והפורענויות שניחתו עלינו. לפני הגנבה היו פוקדים את התחנה חברים ושכנים קרובים, אולם בשבועות

האחרונים הוא הפך למוקד עלייה לרגל, והמבקרים שפוקדים אותו להגם מוזר, עורקי צווארֵיהם נוטים להתנפח מרוב זעם, והם מרבים לריב בקולי קולות, להכות זה את זה, לגדף, להשמיץ, להתלונן, להתייפח, לאיים ולהזהיר. ומעשיהם משחיתים את המידות של בני הכפר. לפתע זה מתלונן על שכנו שהרעיל את העדר שלו וחיסלו כליל, ואחר נשבע שירצח את אחיו אם יעז להתקרב למעיין שנובע מאדמתו. זאת מורטת את שְׂער צרתה ומכה אותה מכות נמרצות שמביאות להפלת העובר שבבטנה, וההיא בורחת מבית בעלה עם רוכל בדים שהגיע לכפר. בכל יום מגיעות תלונה או שתיים, אם לא יותר, והסיפורים נשמעים מוזרים, מסמרי שיער, מצמררים ממש. ולאחרונה אף נוספו על כל אלה מעשי פריצה ליליים ברחוב החנויות. כולם כאן השתגעו, אדוני המאמור. אני נשבע באלוהים שלא זכורים לי ימים כאלה. אבות אבותי הקדומים ביותר לא ראו ולו מעט מזעיר מהאירועים ומהמהומות שניחתים על ראשינו בימים אלה. משום כך התחלתי לשלוח מברקים לשלטונות המחוז בבקשה שישלחו סיוע, חיילים ואספקה. אך לא זכיתי לשום מענה עד אתמול, עת קיבלתי מברק שבישר לי כי התיק הועבר לטיפולך לצורך פתיחה בחקירה, וכי אתה עתיד להגיע לכאן בעצמך. זה הכול, כבוד המאמור. הלוואי שהאל יעמוד לימינך ויעזור לך להשיב את הסדר על כנו, ולהחזיר את אנשי הכפר אל דרך הישר."

המאמור שתק, אך רוחו נעכרה. השומר לא הוסיף דבר על מה שכבר כתב במברקים, ורק הדגיש את התחושה שהאירועים שפוקדים את הכפר הם עונש אלוהי או קללה שמקורה בעולם הנסתר. ואם השומר, שהוא נציג המחוז הרשמי ואמור להחזיק ברמה מסוימת של ידע, מחזיק באמונות טפלות מסוג זה, מה כבר אפשר לצפות מאנשי הכפר, שכולם מן הסתם אנאלפביתים שלא פתחו מימיהם ספר ולא יצאו מגבולות כפרם הנידח. הוא כבר ראה שהתיק הזה הולך להיות מסובך מאוד.

"להכין עוד תה?" שאל השומר בנימה שהסגירה את עייפותו.

"אלף תודות," ענה המאמור, "אבל אין צורך. לך לישון עכשיו, ואני אכנס עוד מעט."

השומר התנצל וקם, אך בטרם נבלע באפלת הבית שאל אותו המאמור: "איך היית ממליץ לי לפתוח את החקירה?"

"בביקור באחוות אלופאא'," ענה השומר.

זו נשמעה למאמור עצה טובה. אולי באמת כדאי לחפש את קצה החוט במקום שבו התחילו האירועים, לפתוח בנקודת ההתפרצות של המחלה ולהתפרש אל התסמינים בחיפוש אחר תרופה. זה תיק מסובך, אמר לעצמו שוב, אך הפעם בשמץ גאווה, אם כי שוב תקפה אותו הדאגה מן הקללה שהוא עלול להמיט על ראשו אם יתברר שהתיק שהפקידו בידיו אינו בר־פענוח.

9

"מה יועילו תפילות ותחנונים כשהילד נמס מול עיניַ כמו חתיכה של סבון? לאן אקח אותו ומה אעשה עכשיו, כשהאחים סגרו את השער של המזאר והודיעו שלא יספקו עוד קמעות, לחשים ותרופות עד שיושב למזאר מה שנגנב ממנו? ומי אמר שהגנב הוא בן הכפר? מדוע עלינו להיענש עוד לאחר כל האסונות שכבר ניחתו עלינו? ואיך הם מעיזים לקרוא לעצמם אחֵי אלופאא' כשאין נאמנות בלבם, ואין בהם רחמים על אלמנות, יתומים וחולים, וכל מי שפונה אליהם בבקשת עזרה הם משיבים את פניו ריקם? אפילו לטפס על הגבעה החליטו לאסור עלינו. השומר השליך אבנים על המשלחת שעשתה את דרכה לפגוש את השייח' הגדול ואיים לקטוע רגל לכל מי שיעז להתקרב אל המזאר!"

עתה, לאחר שסיימה השכנה שעמדה בפתח הבית לשפוך את מר לבה, לגנות את האחים ולהביע את דאגתה לבנה התינוק, היא הטתה את ראשה לבדוק אם מישהו בפנים שומע אותה.

"מה עם ח'לדון?" שאלה בקול נמוך, "אינשאללה הוא מרגיש יותר טוב?"

אום ח'לדון הניעה את ראשה לשלילה.

"אולי תיכנסי ונשתה ביחד כוס תה?" הציעה. השכנה הודתה לה על ההזמנה, אך התנצלה שעליה ללכת והבטיחה שתחזיר במהרה את קופסת הגפרורים ששאלה.

אום ח׳לדון שבה למקומה על הרצפה והמשיכה לחתוך את עלי הכרוב. אחר כך חלטה אותם שניות אחדות במים רותחים והעבירה אותם למסננת. בלבה קיללה את ריחו המבחיל של הכרוב שכמעט היפך את בטנה, ואז קיללה גם את השכנה. איך היא מעיזה להתלונן כשיש בסביבה אנשים רעבים שאין להם מה לאכול?! היא תוסיף לאורז כף אחת של סַמְן לפצות על היעדר הבשר ותתבל אותו בשום, בפלפל שחור ובתבלינים נוספים לשפר את טעמו. לשם מה היא טורחת בכלל? הרי ח׳לדון מכורבל כבר כמה שבועות בפינת המיטה ומסרב לפתוח את פיו לדיבורים או לאוכל. מה נטל מבנה את התיאבון לחיים? אפילו החשק לשחק עם חראר אבד לו. האם הכישלון במבחן השמירה או מותו הפתאומי של זיידון הם שעוררו בו כזאת מועקה? ואולי הקללה שרובצת על תושבי הכפר משפיעה גם עליו? אילו רק היה מניח לה לשחוט את העוף הארור ולהכין מבשרו מעדן מלכים. אילו עשתה זאת היה ודאי הורג אותה. אבל איך תוכל לשבור את רוחו, הרי לבה דואב בכל פעם שהיא רואה אותו עצוב ושותק, ועיניו כבויות כמי שעולמו חרב עליו.

״כפרה על המבחן, ח׳לדון. הם עיוורים, בני, ולכן העדיפו את הפֶּרֶד ההוא סעד,״ חזרה ואמרה לו פעם אחר פעם. אבל ח׳לדון לא הגיב, ודומה שהאבן לא נגולה מעל לבו.

״מוכר הנייר, ירחם עליו האל, זכה למנוחה, בני. הוא היה לך כְּאָב, אני יודעת. תאמין לי, גם הלב שלי נשבר מרוב צער על מותו. כולנו נמות יום אחד. מחר תשכח את כל זה ותחזור לדאוג לעצמך. אולי תכיר בחורה הגונה.״

אבל כלום לא עזר, ח׳לדון המשיך לחשוק שפתיים ושתק כמו קבר.

״ראיתָ מה קרה? מגיע להם. אולי סוף־סוף ילמדו האחים לקח ויבינו שטעו בבחירתם. אתה תראה, בקרוב הם ידפקו כאן על הדלת ויתחננו שתבוא להיות שומר אצלם.״

אום ח׳לדון ניסתה כל תחבולה שעלתה על דעתה, מהבטחות עד

איומים, ומחמלה עד תוכחה, אך ח׳לדון רק בהה בה בעיניים אטומות ובאוזניים ערלות. לבסוף הבינה שאין לה ברירה אלא להניח לו לנפשו ולנהוג בו כאילו היה אחד מעמודי הבית או חפץ זרוק.

ח׳לדון העיף מבט באמו, ואחר שב ונעץ את עיניו בתקרה. כל כך רצה שהיא תפתח כבר את הדלת או החלון! ריח הכרוב כמעט חנק אותו. כמה השתוקק להיחנק! הוא רצה שדרכי האוויר שלו ייחסמו, וריאותיו יתרוקנו ויצטמקו, ויקיץ עליו הקץ סוף־סוף. אז יפקע כמו בועת סבון, ינוגב כמו פירור אבק, יימחק כמו מילה שגויה, כאילו כל מה שהוא כזב, צביעות ואשליה התגלה ברגע אחד, מחה עולם שלם והפך אותו לְריק.

השכנה דפקה על הדלת פעם נוספת להחזיר את קופסת הגפרורים. התינוק היה מונח על אמת ידה וצרח במלוא גרון. ח׳לדון התפלל שהיא לא תישאר, אך אמו הפצירה בה לשבת.

״עוד כמה דקות הכרוב יהיה מוכן,״ אמרה, ״בואי נאכל ביחד, נמאס לי מהשתיקה שלו!״

השכנה התיישבה. הוא ידע שהיא תתיישב. הוא רק לא הבין לשם מה היתה נחוצה כל ההצגה הזאת. אם מלכתחילה התכוונה להישאר לארוחת הערב, למה התעקשה לתרץ את בואה ברצון להחזיר את הגפרורים? הרי אמו ידעה שהיא תישאר, והשכנה ידעה שאמו ידעה שהיא תישאר, אז מה הטעם בכל ההליכה הזאת סחור־סחור? אף אחד לא יודע כלום, אבל כולם טוענים שהם יודעים. הוא, לעומתם, יודע. אבל מה הוא אמור לעשות עם הידיעה הזאת? ואיזו תועלת תצמח לו ממנה עם כל הסבל וחוסר הוודאות שהיא מעוררת בו? אילו ידע שהדברים יתגלגלו כך, היה מעדיף לא לדעת בכלל. אבל מי היה יכול לדעת? האם האחים יודעים שהוא יודע, או שאינם יודעים בכלל אפילו את הדברים שהוא יודע? ואם יספר להם את מה שהוא יודע, האם יאמינו לו? ואם יאמינו לו, האם יודו שהם מאמינים? ואם יודו, האם הוא יינצל? ואם הוא יינצל, מה יעשה אז?

״שמעתְ ששלטונות המחוז שלחו את המאמור לכפר כדי שיפתח

בחקירה?" שאלה השכנה וליקקה את מרק הכרוב משפתיה. "שמעתי שאומרים שהוא כבר דיבר עם השומר, ועכשיו הוא מתכוון להורות על חיפוש בכל הבתים כדי למצוא את מה שנגנב מהמזאר. אומרים שהוא יחפש גם באדמה ובין העצים, בתוך הצמחים ובמאורות החיות, שהוא יחפש עד שימצא את מה שנגנב ואת הגנב. ואומרים שהגנב – את הידיים יקטעו לו בתור עונש. שמעת שאשתו של השומר הכינה ארוחה חגיגית לכבוד המאמור? שמעת שהיא שחטה אווז והגישה לו אותו בעצמה כדי שהוא יעלים עין מכך שהם גרים באופן לא חוקי בתחנה? מספרים שהמאמור אדם רשע, אכזר ואלים, ושהאדמה עצמה רועדת כשהוא צועד עליה. מספרים שמי שרואה או שומע אותו פעם אחת, כבר לא ישכח אותו כל החיים, כי דמותו תרדוף אותו כמו סיוט מתמשך. שמעת שיש אנשים שמתכוונים לעזוב את הכפר, להסתלק מכאן בשקט, בלי שאף אחד ידע, כי הם חוששים להסתבך עם המאמור? מספרים שלא משנה מה הוא יגלה, הוא חייב לחזור אל מושל המחוז כשבידו עציר שעליו יטפול את כל האשמה, גם אם מדובר באדם חף מפשע. את יודעת שהכרוב עם האורז, החמאה והשום טעים יותר מאשר עם בשר? ותגידי, שמעת במקרה ש...? ושמעת ש...?"

ראשו של ח'לדון כמעט התפוצץ, אך לשונה של השכנה המשיכה להתרוצץ בפיה מהר יותר ממשק כנפי זבובים, ותינוקה שהיה מונח על אמת ידה מילא את מרווחי השתיקה הנדירים בין משפטיה הקולחים בצרחות חדות שנפסקו רק כשכלא את נשימתו. או אז היתה אמו משתתקת לרגע ומגישה לו את שדה, והוא היה נרגע לזמן־מה, עד ששוב היתה שוכחת אותו ושוקעת בשטף דיבורה.

מדוע לא קם ח'לדון והלך משם? מדוע המשיך לסבול בלול התרנגולות הזה? אבל לאן יפנה ומה יעשה? אפילו לחראר אין לו כוח. כבר שבועות שלא בדק מה שלומו, ואין לו מושג אם הוא עדיין בחיים בכלל. איזה צורך יש לו בבז שלא מצליח לצוד, שכנראה איננו בז

אמיתי כלל? אולי קללה רובצת על ראשו, והיא שגורמת לו להיתקל רק באנשים, בדברים ובחיות מוזרים, ולהימשך לדברים שמסבכים את חייו? מה שלח אותו למזאר באותו לילה ארור? כיצד דימה בנפשו, ולו לרגע, שהתוכנית שהגה מדויקת מספיק כדי שישיג את מטרתו, וגם ינקום בשייח' הגדול? כמה הצטער עתה שהסעדאן לא היה פיקח יותר. אילו היה עולה בידו של סעד לחשוף את תחבולתו כשנגלה לעיניו ובירך אותו לשלום מרחוק, הוא היה תופס אותו ומסגירו לידי האחים או לידי שומר הכפר. אילו נהג כך, היה ח'לדון יושב עכשיו בכלא חודשים ארוכים או שנים, ומצבו היה ודאי טוב יותר ממצבו הנוכחי, שבו הוא כלוא בתוך מוחו שלו, ולא יכול אפילו לחשוב על הדברים שהבין באותו לילה, דברים שהביאו לקריסה כללית של יסודות עולמו כולם.

אבל את הנעשה אין להשיב, ואת הגלגל לא ניתן להחזיר לאחור. הצרות מקיפות אותו מכל עבר כמו זרועות של תמנון שימחצו אותו עד שנשמתו תנפח. דומה הוא לאדם שדרך בשוגג על נחש, וזה הכישו, ועתה הרעל מתפשט בהדרגה בגופו, ממס את עצביו ומשתק את איבריו, אך מותיר את מוחו חד וצלול להביט בגסיסתו האטית. ואמנם האמת שנגלתה לעיניו מסוכנת יותר מתמנון וארסית יותר מנחש. אם ינסה לשתף בה אחרים, יאשימו אותו שהוא מבקש להסב נזק, לחבל, להרוס. אך כל עוד יוסיף להגן על האחרים מפניה, היא תמשיך לרדוף את נשמתו, למרר את חייו ולהעיק על מצפונו. הבורות משרה ביטחון, שמחה ושלום, ואילו הידיעה מכאיבה. ומכאן שאין לצפות מאף אדם שפוי בדעתו להחליף את האחת באחרת. מדוע עליו להאמין שהסבל והייסורים מטהרים את נפשו מהאשליות שאחזו בה? היימצא גיבור שיסכים להקריב את עצמו ולהחריד את הענק הרשע מרבצו? הרי בכך הוא יקים נגדו את העולם כולו. ומי יסכים לצאת למלחמה רק כדי להציל את הגוויות שבשרן נרקב, ותולעי החידלון כבר מכרסמות את תאי גופן?

אמנם הבורות משרה אומללות, אך הידיעה כרוכה בסבל, וח׳לדון מתנודד עכשיו בין שתיהן, מהלך כלוליין על גשר חבלים התלוי באוויר, שמיתריו נקרעים עם כל צעד לא זהיר לפנים או לאחור. ככל שהזמן עובר מתמעטים החבלים, עוד רגע וימעד אל התהום העמוקה הפעורה תחתיו מכל עבר. שממה אכזרית משתרעת מאופק ועד אופק, בצורת איומה, ואין צל לחסות בו. כן, כך הוא תלוי באוויר, מתפלל להצלה בלתי צפויה שתחלץ אותו מן ההתנפצות אל סלעי האשליה או משחיקה תחת מבצרי האמת.

״די!!״

ח׳לדון הוא זה שצעק עתה במלוא גרון, אוטם את אוזניו בידיו בניסיון לעצור את הסאון הרוגש בתוכו. שטף המילים קפא בגרונה של השכנה, והיא הביטה המומה באום ח׳לדון. זו מיהרה להרגיעה והתנצלה בלחש.

״לא אמרתי לך? ׳די!׳ – זה הדבר היחיד שהוא אומר כבר כמה שבועות. לפעמים הוא צועק את המילה הזאת מתוך שינה, ולפעמים כשהוא לבד בבית. עם מי הוא מדבר, עם עצמו או עם השדים ששוכנים בתוכו? שעות הלילה מפחידות אותי יותר מכול, כי הוא מתכסה זיעה ומתהפך במיטה ללא הרף עד עלות השחר. לפני יומיים שמעתי אותו מדבר עם זיידון, מוכר הנייר שמת בשריפה שפרצה בחנות בזמן שח׳לדון היה במבחן השמירה. את חושבת שנשמתו של זיידון פוקדת אותו בשנתו? ולמה שהנשמה שלו תענה את בני, שהיה בשבילו כמו בן, והוא אהב אותו כאב? אולי ח׳לדון נפל קורבן למעשה זדוני או לעין הרע? אחרת איך אפשר להסביר את הכישלון שלו במבחן ואת השפל שאליו הידרדר מאז? בוקר אחד העמדתי פנים שאני מנקה את הבית וביקשתי ממנו לשבת בחוץ. לאחר שיצא הפכתי את כל הבית. חיפשתי קמע, או ספר או חפץ כלשהו, עטופים בחתיכת בד או נייר או עור של עז, שבתוכם נעוצים גפרורים או מסמרים או סבון או ציור מוזר או אותיות. אבל לא מצאתי שום דבר שיוכל לאשר את חשדותי

ולשכך את דאגותי. אפילו במפתן הבית ובמשקוף הדלת חפרתי, אך לא מצאתי שם כלום מלבד אבקת סיד וגושי אבק. את כל הקטורת שהיתה לי שרפתי עם קצח, הסתובבתי בפינות הבית שבע פעמים, התפללתי והתחננתי וביקשתי את רחמי האל. 'אַעוּדֶ' בְּאללה' (ישמור האל), אמרתי וירקתי על המיטה של ח'לדון ועל משענת הראש שלה, שממנה בוקעים הקולות שמוציאים אותו מדעתו. מישששתי את המזרן, דפקתי עליו, הפכתי אותו וניערתי אותו, ולאחר מכן שרפתי קטורת וסבבתי את המיטה שבע פעמים. אבל דבר ממה שעשיתי לא הועיל, והתמלאתי חוסר אונים וייאוש."

"שאלוהים יעזור לך," אמרה השכנה. "אולי את זקוקה ללחש שירחיק ממנו את עין הרע."

10

"יפה, עכשיו בוא נחזור לרגע שבו הוא הפתיע אותך מאחור," אמר המאמור.

דמעות זלגו מעיניו של סעד, והמאמור שלף ממחטה מכיסו, הגיש אותה לסעד וניגש לחלון כדי לאפשר לו למחוט את אפו בשקט.

"אתה רוצה כוס מים?" שאל.

שומר המזאר הנהן, והמאמור יצק מים לכוס וחיכה שסעד ירווה את צימאונו.

"אתה רעב?" שאל.

סעד לא ענה, אך נתן בו מבט נבוך כתוהה מדוע האדם הזה, שמענה אותו בשאלות כבר שעות ארוכות ומכריח אותו לחזור שוב ושוב על אותם דברים, פתאום מפגין כלפיו חביבות ודאגה.

"עוד מעט נסיים," המשיך המאמור. "בעוד פחות משעה יגיע לכאן שומר הכפר ויביא איתו סלים עמוסים מאכלים טעימים ביותר שאשתו הכינה. יש לה טעם אנין וכישרון בישול כמו של טובי השֶפים. תרצה להיות האורח שלי בארוחת הצהריים?"

סעד הבליע חיוך, כי המאמור נגע בחולשתו המרכזית, אך כשראה אותו שב ומתיישב מולו ומעיין בדברים שכתב במחברתו במהלך החקירה, נעלם החיוך מפניו.

"אני רואה שנרגעת," הרים לבסוף המאמור את עיניו מהדפים. "עוד שתיים־שלוש שאלות לכל היותר, ואז אשחרר אותך לדרכך. אתה לא

צריך לפחד ולא לבכות. אתה לא חשוד בדבר, ואני לא מאשים אותך בהתרשלות בתפקידך. הרישום הזה הוא רק לצורכי החקירה. אני דורש ממך לתאר את אותו אירוע כמה וכמה פעמים רק כדי לנסות לגלות אם יש עוד מידע שנמחה מזיכרונך שלא בכוונה. החזרה על הדברים יכולה לשמש אמצעי לדלות מן השכחה את הפרטים שיעזרו לנו לגלות את האמת."

אך המאמור ראה שכל הבטחותיו ואמצעי ההרגעה שהפעיל אינם משיגים את מטרתם, כי השומר הענקי המשיך לרעוד כעלה נידף ואף השתין במכנסיו כמו ילד קטן. ברגע שסעד ראה אותו, עוד לפני שהמאמור הוציא מילה מפיו, הוא כבר החל לרעוד, להזיע ולהתנשף. הפזילה של המאמור בלבלה אותו, כי הוא לא הצליח להחליט באיזו מעיניו להתמקד, ואולי משום כך ברגע שהמאמור החל להציג לו שאלות, נעץ סעד את מבטו ברצפה וענה כמי שחוזר על דברים ששינן בעל פה.

בתחילה לא חשד המאמור בדבר. הוא סבר שהגמגום של השומר והיסוסו מקורם באשמה ובבושה שהציפו אותו כשתיאר איך התקיפו אותו מאחור, סתמו את פיו, קשרו את עיניו וכבלו את ידיו ורגליו. הוא סבר שהמבוכה על גילוי חולשתו ועל היעדרן של המעלות הגבריות שבזכותן נבחר לתפקיד השומר היא המקור לרעד בשפתיו. הוא ידע שרק חמור לא היה מתמלא סקרנות או תמיהה למראה ההופעה הלילית החריגה של אחד האחים בדרכו ל"נווה המדבר", והבין שהפגיעה בכבודו של סעד והפקפוק בעוצמת גופו החסון הם שעוררו בו תחושות של כעס ועלבון. אך כשסעד פרץ לפתע בבכי, הבין המאמור שהוא מסתיר משהו, ושהכורח לשקר הוא המקור ללחץ שלו. ומדוע שישקר אם לא נדרש לנהוג כן? אולי הוא נתון לאיומים? ומי יכול להפחיד כך גבר חזק אם לא גבר חזק מסוג אחר, שבידיו הסמכות והשליטה במקור הפרנסה? המאמור החליט להמר.

"אל תדאג, סעד," אמר, "השייח' הגדול כבר הכניס אותי בסוד העניין."

"באמת?" השיב השומר, ובן־רגע השתנו פניו לחלוטין. "אם כך, אתה יודע?"

"כן, אני יודע," השיב המאמור, "אבל אני חייב לכתוב את הדברים שאתה אומר לי כדי להשלים את העדות שלך, ואתה צריך לחתום תחתיהם בטביעת אצבע. אל תדאג, השייח' הגדול הבטיח שלא יגרש אותך אם תאמר את הדברים שהוא אסר עליך להגיד."

ניצוץ של חשד הבליח בעיניו של סעד, ואז שב וכבה מיד. סעד רצה להאמין למאמור ולפרוק מעליו את המשא הכבד שרבץ עליו ועינה אותו. המאמור, שחשש שסעד ישוב וישנה את דעתו, הניח את העט מידו ונשא אליו את מבטו. וסעד סוף־סוף דיבר. הוא פרק בתחושת הקלה את מה שהעיק על לבו כבר ימים. הוא סיפר איך נפל לאחר שהגנב הכה אותו באחורי ברכיו, התנפל עליו מאחור והשכיב אותו על הארץ, התיישב עליו, כבל במהירות הבזק את ידיו וקשר אותן לרגליו. לאחר שהגנב וידא שסעד לא יכול לזוז, הוא חסם את פיו במגבת, כיסה את עיניו בצעיף והשחיל לתוך הצעיף, באזור הרקה של סעד, גליל נייר.

סעד שתק, וגם המאמור שתק, ושניהם המשיכו להתבונן זה בזה. השומר המתין לשאלה הבאה, אך המאמור חשש שמא שאלותיו יחשפו את התרגיל שעשה. על איזה גליל נייר דיבר סעד? איך יוכל לברר זאת בלי שהשומר יבין שהשייח' הגדול לא אמר לו דבר, וישוב להתכנס בשקריו?

שומר הכפר נכנס עם סלים עמוסי מזון, והמאמור לא ידע לומר אם הוא הציל את המצב או קטע את הווידוי שעמד להתפרץ. הוא החליט לנצל את ההפוגה לצורך הפסקת אש, שבה יארגן את מחשבותיו ויתור אחר אמצעי נוסף שיעזור לו להשיג את מטרתו. אך הארוחה השיגה יותר מהפסקת אש, כי הופעתו של שומר הכפר הרגיעה את סעד, וריחות האוכל פוגגו את החששות והמתח שלו.

שומר הכפר ערך את המאכלים שהביא, והשלושה התיישבו לאכול.

המאמור הילל את כישורי הבישול של אשת השומר והתנצל על הטרחה שהוא מסב, והשומר מצדו התנצל על השכר שהוא גובה תמורת שירותיו, כי הרי האירוח הוא בגדר חובה, אך למרבה הצער המצב לא קל. שיחת החולין נמשכה עד שלפתע, בעודו מניח לפני סעד מנה נוספת, פנה המאמור לשומר הכפר ושאל אותו: "איפה שמת את גליל הנייר שנתתי לך, זה שקיבלתי מהשייח' הגדול?"

"גליל נייר?!" נשנק שומר הכפר.

"כן," אמר המאמור וקרץ בסתר. "הגליל שהגנב שם בתוך הצעיף של סעד כשהוא קשר לו את העיניים."

שומר הכפר העמיד פנים שהוא מהרהר, אך למעשה ניסה להרוויח זמן. המאמור נחלץ לעזרתו ואמר: "תבדוק בכיסי המעיל שלך, אולי תמצא אותו באחד מהם."

שומר הכפר נעמד והחל לחטט בכיסי מעילו. המאמור האיץ בו להזדרז, וקולו הלך וגבר עד שהיה כמעט לצעקה: "איך העזת לאבד ראיות חיוניות? הרשלנות הזאת שלך תעכב את החקירה. אם לא תמצא את הגליל אפטר אותך, ואולי אפילו אעמיד אותך למשפט באשמת בגידה בשלטונות המחוז והפרעה למאמור בעת מילוי התפקיד שהמושל עצמו הטיל עליו."

כך נזף המאמור בשומר הכפר, ושומר הכפר הלך והתכווץ במקומו. סעד הפסיק לאכול וישב על הארץ פעור פה. הוא העביר את מבטו בין השניים, ועיניו כמעט יצאו מחוריהן. לבסוף יצא המאמור מהחדר וטרק אחריו בכוח את הדלת. שומר הכפר נפל על ברכיו, הכה על ירכיו ויילל: "איך אפרנס עכשיו את הילדים? איפה נגור אם יגרשו אותנו מתחנת השמירה? איזו קללה ניחתה כעת על ראשי?!"

"אולי שמת את הגליל בתחנה? נסה להיזכר," אמר סעד שהמראה שבר את לבו.

"להיזכר במה? הרי אין לי שום מושג על מה הוא מדבר," ענה שומר הכפר.

"הוא מדבר על גליל הנייר שהגנב השאיר בתוך הבד שבו קשר לי את העיניים."

"למה הסתרת ממני את הפרט הזה כשסיפרת לי על הגנבה מהמזאר?"

"כי השייח' הגדול איים שיגרש אותי אם אספר על כך למישהו."

"ומה היה בגליל הנייר שצריך להסתיר ואסור לדבר עליו?"

"שום דבר."

"איך זה ייתכן? פרשת אותו לראות מה יש בו?"

"כמובן. כשהאחים מצאו אותי הם שחררו את הכבלים מידי, אבל פתאום שמו לב שהמזאר נפרץ ומיהרו לעזוב אותי. הסרתי את הבד מהעיניים, וגליל הנייר נפל לחיקי. פתחתי אותו, אבל לא היה בתוכו כלום. כשהם חזרו לשאול אותי מה קרה, מתי ואיך, נתתי להם אותו והם הסתלקו. כעבור זמן הם חזרו עם השייח' הגדול, והדבר הראשון שהוא ביקש ממני היה לשמור בסוד את כל מה שקרה. 'איך אפשר?' התפלאתי. 'מה, לא נגיש תלונה לשומר הכפר? הרי התקיפו אותי, עקרו את התיבה האסורה וגנבו ממנה את הלוח.' השייח' הגדול ענה לי שאני צודק, ואחר כך לקח אותי הצדה וביקש ממני, או יותר נכון ציווה עלי בנימה מאיימת, לספר כל מה שאני רוצה, בתנאי שאשמיט את הפרט הזה. ועכשיו הוא שינה את דעתו וגילה בעצמו למאמור את מה שהוא עצמו אסר עלי לגלות לך."

"אולי הוא פחד שאני אאבד דבר שנראה לו ראיה חשובה. אבל איזו חשיבות יכולה להיות לגליל נייר לבן וריק?"

"הוא אמנם היה ריק, אבל לא לגמרי לבן," השיב סעד.

"אתה צודק," אמר שומר הכפר שהשתדל למשול ברוחו. "בוא נגיד שהוא היה בצבע קרם, נוטה לצהוב..."

"לא זאת היתה כוונתי. התכוונתי שהוא לא היה לבן, כי היה כתוב בו משהו שהיה דומה לציור."

"כתב שדומה לציור? מה זה יכול להיות?"

"מאיפה לי לדעת?"

"ייתכן שהיה כתוב בו משהו שדומה למכתב או לדברים אחרים?"

"לא, היתה בו צורה אחת שנכתבה בדיו."

"אתה זוכר איזו צורה?"

"כמובן," אמר סעד והתווה באצבעו באוויר.

"אתה מוכן לצייר לי את זה על הארץ?" ביקש שומר הכפר.

סעד נענה וצייר ריבוע, ובתוכו צורה הדומה לפסיק.

באותו הרגע נכנס המאמור ואמר: "בוא, סעד, גמרתי לחקור אותך. הנח את הבוהן שלך כאן, בתחתית העמוד."

סעד חתם על הדף בטביעת אצבע והלך.

שומר הכפר סיפר למאמור על השיחה שניהל עם סעד, והמאמור כתב את דבריו, אך לאמיתו של דבר כבר שמע את השיחה כשהאזין מעבר לדלת.

"הלב שלי נפל למכנסיים כשהתחלת לשאול אותי על גליל הנייר," אמר שומר הכפר. "רק אחר כך הבנתי שזאת בעצם תחבולה."

"ברכותי, כבוד השומר," טפח המאמור על שכמו בחיוך. "הפכת רשמית לעוזר האישי שלי. שב, עדיין לא סיימנו את ארוחת הצהריים שלנו."

הם אכלו זמן־מה בשתיקה.

"ומה לדעתך משמעות הצורה הדומה לפסיק גדול?" שאל לבסוף שומר הכפר.

"נסה להפוך אותה ותראה," השיב המאמור.

"אה, ברור, זאת האות וואו (ו)."

"ומה היא מייצגת לדעתך?"

"זאת אות חיבור."

"אני סבור שזאת האות הראשונה בשֵם."

"אתה חושב שהגנב חתם על מעשה הגנבה באות הראשונה של שמו?"

"ולמה שיעשה דבר כזה לדעתך?"

"כדי להוביל אותנו אליו?"

"אותי ואותך?"

"לא, לא נראה לי, הרי הוא לא היה יכול לדעת שהפרשה תתגלגל עד שלטונות המחוז."

"אז את מי הוא רצה להוביל אליו?"

שומר הכפר לא ענה.

"אני חושב שהוא רצה להוביל אליו את האחים," אמר המאמור.

"אם כך, האחים יודעים מי הוא."

"ייתכן."

"וזאת הסיבה שבגללה השייח' הגדול לא רצה לספר לי על הגנבה בהתחלה. הוא ידע מי הגנב ורצה לחפות עליו. יכול להיות שזה אחד האחים?"

"למה שאחד האחים ירצה לגנוב מהמזאר, כשהסיבה היחידה לקיומו היא מה שיש בו, ובלעדיו אין הצדקה לקיום של האחווה? ומי מהאחים חזק מספיק כדי להכריע גבר חזק וחסון כמו סעד?"

"אז אולי הגנב איננו מאנשי האחווה," אמר שומר הכפר.

"אם הוא לא אחד האחים, מה המניע שלו להשאיר רמז לשמו? ומה המניע של השייח' הגדול להסתיר את זהותו?"

שוב השתררה שתיקה קצרה, ושני הגברים שקעו במחשבות.

"קרוב לוודאי שהוא לא מכיר את זהותו של הגנב," אמר המאמור, "בינתיים לפחות. ייתכן שהוא ביקש להסתיר את המידע הזה משום שחשב שגליל הנייר הוא מעין איגרת אישית שמופנית אליו. אולי הוא מוצא כאן תעלומה שעליו לפתור לבד, בלי התערבות חיצונית. מעין 'פרשה פנימית' שאסור להוציא החוצה. ואולי כל הכיוון הזה מוטעה. אבל דבר אחד ברור, הגיע הזמן לחקור את השייח' הגדול ואת האחים שאיתו."

11

סראג׳ נאנח, עצם את עיניו והשעין את ראשו על הקיר.

קודם לכן באותו היום ראה דרך החלון איך שומר הכפר שם פעמיו אל חדרו של המאמור, בירכתי האגף השני של הח׳אנקאה. המאמור החליט להשתכן בבניין המגורים של האחים, ששם יוכל לעבוד ביום, ולישון בלילה.

למחרת הגעתו לכפר נכנס המאמור לראשונה אל הח׳אנקאה. הוא הגיע למקום בשעת בוקר מוקדמת, ומיד ביקש לכנס את כל האחים באולם הגדול. כשנאספו, נעמד המאמור וסיפר להם על כוונתו להשתכן ביניהם. האחים שתקו, כי ראו איך השייח׳ הגדול עצמו נושך שפתיים ומורה בניד ראש להכין את חדרו של האורח. טרם פגישתם ערך המאמור סיור במקום ויצא לחצר שחיברה בין שני אגפי הח׳אנקאה. שם, בזווית הישרה שחיברה בין שני האגפים, שכן האולם. המאמור הביט כה וכה, ולבסוף הצביע על חדר באגף השני שאחד מחלונותיו השקיף אל הכניסה הראשית שהובילה לחדרי האחים, ומחלונו האחר נשקפו המזאר ועמדת השומר שניצבה כמאתיים מטרים משם. מתוך החדר הזה היה יכול לבלוש אחר שני המבנים ולעקוב אחר התנועות של הדיירים ושל הזרים שיטפסו על הגבעה בדרכם לקבל ברכה במזאר. אך עד מהרה נודע לו שאין כל תנועה של זרים במקום, ואיש לא בא לקבל ברכה, כי מאז הגנבה סגר השייח׳ הגדול את המקום בפני מבקרים, ובעקבות בואו של המאמור אסר גם על האחים לעבוד בסדנת השפה.

סראג׳ היה נכון להאשים את השייח׳ הגדול בעניינים רבים, אך לא בעניין הזה. בינו ובינו נאלץ להודות שסגירת המקום היא המעשה הנכון, שאם לא כן היה המאמור תוחב את עינו הפוזלת לעניינים לא לו ומגלה את סודו של מילון האותיות הנתון בתהליך של כתיבה. אחוות אלופאא׳ מעולם לא נשאה חן בעיני שלטונות המחוז, ורק הישיבה במקום הקדוש הגנה עליה. זאת ועוד, מאז ומעולם הקפידו חברי אחוות אלופאא׳ להתעסק בענייניהם בלבד, ולא התערבו בדברים שאינם נוגעים להם או שעלולים לפגוע בביטחונם, כי הוקירו מאוד את הביטחון שהדורות הקודמים השיגו למענם במחיר יקר. השייח׳ הגדול נהג אפוא בתבונה כשנכנע בלי אומר ודברים וציית להוראות של נציג המושל הממונה על מנהלת הביטחון, אשר מונה לחקור את פרשת הגנבה. בדרך זו הוא הגן על ביטחון האחים ושימר את היציבות שהשיג הסכם מכללא שנכרת בין האחווה לשלטונות המחוז: אתם לא תפיצו את תורותיכם ואמונותיכם, ואנחנו נניח לכם לנפשכם. שלטונות המחוז כיבדו את ההסכם ולא הטרידו את האחווה, והאחים מצדם התחייבו להסתפק בריפוי הנשמות בעזרת ידיעותיהם הנסתרות, שאותן סירבו לגלות. את הידיעות עצמן הם סיווגו לשתי רמות – הידיעות המתאימות לפשוטי העם, כמו הדינים הקשורים לבעיות שמסיבות סבל, והידיעות שנועדו ליחידי סגולה, אלה שרק החכמים יוכלו לשאתן, לקבלן ולהבינן.

סראג׳ ראה את שומר המזאר יוצא לאחר שעות ארוכות של חקירה מחדרו של המאמור. מדוע התעכב שם זמן רב כל כך? איזה מידע מחזיק הבחור המסכן, שדורש חקירה כזאת ממושכת? הוא ידע שלא כדאי להקל ראש באדם בעל מום, וגם אם פזילה היא מום קל ביותר שאינו פוגע בתפקוד, הלעג שהיא מושכת מסב לפוזל סבל רב, לא כל שכן אם הוא אדם רם מעלה הנושא במשרה ממלכתית שאמורה לעורר יראת כבוד.

המאמור אמר שירצה לפגוש את כולם בזה אחר זה, ולכן החליטו

שיתאספו באולם הגדול במקום לחכות איש־איש בחדרו. כולם באו, מלבד השייח׳ הגדול. הוא נשאר בחדר ההתבודדות כפי שנהג כבר ימים רבים, שבהם נמנע ככל האפשר מחברת האחים. האחים אובדי העצות לא ידעו איך ״להרוג״ את הזמן שהזדחל בעצלתיים. סראג׳, שריחם עליהם, ניסה לסלק מראשיהם את המחשבות הקודרות באמצעות שאלות שתלה בעיוורונו, עד שהמשחק הזה החל להימאס עליו.

למה השייח׳ הגדול נוטש אותם ברגע שכזה? הרי ידוע שהוא היחיד שיכול להשקיט את לבותיהם אכולי הדאגות לקראת ההפתעות שהמחר מכין להם. ומה הוא עושה שם, בחדר ההתבודדות שלו? האם הוא שוקד על פענוח הרמז שהגנב השאיר בתוך גליל הנייר שהוא אסר על האחים להזכירו, אפילו מחוץ לטווח השמיעה של המאמור? ולמה הוא מסתיר אותו בכלל, אם, כפי שהוא טוען, הוא אינו חושד באדם מסוים ואינו סבור שכל העניין קשור אליו באופן אישי? ומי יכול להיות החשוד הראשון אם לא אלעלאילי, שהשייח׳ הגדול ייחס לו מעשים רעים, בתנאי שהוא עדיין בין החיים, כמובן. בתחילה סבר סראג׳ שכל הפגיעות שהם חווים מקורן בסטייה של השייח׳ הגדול מדרך הישר, אבל לאחר זמן־מה עלתה על דעתו מחשבה אחרת, שאולי אלעלאילי הוא האשם האמיתי. אולי אלעלאילי עשה בעבר מעשה שהעמיד בסכנה את האחווה והאחים, ומשום כך נאלץ השייח׳ הגדול לשמור את כל הפרשה בסוד.

המחשבות שהתרוצצו במוחו של סראג׳ העיקו על לבו, אך בשום אופן לא עלה בידו להכריע בשאלת האשם האמיתי. ככל ששכלל את הטיעונים שתמכו בצד זה או אחר של המשוואה, כך הלכו מחשבותיו ונעשו תוקפניות ומרושעות. וכאילו לא די בכך, מחשבה נוספת עלתה לפתע במוחו: אולי סעד השומר גילה למאמור את סוד גליל הנייר, כי הרי הפוזל הוא אדם למוד ניסיון ומומחה בחקירות. אז מה אם גילה לו? אולי מוטב שכך! אולי הגילוי אפילו יועיל להם בסופו של דבר,

גם אם הוא יציגם כשקרנים בעיני המאמור. אולי מוטב שהוא יגלה את כל סודותיהם, הרי המצב לא יכול להיות גרוע יותר מעכשיו. ומה כבר יוכל המאמור לעשות אם יגלה שהם שיקרו – להכניס את כולם לכלא? לא, זה בלתי אפשרי. אבל למה בעצם זה בלתי אפשרי, הרי שלטונות המחוז רק ממתינים למעידה של האחים שתאפשר להם לחתום את שער הח׳אנקאה בשעווה אדומה. ואם שומר המזאר אכן הלשין, אולי מוטב לסראג׳ להתייצב מול המאמור ולומר לו: אתה מכונה מאמור מכיוון שאתה מציית להוראות המושל, ואילו אנחנו מצייתים להוראות השייח׳ הגדול, והוא שהורה לנו לשמור בסוד את דבר הגליל.

היוכל סראג׳ לבגוד באחד מאחיו, אדם שאיתו חי והתרועע שנים ארוכות, עד שהפך יקר ללבו יותר מבן משפחה? ודאי שכן, הוא יבגוד בו אם כך יידרש לעשות לצורך שימור הברית הקושרת אותו לאחווה ולשאר האחים. אבל בעצם לא. לא ולא! בשום פנים ואופן לא יסכים לבגוד באחד מאחיו, גם אם יכרתו לשם כך את לשונו, יעקרו את עיניו, יגררו אותו ברחובות, יתלו אותו צלוב לעיני כול, יפשטו את עורו מעליו ויכניסו לגופו ח׳אזוק![16]

גופו של סראג׳ הצטמרר כולו מאימת המראות שעלו בדמיונו. חיאן, צעיר האחים, הניח יד על ירכו ושאל: ״אתה עייף? להביא לך משהו? אולי תרצה שאלווה אותך לחדר שלך כדי שתנוח?״

סראג׳ חייך וטפח לחיאן על ידו להרגיעו, כי חש במתח ובחרדה האצורים ביד שנגעה בו.

״למה המאמור נותן לנו לחכות כל כך הרבה זמן?״ שאל ג׳אבר. ״אם כפי שאמר הוא באמת רוצה לחקור כל אחד בנפרד, ואם הוא יֵשב עם כל אחד מאיתנו זמן ממושך כפי שישב עם שומר המזאר, אין שום סיכוי שהחקירה תסתיים לפני עלות השחר, אם לא בעוד כמה ימים.״

״אף אחד לא מכריח אותנו לחכות לו כאן,״ אמר סהל. ״זו היתה החלטה שלנו להיפגש כאן ולהעביר את הזמן יחד.״

"אתם חושבים שהשייח' הגדול יפקיר אותנו למתקפה של שאלות בלי להורות לנו מה צריך להסתיר ומה אפשר לגלות?" שאל שמס אלדין.

"על מה יוכל המאמור לשאול עוד עכשיו, אחרי כל מה שסיפרנו לו בפגישה הראשונה?" שאל אבן עַטאא'. "אתה באמת חושב שיש לנו מה להוסיף אחרי החקירה של סעד השומר? הרי לא ראינו בעינינו את מה שקרה, ובדברינו אנחנו רק חוזרים שוב ושוב על מה שהוא סיפר לנו."

"אולי הוא מתכוון לחקור אותנו על העבודה שלנו, על תחומי הידע שבהם אנחנו עוסקים?" שאל אלחכים, "מה עלינו לענות אז? איך נדע היכן עובר הגבול בין מה שאסור למה שמותר לנו לגלות?"

"לבי מנבא לי דברים שלא תשמחו לשמוע," אמר אבן מסרה.

"איזה מין דברים?" שאל ג'אבר.

"שהמאמור אדם ערמומי, ואין לתת בו אמון," ענה אבן מסרה.

"מה זאת אומרת?" שאל אלחכים.

"זאת אומרת שהסיפור כולו הוא קנוניה מפוברקת, שמטרתה לסגור את האחווה ולסלק את האחים," אמר אבן מסרה.

"ומי לדעתך רקם את הקנוניה הזאת, שנשמעת הזויה ומופרכת?" שאל שמס אלדין.

"אלה שלא הסתפקו בחילול קדושת המקום ובגנבה מהמזאר, ולכן החלו ליזום כל מיני תקריות והפרות סדר, עד ששלטונות המחוז התעוררו ובאו לחקור," אמר אבן מסרה.

"אבל עדיין לא אמרת לנו מיהם לדעתך אותם 'אלה'," אמר אלחכים.

"הם אותם אלה שתקפו את השומר והכו אותו מאחור," אמר אבן מסרה. "הוא חשב שהיה שם רק תוקף אחד, אבל אולי בעצם היו הרבה..."

"מספיק עם זה, אבן מסרה," קטע שמס אלדין את דבריו. "או שתגיד דברים הגיוניים וברורים, או שתשתוק."

"וגליל הנייר ומה שרשום בו? את זה שכחתם?" שאל אבן מסרה במורת רוח.

כמה מהאחים הפנו את מבטם לחלון, ואחרים נעצו את עיניהם בדלת. כולם ניסו להסתיר במבוכה את הבהלה שפתאום אחזה בהם.

"איך אתה מעז?" געה שמס אלדין באבן מסרה.

"סלחו לי," ענה אבן מסרה בקול נמוך, "השאלה נפלטה מפי משום שהעיקה זמן רב על לבי."

שתיקה רווית מבוכה ופחד השתררה באולם, עד שלבסוף שבר אותה סראג'.

"שפוך את הלב שלך ככל שתרצה, אבן מסרה, בלי לפחד, רק אל תשכח להנמיך את קולך - אוזניים לכותל."

"האות וואו לא מזכירה לכם משהו?" שאל אבן מסרה בשקט.

"נו, באמת," אמר אלחפים, "שוב חזרנו לשפת החידות?"

"הרי וואו זו האות הראשונה של וַלַאיַה (מחוז)..." המשיך אבן מסרה.

"אתה רוצה לומר ששלטונות המחוז הם שרקמו את הקנוניה?" תהה ג'אבר.

"זה נשמע לך הגיוני?" קטע שמס אלדין את דבריו בכעס. "עד כדי כך אתה מפחד, אבן מסרה, שהתחלת לדבר שטויות? ועוד לפני הקטנים להגיד את זה? אתה רואה, סראג', כמה צדק השייח' הגדול כשאסר עלינו לדון בנושא הזה?"

סראג' לא ענה, וסהל נחלץ לעזרתו.

"סראג' לא טעה," אמר, "הרי אין בכוחנו לבטל את סימני השאלה שעולים בנו. עם זאת, השייח' הגדול צדק כשדרש מאיתנו לשכוח, שכן מה התועלת בשאלות שככל הנראה אין עליהן תשובות?"

המבוכה בקרב האחים הלכה וגברה. מהם היססו אם להמשיך בדיון, ומהם הביעו מורת רוח כי השיחה נשמעה להם כמעין הכרזת מרד. סהל, כרגיל, היה הנועז מכולם. "האם ייתכן שהשייח' הגדול באמת

אסר עלינו לעסוק בנושא רק כדי להקל עלינו?" שאל בקול רועד מעט.

"חי אלוהים," זינק שמס אלדין ממקומו בחמת זעם. "אם כך תדברו, לא אשאר כאן עוד רגע אחד."

הוא שלח את מבטו סביב בציפייה לקבל תמיכה, אך משלא מצא אותה, עזב את האולם כששפתיו ממלמלות חלקי מילים.

"הוא עוד ילשין עלינו לשייח' הגדול," הזהיר חיאן.

"אל תדאג," הרגיע אותו ג'אבר, "הפחד שלו גדול, והוא לא יצליח להתמודד איתו לבדו."

"סהל, למה אתה מפקפק בשיקולים של השייח' הגדול?" שאל סראג'.

"כי אני לא מבין מדוע הוא בחר להרחיק אותנו מחידת גליל הנייר, ולא לשתף אותנו בניסיונות לפתור אותה. הרי תשעה מוחות יעילים יותר ממוח אחד, לא כן?"

"מה מייצגת בעיניך האות וואו?" שאל סראג'.

"זאת באמת השאלה," השיב סהל, "ואילו היינו יודעים איפה לחפש, אולי גם היינו מוצאים את התשובה."

"מה זאת אומרת?" שאל אלחכים.

"זאת אומרת שצריך להגדיר את תחום החיפוש," השיב אבן עַטאא', "אם לא נעשה את זה, נתפזר לגמרי ולא נ..."

המילים נעתקו מגרונו כי השייח' הגדול הופיע פתאום בדלת, ומאחוריו שמס אלדין. השייח' הגדול נכנס לאולם ובירך את הנוכחים כשעל פניו ארשת של שלווה וקורת רוח. הוא התיישב ביניהם ואמר, "אל תפסיקו, המשיכו לשוחח. אני כאן כדי להקשיב ולהשתתף. חשבתי שאוכל לחסוך לכם את כאב הראש הזה ולהשאירו לעצמי בלבד, אבל נראה שאתם מתעקשים לחלוק אותו איתי. שיהיה! אמרו את שעל לבכם, ונשתף זה את זה במחשבותינו. אולי יחד נצליח לפצח את מה שנבצר ממני להבין לבד."

האחים החליפו ביניהם מבטי תוכחה ומבטי אשמה, מבטי עידוד ומבטי תהייה. איש מהם לא פצה פה. לבסוף פנה השייח׳ הגדול לסראג׳.

״אני רואה שמצבך השתפר מאוד בימים האחרונים,״ אמר.

סראג׳ הבין שבדבריו התמימים לכאורה של השייח׳ הגדול מסתתרים מסרים של אשמה ואיום.

״הכול בזכות התפילה שלך, השייח׳ הגדול, ותפילות האחים,״ ענה.

״לא,״ חייך השייח׳ הגדול, ״הכול בזכות אמונתך וירא השמים שלך.״

אחר כך פנה אל האחים.

״נאמר לי שאתם שואלים את עצמכם מה מותר לגלות בתשובה לשאלות המאמור, ועל כך אני עונה לכם: אין גבול ואין תקרה ואין שום סכנה בגילוי! אמרו את האמת והאזינו ללבכם ולצו מצפונכם, שהרי אין לנו במה להתבייש ואין לנו מה להסתיר.״

״להגיד הכול?״ שאל שמס אלדין, ״לספר לו גם על העבודה שלנו בסדנת השפה על מילון סודות האותיות?״

״כן,״ השיב השייח׳ הגדול, ״אם תיאלצו לעשות זאת, אמרו הכול בלי להסס.״

״המצב קשה עד כדי כך?״ שאל אבן מסרה.

״רק האל לבדו יודע,״ השיב השייח׳ הגדול. ״נעשה מה שעלינו לעשות ונשים את מבטחנו בו.״

הוא קם ממקומו ואמר:

״יש לכם עוד שאלות?״

איש לא פצה פה, והשייח׳ הגדול פנה אל הדלת, אך בטרם יצא נעצר ואמר:

״אשאר זמן־מה בחדר ההתבודדות. ועוד דבר אחרון, אתם משוחררים מהחובה להסתיר את דבר גליל הנייר ותכולתו.״

בדברים אלה הוא נפרד מהם לשלום ויצא.

הוא כנראה כבר פתר את חידת גליל הנייר, אמר סראג׳ לעצמו. שהאל ישמור עלינו מפני מה שהוא גילה ומפני מה שהחליט לשמור בסוד.

12

השמש כבר גלשה מכיפת השמים ונחה על קו האופק כשחיאן החליט לצאת ל"נווה המדבר" בתקווה למצוא שם את ג'אבר. הוא חצה את החצר במהירות, נועץ את מבטו באדמה ונמנע מלהסב את פניו לעבר חלון החדר שבו חקר המאמור את שמס אלדין. לאחר צאתו של השייח' הגדול, נכנס לאולם שומר הכפר וקרא באוזניהם את שמות האחים שהמאמור ביקש לפגוש. הרשימה קבעה את סדר כניסתם, והשומר ביקש שכל מי שייחקר יקרא בצאתו לבא אחריו בתור. ג'אבר וחיאן היו היחידים שלא הוזמנו לחקירה, מלבד השייח' הגדול שכולם סברו שהמאמור מייעד לו פגישה מיוחדת. עתה פרשו האחים, איש איש לחדרו, כי קצה נפשם בדיבורים ובניחושים, ועייפותם הגיעה לשיאה לאחר ששמעו את ההנחיות המפתיעות של השייח' הגדול, שלא הצליחו לרדת לפשרן.

הם חשו מותקפים ומוכים בנקודה הכואבת ביותר. הקשיים שפקדו אותם לאחרונה הגבירו את לכידותם ואת כושרם לשתף פעולה, אך כשהשייח' הגדול החל להתרחק מהם, הוא נטל איתו גם את תחושת ההגנה שאפפה אותם. הפגיעות החדשה שהתגלתה התישה את כוחם ופילסה את הדרך לספקות שהחלו לכרסם כתולעים בלבם החשוף.

זה זמן־מה נהג השייח' הגדול כאילו האסון פוקד רק אותו, וכי ההתרחשויות אינן נוגעות כלל לאחים. אולי משהו בהתנהגותם הרחיק אותו מעליהם? ואולי אילו היו ראויים לאמון והיו מגלים

נחישות ולכידות במקום הססנות ומורך לב, הוא היה משתף אותם במחשבותיו, חושף בפניהם את צפונות לבו ומספר להם מה גורם לו להתבודד תקופות ממושכות כל כך?

חיאן החיש את צעדיו, אך לפתע הבחין בג׳אבר שהיה שרוע תחת עץ דקל. אור השמש טשטש את תווי פניו, עד שהיה ניתן להבחין רק בגסים שביניהם. הוא לא זז כשחיאן התיישב לצדו, ולא פצה פה כשחיאן בירכו לשלום. אין דבר, חשב חיאן, עוד מעט הוא יספר לי מה מטריד אותו. מוטב להניח לו בינתיים, כי השאלות עלולות לעורר את חמתו, והכעס עלול לגרום לו להתכנס אל תוך עצמו, ואז אני ארגיש אבוד בלי המילים המרגיעות שיודעות להשיב את הדברים למסלולם.

משב רוח קריר הרעיד את ענפי הדקל, וצללים כתומים רטטו על האדמה השחורה. חיאן רכן מעל ג׳אבר, ולבו לחש לו: אני לא יכול להמשיך לשתוק כשאני רואה אותך ככה. הנחתי לך לנפשך כל אחר הצהריים, אך עכשיו יצאתי בעקבותיך, כי הקירות סגרו עלי. ג׳אבר הניד את ראשו, ובזווית פיו הסתמן צל של חיוך. חיאן הסתפק בסימן זה וסבר כי חברו שמח בנוכחותו וידבר איתו בעוד זמן קצר.

״לאן הגיעה החקירה?״ שאל ג׳אבר לבסוף.

״הם עוד מעט מסיימים,״ הזדרז חיאן לענות. ״אבן מסרה, שתכף ייכנס, יהיה האחרון. שמס אלדין עדיין נמצא אצל המאמור, והוא עומד לסיים.״

ג׳אבר שתק.

״שמת לב,״ המשיך חיאן, ״שהחקירה שלהם היתה קצרה בהרבה מזו של השומר סעד? דרך אגב, לא ראיתי אותו בפתח המזאר כשבאתי אליך. אולי אתה יודע איפה הוא?״

״שומר הכפר סילק אותו,״ ענה ג׳אבר.

״באמת?״ שאל חיאן, ״מותר לו לעשות דבר כזה בלי לקבל את אישור המאמור?״

"איזה מין שאלות אתה שואל?" הרים ג'אבר את קולו. "מובן שאלה ההוראות של המאמור."

חיאן נרגע, כי קולו של ג'אבר נשמע לו סוף־סוף מוכר.

"והמזאר יישאר נטוש, ללא שמירה?" שאל.

ג'אבר זקף את ראשו.

"עוד נשאר בו משהו שמחייב שמירה?" שאל בכעס מהול בבוז.

"אל תכעס," ביקש חיאן, "אני בסך הכול חושב בקול רם."

"ולזה אתה קורא חשיבה?" אמר ג'אבר, "לפעמים אני שואל את עצמי אם המוח שלך מסוגל ליצור מחשבה ראויה אחת. מעניין מה גרם לאחים לקבל אותך למסדר, הרי אתה מתאים יותר לאשפוז בבית משוגעים!"

פניו של חיאן האדימו, ועפעפיו התהדקו זה אל זה. ג'אבר חצה את גבול ההלצות המותרות ביניהם. הוא נשך את שפתו התחתונה שהחלה לרטוט על סף הבכי. הפעם הוא לא ישתוק! הוא לא ירשה לג'אבר להתייחס אליו ככה, הרי מעולם לא הכאיב לו ולא פגע ברגשותיו. חיאן רצה לענות, אך שפתיו נותרו חתומות, כי ידע שברגע שיפצה את פיו יחלו הדמעות לזלוג על פניו, ואת המחזה הזה לא היה מוכן לחשוף בפני חברו. הוא לא היה מעוניין ברחמיו, וגם לא בהתנצלות מתנשאת, משל היה ג'אבר מין עריץ שנמלך בדעתו והחליט להפגין מעט רחמים כלפי קורבנותיו, לאחר שסיים להפיק הנאה מדיכוים.

ג'אבר קם ללכת, ותחושת ההשפלה צרבה את לבו של חיאן. הייתכן שג'אבר יסתלק בלי להתנצל? מה הוא עשה, שזכה ליחס כזה של טינה ובוז מצד ג'אבר? חיאן עוד קיווה שהלה יפנה לאחור וינסה לפייסו, כמו שהיה עושה בכל פעם שרבו, מיד כשיבין שפגע בו. אבל ג'אבר נעמד והפנה לו את גבו, וחיאן נשנק כאילו אבן נתקעה בגרונו. ג'אבר החל להתרחק מהמקום בפסיעה אטית, וחיאן הורה לרגליו ללכת בעקבותיו, אך הן סירבו להישמע לו. ג'אבר המשיך להתקדם, וכבר קרב אל קצהו של "נווה המדבר". אם לא יפנה מיד

לאחור, יישברו הכלים, ושוב הם לא יוכלו להתפייס לעולם.

לפתע עלתה על דעתו של חיאן המחשבה שאולי הוא מגזים, והרגישות שלו כלפי קוצר רוחו של ג׳אבר מופרזת. אולי משהו מעיק על לבו של ג׳אבר, והשאלות שלו מכבידות עליו מדי. אולי עליו להניח לג׳אבר ולהפסיק לדבוק בו כצל שהולך אחריו בכל אשר יפנה ולבלבל לו את המוח בדיבוריו הריקים. אולי במקום לבוא בעקבותיו ולהעיק עליו, הוא צריך לנחם את ג׳אבר ולשאול אותו מהו הצל הכבד שמעיב עליו. חיאן הבין שהוא בעצמו מזמין את ג׳אבר לעלוב בו פעם אחר פעם, אולי משום שהוא מאמין שכך הוא גורם לו ליהנות מתחושת עליונות. מעתה יניח לג׳אבר. הוא ייתן לו להכתיב את תנאי חברותם ככל שירצה, העיקר שיחזור. אני לא מסוגל לסבול את בדידותי בלעדיך, חשב, ואין שום הצדקה לחיי אם תצא מהם.

כעת רץ חיאן אחרי ג׳אבר כמו חץ מקשת, וכשהשיגו חיבקו מאחור. אבל ג׳אבר הדף אותו מעליו והמשיך בדרכו. חיאן חיבק אותו פעם נוספת כי היה משוכנע שג׳אבר משתעשע איתו, אך הלה הכה במרפקו על חזהו של חיאן, נחלץ מחיבוקו, הסתובב והביט בו בעיניים רושפות. חיאן התקרב לחבקו שוב, אך ג׳אבר הדף אותו מעליו בכוח והרים את ידו להכותו.

״שלא תעז להתקרב אלי שוב,״ אמר, ״אחרת אהרוג אותך במו ידי!״

ג׳אבר התרחק, מוצף שנאה כלפי כולם. הוא הרגיש שהיה יכול לשרוף את המזאר ואת הח׳אנקאה על כל יושביהם. אילו היה מישהו סוחט אותו באותו הרגע, סביר שלא היה מוצא בעורקיו טיפה אחת של דם, כי כולו הפך בן־רגע לתמצית של רעל קטלני. אילו היה יכול לשחרר את קולו, הצעקה שגרונו היה מפיק היתה מרעידה ודאי את השמים. וכל זאת למה? רק כי חיאן הלך בעקבותיו כשהוא רצה להישאר לבדו? זו לא יכולה להיות הסיבה. אולי הוא נפגע כי המאמור הוציאו ממעגל הנחקרים, משום שסבר שבגילו הצעיר ובחוסר ניסיונו הוא לא יוכל להועיל לו? גם על כך ענה ג׳אבר לעצמו בשלילה, אך

לא הצליח לחשוב על שום הסבר אחר, ובנפשו הנסערת הבריק הברק, והרוח העזה עקרה עצים והפילה בניינים.

בעיקול הדרך פנה ג׳אבר לכיוון המזאר כדי להירגע. כשהגיע אל המזאר, אחז בסורגי השער וטלטל אותם. מאין נבעה כל האלימות הזאת שהפנה כלפי חיאן? הרי חיאן לא עשה דבר כדי להכעיסו. ואיך הוא לא מתחרט עליה עכשיו, אף כי ברור לו שחיאן חש כאילו נעץ סכין בלבו? איך ייתכן שאין בנפשו חרטה או אשמה? וכיצד אדם שמסוגל לנהוג ברשעות כזאת מצא בכלל את דרכו אל האחווה? לאן נעלמו אהבת האדם שלו, אמונתו בטוב ותשוקתו לכיליון ולהתבטלות בפני האל? ואם כך הוא נוהג בגיל חמש־עשרה, למה יהיה מסוגל כשיתבגר ויתחזק?

ג׳אבר נשטף זיעה. הפחד לפת את גופו והתפתל בתוכו כמו נחש. לפתע עלתה במוחו המחשבה שעליו לעזוב את האחווה לאלתר. הוא הסתובב ושלח את מבטו לעבר תחתית הגבעה. רגליו החלו מאיצות בו לרדת בריצה ולברוח מפני האויב שאורב לו באחווה, אך הוא הפעיל את כל כוח רצונו והצליח להתנגד לדחף הזה. מסביב ירד הערב, והחושך העמיק עוד יותר את האפלה שאפפה את לבו.

13

אור המנורה הצהוב האיר את פניהם של הנוכחים שנראו כעת נינוחים יותר. המועקה הממושכת שרבצה עליהם בימים האחרונים החלה להתפוגג, וכשנרגעו, שבה ולבשה ארשת פניהם משהו מתום הילדות.

כשג׳אבר נכנס לאולם הגדול, הוא מצא את האחים מכונסים בו והופתע למצוא ביניהם גם את השייח׳ הגדול. הוא פנה אל מקום מושבו של סראג׳, נדחק לצדו והרגיש איך שלווה פתאומית נמסכת באיבריו, כאילו שב הביתה לאחר היעדרות ממושכת.

כבר זמן רב שלא ראה אותם כך, יושבים יחדיו בנינוחות שמשדרת ביטחון, אחווה והתמסרות. ראשו של האחד מונח על מותן רעהו, וזרועו של אחר מונחת על כתפו. נימת הדיבור היתה שקטה ונעימה, והמילים פיכו כמים או ניתזו בזרזיפים קלים. השייח׳ הגדול צחק ועיניו קרנו, והאחים הפריחו מילים לאוויר, ואז שבו ולכדו אותן, ליטפו את כנפיהן, נישקו את מקוריהן והתפעלו מיופיין, מנדירותן ומכושר התעופה שלהן, כאילו היו בשוק, מתחרים בהצגת מרכולות שכל אחת מהן מעוררת השתאות והתפעלות גדולות יותר מחברתה.

ג׳אבר האזין לשיחותיהם ושם לב שרובם דנים במאמור ובחקירותיו. האחים התגאו זה בפני זה בתשובות המדויקות שסיפקו לו, שהיו מפורטות במידה הראויה ושקולות וקולעות במינון מדויק, והכילו מזיגה נכונה של בהירות ועמימות. כולם היו משוכנעים שהמאמור תועה עכשיו בין תלי תלים של מידע שהם הערימו בפניו, וכי יידרשו

לו שבועות, או לכל הפחות ימים ארוכים, בטרם יוכל למצוא את ידיו ורגליו בסבך הסודות שהעתירו עליו.

בזה אחר זה הם העלו על נס את חוכמתו של השייח׳ הגדול, הרעיפו עליו דברי שבח והלל, התנצלו והצטדקו על כך שנדרש להם זמן להבין את הנחיותיו, ושבו והדגישו את מידת צדקתו כשהמליץ להם לענות על שאלותיו של המאמור ישירות, בלי להסתיר דבר, גם לא בכל הנוגע להתחייבות שקיבלו על עצמם כאשר הצטרפו לאחווה, שלא יגלו את עיקרי אמונתם ולא יפרו את הברית שמחברת ביניהם. לאחר מכן התמקדו שיחותיהם בדמותו של המאמור עצמו. הם ניתחו את הבעות פניו, ולו המרומזות ביותר, תיארו בפרוטרוט את תגובותיו ובחנו כל מילה שהגה. תמונתו שהצטיירה לבסוף מדבריהם היתה תמונה של גבר שיצא ליער כשהוא חמוש בנשק, וידו מלטפת את העיטורים שהוכיחו את הצטיינותו בקליעה למטרה. אבל אז גילה שהרובה שלו לא מסוגל לירות אפילו כדור אחד, וביער לא נקרתה בדרכו אף חיה שניתן לצוד אותה. כיוון שתעה בדרך, החליט בסופו של דבר לשוב כלעומת שבא. כששב לביתו חש כאילו לא יצא אל המסע בכלל, ולבסוף הגיע למסקנה שרק חלם, החליט לשכוח מהכול ונרדם.

סהל אמר: ״ממני הוא ביקש שאספר לו על ההיסטוריה של האחוות. נעניתי לבקשתו. הסברתי לו שמאז ומעולם בכל מקום נמצאו אנשים שנשמתם צמאה להתבודדות, להסתגפות, לעבודת אלוהים ולהתנזרות מענייני העולם הזה. כמה מאותם אנשים התקבצו במהלך הדורות לחבורות, לעתים סביב מורה או שייח׳ שחסידיהם היו ממשיכים את דרכם לאחר מותם. עוד סיפרתי לו שהאחווה במשמעותה האמיתית הופיעה רק בתקופת הסלג׳וקים, וכי המסדר הצופי אלְקַאדְרִיַה הוא שייסד את האחווה הראשונה הקיימת עד היום, ששורשיה ידועים ומוכרים, וההיסטוריה שלה ארוכה.״

אבן עַטאא׳ אמר: ״כשסהל בא לקרוא לי, הוא סיפר שענה על השאלות של המאמור באופן כללי. קיבלתי השראה מדבריו והופתעתי

כשהמאמור לא נגע כלל בנושא הגנבה והאירועים שבאו בעקבותיה. לאחר שהוא שחרר אותי, יצאתי, קראתי לאבן מסרה והסברתי לו את העניין. וכך הפך המידע שהעברנו לבאים אחרינו עם יציאתנו מהחקירה למעין סיסמה או קוד שעברו בינינו. כל אחד שנכנס ידע בבירור מה יישאל בחקירה, ובאמתחתו היו תשובות מוכנות כמעט לכל שאלותיו."

אבן מסרה אמר: "ממני הוא ביקש הסבר על שמות המקומות השונים שבהם שוכנות האחוות ועל ההבדלים ביניהם. סיפרתי לו שהשם אלרַבַּאט ניתן במקור למבצרים שהוקמו במקומות שבהם היה קל לרכז את הלוחמים בזמן ההתקפות. סיפרתי גם על הלוחמים - המוַראבִּטוּן שחיו במבצרים הללו וחילקו את זמנם בין אימוני לחימה, תרגילים רוחניים ותפילות שהכינו אותם לשהאדה - מות קדושים למען האל. סיפרתי לו גם על הזַאוִיָה, ההתכנסות סביב מקום מושבו של קדוש או שייח' שיש להם חסידים ותלמידים. הסברתי שהזאויה כוללת מסגד ומזאר, שבתוכו נמצא קברו של הקדוש לצד מבנים נוספים המיועדים לקבלת פניהם של אנשים המבקשים עצה ועזרה או פושטי יד ועוברי אורח."

שמס אלדין כחכח בגרונו ואמר: "אותי הוא שאל מה הכללים שלפיהם מתקבל הידע, ומה צריך לעשות כדי להצטרף לאחווה, כל הדרך עד להסרת החִ'רקה מהמוריד."

"ומה ענית?" שאל סהל.

"את האמת," השיב שמס אלדין, כשמבוכה בקולו.

"את כל האמת כולה?" המשיך סהל לשאול.

"כן," ענה שמס אלדין, "תרצה לדעת מה בדיוק עניתי לו?"

"למה לא?" אמר סהל, "הרי כולנו סיפרנו מה אמרנו בחקירה."

"אתם יותר חכמים ממני," אמר שמס אלדין בכעס, "אתם אמרתם דברים כלליים שאינם מחייבים, אבל אני לא יודע להיות צבוע. לכן סיפרתי את כל מה שאני יודע, בלי לרמות."

"אם כך, אתה מאשים אותנו ששיקרנו, וטוען שאתה היחיד שאמר

אמת?" שאל אבן מסרה. הוא פנה אל השייח' הגדול וביקש ממנו להכריע במחלוקת ולפסוק מהי אמת ומהי צביעות. השייח' הגדול הזדקף במקומו ואמר: "ספר לנו מה אמרת, שמס אלדין, ודע לך שלא עשית כל רע, שהרי הוריתי לכולכם להגיד את האמת במלואה."

שמס אלדין התבונן סביבו, גאה בתמיכה שקיבל, ואמר: "המאמור ביקש ממני לספר כיצד ומדוע הצטרפתי לאחווה. כשהתחלתי לפרט את מניעי, הוא קטע אותי וביקש שאתמקד בשלבי הלמידה וקבלת הידע שאנחנו מתרגלים. אמרתי לו שיש שלושה שלבים: הראשון הוא לימוד המוּריד של המתלמד המתחיל, השני הוא שבועת האמונים לשייח', או נטילת ההתחייבות, והשלישי הוא עטיית החִ'רקה, שיש לה שני סוגים: החִ'רקה של ההתברכות והחִ'רקה של התפילה והקריאה בקוראן."

"זה הכול?" שאל אבן מסרה.

"כן," ענה שמס אלדין.

אחדים מן האחים ניגשו אליו, טפחו על כתפו והתלוצצו: "ראית? לחינם דאגת והמעטת בערכך. הרי נחלצת מזה כמו ששערה נמשכת מבצק."

"למען האמת, לא הפיקחות חילצה אותי," צחק שמס אלדין, "אלא כניסתו של השומר סעד, שבא לברר עם המאמור את הסיבה לסילוקו וחשש לעזוב בלי להודיע לשייח' הגדול. הוא אמר שהשייח' הגדול מינה אותו לתפקיד, ולכן רק הוא יכול לסלקו."

"ספר גם מה היתה תגובתו של המאמור," אמר השייח' הגדול.

"המאמור הסתכל עליו," ענה שמס אלדין, "ואז עלי, ושוב עליו, ואז הוא אמר: 'מי שמנהל כאן את העניינים עכשיו זה אני! לךְ למשפחה שלך, וכשהמצב יתבהר נשלח לקרוא לך, ותוכל לחזור למלא את תפקידך כשומר המזאר.'"

"מדוע סילק המאמור את השומר?" תמה אלחכים, "הרי הוא היה העד היחיד לגנבה."

"כי הוא זה שחשף את הסוד של גליל הנייר," השיב השייח' הגדול. "המאמור חשב שהוא סיפק לו את גורם ההפתעה שבו ישתמש נגדי מחר בחקירה. כשנודע לו שדרשתי מהשומר לשמור את דבר הגליל בסוד, עוררתי את חשדו. משום כך הוא החליט להימנע מלשאול אתכם על התקרית והחליט לחקור בנושא אותי בלבד. וסעד המסכן ביקש לפגוש אותי ולשתף אותי במה שקרה, כי התחרט על מה שגילה למאמור ופחד שאעניש אותו על כך בפיטורים."

"ואיך תפתור את הבעיה?" הקשה אלחפים.

"אין צורך בפתרון," ענה השייח' הגדול, "כי מלכתחילה אין שום בעיה. המשיכו בסיפורי החקירה שלכם עכשיו, ובסופם אגלה לכם מה הכנתי לקראת הפגישה מחר עם המאמור."

האחים הביטו סביב בחוסר סבלנות לראות מי עדיין לא דיבר, כי השייח' עורר את סקרנותם, והם חיכו בקוצר רוח לשמוע את דבריו. שתיקה קצרה השתררה, ואט־אט הפנו כולם את מבטיהם אליו כאומרים: הנה, כולנו דיברנו, עכשיו תורך. אבל השייח' הגדול פנה לסראג' ואמר: "אתה עוד לא סיפרת לנו על חילופי הדברים בינך ובין המאמור, והרי ישבת אצלו זמן ממושך."

סראג' הרים את ראשו כמנהג כבדי הראייה כאשר פונים אליהם בדברים, ואמר: "חיכיתי שהאחים יסיימו לדבר, ולאחר מכן נדדו מחשבותי ואיבדתי את חוט השיחה שלכם."

"ועכשיו?" שאל השייח' הגדול, "עכשיו אתה איתנו?"

"כן," ענה סראג', "אני איתכם, וגם אספר לכם את הדברים שאמרתי למאמור. הוא פנה אלי בשאלה על מדע האותיות, ואמרתי לו: 'האותיות מקבילות לדרגות הקיום, והן תמונות מוחשיות וגלויות של נשמות האותיות האלוהיות. מכאן דבריו:

מקור הצורות – הקו, ומקור הקו – הנקודה. והקו הוא האַלְף (ا), על כן האותיות מורכבות ממנה ומתפרקות אליה, כי היא מקורן. אשר לעיצורים, האלְף בוודאות יוצרת אותם. כמו כן האלף מופיעה מעל

האות כאשר מאריכים את תנועת הַפַּתָּחָה (פַּתָּח) שלה, דבר שמעיד על קיומה. כך גם כאשר אתה מאריך את תנועות הַדַּמָּה (קבוץ) של האות, הרי זה מעיד על קיומה של אלף מוּטה, שהיא אם הקריאה וואו (ﻭ).׳

״ואז השתתקתי. המאמור חיכה רגע קט, ואחר כך הורה לי להמשיך. המשכתי ואמרתי שלפי זה הוֶוג׳וד (המציאות) הוא וואו הנסתר+ג׳וד = וג׳וד. ושוב השתתקתי. המאמור חיכה, כי חשב שהשתתקתי רק לרגע כדי להסדיר את נשימתי. כשגילה שטעה ואין בכוונתי להמשיך, שאל: ׳ומיהו זה שאתה מצטט את דבריו בלי להזכיר את שמו?׳

״אמרתי: ׳השייח׳ הגדול.׳

״אמר המאמור: ׳ומדוע אינך מזכיר את שמו? מתוך חשש או מתוך כבוד?׳

״אמרתי: ׳לא מזה ולא מזה, אלא משום שכל מי שלבו פתוח לאמת מכיר אותו.׳

״אמר המאמור: ׳האם אתה מנסה לומר לי שהלב שלי סגור?׳

״אמרתי: ׳אני מקווה שהוא לא סגור, אבל אתה חושב שאני מדבר על השייח׳ הגדול שפגשת באחווה, כשלמעשה אני מדבר על אחר.׳

״אמר המאמור: ׳מי הוא זה שעליו אתה מדבר?׳

״אמרתי: ׳הוא המקור.׳

״הוא חשב שאני הוזה והתלבט אם להמשיך לחקור אותי או לשחרר אותי מיד. לבסוף הוסיף ושאל: ׳ומהי האות וואו לדברי השייח׳ הגדול שלך?׳

״אמרתי: ׳שמו של השייח׳ הגדול הוא מוּחְיִי אלדִין אִבְּן עַרַבִּי, והוא אומר:

וואו, את קדושה יותר מקיומי ויקרה יותר ממנו
היא נשמה מושלמת וסוד מוכפל בשש
המקום שבו נגלתה היא עצמה נקרא בית מקדש
ביתה הלוטוס העליון בקרבנו נוסד

״המאמור קם ממקומו, התהלך בחדר אנה ואנה, ולבסוף שב אלי

ואמר:

'הוואו היא אפוא רמז לבית המקדש?'

"אמרתי לו: 'הוואו היא מעולם החומר והכְּפייה; מקום חיתוכה הוא השפתיים; מספרה שש; מישוריה האלף (א), ההמזה (ע), הלאם (ל) והפאא' (פ); היא נעה בגלגל השמים הראשון, שנותיה נזכרות; היא מתאפיינת בקרב המיוחדים שבמיוחדים, ובקיצור היא מטרת הדרך; דרגתה היא הרביעית; היא שולטת בג'ינים; טבעה הוא חום ולחות, ויסודה האוויר; תנועתה מתמזגת; יש לה שורשים ותכונות תורשתיות; היא טהורה, פגומה, קדושה, יחידה, האלף שלה מבודדת מן האותיות ומן השמות שנזכרו לעיל.'

"המאמור פרץ בצחוק. הוא ניסה לשלוט בעצמו אך צחוקו הלך וגבר, וחששתי שבעוד רגע יתפקעו מעיו. כששם לב שארשת פני אינה משתנה, ואין בה כל סימן לאירוניה או לבדיחות הדעת, ולא לעלבון ולכעס, הוא התנצל.

"'עמך הסליחה,' אמר, 'אין זו אלא הבורות המוחלטת שלי בדברים שאמרת. אתה מוכן להאיר את עיני בשפה מובנת שתהיה ברמת ידיעותי?'

"אמרתי: 'האותיות מהוות עולם בלתי נראה שהוא מקביל לעולם הנראה, זהה לו ושולט בו. ידיעתן עוזרת להבין את השפעתן בעולם הנראה והגלוי, בהסתמך על החיבורים בינן ובין שאר גורמי היקום. מכאן דבריו:

האותיות הן אומה מהאומות שהוטלה עליהן אחריות. יש ביניהן שליחים - אלף (א), דאל (ד), ראא' (ר), וואו(ו); מדענים בלתי מעורערים - ד'אל (ז), זאי (ז), מים (מ), נון (נ), כאף (ק); צדיקים - באא' (ב), סין (ס), טאא' (ט); עשירים - חאא' (ח), צאד (צ), לאם (ל), האא' (ה); עניים - יאא' (י), תאא' (ת), קאף (ק); אומללים - ת'אא' (ת), שין (ש); פשוטי עם ועוד. ודע לך כי אותיות השליחים, המדענים והצדיקים על רובדיהן ומשמעויותיהן הגלויות אינן טועות לעולם בתשובותיהן...'

"המאמור הסתכל עלי, או שביב אור שנותר בעיני גרם לי לדמות שהוא מסתכל עלי, ואמר כמי שמוכיח אותי על גודל שכלי: 'משום כך אתם משתמשים באותיות בכשפים?'

"אמרתי: 'אילו כשפים?'

"אמר המאמור: 'אלה שאתם מחלקים לאנשים בקמעות, וטוענים שבאמצעותם אתם מרפאים את הנשמות.'

"אמרתי לו: 'אל תזלזל, המאמור, בדברים שאינך מבין!'

"אמר המאמור: 'אתה מאיים עלי?'

"אמרתי לו: 'חס וחלילה.'

"אמר: 'ומדוע אתם לא עושים כישוף שיחסל אותי?'

"אמרתי: 'אנחנו באחווה לא עושים דברים כאלה. אנחנו בסך הכול צדיקים שנדרו להקדיש את חייהם לעשיית טוב, לתפילה ולעזרה לזולת.'

"אמר המאמור: 'ומהם כל הניירות שאתם מחביאים במרתף מתחת לאדמה?'

"הבנתי שהוא גילה את סדנת השפה ואמרתי לו: 'הם בדיוק מה שראית.'

"הוא שתק רגע, ואז אמר: 'הדברים האלה הם עניינכם, ואין לי כל קשר אליהם. אני רק מנסה לפתור את התסבוכת שאתה כבר מכיר.' בשלב זה הוא השתתק לכמה שניות ואז המשיך: 'ייתכן שלאותיות אמנם יש יכולות פנימיות נסתרות כפי שאתה אומר, אבל אלה הן יכולות שהידע מקנה למוחו של הבקיא בפענוחן.'

"אמרתי לו: 'זאת המשמעות הגלויה, אבל את המשמעות הנסתרת אי אפשר להשיג באמצעות הידיעה, אלא דרך הגילוי.'

"אמר המאמור: 'ומהו הגילוי?'

"אמרתי לו: 'הסרת המסך של היסח הדעת מהלב כדי שיראה את האמת.'

"אמר המאמור: 'ומהי האמת?'

"אמרתי: 'היא מה שלבך רואה.'

"אמר: 'ומה הקשר של האותיות לאמת שהלב רואה?'

"בשלב זה כבר הייתי מותש. אמרתי לו: 'המאמור, אנחנו משקיעים חיים שלמים בניסיון להבין חלק קטן ממה שאתה מבקש להבין בתוך דקות ספורות. אחד החכמים שלנו, אחמד אִבְּן עַטַאא', אמר שכאשר האל ברא את אדם, הוא לימד אותו שבעים שפות ואלף תחומי דעת, ועוד לימד אותו אלף אותיות וגילה לו את הסודות שלא גילה למלאכים עצמם. והאותיות זרמו מפיו של האדם עם אומנויות הזרימה ואומנויות השפה. והאדם דיבר שבעים שפות, שהטובה מכולן היא הערבית, וחיבר שני ספרים על מדע האותיות, שמהם התפתחו כל מדעי האותיות וסודות המספרים, בכל האומות, עד ימינו אנו.'

"'כבר שמעתי את הסיפור הזה,' אמר המאמור. 'אומרים שהוא מופיע בספר הגזירה הקדומה.'

"אמרתי: 'מדובר בעותק יחיד שלו שהגיע לידי אחד מגדולי הקדושים שלנו באמצעות המעשים המופלאים שנעשים בחסד האל והגילוי.'

"שאל המאמור: 'ומדוע הוא נקרא לוח הגזירה הקדומה?'

"אמרתי: 'כי מדובר בקובץ דפים שנכתבו בצורה מרומזת, לפי מדע האותיות, ומצוינים בהם כל האירועים שיפקדו את העולם, עד שייכחד.'

"אמר המאמור: 'ומהי צורתו של הלוח?'

"אמרתי: 'אני לא יודע.'

"אמר: 'איך אחפש דבר שאין לו צורה?'

"אמרתי: 'לא אמרתי שאין לו צורה.'

"אמר: 'מי יכול לתאר לי אותו?'

הצבעתי לכיוון השמיים.

"אמר: 'אתה חושב שהשייח' הגדול יודע מהי צורתו?'

"אמרתי: 'את זה אתה צריך לשאול אותו.'

"אמר: 'המכובדים שלכם לא דיברו על תכונות הלוח?'

"אמרתי: 'אחד המכובדים שלנו, ששמו אבו יזיד אלְבַּסטַאמִי, אמר:

לקחתם את הידע שלכם מת ממת, ואנחנו לקחנו את הידע שלנו מהחי שלא ימות לעולם. יש בכם האומרים: פלוני סיפר לנו מפי פלוני. היכן הוא הפלוני הזה? אמרו: הוא מת. ואילו אנחנו אומרים: סיפר לי לבי מפי ריבוני.׳

״אחר כך שחרר אותי. יצאתי וקראתי לבא בתור, שמס אלדין. וזה מה שהיה.״

האחים השיטו מבטם בין סראג׳ לשייח׳ הגדול וחיכו לשמוע מפיו דברים שיאירו את עיניהם ויעזרו להם להחליט אם סראג׳ גילה למאמור דברים שלא היה צריך לומר, או שההסברים שהציג מגלים את חוכמתו. אך השייח׳ הגדול המשיך לשבת כשידיו שלובות על ירכיו ופניו נסתרות בצללים. כעבור זמן־מה הרים את ראשו, אך לא כדי לדבר, אלא למשמע צעדים שקרבו מכיוון המסדרון. המאמור הופיע בפתח, נושא בידיו את גופו של חיאן. הגוף היה רפוי וחסר תנועה כגופה של אדם שנרצח.

14

המאמור אסר על האחים להיכנס.

"אל תתקרבו עד שאברר את הסיבה למעשיו," אמר.

כולם נעצו מבטים בג'אבר, אך הוא שתק ולא סיפר להם מה קרה בינו ובין חיאן ב"נווה המדבר", כי חשש שיאשימו אותו ברצח. החשש שלו היה כפול – הוא חרד לגורלו של חיאן וחשש לגורלו שלו. למען האמת, חששו לעצמו היה כבד מחששו לחיאן.

הוא התקשה להאמין שחיאן עומד למות, אם כי הופתע למראה הפס האדום סביב צווארו, פניו החיוורות, עיניו האדומות ושפתיו הכחולות. היה נדמה לו שחיאן מבקש להעניש בדרך זו על רגע של חולשה. אם חיאן ימות, הוא לא יסלח לעצמו לעולם, חשב, אך ברגע הבא חשב שבעצם אולי ישכח זאת ביום מן הימים. לעומת זאת, אם הוא יינצל ויישאר בחיים, קרוב לוודאי שיחשוף את קלונו של ג'אבר ויביא לגירושו מהאחווה דווקא עכשיו, לאחר שדבריו של סראג' הבהירו לו את מניעיו להגיע אליה ואת רצונו להישאר בה.

"סיפר לי לבי מפי ריבוני," זה מה שסראג' אמר, וכך בדיוק היה! השייח' הגדול מעולם לא אמר להם דברים פשוטים כל כך, שסיכמו במשפט אחד את כל מה שג'אבר השתוקק לו. הכעס שביטא כלפי חיאן לא היה אלא הכעס שלו על עצמו. הוא זרק אותו על חיאן ברגע של חרדה, לאחר שבשעת ההתבודדות התערבבו בראשו משמעויות הדברים כולם, ושוב לא הצליח להבין דבר ממילון הידע. לרגע היה

נדמה לו שכל מה שיש הוא קבוצת אותיות פזורות ומעורבבות, והכול נשמע לו כמו שפה מסובכת ובלתי מובנת שכאילו נוצרה על ידי אומה או נתינויות השוכנות בקצווי תבל, אין להן שום קשר היסטורי אליו, ואין ברשותו מפתח שיעזור לו לפענח את סמליהן.

סהל שאל את ג׳אבר כיצד לא חש בחסרונו של חיאן, וג׳אבר ענה שהם היו יחד ב״נווה המדבר״ עד שלפתע לאחר שקיעת השמש הוא חש בקור הצורב והציע לחיאן לקום וללכת, אבל חיאן אמר לו שילך לפניו, כי הוא רוצה להתנדנד עוד קצת על הנדנדה, ואחר כך יבוא בעקבותיו לח׳אנקאה. כשהגיע לאולם, המשיך ג׳אבר, שבתה שיחת האחים את לבו, והוא שכח מחיאן. אבל סהל מיאן לוותר.

״אילו הוא היה במקומך,״ שאל, ״אתה חושב שהוא היה שוכח אותך?״

בשלב זה התערב סראג׳ בשיחה וגער בסהל, והשייח׳ הגדול שם קץ לדברים.

״עזבו אותו לנפשו,״ אמר, ״לא מספיק לו מה שקרה עד עכשיו?״

ג׳אבר טמן את פניו בכתפו של סראג׳, וסראג׳ חיבק אותו וליטף את גבו.

״אל תדאג,״ הוא לחש. ״תראה שעוד מעט הוא יקום ויבוא אליך.״

ג׳אבר פרץ בבכי, וסהל ניגש אליו, מחה את דמעותיו ונישק את ידיו.

האחים דאגו לג׳אבר, ולעיני רוחו של ג׳אבר הופיעה התמונה שעלתה מתיאורו של המאמור. ״יצאתי להליכה לאחר ארוחת הערב,״ סיפר המאמור. ״מזג האוויר היה נעים, וצעדתי לכיוון המזאר. לפתע שמעתי קולות גניחה וחרחורי חנק. רצתי בכיוון הקול ומצאתי את הנער תלוי על עץ דקל, רגליו חובטות באוויר. מיהרתי להרימו. המחשבה הראשונה שעלתה במוחי, בלי שיכולתי לאמתה, היתה שהגנב חזר לזירת הפשע, אבל חיאן הפתיע אותו, ולכן החליט הגנב להיפטר ממנו.״

ג׳אבר שחזר במוחו את דברי המאמור וניסה לדמיין את הגנב, אך התמונה חמקה ממנו, כי הוא ידע שאיש לא תקף את חיאן מלבדו, וחיאן תלה את עצמו מתוך ייאוש וצער על מה שג׳אבר עולל לו

או משנאה ומרצון לנקום בו. המאמור ביצע בחיאן הנשמה מפה לפה, וחיאן חזר לנשום. האחים ערכו מעגל תפילה והתחננו לאל שיחלץ אותו מציפורני המוות. לבסוף הורה המאמור לשאת את חיאן לחדרו ואסר על האחים להיכנס או להתקרב אליו.

כעבור שעה או קצת יותר חזר המאמור ואמר שחיאן הודה.

"במה?" שאל השייח' הגדול.

"בגנבה מהמזאר," השיב המאמור.

האחים לא ידעו את נפשם. ג'אבר היה היחיד ששמר על קור רוח וישב בשקט בלי לזוז ממקומו.

"לכו לישון," המשיך המאמור, "ונקווה שמחר בבוקר ישתפר מצבו. אם כך יקרה, אבקש ממנו להסביר לי בדיוק מה קרה."

האחים סירבו להרפות מהמאמור ולהתפזר לפני שזה יספר להם מה בדיוק אמר לו חיאן, והוא סיפר שחיאן אמר שהחליט להתאבד כי התחרט על מעשיו, כי הוא זה שביצע את הגנבה, וגליל הניירשמכיל את האות וואו היה שלו.

המאמור יצא, והאחים המשיכו להסתחרר כחיות אחוזות שיגעון המנסות לתפוס את זנבן. לבסוף קם סהל על רגליו.

"חיאן איננו הגנב!" אמר.

כולם תלו בו את מבטם.

"זה לא הוא!" הוא שב ואמר.

"למה לא?" שאל שמס אלדין במפתיע. "הרי המאמור אמר שהוא הודה."

"אתם זקוקים להוכחה טובה יותר מניסיון ההתאבדות שלו?" צעק סהל בקול חנוק. "זה כל כך מתאים לך, שמס אלדין, לנצל כל הזדמנות, ולו הקטנה ביותר, כדי להתנכר לנו. ברגע שנופלת לידך הזדמנות, מיד אתה משליך עלינו את ספקותיך ויורה את חצי חשדותיך היישר ללבנו. איך אתה מעז לפנות עורף לילד שבקושי מלאו לו ארבע־עשרה, ועדיין איננו יודעים מה שלח אותו לבצע מעשה כזה? כך נראות בעיניך נאמנות ואחווה? לולא חששתי לחטוא, הייתי מטיל עליך קללת שנים ודורות לנצח נצחים."

לפתע הזדקף אבן מסרה, שאג כשור המתבוסס בדמו, ואחר כך קרע את החֲ'רקה מעל חזהו והכה על ראשו, פניו וזרועותיו. האחים אחזו בו והצמידו אותו לרצפה בניסיון להרגיעו. "אתה צודק," הם אמרו שוב ושוב, "חיאן איננו הגנב. הרי אין זה מתקבל על הדעת. עכשיו הירגע והתפלל לשלומו, אבן מסרה, ושהאל יעזור לך."

עצביו של אבן מסרה התרופפו, והוא התייפח כאם שכולה שגופת בנה ההרוג נעקרה מחיקה. הוא התנדנד לפנים ולאחור וקונן: "נחלצת מחבל הנדנדה, חיאן, אבל לא תיחלץ מכבלי המאמור. רצית למות לבד בלי אחֶיך. במה נועיל אפוא אם לא הצלחת לתת בנו אמון, אם לא מצאת בנו מקלט ראוי מפני עוולות ואוזן קשבת לקשייך?"

"הוא קשור אליו בגלל הזמן הרב שבילה עם שני הקטנים," לחש אלחפים באוזני אבן עַטאא' בעיניים דומעות. "הרי שניהם נהגו לעזור לו בהכנת האוכל."

"לא זו הסיבה לצערו," השיב אבן עַטאא'. "גם אני מרגיש שהלב שלי מדמם, שהכאב מכריע אותו."

אלחפים השתתק. אבן מסרה נרגע לאטו, וכולם שקעו בדממה. לפתע זינק השייח' הגדול ממקומו ושם פעמיו אל הדלת, אך אז נשמע קולו הרם של סראג'.

"לאן אתה הולך?" הוא צעק. "חזור הנה מיד!"

אמנם סראג' היה זקן האחים, אך עד כה הגיל לא הקנה לו שום סמכות, והשייח' הגדול ניהל את העניינים לבדו. ואף על פי כן, לתדהמת כולם, השייח' הגדול ציית לו כעת.

"מיהו הגנב, השייח' הגדול?" שאל סראג' בטון רגוע יותר אך פסקני לא פחות, "אתה לא חושב שהגיע הזמן לחשוף את זהותו?"

האחים כולם כלאו את נשימתם. לבם החסיר פעימה, והדם קפא בעורקיהם. השייח' הגדול נראה כנתון במאבק פנימי שנמשך רגעים ארוכים.

"אני עדיין לא בטוח..." פלט לבסוף, אבל סראג' מיאן להרפות.

"לכל הפחות אמור מיהו זה שאינך בטוח לגביו," הוא מיהר להגיב,

"כדי שאוכל להניח לחשדות שלמרבה הצער צצים בי."

הוא נעץ את מבטו בשייח' הגדול, והאחים נעצו את מבטיהם בסראג', תוהים אם ראייתו שבה אליו לפתע, או שצללי המנורה מתעתעים בהם. "לא אוכל להמשיך להתעלם מדברים שנעשים בהסתר," המשיך סראג'. "האר לי אותם, השייח' הגדול, כי אולי לשם כך האל השיב לי הערב את מאור עיני."

מילותיו של סראג' כאילו דיברו בשני מישורים: באחד הוא פנה אל האחים כולם, ובשני דיבר בקוד אל השייח' הגדול, כאדם המציג בפני יריבו שתי אפשרויות ומשאיר בידיו את חופש הבחירה. כן, כאל יריב של ממש דיבר אליו! כי באותם רגעים היה ברור כשמש שדו־קרב סודי מתנהל בין שני הגברים, והאחים הם עדי הראייה העתידים לראות מה יקרה בעוד זמן קצר, כשהשניים יכוונו את נשקם ויירו.

"השבח לאל שהשיב לך את כושר הראייה, סראג', והסיר מעט מהמשא הכבד הרובץ עלינו הערב," אמר השייח' הגדול. לרגע נראה שהוא מבקש לסגת, להודות מראש ביתרון הכוח של סראג' ולבטל את הדו־קרב, אבל אז הוא הוסיף ואמר: " קפצתי ממקומי כי מיהרתי לצאת כדי לבדוק חשד שהתעורר בלבי לפני זמן לא רב. אתם זוכרים את ימי מבחן השמירה לפני כמה חודשים?"

"כמובן," השיבו כולם.

"אתם זוכרים את שלושת הבחורים שנבחרו לאחר מיון של עשרות מועמדים?" שאל.

"סעד, חוסאם וח'לדון," השיבו כולם.

השייח' הגדול שתק רגע, ואז אמר: "הגנב הוא אחד משלושתם."

"ח'לדון!" צעקו כולם יחד.

כניסתו המפתיעה של ח'לדון לסדנת השפה עדיין היתה חקוקה בזיכרונם של האחים. הבחור פלש לשטחם כרוח סערה, ואיש לא ידע מנין צץ וכיצד הגיע לשם. כולם הסתערו עליו, אחזו בו שלא יברח והובילו אותו אל השייח' הגדול כדי שיחקור את הנסיבות והמניעים להופעתו שם.

"על סמך מה אתה מאשים את הבחור?" שאל סראג'.

"זאת הבעיה, שאין לי על מה להסתמך," השיב השייח' הגדול.

"ומה גרם לך לחשוד בו?" שאל סראג'.

"גליל הנייר והאות וואו," השיב השייח' הגדול.

הוא הורה לסהל להביא לו עט ודפים. כשסהל חזר, התקבצו האחים סביב השייח' הגדול במרכז האולם תחת המנורה, והשייח' צייר את האות וואו.

"מה ערכה המספרי?" שאל.

"שש," הם ענו.

הוא כתב: ו = 6.

אחר כך אמר: "בואו נחשב בגימטרייה את השם ח'לדון."

הוא כתב כל אות בנפרד, ותחתיה ציין את הערך הגימטרי שלה:

ח'	ל	ד	ו	ן
600	30	4	6	50

האחים חיברו את המספרים, והתוצאה שהתקבלה היתה 690. הם הביטו זה בזה, ואחר כך תלו את עיניהם בשייח' הגדול בהמתנה להסבר, אולם סראג' השיב במקומו:

"אפס ועוד תשע ועוד שש שווה חמש־עשרה. חמש ועוד אחת שווה שש. והמספר שש הוא הערך הגימטרי של האות וואו."

"מה היינו עושים בלעדיך, השייח' הגדול?" הריעו האחים. "אין ספק שח'לדון הוא זה שפרץ למזאר כנקמה על כך שהעדפנו את סעד על פניו. הוא פרץ וגנב והשאיר אחריו רמז שיצביע עליו ויוכיח אותנו על הטעות שעשינו בבחירתנו. יכול להיות שהוא התכוון להחזיר את הלוח, אבל העניינים הסתבכו, יצאו מכלל שליטה והביאו את הקללה על כפר אליסר. לשומר הכפר לא נותרה ברירה אלא לערב את שלטונות המחוז, וזה מה שגרם לבחור להיבהל ולהימנע מלהופיע. מחר נספר למאמור את האמת, והוא יעצור את ח'לדון, ינקה את חיאן מאשמה, והחיים ישובו למסלולם."

"אם כך, אתה מניח שח'לדון יודע גימטרייה ובקי בתורת האותיות והמספרים, אבל מאין שידע דברים כאלה? הרי תושבי אליסר אינם יודעים קרוא וכתוב," אמר סראג', אך האחים התעלמו מדבריו ולא היו מוכנים להטיל ספק בדברים שנאמרו להם זה עתה.

סראג' ניסה לנתח את המצב. מצד אחד השייח' הגדול שמע את דבריו ונמנע מלהגיב, ובכך בעצם אישר בשתיקה את דבריו. מצד שני הוא גם התעלם מהווידוי המרומז של סראג' כי רק התחזה לעיוור, וידוי שהיה עלול להחליש את עמדתו. מבחירתו של השייח' להימנע מלפתוח חשבון איתו על כך, הסיק סראג' שהוא עדיין מסתיר דבר־מה. הוויתור שלו כאילו רמז לסראג' שהנה יש להם הזדמנות להשתוות, לפנות עורף למה שהיה, לאגד כוחות ולשתף פעולה בניסיון להציל את חיאן. אולי היה יכול להיות חכם יותר מצדו של סראג' להביע הסכמה לדעתו של השייח' הגדול, לפחות לעת עתה, כי היה היגיון בהטלת האשמה על הבחור הזה ח'לדון. עם זאת, האפשרות הזאת כבר היתה מוכרת לשייח' הגדול זה זמן־מה, ובכל זאת, מסיבה השמורה איתו הוא בחר להסתירה מהאחים. סראג' הניח שהסיבה קשורה בדרך כלשהי לאלעלאילי. האם השייח' הגדול סבור שיש קשר בין השניים, ולכן התמהמה בגילוי זהותו של ח'לדון? לא, זה ממש לא סביר, הלוא אלעלאילי איננו בן כפר אליסר, והרי הוא עזב לפני זמן רב כל כך, עוד לפני שח'לדון נולד. ובכל זאת, דבר אחד נותר לא ברור: מה גרם לשייח' הגדול להיזכר פתאום באלעלאילי, ומה הקשר בינו ובין מבחן השמירה? על השאלה הזאת יוכל לענות אך ורק מי שנוגע ישירות לעניין, והאיש הזה הוא ח'לדון.

בדיוק כשסראג' חשב על ח'לדון, הוא שמע פתאום את השייח' הגדול מבטא את שמו ומודיע שבכוונתו ללכת אליו, להיפגש איתו ולהכריח אותו להתלוות אליו ולהודות באמת בפני המאמור. שטויות! אמר סראג' בלבו. הוא לא ידע מהן כוונותיו האמיתיות של השייח' הגדול, אך היה בטוח שהן שונות מאלה שהשייח' הגדול מצהיר

עליהן. לא היה לו ספק שהשייח׳ הגדול זומם משהו. סראג׳ החליט לקחת סיכון.

״לא עדיף שנלך מיד למאמור, נספר לו את האמת ונטיל עליו את משימת המעצר של ח׳לדון?״ שאל. לרגע חשב שהצליח להשיג את מטרתו, אך אז התערב בשיחה שמס אלדין הטיפש.

״ומה אם המאמור יחשוב שהמטרה שלנו היא להסיט את תשומת לבו כדי לאפשר לחיאן לברוח?״ שאל. ״הרי המאמור יוכל לתהות למה בחרתם לגלות את זהות הפושע דווקא בלילה שבו הילד הודה בפשע.״

הנימוק של שמס אלדין הספיק כדי לשכנע את כל האחים שעליהם לפעול בעצמם, וכולם התנדבו ללכת להביא את ח׳לדון. השייח׳ הגדול אמר שהוא חרד לשלומם ועל כן ילך בעצמו, ועדיף שילך לבדו כדי לא למשוך תשומת לב, ושיצא מיד לפני שיהיה מאוחר מדי.

לפתע קם סהל ואמר:

״למה להסתכן, אחים? הרי נוכל לעשות את כל זה מחר בנוכחות המאמור, כשברשותנו גליל הנייר וההוכחה שהוא מכיל.״

דבריו עוררו בלבו של סראג׳ תקווה. לרגע חשב שתוכניתו של השייח׳ הגדול עומדת להיכשל, אך נפשו של השייח׳ הגדול קצה בדיון המתמשך.

״שכחתם את העדות של שומר המזאר על אדם לבוש בחִ׳רקה שיצא מהח׳אנקאה?״ שאל, ״שכחתם את ההודאה של חיאן ואת החשאיות שלנו שמגבירה את החשדות נגדו? הקשיבו לי היטב, המאמור בא הנה במטרה אחת בלבד: לתפוס את הגנב. אתם חושבים שבאמת אכפת לו אם קוראים לו חיאן או ח׳לדון? הוא צריך שיהיה בידיו פושע שיוכל להביאו למושל. אז ימסור אותו לידיו וינשום לרווחה.״

משפסק במחלוקת, נחה דעתו של השייח׳ הגדול. הוא החזיר לידיו את השליטה והחל לחלק הוראות. שמס אלדין הביא לו את הגלימה, אבן מסרה עזר לו ללפף את המצנפת סביב ראשו ולכסות בשוליה

את כל פניו מלבד העיניים, ואלחפים הגיש לו את המקל. כולם עמדו סביבו והביטו בו.

"אתה צריך עוד משהו?" שאלו אותו.

הוא הניד בראשו לשלילה ופנה אל המסדרון. האחים כולם ליוו אותו. סהל הציץ סביב והודיע שהדרך פנויה ואפשר לחמוק החוצה בבטחה. השייח' הגדול פנה אל הדרך הראשית שלרגלי הגבעה בבגדים של אדם פשוט כשמטרתו לשוב כשבאמתחתו הוכחות לזיכוי חיאן – לוח הגזירה הקדומה והודאה במעשה מפי הגנב האמיתי, ח'לדון.

15

חמישים שנה חלפו ביעף.

הכפר נשאר בדיוק כשהיה על סמטאותיו, בתיו וחנויותיו. אפילו האנשים כאילו לא השתנו. הם לא בגרו, לא זקנו ולא מתו, אלא רק התחלפו באחרים, משל היו בובות קרועות שהוחלפו בבובות זהות, חדשות. הנה המעיין הזורם בערוץ האבן, וכלי המתכת שבעזרתם שותים מים עוברי האורח, פושטי היד והמבקרים שבאו מרחוק לקבל ברכה במזאר. הזמן לא שוהה במקומות הללו, והשנים החולפות אינן טורדות את מנוחתם. הם יציבים ושלווים, ואין בהם דאגה ליום המחר. הם שמים את מבטחם באל שיגן עליהם מפני בגידת הימים.

בן כמה היה השייח' הגדול בביקורו האחרון כאן? בערך בגילם של ג'אבר וחיאן. הוא חצה אז את הסמטאות בידיעה שלא יפקוד אותן שוב לעולם, כי למרות גילו הצעיר ידע שלא יעזוב את האחווה. אביו הוביל אותו על גבי חמור עד פאתי הכפר, אחרי שכבר ניער את חוצנו מבנו כשזה הכריז על כוונתו להצטרף לאחווה. שום טינה לא רחש בלבו כלפי אביו, לא בפרידתם החטופה שנמשכה שניות אחדות, ולא בזו שנמשכה חיים שלמים, כשחי בידיעה שאחיו הרבים לא מותירים להוריו שום הזדמנות לחשוב עליו, לחוש בחסרונו או לחרוד לגורלו. הם בוודאי סברו שהמזל שפר עליו יותר מאשר על האחרים, כי לו היו קורת גג מעל לראשו, אוכל למלא בו את בטנו ובגד לעטוף בו את גופו. אביו נפרד ממנו והלך לדרכו בלי להפנות את מבטו לאחור, ואילו

הוא עמד ועקב אחריו במבט עד שנעלם באופק. לאחר שביקש מעוברי אורח להראות לו את הדרך המובילה לאחוות אלופאא׳, החליט לשוטט זמן־מה בכפר בטרם יטפס על הגבעה ושער הח׳אנקאה ייסגר עליו לעד. כשהתעייף מן הצעידה, התיישב ליד המעיין והוציא מתיקו את הצידה שאמו הכינה לו – פרוסת לחם טבולה במעט שמן זית. כך כשיגיע לאחווה, לא יתנפל על האוכל וישמור על כבודו עד הערב.

לא לאוכל התאווה הילד של אותם ימים, אלא למזון שישביע את לבו ושכלו. כבר בגיל צעיר למד להכיר את הרעב השוכן בתשתית נשמתו, את הצמא שלו לידע ולמדעים. משהו בו ידע תמיד שיום יבוא והוא ייבחר לתפקיד ראשון במעלה. וכך אמנם קרה. כנער, המהירות שבה למד את מדעי החוכמה על בוריים הדהימה את השייח׳ שלו. בתוך זמן קצר הועלה מדרגת מֻרִיד לדרגת חכם דת הבקי במדעי הנסתר השונים, וכששער הגילוי נפתח, החל לכהן בתפקיד השייח׳ הגדול בין האחים, דבר שלא קרה באחוות אלופאא׳ במשך עשרות שנים.

השייח׳ הגדול האמין שאצבע אלוהים בחרה בו לא רק כדי שילמד את האחים את המשמעויות הנסתרות של האותיות שטרם נחקרו, אלא גם כדי שישלים את הדרך שהתוו גדולי האימאמים, חכמי הדת והשייח׳ים לפניו, וישמור על האחווה מפני סכנת ההיכחדות המאיימת עליה. סכנה זו גדלה לאחר שאבדו לאחווה אבן היסוד וגרעין האמונה, שהיו מאפייני ייחודה ובסיס ביטחונה. כל התלאות שעבר רק חיזקו את אמונתו והגבירו את נחישותו, את כושר עמידתו ועומק הכרתו בכך שאת רצון האל הוא משרת, גם אם לפעמים הדרכים שהאל מתווה לעבדו הנאמן עקלקלות ורצופות מכשולים. הוא האמין שהמכשולים הללו נועדו לבחון את כוח עמידותו בטרם יורשה לחדור לנבכי האמת המוחלטת, שאם לא כן, משהו היה עוצר בעדו באותן פעמים שבהן היה נדמה כאילו הקולות שמגיעים אליו מקורם אינו בהשראה אלוהית, אלא בציוויים של רוחות רעות.

ועתה גם אם החשדות מתגנבים ללבותיהם של המקורבים אליו

ביותר, ובראשם סראג', הוא עצמו סמוך ובטוח שבחר בדרך הנכונה ופעל על פי צו מצפונו, מתוך יראת שמים ומאמץ להימנע מרע ולעשות את הטוב. כרועה נאמן, סירב להפקיר את ראשי עדרו, גם אם נאלץ להרוג זאב כדי להגן על צאנו. והזאב הופיע כשבאמתחתו שפע של מלכודות ותחבולות, אך גם כאשר התחזה לכבשה תמה או לאח נאמן או לבחור תמים, ידע השייח' הגדול שאין לרחם או לחמול עליו, ואסור להשתהות או להסס, וגם לא לבקש למענו חנינה או רחמים, ויש לזכור שהוא מועד להכות בקורבנו במקום בלתי צפוי. זאבים מנסים לפעמים להתחבב, לעורר אהדה, לפתות או לַרצות, ולפעמים הם בוכים ומתלוננים, אך ברגע שמישהו בסביבתם מתרכך או נחלש, הם ממהרים לבגוד בו, לשרוף אותו באש הגיהינום ולדון אותו לייסורי נצח. על כן צריך לחסל כל זאב במחשבה תחילה ובכל דרך, ואין מקום לחרטה או לחריקת שיניים. השייח' הגדול הכיר את כל תכסיסיו של הזאב וארב לו, ולעתים גם נאלץ לאמץ את שיטותיו. ואכן, עד כה עלה בידו להרתיע ולהביס אותו. האחים ברוב תמימותם לא ידעו על כך דבר, אך הידיעה גם לא היתה מועילה להם. היא רק היתה מערערת את אמונתם, טורדת את מנוחתם ומעוררת בלבם ספק ממאיר, שהיה מעיב על האמונה לאחר שכבר קנתה אחיזה בלבם. אין להם שום מושג על קיומו של הזאב, ומוטב שכך, כי הוא נבחר להגן עליהם מפני מכאובי התהיות ולאפשר להם להתפנות למלאכה שלה בחרו במודע להקדיש את חייהם.

השייח' הגדול עמד מלכת, כי שם לב שהפליג במחשבותיו ושכח את מטרת שוטטותו הלילית. כיצד יאתר את מקום מגוריו של ח'לדון בלי לעורר חשד? הרי הלילה כבר ירד, והסמטאות ריקות מעוברים ושבים, זולת כמה מאחרים שביקשו להערים על הזמן בטרם יגער בהם ויזרזם אל מקום לינתם. לפתע נזכר איך חמק בחשאי אל רחוב החנויות רק לפני כמה חודשים, אך מיד סילק את הזיכרון ממוחו והאיץ ברגליו, כי הזמן לא עמד לצדו.

השייח׳ הגדול פנה שמאלה והתכונן לדפוק על אחת הדלתות כדי לשאול על ח׳לדון, אך לפני כן ביקש לטשטש את תווי פניו בעזרת הצעיף והחושך ששרר בסמטה. לפתע גילה שקצה גלימתו נתפס ועוצר בעדו. הוא נפנה לאחור. לפניו שכב אדם שיכור שהתכרבל בפינה ונראה כמו גל הריסות יותר מאשר דמות אדם. השיכור אחז בגלימתו. השייח׳ הגדול ניסה למשוך אותה מידו, אולם האיש סירב להרפות והמשיך לאחוז בה בנחישות. השייח׳ הגדול התבונן בו רגע קט.

״מה אתה רוצה?״ שאל.

השיכור המשיך לשבת בראש מורכן, וכעבור רגעים אחדים משך כמה פעמים בשולי הגלימה. השייח׳ הגדול נרכן אליו, אך השיכור בקושי פקח את עיניו. הוא הושיט לפנים את הנאד שלו והפך אותו לרמוז לעובר האורח הנדבן על הצורך למלאו. הריח העז שנדף מפיו עורר בשייח׳ הגדול בחילה, והמחשבה שבנדבתו יעזור לשיכור לקנות עוד משקה הגבירה את סלידתו. אולם אז צץ רעיון במוחו.

״אתן לך מה שתרצה אם תענה לי על שאלה,״ אמר השייח׳ הגדול.

השיכור הנהן, הרים את פניו ופקח את עיניו לרווחה כדי להוכיח את רצינותו.

״אני מחפש את ח׳לדון,״ הוסיף השייח׳ הגדול. ״אולי אתה מכיר אותו?״

״ח׳לדון?״ צחק השיכור. ״בטח שאני מכיר אותו. הוא אחד החברים הכי טובים שלי.״

״באמת?״ פלט השייח׳ הגדול. ״אני מחפש אותו בעניין דחוף. תוכל להוביל אותי אליו?״

״עניין דחוף?״ שאל השיכור, שנהנה לשוחח עם האיש הזר. ״עד כמה דחוף?״

״דחוף ביותר,״ אמר השייח׳ הגדול שהבין כי עליו להאיץ בבן שיחו. ״זאת שאלה של חיים או מוות. גם דקות אחדות עשויות לחרוץ כאן את גורלו של אדם.״

"כמו הגרושים שיכולים לחרוץ את גורלו של אדם גוסס כמוני?" שאל השיכור והרים את כף ידו אל השייח' הגדול, אך זה כבר נעמד מתוך כוונה ללכת משם.

"מה עם ח'לדון?" קרא השיכור כמעט בצעקה, "שכחת אותו? אתה כבר לא רוצה לפגוש אותו? הרי הוא ניצב על סף תהום, מתנדנד בין חיים למוות."

השייח' הגדול שלח מבטים חוששים סביב.

"אתה לא חושש להעיר את הישנים בצעקות שלך?" שאל. "אני מוכן להישבע שאין לי מה לתת לך. אין לי כסף ולא יין. היה שלום ויברך אותך האל."

השייח' הגדול החל להתרחק במהירות, אך השיכור קם על רגליו.

"ח'לדון! איפה אתה, ח'לדון?" הוא קרא, מתנודד. "אתה רואה? כבר אני מוצא לך אותו."

השייח' הגדול החיש את צעדיו, אך השיכור החל לרוץ אחריו ולצעוק בקול רם יותר ויותר ככל שהמרחק ביניהם גדל.

"ח'לדון!" הוא הרעים בקולו. "אתה לא רוצה שאוביל אותך לח'לדון? נשבע לך באלוהים שאני מכיר את הח'לדון הזה, רק תגיד לי איזה ח'לדון בדיוק אתה רוצה."

השייח' הגדול פנה בעיקול הדרך, ואחר כך התחבא בסמטה צרה וחשוכה, בין שתי דלתות, אולם הצעקות של השיכור הלכו וגברו, וקרבו עוד ועוד למקום מחבואו. מפתחות החלו להסתובב במנעולי הבתים, והשייח' הגדול נמלא חשש. מי שיתפוס אותו מסתתר בחשכה ורעול פנים, יחשוב ודאי שהוא גנב. הוא יצא לקראת השיכור, הניח כף יד על פיו להשתיקו וגרר אותו במהירות הרחק מהמקום.

השיכור מיאן לשתוק, ואף החל לצחוק ולטפוח על כתפיו של השייח' הגדול.

"ברוך הבא," אמר, "חשבתי שכבר לא אראה אותך. התגעגעתי אליך, חבר. בשביל מה כל הצער הזה, ועל שום מה ברחת ממני ככה?

בוא, אתה תהיה אורח שלי הערב. גם אם אין לך גרוש על הנשמה, לי יש מספיק בשביל שנינו. בוא, אל תתנגד. שכח מח׳לדון. הוא הרי בוגד, ואין בעיניו כל ערך לידידות או לחברות.״

השיכור נאחז בו כמו עלוקה או דבק והחל להתרפק עליו. הוא נשף מפיו אוויר מצחין והניח עליו את ידיו המלוכלכות, בעודו פולט דברי הבל, צוחק בכל פה, נוזף ומפציר בו. לבסוף הסיר את הצעיף מעל פניו של השייח׳ הגדול, חטף מידיו את המקל ופסע לאחור כמה צעדים.

״נו כבר,״ צחק, ״אל תתנגד. בוא נבלה את הלילה יחד, ומחר אקח אותך לח׳לדון.״

אש ניצתה בעיניו של השייח׳ הגדול. הוא הושיט את ידו כדי להשיב לעצמו את המקל, אך השיכור לא הרפה ממנו, וצחוקו גבר. השייח׳ הגדול משך את המקל בכל כוחו, אבל השיכור המשיך לאחוז בו. לפתע נעלם הצחוק מפניו והפך לנשיכת שפה תחתונה. השיכור חמק מידיו של השייח׳ הגדול, קפץ לאחור, הרים את המקל מעל לראשו ונופף בו כבחרב.

״אתה רוצה להילחם בי? אני רואה שאתה עדיין לא קולט מי עומד מולך. את עַנְתַרָה בן שַדַאד[17] אתה מכיר? גם אותו בכבודו ובעצמו אני שם בכיס הקטן.״ הוא הניח את המקל בין ירכיו והחל לרוץ במעגלים כרוכב על סייח אציל כשהוא מכה על ירכו ומדקלם משירתו של ענתרה: ״ראיתיך כשהרמחים גמעו לרוויה את דמי, ורציתי לנשק את החרבות, שהבריקו כברק שפתייך המחייכות״. אחר כך נעצר ונשק למקל.

״אם תחייכי, עַבְּלַה[18] וואו, איזה פנים כועסות! בסדר, אל תכעס. הנה, אני מחזיר לך אותו אבל מזהיר אותך: אם תנסה להסתלק, אדבק בך כמו צל ואצעק שוב עד שאעיר את כל הכפר, וכולם יצאו אלינו ויכו אותנו עד שנירק דם וניפול מעוצמת הבעיטות, האגרופים, המכות והסטירות. אל תשאל לאילו חיות פרא הם הופכים כשאני

מפריע את שנתם השלווה בקללות, בצעקות ובשירה. פעם היו מסתפקים בשפיכת דלי מים או בגערה עדינה ששוגרה מאיזה חלון, כאילו הייתי ליצן החצר החביב עליהם...״

השיכור לא הספיק לסיים את דבריו, כי השייח׳ הגדול התנפל עליו, הדף אותו בכוח, הצמידו לקיר וסכר בידו את פיו להשתיקו. הוא לא ידע כמה זמן עמד וריתק אותו כך, עד שהאיש השתתק. לבסוף פיו נפער, עיניו כמעט יצאו מחוריהן, כוחותיו עזבוהו, והוא נפל בבת אחת על פניו. השייח׳ הגדול נסוג שני צעדים לאחור. איש לא ראה אותו, וגלימתו לא הוכתמה. הוא מיהר להתכופף כדי להרים את המקל וחמק מהסמטה כהרף עין.

כעת הוא נכנס לסמטה אחת ויצא מאחרת, חולף ממקום למקום בקלילות של ציפור ובערנות של חולד. האם השיכור מת? לא, הוא כנראה נפצע קלות באחורי ראשו, ולכן איבד את ההכרה ונפל מעולף. הוא בטח יתעורר עוד מעט או לכל המאוחר מחר בבוקר, וישכח את מה שקרה לו. וגם אם יזכור שהותקף, איש לא יאמין לו, וכולם ייחסו את הזיכרון לשכרותו.

לפתע חש השייח׳ הגדול כאילו פגיון בלתי נראה מכה בלבו. הוא האט את צעדיו וניסה להסדיר את נשימתו. האימה אחזה בו: מה אם הרג את השיכור? כעת התברר לו לפתע שאכן הרג אותו. אבל גם אם כך עשה, הוא לא ביצע פשע שכן פעל מתוך הגנה עצמית. כדי להגן על נשמתו הרוצח פטור מאשמה, כי הנשמה יקרה מכול, ומעמדה הוא הנעלה מכול. אמנם השיכור לא פגע בו ושום רע לא אונה לו, אבל עליו לזכור שגם השיכור איננו אלא הזאב בתחפושת...

חבטה רמה שנשמעה מעל לראשו הבהילה את השייח׳ הגדול, ובעקבותיה עלה קול צווחות ושריקות. לעיניו נגלה עוף שחור בעל כנפיים ענקיות, שחלף מעליו כחץ מקשת והמריא גבוה לשמים. זה עורב הבשורות הרעות, לחש לעצמו. דמו קפא בעורקיו. אין זאת אלא שהשטן חזר לרודפו בדמות עורב שחור. מן הסתם, הוא יעוט עליו שוב בקרוב.

באוזניו של השייח׳ הגדול עלו קולות צעקה, יללות ובכי שהקפיאו את חושיו. הוא הטה את אוזנו, ולפתע הבחין בדמויות מרוחקות של נשים, שהגיחו מן החשכה והסתערו לפנים. אחריהן רצו גברים נושאי עששיות, ובעקבותיהם באה חבורת ילדים. העששיות התאספו לפני אחד הבתים, ובפתחו הופיעה אישה שהכתה על ראשה וחזה, התכופפה והזדקפה והתפתלה כנחש. הנשים אחזו בה והובילו אותה אל הבית. הגברים התקהלו על סף דלתה.

מישהו מת, אמר השייח׳ הגדול לעצמו. אולי בעלה של האישה או בנה. ניכר בה שאסון כבד פקד אותה. הוא נשא את עיניו לשמים.

״תודה לך על העזרה שאתה מושיט לי ברגעים הקודרים ביותר,״ אמר, ״שאם לא כן, איך הייתי מוצא את דרכי לאחר שמחצית הלילה כבר עברה, ובקרוב השחר יפציע?״

הוא התקדם לכיוון הבתים, ובדרכו נתקל בבאר נמוכה שממנה השתלשל דלי קשור לחבל. הוא פשט את הגלימה ורחץ את פניו וידיו. אחר כך התקין את לבושו, השיב את הצעיף לפניו והלך אל המקום שבו התכנסו הגברים. הוא בירך אותם בקול נמוך, שיווה לעצמו את הבעת הצער שניכרה בפניהם וניגש לאחד מהם לשאול מה קרה. הלה אמר שמדובר בתינוק, שאמו חשבה כי הוציא את נשמתו עם קיא כהה שנראה כמו קרישים של דם.

״הוא עדיין לא מת,״ אמר אדם אחר, ״אבל קרוב לוודאי שהוא לא יעבור את הלילה.״

״זהו כעס האל שכפר אליסר טרם טעם כמותו,״ הסביר אדם שלישי.

״נביא אותו אל האחים,״ הציע רביעי, ״אולי הם ירחמו עליו ויכתבו לו קמע או ייתנו תרופה.״

״מאוחר מדי,״ אמר חמישי. ״חוץ מזה, האחים איבדו את כושר הריפוי שלהם מאז הגנבה מהמזאר. אחרת לא היו מפסיקים לקבל מבקרים.״

כולם הפנו את עיניהם אל השייח׳ הגדול בהמתנה לתגובתו.

״סלחו לי,״ מיהר הוא לומר, ״אך אינני מכאן. אני רק עובר כאן בדרך

לכפר אלתין. אני הולך בלילות כי בגילי כבר אין בכוחי לשאת את החום הכבד של היום."

"לכפר אלתין?" תמה אחד הנוכחים. "ודאי תצטער לשמוע שתעית בדרך. הלכת בכיוון ההפוך והגעת לקצה כפר אליסר."

אישה יצאה מהבית.

"אתם מוכנים להנמיך את הקולות שלכם?" אמרה, "הילד מנסה להירגע."

"מה שלומו, אום ח'לדון?" שאל אחד הגברים.

"ברצון האל, הוא הנותן והלוקח," אמרה, נכנסה אל הבית וסגרה את הדלת.

אוזניו של השייח' הגדול נפקחו, ולבו הלם.

"זאת לא אמו של ח'לדון," שאל את אחד הגברים, "זה שעבד בחנות של זיידון מוכר הניר?"

"אתה מכיר אותו?" שאל האיש. "מסכן, גם הוא חולה. מרותק למיטה כבר כמה שבועות."

"מה יש לו?" שאל השייח' הגדול.

"רק אלוהים יודע," ענה האיש. "הוא היה בריא כמו שור, אבל אמא שלו מספרת שאיבד את שפיות דעתו, שהוא מפחד לצאת ומסתגר בבית, וגם לדבר מסרב, כאילו להקה של שדים השתכנה בתוכו..."

הוא השתתק והביט ארוכות בשייח' הגדול.

"למה אתה מסתיר את פניך בצעיף הזה?" שאל לבסוף. "תוכל להסיר אותו כדי שאראה עם מי אני מדבר, איש זר?"

"שלא תדע מצרות," הטה השייח' הגדול את ראשו לאחור. "מוטב שלא תראה דבר כזה מכוער."

"עד כמה מכוער?" שאל האיש בחשדנות.

"עד כדי כך שאפילו לפני המראה אינני מעז להסיר את הצעיף. חליתי בצרעת, וחלקים מהאף ומהשפתיים שלי נרקבו," השיב השייח' הגדול.

"שהאל ייתן לך בריאות," נחרד האיש.

"אל תפחד," מיהר השייח' הגדול להרגיעו, "החלמתי כבר לפני שנים רבות. הסתכל על הידיים שלי, אין עליהן סימן."

"אבל לא סיפרת לי מאין אתה מכיר את ח'לדון," חזר האיש על שאלתו הראשונה. "אתה הרי זר במקום הזה."

"מזיידון, מוכר הנייר," השיב השייח' הגדול. "הוא היה חבר שלי, ומדי פעם הייתי בא אליו להצטייד בדפים."

"בשביל מה אתה צריך דפים?" שאל האיש בתמיהה.

"הייתי צריך, מזמן," השיב השייח' הגדול, "כשהייתי מורה בכְּתַאבּ. אמרו לי שזיידון מת בשריפה שפרצה בחנות שלו לפני כמה חודשים, זה נכון?"

"מסכן!" אמר האיש, "כן, הוא מת בבדידות מוחלטת, כי לא היה לו אף חבר מלבד ח'לדון. אני מאמין שח'לדון שפוי בדעתו, אבל מות זיידון גרם לו טראומה, כי המוכר היה לו כאב ממש."

"אני חושב שהוא התגורר ליד רחוב החנויות," ניצל השייח' הגדול את אזכורו של ח'לדון.

"לא, הוא רק עבד שם, ומדי פעם היה נשאר לישון בחנות שלו," אמר האיש.

"התכוונתי לח'לדון," הבהיר השייח' הגדול.

"ח'לדון?" תמה האיש, "מה פתאום? הוא גר בצריף שעומד שם ממול מאז שנולד, ואם מצבו לא ישתפר, קרוב לוודאי שיגור בו עד יום מותו."

השייח' הגדול ליפף את הגלימה סביב גופו.

"שהאל ייתן לו בריאות ויציל את התינוק התמים הזה," חתם את השיחה. "אני חייב ללכת עכשיו."

הוא הסתלק משם בלי להסיר את עיניו מהבית שעליו הצביע האיש, זה שעמד בקצה קבוצת בתים מבודדת, מול הבאר. אם ישים פניו אל הבאר, החשכה תעטוף ותסתיר אותו, ושם יוכל לתכנן איך יגרור את ח'לדון מהבית בטרם תשוב אליו אמו.

16

השמים נראו לשייח׳ הגדול רחוקים מתמיד, ואולי הבדידות וההמתנה גרמו להם להיראות נידחים וקרים.

השייח׳ הגדול הסתתר זמן־מה מאחורי שפת הבאר הנמוכה, ממתין לעזרת השמים שמעולם לא הכזיבו. אישה שהוא התקשה להבחין מרחוק בתווי פניה יצאה כעת מהבית ושוחחה קצרות עם הגברים. לבסוף הורתה להם להתפזר ושבה אל תוך הבית. הדלתות נסגרו, והשייח׳ הגדול המתין דקות אחדות, שבהן קצב את הזמן על פי פעימות לבו, שנייה לכל פעימה. לבסוף כבו כל האורות, והוא חש כי יוכל לנוע בבטחה.

הוא ניסה לפתוח את הדלת, אך זו היתה נעולה. זמן־מה עמד והיסס אם לדפוק או לנסות לטפל במנעול. מכיוון שחשש מתגובתו של ח׳לדון, החליט להקיף את הצריף ולבדוק אם יש דרך אחרת להיכנס אליו. בירכתי הבית מצא חלון אחורי פתוח. הוא קרב אליו והציץ פנימה.

ח׳לדון ישב על מיטתו ונשען בגבו על הקיר. זרועותיו חיבקו את ברכיו, ועיניו נצצו בחשכה. אם כך, הוא ראה אותו! הוא היה ער כשהשייח׳ הגדול ניסה לפתוח את הדלת, אבל לא זז ממקומו ולא הגיב. אולי דעתו באמת השתבשה, כי הרי אין זו תגובה של אדם שפוי! השערה זו בהחלט יכולה להסביר גם את מידת התעוזה של בחור שיוצא לגנוב חפץ כמו לוח הגזירה הקדומה, שיד אדם לא נגעה בו מעולם.

השייח׳ הגדול עמד שם אובד עצות, כשלפתע עלה באוזניו קולו של ח׳לדון.

"אמא שלי נעלה את הדלת במפתח כשיצאה," אמר, "אחרת הייתי פותח לך."

"זיהית אותי?" שאל השייח' הגדול בזהירות.

"כבר שבועות שאני מחכה לך," ענה לו ח'לדון. "למה התעכבת כל כך?"

השייח' הגדול מצא את עצמו מבולבל.

"לא טעיתי בהערכתי," אמר, "אתה אדם טוב, ומעדת אף על פי שלא רצית לעשות כל רע. האם תהיה מוכן לספר לי מה שלח אותך למעשה הזה, בני?"

"רציתי לנקום בך," ענה ח'לדון.

"לנקום בי? על מה?" שאל השייח' הגדול בדריכות.

"על כך שהעדפת את הסעדאן הזה, סעד, על פני," ענה ח'לדון. "רציתי להוכיח לך שטעית בבחירה שלך, ששומר כמוהו לא מסוגל להגן על המזאר ועל מה שיש בו."

"זה הכול?" שאל השייח' הגדול, "ותכננת הכול לבד, בלי שמישהו יסית אותך?"

"אתה שואל אם היה לי שותף?" תמה ח'לדון.

"משהו כזה," ענה השייח' הגדול. הוא נשען בגופו על אדן החלון, ומשנענה בשלילה אמר, "אני מבין שאתה מתחרט על המעשה."

"מתחרט ועוד איך," ענה ח'לדון. "כבר שבועות אני רוצה למות. אפילו להתאבד חשבתי."

"אז למה חיכית?" שאל השייח' הגדול, "למה לא באת אלי לספר לי את האמת ולהחזיר את הגנבה כדי להשקיט את מצפונך? אבל תן לי לנחש. בטח הבהילו אותך התפנית המפתיעה במהלך העניינים והבעיות שהתעוררו כשהעניין הועבר לטיפולם של שלטונות המחוז ולידיו של המאמור. ואני התמהמהתי בפענוח הרמז שהשארת בגליל הנייר, ולאחר שהתברר לי שאתה הגנב פחדתי לספר זאת למאמור, שמא אאשים אדם חף מפשע."

"ומה יקרה עכשיו, כשאתה יודע שאני הגנב?" שאל ח'לדון.

"עכשיו, ח'לדון," ענה השייח' הגדול, "אינני רואה שום פתרון אחר מלבד שתחזיר את הגנבה ותספר למאמור את כל האמת. ואילו אני מבטיח שאעיד לטובתך ואדאג שתקבל את העונש הקל ביותר האפשרי."

ח'לדון טמן את ראשו בין ברכיו.

"אתה ודאי תוהה אם אוכל לקחת איתי את לוח הגזירה הקדומה ולשמור על הסוד שלך כדי שתיחלץ מהכלא והעניינים ישובו למסלולם," הוסיף השייח' הגדול. "ואתה צודק. הייתי עושה זאת ללא היסוס לולא קרה אתמול בערב באחווה דבר בלתי צפוי, אשר אילץ אותי לצאת לכפר ולחפש אותך."

ח'לדון הרים את ראשו ונתן בו מבט שואל.

"אתה רואה שאני בוטח בך?" המשיך השייח'. "אם לא הייתי משוכנע שאתה אדם טוב והגון, לא הייתי חש צורך לספר לך את האמת. אבל מכיוון שאתה כזה, אני מאמין שלא תסכים שיורשע במקומך אדם חף מפשע, שמסיבה שאינה ברורה לי הודה בגנבה ברגע של חולשה. לכן אני מבקש עכשיו את עזרתך. אני מבין היטב שהמחיר שיהיה עליך לשלם יהיה כבד מאוד."

השייח' הגדול סיפר לח'לדון בפרטי פרטים מה קרה עם חיאן והדגיש את החלטת המאמור לקחת אותו למחרת בבוקר למטה המחוז, להשליכו לכלא המרכזי ולסגור את התיק במהירות המרבית. ח'לדון קם מיד ממקומו, התלבש בזריזות, קפץ מהחלון והציע לשייח' הגדול שיצאו מיד לדרך, כי השחר עומד לעלות בעוד פחות משעתיים.

השייח' הגדול עצר בעדו והזכיר לו את הדבר החשוב ביותר, הלוא הוא לוח הגזירה הקדומה שצריך להשיב אל המזאר.

"הוא לא כאן," אמר ח'לדון שאצה לו השעה. "אספר לך עליו בדרך."

הם התקדמו בצעדים נמרצים עד שהגיעו לבאר. ח'לדון עצר בטענה שהוא צמא, מילא את הדלי מים, לגם ממנו והגישו לשייח' הגדול. השייח' הגדול הודה לו, אך אמר שכבר הרווה את צימאונו בדרך. כשפנה להמשיך

ללכת, שם לב שח׳לדון עומד קפוא במקומו כפסל ומתבונן בו.

״מה קרה?״ שאל, ״החבאת את הלוח כאן?״

ח׳לדון לא פצה את פיו, והמשיך לנעוץ בו מבט בלי להניד עפעף.

״זרקת אותו למים? שרפת אותו? אמור כבר!״ שאל השייח׳ הגדול בבהלה.

״לא מצאתי אותו,״ גמגם ח׳לדון בגרון ניחר.

״את מה לא מצאת?!״

״את הלוח.״

״מה יש לך, אתה הוזה?״ התאמץ השייח׳ הגדול לכבוש את כעסו.

״התיבה האסורה היתה ריקה. הייתי כל כך מופתע, שרצתי משם ושכחתי לקחת את גליל הנייר מהבד של סעד.״

״אתה רוצה להגיד לי שמישהו אחר גנב את הלוח?״ שאל השייח׳ הגדול בקול רועד.

״אני רוצה לומר שהלוח לא היה בתיבה.״

טיפות זיעה זלגו במורד גופו של השייח׳ הגדול. הדופק הלם ברקותיו, ברכיו רעדו, ראשו הסתחרר ועיניו התערפלו. ללא ספק היה נופל לארץ לולא תפס אותו ח׳לדון, הושיבו על שפת הבאר והזה מים על פניו.

אלוהים אדירים! הוא חשב בעיניים עצומות. האם טעיתי בפירוש הסימנים ששלחת אלי? האם טעיתי בדרכי אליך?

״אם כן, חיאן אכן פרץ למזאר,״ אמר השייח׳ הגדול לח׳לדון. ״וההודאה שלו וניסיון ההתאבדות הם האישור לכך!״

״ולמה לחיאן לפרוץ למזאר?״ שאל ח׳לדון בפנים זעופות.

״מאיפה לי לדעת?״ ענה השייח׳ הגדול. ״אולי השטן הורה לו לעשות זאת, או שהילד השתגע ולא הבין מה הוא עושה.״

הוא השתתק רגע והתבונן בח׳לדון.

״תגיד לי את האמת,״ שאל לבסוף, ״אתה מנסה עכשיו לסבך את חיאן כדי להיחלץ מהכלא?״

״אם זו היתה כוונתי,״ ענה ח׳לדון בשקט, ״לא הייתי בא איתך

למאמור ומודה בפניו שתקפתי את השומר מתוך כוונה לגנוב. הרי ידוע שבית המשפט שופט על מעשים ולא על תוצאות. אין לי מושג למה חיאן ניסה להתאבד, אבל אני בטוח שהוא איננו הגנב. הרי לא היה לו שום מניע הגיוני לגנוב."

"אז מה ההסבר שלך?" שאל השייח' הגדול כמבקש עזרה.

"ההסבר האפשרי היחיד הוא שהתיבה האסורה היתה ריקה."

"כי מישהו גנב ממנה את הלוח!" התרעם השייח' הגדול. "מדוע אתה חוזר שוב ושוב על אותם דברים?"

לפתע הבין השייח' הגדול שח'לדון רומז למשהו אחר, שאינו אומר במפורש.

"למה אתה לא אומר פשוט למה אתה מתכוון?" שאל.

ח'לדון היסס שניות אחדות, ואז אזר אומץ.

"לוח הגזירה הקדומה שאתה מחפש," ענה, "הלוח שכל המחוז מחפש, אולי הלוח הזה לא קיים בכלל!"

השייח' הגדול זינק ממקומו כנשוך נחש.

"שתוק, כופר שכמותך!" הוא צעק.

ח'לדון הניח את ידיו על שתי כתפיו של השייח' הגדול ולחץ אותן מטה, להושיבו שוב על שפת הבאר.

"הירגע בבקשה והקשב לי," הפציר. "אני מבין שאתה יוצא מדעתך. גם אני נתקפתי טירוף כשהבנתי את זה. הידיעה הזאת היא מה שייסר אותי בכל השבועות האלה ועצר בעדי מלפנות אליך ולספר לך את האמת. אבל האמת רצתה להתגלות. עכשיו רק נותר לי להחליט אם לשמור אותה לעצמי ולהניח לסוד להרעיל את נשמתי, או לפרסם אותה ברבים למרות רעידת האדמה שהיא מועדת לחולל. והנה באת אלי, או שאלוהים שלח אותך אלי, להוריד מכתפי את הנטל הכבד הזה. ואתה עוד תוהה למה אני שש להודות בגנבה ולשבת בעקבות הודאתי בכלא? יבורך הכלא שישחרר אותי מהמחשבות הקשות שטורפות את נפשי ומאיימות להוציא אותי מדעתי. ומה אפשר לעשות עכשיו,

השייח׳ הגדול? אני סבור שצריך לספר למאמור את האמת כולה, וכך לזכות את חיאן מכל אשמה.״

״ומה יועיל זיכויו של חיאן אם האונייה כולה תטבע, ותטביע איתה את הנוסעים, המלחים ורב־החובל? איזה ערך יהיה לחַיֵי ולחַיֵי האחים אם המזאר יקרוס, ואיתו גם אחוות אלופאא׳?״ ח׳לדון המשיך לדבר, אבל מחשבותיו של השייח׳ הגדול כבר נדדו הרחק משם. האם ייתכן שבמשך כל עשרות השנים שהאחווה פועלת התיבה היתה ריקה, ולוח הגזירה הקדומה אינו אלא המצאה, בדיה שמטרתה לשכנע שקיים מדע המקיף את המדעים כולם? לא, זה לא ייתכן! ועם זאת, נראה שח׳לדון אינו משקר, שהוא רק מספר את מה שראו עיניו. ואולי הוא טועה? אולי רק ראה מהרהורי לבו בהשפעת הפחד וההתרגשות שאחזו בו? אולי נסתר מעיניו מה שאסור לאדם רגיל לראות? כן, זהו זה! טיפש נבער שכמותו! איך הוא מתיימר לדעת הכול! הרי רק מהרהורי לבו הוא ראה, וכעת הוא מאמין שעיניו רואות הכול ולשונו דוברת אמת. אין זו אשמתו, מצבו הוא מצבם של חלשי הנפש, אובדי הדרך ואטומי הלב. כי איך יראה אחד כמוהו את מה שלא ניתן לראות, ואיך יבינו צרי המוח את מה שגם גדולי החכמים לא ידעו להבין? האם אי־היראות של עצם יכולה לשמש הוכחה לאי־קיומו? מובן שלא. ח׳לדון לא מצא את לוח הגזירה הקדומה במקומו בתוך התיבה, אך אין פירוש הדבר שהוא לא קיים. המשמעות היחידה של תופעה זו היא שרצה מי שרצה שאיש לא יוכל לראותו.

״אמור לי, בני,״ נאנח השייח׳ הגדול, ״האם סיפרת לעוד מישהו את הדברים שאמרת לי עכשיו?״

״אתה חושב שאני משוגע?״ ענה ח׳לדון. ״ומי יאמין לי בכלל? הרי גם הדמיון הפורה ביותר יתקשה לחבר סיפור פשוט הרבה יותר.״

יש צדק בדבריו, חשב השייח׳ הגדול, וצמרמורת אחזה בגופו.

״קר לי,״ אמר.

״זה כנראה ההלם,״ אמר ח׳לדון, ״וחוסר השינה, וההליכה הארוכה.״

הוא קם, פשט מעליו את הכפתן והניחו על כתפי השייח׳ הגדול.

״נצא לדרך?״ אמר. ״בזבזנו כבר זמן רב.״

״רגע, ח׳לדון,״ אמר השייח׳ הגדול. ״הנח לי להסדיר את נשימתי. במחשבה שנייה, אני כבר לא בטוח שיש טעם בהופעתך בפני המאמור ובהודאתך בגנבה. הרי אין בידינו הוכחות לאשמתך, והגילוי שהתיבה האסורה ריקה ייפול על אוזניים ערלות. הוא עלול רק להחמיר את ההאשמות שיופנו נגדך. לא כל העובדות ראויות להיחשף. האמן לי, אין לי שום רצון לנקום בך. לבי סלח לך כשנגלה לי טוהר כוונותיך.״

המילים הטובות והחומלות העלו דמעות בעיניו של ח׳לדון. הוא קם, נישק את ידיו של השייח׳ הגדול וביקש את מחילתו.

״ומה עם חיאן?״ שאל. ״נפקיר אותו?״

״מובן שלא,״ ענה השייח׳ הגדול, ״אבל אני חושב שמצאתי דרך להציל את שניכם, ונדמה לי שהפתרון שלי יתאים גם למאמור. והוא גם ייתן לי שהות לחפש מוצא הגיוני.״

״ומהו?״ שאל ח׳לדון בהתרגשות.

״אמציא סיפור. אומר שהתעוררתי עם האחים הבוקר, ומצאנו את הלוח מונח לפני שער הח׳אנקאה. עוד אומר שהחזרנו את הלוח לתיבה האסורה ונעלנו אותה.״

״זה יחזק את החשדות נגד חיאן. המאמור יטען שהיתה לו הזדמנות להחזיר את הלוח, מכיוון שהוא גר במקום.״

״זה בלתי אפשרי, כי הוא כלוא בחדרו של המאמור. ובכל מקרה מצבו הרפואי לא מאפשר לו לקום. כך נוכל להוכיח את חפותו.״

״ואם המאמור יבקש לראות את התיבה ואת הלוח שבה?״ שאל ח׳לדון.

השייח׳ הגדול נתן בו מבט שהבהיר עד כמה שאלתו אווילית, הרי אסור לגעת בלוח, ומי שמטמא את קדושת המזאר דינו מיתה, גם אם הוא אדם מכובד, ואפילו אחד המלכים. ח׳לדון הרהר זמן־מה בשתיקה.

"אם כן, אני אשאר כאן ואתה תלך," אמר, "אבל איך אדע לאן התגלגלו הדברים?"

"אי אפשר להסתיר שום דבר בכפר אליסר," ענה לו השייח' הגדול. "וכידוע לך, החדשות הרעות ממהרות לעשות להן כנפיים."

"חס וחלילה," מיהר ח'לדון לומר.

"ממך אבקש שתבטיח לי דבר אחד," פתח שוב השייח' הגדול.

"אני יודע, השייח' הגדול," עצר אותו ח'לדון, "ואעמוד בהבטחתי עד יום מותי. לעולם לא אספר מה קרה, ולא אגלה שהתיבה האסורה ריקה, ושהלוח לא נמצא בה. גם אם יחתכו את לשוני, יעקרו את עיני ויענו אותי בכל דרך, אני אמשיך לשתוק עד שתורה לי לדבר, אם וכאשר תחליט לעשות זאת."

השייח' הגדול קם, ליטף את ראשו של ח'לדון, נטל את המקל שלו ופנה ללכת. לפתע נזכר בכפתן והרים את ידו להסירו מכתפיו, אבל ח'לדון הפציר בו שישאירו אצלו ונשבע שיש לו כפתן נוסף בבית.

השייח' הגדול יצא לדרך בצעדים מהירים שביקשו להקדים את עליית השחר. ח'לדון ליווה אותו במבטו, ולפתע ראה אותו מרים את מקלו ומכה באוויר.

"לא תניח לי, עורב הבשורות הרעות?" אמר.

העוף השחור הלילי הכה בכנפיו והתרומם לשמים, אך בטרם נסק לאוויר פנה לעבר ח'לדון שנסוג בבהלה לאחור. כנראה בשל החשכה וההיעדרות הממושכת התקשה לזהות את הבז האהוב שלו, חראר.

17

כשהשייח׳ הגדול הגיע למרגלות הגבעה, כבר נפרש אור הבוקר עד רום כיפת השמים ושלח את זרועותיו לכל עבר.

אין ספק שאיחר. נותר לו עוד הטיפוס על הגבעה, שגם הוא כרוך בסיכונים, שכן המאמור עוצם את עיניו הפוזלות עם התרנגולות, משכים קום עם התרנגולים, ומיד יוצא לצעידה לשמור על הכושר הגופני. הוא כנראה חושב, הגמד, שאל קומתו הזערורית ראוי להתייחס כאל גוף של ממש, ולא כאל מתקן הגבהה שרק בקושי מצליח לחסוך ממנו את ההתגוללות בעפר.

כשהחל לטפס ראה את השומר מגיע בריצה מרחוק. הוא נראה כאדם שנוער זה עתה משנתו, וגם להתלבש לא היתה לו שהות. מעילו היה מוטל על גבו, ואת כובעו שכח.

השייח׳ הגדול פנה בכיוון ההפוך, ולאחר כמה דקות, כשראה את השומר מתקדם בדרכו לח׳אנקאה, החליט להתיישב בצל העץ ולחכות לצאת המאמור. ההלם מההפתעה שהשומר ינחית לא ישאיר לפוזל שהות להבחין בהיעדרו, הוא חשב. וגם לא ייתכן שהמאמור או בן לווייתו ישוו בנפשם שהזקן חובש המצנפת, עם הגלימה והמקל, הוא השייח׳ הגדול שהסתווה. במקום מושבו בצל יהיה אפוא בטוח ויוכל לנוח מתלאות הלילה הארוך, גדוש האירועים, ההפתעות, ההתפתחויות, התסבוכות והפתרונות.

הוא התקשה להאמין עכשיו כמה רבים היו הדברים שהתרחשו

בתוך שעות ספורות, התרחשויות שאף אחת מהן לא היתה מתוכננת או צפויה. אך היה זה כנראה רצון האל, ולעבדו לא נותרה ברירה אלא לקבל את חוכמת הבורא החורץ גורלות, לציית לה ולסמוך עליה. אלוהים הוא זה שהחליט לזמן את השיכור בדרכו ווידא שהשיכור ידבק בו, ילך אחריו כצל, יתגרה בו בלי הרף, יתנגד לו בעקשנות ויאלץ את השייח' הגדול להיפטר ממנו. אלוהים הוא זה שרצה כנראה שהאומלל ימלא תפקיד במהלך הדברים, בהווה ובעתיד. ואלוהים הוא גם זה שהוביל אותו בהמשך אל ח'לדון שסיפר לו את סודו השמור והראה לו שהשתלשלות העניינים אינה יד המקרה, אלא היא שפת הסימנים שבה מדבר האל עם עבדו, ובעזרתה הוא מתווה לו את הדרך אליו. אלוהים כותב את כל ההתרחשויות, אירוע אחר אירוע, וכך הוא מסב את תשומת לבו של השייח' הגדול לרצונו, שלא עתיד להתגלות עד שייחשף הקשר הנסתר המחבר בין כל האירועים.

עתה סוף־סוף הבין השייח' הגדול את רצונו של האל יתעלה ונהג לפי תכתיביו של הצו האלוהי. הוא הבין שמעשים שונים אינם עולים זה על זה בחשיבותם ואינם סותרים זה את זה, ויחסים אלה ביניהם מתקיימים רק בעיני הבריות, שהחוכמה האלוהית נסתרת מבינתן. אבל זהו רצון האל, ולשייח' הגדול אין רצון מלבדו. הוא מפקיד את גורלו בידי האל, שבו הוא שם את מבטחו. כך למד לעשות מהשייח' שהיה מורו כשעוד היה מוּריד מתחיל, וכך לימד את האחים שבאו אחריו לנהוג. חייב אדם לבטוח באל, ואין לו שום זכות לבחור את מהלכיו. עליו להניח לרצון האל להובילו, ומצדו הוא נדרש רק להיכנע, לקבל ולהתמסר. רק מי שישאיר את הבחירה בידי האל, יזכה לראות בחייו שלווה ונחת.

כעת ראה השייח' הגדול את המאמור והשומר צועדים במהירות לעבר הכביש הראשי. מפיו של המאמור ניגר הרוק, וכולו היה אחוז התרגשות לקראת ההפתעה הגדולה שתפרוש בפניו את שטיח הקידום. השומר שצעד מאחוריו התנשף ודילג כמו כלב ציד. בראש הגבעה

עמדו האחים המודאגים שחששו שמא יציאתו הנחפזת של האורח קשורה להיעדרותו של השייח׳ הגדול, שהתארכה מעבר לזמן הסביר.

השייח׳ הגדול התנועע בעצבנות מצד לצד. כשהתכוון לקום שוב, קם בו הרצון להשתרע בצל, להתנמנם ולשכוח את מה שקרה ואת מה שעוד מצפה לו. ובכל זאת לבו נכמר על האחים, לכן אזר כוחות וקם ופנה לעבר הח׳אנקאה. כשהאחים ראו אותו הם עטו עליו, המטירו עליו שאלות, האיצו בו להשיב, ובתוך כך הפליגו בתיאור הסבל והדאגה שהיו מנת חלקם. הדבר היחיד שהוא הצליח להשחיל בין דבריהם היה השאלה: ״איפה חיאן?״ הם השיבו שהמאמור נעל אותו בחדרו, וכשהם ניסו לברר מה שלומו ודפקו על שמשת החלון, סירב חיאן לפנות אליהם או לזוז, ורק המשיך לשכב במיטה כשפניו אל הקיר.

סראג׳ נזף באחים על חוסר זהירותם וקרא להם להיכנס מחשש שהמאמור יופיע בפתאומיות גדולה כפי שיצא. השייח׳ הגדול הסכים איתו. לאחים אמר שהוא הולך להחליף בגדים, וביקש מהם לפגוש אותו בעוד כמה דקות באולם.

הם חיכו לו באולם בשקט עד שהחלו לאבד את סבלנותם. אז ניסו להערים על קוצר רוחם בפסיעה אנה ואנה, בפכירת אצבעות ובמבטים רוויי משמעות וסימני שאלה. לבסוף מאס סהל בשתיקה.

״למה הוא מאחר?״ שאל, ואז פנה אל ג׳אבר וביקש, ״אולי תלך לבדוק מה קורה איתו?״

״אל תזוז, ג׳אבר!״ נחלץ שמס אלדין להגנת השייח׳ הגדול. ״ניתן לו לנשום קצת. אולי הוא שוטף את עצמו מעפר הדרך.״

״גם אם היה שוטף את כל גופו, כבר מזמן היה יכול לשבת איתנו,״ אמר אבן מסרה.

״אולי הוא אוכל ארוחת בוקר?״ הציע אלחכים. ״הוא הרי היה ער כל הלילה.״

״בחייך,״ קטע אבן עַטאא׳ את דבריו בכעס, ״אתה באמת חושב שזה זמן טוב להלצות?״

"לא התלוצצתי," ענה אלחפים. "אבל אולי אתה חושב שאין לשייח' הגדול תחושות רעב כמו לשאר בני האדם?"

סראג' קם וניגש אל הדלת, אך כשהגיע לפתח הודיע שהוא רואה את השייח' הגדול קרב במסדרון. השייח' הגדול בא והתיישב ביניהם, וכתמי מים נראו על קדמת גלימתו.

"סלחו לי על האיחור," אמר, "אבל הרגשתי צורך להתקלח כדי להתאושש מההליכה המתישה, מה גם שלא עצמתי עין כל הלילה."

האחים הגיבו בשתיקה דרוכה, והשייח' הגדול המשיך בדבריו.

"כידוע לכם, הלכתי לחפש את ח'לדון. לא ידעתי מה כתובתו, וההליכה הלילית לא הקלה עלי, כי לא נקרה בדרכי אף אדם שהיה ניתן לבקש ממנו הדרכה. כך צעדתי במשך שעות עד שכמעט התייאשתי וסבתי על עקבי, אבל אז אלוהים ריחם עלי. את חשכת הלילה ביקעו פתאום קולות בכי, יללות וצעקות, וכמה פנסים האירו קבוצת בתים מבודדת. בלי להרבות בפרטים אספר שיד אלוהים הובילה אותי לבית שבו גסס תינוק, שהבית הזה היה סמוך לביתו של ח'לדון, ושאמו של ח'לדון יצאה לעזור לשכנתה, שהיא אם התינוק. משם הלכתי ישירות לביתו של ח'לדון ודפקתי על הדלת, אך לא נעניתי. הקפתי את הבית והצצתי לתוכו מבעד לחלון פתוח, אך איש לא נראה שם. מכיוון שראיתי שהשחר עומד לעלות, החלטתי להסתלק מהמקום. כשקרבתי לבאר שלצד הבית, ראיתי את ח'לדון יושב שם, לבוש מכנסיים וחולצה ושקוע ברחצה. הוא הופתע לראות אותי.

"'מה אתה עושה כאן, ומדוע אתה מחופש כך?' הוא הקדים ושאל אותי.

"בתחילה באתי במבוכה, אך אז בחרתי לענות לו בשאלה: 'ואתה, מה גרם לך לצאת בלילה ולהרטיב כך את בגדיך במים?'

"'הצעקות של השכנה,' הוא מיהר לענות, 'והצער על בנה של השכנה שנשאתי בזרועותי לא פעם ולא פעמיים גרמו לי לצאת ולרוץ, עד שהתכסיתי זיעה מכף רגל ועד ראש.'

"כשסיים את דבריו הוא תלה בי מבט שואל, ואני מיד סיפרתי לו, בלי שמץ של איום או תוכחה, מדוע יצאתי לחפש אותו. הוא לא הניד עפעף, ושום רטט מבוכה או פחד לא נגלה בפניו. גם קולו לא רעד כשדיבר.

"'מי אני שאעז להתקרב לתיבה האסורה?' אמר, 'הרי הכול יודעים שמי שיתפתה לפתוח אותה, ידיו ועיניו יישרפו. ולפני כן עוד הייתי צריך להתגבר לבדי על השומר סעד, שכידוע כוחו ככוחם של עשרה שוורים.'

"סירבתי להאמין לו. חשבתי שהוא מנסה לרמות אותי, ולכן החלטתי להפיל אותו בפח. אמרתי לו שאם יתברר שהוא אכן הגנב, אמנה אותו לשומר המזאר במקום סעד, שכן המעשה הוכיח שהגנב הוא אדם מנוסה, נועז ואמין. ח'לדון הרהר בדברי זמן־מה.

"'אם אסכים איתך ואטען שאני הגנב, יתגשם חלום חיי,' ענה לבסוף, 'אבל איך אוכל להוכיח דבר כזה, והלוח שאתה מחפש לא נמצא בידי, ואינני יודע היכן הוא?'

"למרות הטעם שבתשובתו החלטתי לטמון לו מלכודת נוספת.

"'שמע, ח'לדון,' אמרתי. 'גליל הנייר שהשארת עם הרמז לשמך מוכיח שאתה הוא הגנב.'

"'אם שמו של הגנב מתחיל באות ח'א',' אמר, 'הגליל יכול לרמוז לא רק לח'לדון אלא גם לח'אלד או לח'ליל.'

"התשובה הזאת שכנעה אותי סופית שהוא חף מפשע. ועוד הוא אמר שבלילה שבו נפרץ המזאר הוא היה בביתו עם אמו.

"'ומי יאמין לעדות של אם?' שאלתי.

"'אתה צודק,' אמר, 'הייתי יכול להתגנב מהבית בזמן שישנה. אבל דווקא באותו לילה לא חשה אמי בטוב וביקשה שאקרא לאחת השכנות, וזו באה ונשארה איתה עד הבוקר, כך שיש לי עדה נוספת. אם תרצה אקרא לה עכשיו.'"

השייח' הגדול סיים את דבריו, הרכין את ראשו והשעינו על כפות

ידיו. האחים הבינו שתקוותם האחרונה נכזבה, והסכנה שבה לרחף מעל ראשו של חיאן. אולם אז הפתיע אותם סראג׳.

״משהו בסיפור שלך מבלבל בעיני, השייח׳ הגדול,״ אמר, ״אני לא מצליח להבין את תגובתו של ח׳לדון לדבריך על גליל הנייר.״

״מה מבלבל אותך, סראג׳?״ שאל השייח׳ הגדול. ״הוא הבין שהאות שנכתבה על הגליל היא האות הראשונה של שמו, ח׳אא׳.״

״הבלבול שלי לא נובע מתוכן תשובתו, אלא מכך שענה לך בלי להתבלבל.״

״להתבלבל ממה, סראג׳?״ שאל השייח׳ הגדול בזעם עצור.

״מעצם השאלה. הרי היה יכול לענות שאינו יודע קרוא וכתוב.״

״הכרת אות אחת לא מעידה בהכרח על ידיעה כזאת.״

״אולי. אבל כשהצגת בפניו את השאלה לא הזכרת שעל הגליל נכתבה אות, אלא דיברת רק על רמז לשם שלו, ורמז כזה יכול להיות גם חתימה, או ציור או חותמת.״

השייח׳ הגדול השתתק.

״אתה צודק,״ אמר כעבור רגע.

״ואם הילד יודע קרוא וכתוב,״ המשיך סראג׳, ״צריך לשאול מנין לו הידע הזה. הרי ידוע שתושבי כפר אליסר הם אנאלפביתים מדורי דורות.״

״זיידון לימד אותו!״ צעק לפתע ג׳אבר.

״מי זה זיידון?״ תמה סראג׳. ״ומה הקשר שלו לח׳לדון?״

״זיידון הוא מוכר הנייר. במבחן השמירה ח׳לדון סיפר לי שהוא עובד אצלו.״

״ומנין לך שמוכר הנייר מלומד?״

״כשהייתי הולך לכפר בלילה עם חיאן להביא חבילות נייר, היינו מוצאים אותו בחנות, קורא בספר לאור המנורה.״

״הייתם מדברים איתו?״ שאל שמס אלדין.

״לפעמים,״ ענה ג׳אבר. ״הוא היה שואל אותנו על האחווה והאחים.״

"אתה רואה?" אמר שמס אלדין לאלחכים. "לא היה עדיף שהיית ממשיך לקיים את הקשר עם מוכר הנייר בעצמך במקום לשלוח את הקטנים? הרי אתה היית זה שהסב את תשומת לבנו אליו והמלצת להעדיף אותו על פני סוחרי הנפה כדי להיפטר מהם."

"ומה הבעיה עם זה?" התגונן אלחכים. "הלוא סוחרי הנפה מיררו את חיינו. אתם לא זוכרים כמה היינו מחכים עד שהיה מגיע הנייר? לפעמים לא היתה לנו אספקה במשך חודשים."

"ומנין שמעת על מוכר הנייר בכפר אליסר?" שאל שמס אלדין.

"מה קרה לכם? איבדתם את הזיכרון? הלוא סיפרתי לכם שבמקרה שמתי לב לנוכחותו החריגה, זה היה כשעשיתי את דרכי לאחווה כדי להצטרף. ואז, השייח' הגדול, כשסבלנו ממחסור בנייר הזכרתי לך אותו, ואמרת לי ללכת לבדוק אם החנות עדיין קיימת, ואם היא עוד שם, לסכם איתו שיספק לנו נייר פעם בחודש. ואחרי שהייתי אצלו וחזרתי, אמרתי לך שהוא הסכים בתנאי שאני אהיה זה שאבוא אליו. וכך עשיתי עד שבאו הקטנים, ג'אבר וחיאן, והעברתי אליהם את המשימה. ועכשיו, לאחר שהמסכן קיפח את חייו בשריפה, נצטרך להתקשר שוב עם סוחרי הנפה. אני כבר מוותר על המשימה הזאת לטובת מישהו אחר. ככה כולם יהיו מרוצים."

"רגע, אחים," התערב סהל. "נדמה שטבענו בפרטים ושכחנו את העיקר. הרי הדבר החשוב ביותר כרגע הוא להוכיח את חפותו של חיאן. לא נותר לנו זמן רב עד שובו של המאמור, ואנחנו ממשיכים לחוג סביב אותה שאלה: מי גנב מהמזאר? אם ח'לדון איננו הגנב, כפי שהשייח' הגדול גילה, מה הטעם להמשיך לנתח את פרטי הפרטים שרק מרחיקים אותנו מגופו של עניין? השאלה היחידה שחשובה היא מי זה יכול להיות? אם לא נצליח להטות את החשדות מחיאן, הביאו בחשבון ששתיקתו העיקשת עלולה להביא עליו גזר דין מוות!"

דבריו של סהל הטילו אימה על האחים, ובעיקר על ג'אבר, שהתבקש להשקיף מהחלון ולהתריע כשהשומר יחזור. הדם אזל מפניו והן נראו

חיוורות כסיד. היחיד שלא נראה נרעש היה שמס אלדין, שכחכח בגרונו כדי להסב אליו את תשומת הלב.

"ואם חיאן הוא באמת הגנב?" אמר.

"מה קרה לך? השתגעת?" צעק אבן מסרה.

"נסו לחשוב איתי," המשיך שמס אלדין. "כלומר, נסו לשקול ברצינות את האפשרות הזאת, אולי היא תוביל אותנו אל הפתרון, ונגלה פרטים שהיו עשויים להוכיח את חפותו של חיאן אך נשכחו בדרך. בואו נבדוק אילו הוכחות יש למאמור נגדו ונעמת אותן עם העובדות ששוללות אותן ומעידות על זכאותו."

התנגדותם של האחים שככה, אולי כי סברו שהצעתו של שמס אלדין הגיונית, או פשוט משום שלאיש מהם לא היתה הצעה חלופית. נכונותם להקשיב לו חיזקה אותו.

"מה שפועל לרעתו של חיאן," המשיך שמס אלדין, "הוא העדות של השומר סעד, שסיפר שהגנב לבש חִ'רקה ונהג כמי שמכיר היטב את המקום. קיימים גם ההודאה של חיאן הקטן עצמו וכן ניסיון ההתאבדות שלו, התעקשותו לשמור על שתיקה וסירובו לדבר - איתנו בכלל, ועם ג'אבר בפרט."

"אלה הוכחות גלויות שאנחנו מכירים היטב," קטע אותו סהל, "אבל השאלה הבסיסית נותרת בעינה: מה היה המניע של חיאן לגנוב את התיבה האסורה?"

"אל תאיץ בי, סהל, תן לי להמשיך. אני רוצה להציג את העובדות, ומשם לנסות להגיע למסקנה בדבר המניע שאולי יתגלה לעינינו בלי שכיוונו אליו. בינתיים נשארה נקודה סתומה אחת, והיא כיצד הצליח חיאן להביס את סעד, שהרי ההתגוששות ביניהם היא כמו מאבק בין גמד לענק. האפשרות הסבירה היחידה היא שחיאן החליש את השומר באמצעות חומרים שהחדיר לארוחת הערב שלו, אולי מאותם חומרים שאנחנו משתמשים בהם לייצור תרופות."

תדהמה השתררה בקרב האחים לנוכח ההיגיון בדבריו של שמס

אלדין, שכן חיאן וג׳אבר נהגו לעזור לאבן מסרה להכין את האוכל, והיו גם מתחלפים ביניהם במשימת הגשתו לשומר. היכולת של שמס אלדין להעלות על דעתו את האפשרות הזאת העידה על כך שהוא היחיד מבין הנוכחים המושל בשעה זו ברגשותיו ומפעיל את שכלו. צלילותו הפתיעה את האחים, אך גם עוררה בהם רצון עז לרסק את קור רוחו, להתגרות בו בהכברת טענות שיפרקו את טענותיו אבן אחר אבן, ואז לצפות בקריסה של בניין האישום שבנה.

סהל כרע על ברכיו, נרכן לפנים, השעין את ידיו על ירכיו ונעץ את מבטו בעיני יריבו הערמומי.

"הטיעונים שלך מבריקים," אמר, "אמנם הם עדיין בגדר השערה וחסרים עדויות והוכחות מוחשיות, אבל אני מוכן ללכת איתך ולקבל את ההנחה שהם מייצגים את מה שאכן התרחש. עם זאת, אני מבקש להסב את תשומת לבך לכך שאתה מניח שחיאן, שהוא נער מתבגר, רגיש, עדין וביישן, העז לגעת בלוח הגזירה הקדומה. הנגיעה הזאת דורשת אומץ ועזות מצח שאני אישית לא מאמין שחיאן ניחן בהם."

"רגע," קטע שמס אלדין את דבריו, "מדוע אתה מניח שהסגולות הללו הן הנחוצות לצורך מעשה כזה, ואינך מייחס אותו לטיפשות של מתבגרים, לקלות דעת של צעירים או לסקרנות של ילדים? הרי אלה תכונות שיכולות להוביל אדם צעיר לבצע עבירות בלי להבין את תוצאותיהן."

"אתה לא חושב שהרחקת לכת קצת יותר מדי, שמס אלדין?" התערב השייח׳ הגדול. "אנחנו מאפשרים לך להציג את דעתך, אבל נדמה לי שאתה מגזים ודן את חיאן בחומרה רבה עוד יותר מזו של המאמור."

שמס אלדין ביקש למחות על דבריו, אך השייח׳ הגדול הרים את ידו והסה אותו.

"דומני שאתה לא קולט את התוצאות העלולות להיות לדבריך," אמר, "הרי משתמע מהם שחיאן פעל מתוך כוונת זדון, כלומר..."

"כלומר הוא חף מפשע!" צעק שמס אלדין. "הוא חף מפשע כי

כאשר ביצע את המעשה הוא לא היה הוא עצמו, אלא הפך לכלי בידי השטן, שהשתמש בו כדי לפגוע בנו. אני לא מטיל את האשמה על חיאן. חיאן הוא כמו אח קטן בשבילי, ואת הרגשות שלי כלפיו קשה לתאר במילים. אבל מה שאני מתאר כאן הוא האמת, ואיתה צריך להתמודד גם אם היא מרה וקשה מנשוא."

"שאלוהים יעזור לנו, שמס אלדין," אמר סראג'. "אבל אם חיאן אכן גנב את התיבה האסורה, פירוש הדבר שהלוח עדיין כאן, כי הילד לא יצא מגבולות המקום מאז ליל הגנבה."

"התכנסנו כאן כדי לפתור בעיה," אמר השייח' הגדול, "והנה קמה בעיה חדשה: איך לשכנע את שמס אלדין שחשדותיו כלפי חיאן אינם במקומם. מה עלינו לעשות כדי שתשתכנע בחפותו של הילד? לחפש את הלוח?"

"לא," ענה שמס אלדין, שהנזיפות שהוטחו בו העלו סומק על פניו. המבוכה חנקה את קולו, והמצוקה שיתקה את איבריו. השייח' הגדול הביט בו בהסתייגות ובכעס.

"אל תאמר לא," אמר, "כי זה בדיוק מה שנעשה, עכשיו לאחר שזרעת ספקות בלבנו. קדימה, אחים, התפזרו ברחבי המקום לפני שהמאמור יחזור וחפשו את הלוח מעל האדמה ומתחתיה. סהל ואבן מסרה, לכו מיד ל'נווה המדבר' וחפשו גם בכל פינות המזאר. אבן עַטאא' ואלחכים, חפשו במטבח ונברו בסלים, בארגזים ובבאר. אתה, שמס אלדין, רד עם סראג' לסדנת השפה. ואתה, ג'אבר, הישאר איתי ונחפש בחדרי הח'אנקאה."

18

הוא מכיר אותם לפני ולפנים!

הוא מכיר אותם כאילו יש לו רחם, והוא ילד אותם אחד אחד. לולא חשש להשמיע דבר כפירה, היה אומר שברא אותם וטבע בכל אחד מהם תכונה אופיינית, ובזכותה הוא יודע לחזות איך ינהג כל אחד בכל מצב. לכל אחד מהם יש נקודות תורפה ותעצומות נפש, אולם שמס אלדין עולה על כולם: הוא בוטח רק בעצמו, וכשעולה במוחו רעיון הוא מתגנב סביבו כחתול בר, בוחן אותו בין טפריו מכל צד, ואז נסוג לאחור ומתכונן להסתערות שבה ישסע את בשרו עד העצם.

גם לסהל לא חסר דבר. הוא ישר לב, ורוחו אצילית ואבירית. נטייתו להתלהב מסבכת אותו לפעמים, אך בשביל להגן על עקרונותיו הוא נכון להתייצב בלי שום היסוס בקו האש.

לאחרים תכונות בולטות פחות וצורך עז יותר במנהיג שיוכל לחשוב בשמם. אולם מרגע שמציבים בפניהם מטרה, הם פועלים במרץ כנמלים שקדניות ועושים חיל במלאכתם.

סראג׳ הוא היחיד שמסרב לקבל את מרותו. רוב הזמן הוא נראה מסור וצייתן כטוב שבחיילים, אבל כשמשהו קורה הוא ממהר להתמרד ומתכנס בתוך עצמו, בסבך הסתרותיו. ואין תמה בכך, כי סראג׳ קרוב בגילו לשייח׳ הגדול יותר מכל השאר, והוא גם מתרועע איתו וקרוב אליו יותר מכל האחרים. לבו טוב ומיטיב, צח כשלג ממש, אך גדלות נפשו מטה אותו לסלחנות גם כאשר אין מקום לסליחה, כך שהרחמים

והחמלה מתגלים לעתים כנקודת התורפה שלו. פתיחותו, גמישות מחשבתו וגילוי לבו מדאיגים ממש לפעמים. לולא חולשות אלה שלו, היה השייח׳ הגדול פותח בפניו את סגור לבו ומשתף אותו בטרדותיו. אולם זה המצב ואין דרך לשנותו. כך מצא את עצמו השייח׳ הגדול לבדו, אחראי יחיד להשגחה על ההתנהלות התקינה של הדברים, שלא יידרדרו לשיבושים ולמצבי חירום.

מי שלא יודע לא מנסה, ומי שלא מנסה לא טועה, ומי שלא טועה לא מבין, ומי שלא מבין קל לו לחסות בצלן של תכונות נעלות ואמונה תמה, ולא לדעת אילו קרבות קשים מתנהלים יום־יום, שעה־שעה ודקה־דקה בין חלופות הטוב לחלופות הרע. כי הקרבות הללו מתנהלים מתחת לפני השטח, השוקטים והיציבים לכאורה, ובקרבות הללו חמושים שני הצדדים הלוחמים בצבאות גדולים שכוללים מאות לוחמים ושפע של כלי נשק, תחמושת וציוד. אולם בעיני האל, זה שיודע וזה שאינו יודע אינם שווים. לכן את האמת הוא יגלה רק לנפשות שיש להן את הכוח הדרוש כדי לשאתה.

כאשר השייח׳ הגדול יצא מחדרו של אבן עַטאא׳, הממוקם שני משמאל בקצה המסדרון, הוא ראה את ג׳אבר יוצא מחדרו של סהל, החדר הראשון בקצה הנגדי, מול הכניסה הראשית. ג׳אבר משך בכתפיו לסמן לו שסיים את החיפוש בחדר בלי שמצא את הלוח. שני חדרים נותרו לג׳אבר בטרם יגיע לחדרו של חיאן. השייח׳ הגדול קיווה בכל מאודו שצדק בהערכתו, וכי הנער לא עתיד להפתיעו ולהכשיל את תוכניתו ולהוריד לטמיון את כל מאמציו. אולי מוטב שילך אליו ויציע לו שהם יחפשו יחדיו? לא, עדיף שימתין ויניח לקטן למצוא את מה שצריך לבדו, כך תגדיל אימת הגילוי את רמת האמינות של מבצע החיפוש. ומה אם ג׳אבר יתחכם ויחליט להגן על חברו שהוא לו כאח תאום? מה אם יחביא את הראיה בניסיון לחפות עליו? לא, השייח׳ הגדול ידע שמעשה כזה הוא מעבר ליכולתו של ג׳אבר, כי יהיה בגדר שיבוש חקירה, שחומרתו תעלה על זו של הפשע המקורי.

ג׳אבר עמד על מפתן חדרו של חיאן, ולרגע שקל לצאת משם. מה יש לו לחפש שם? הרי הוא בטוח בחפותו של חיאן. ואם אכן חברו הוא הגנב, דבר שלא מתקבל על הדעת בכלל, גם אז הוא לא היה מחביא את הלוח בחדרו. כל בר דעת היה מבין שאין כאן היגיון. אולם הופעתו של השייח׳ הגדול בקצה השני של המסדרון ומנוד ראשו לעבר ג׳אבר שמו קץ להיסוסיו.

ג׳אבר חצה את מפתן הדלת, וגרונו נשנק. הוא עמד והתבונן ברהיטים המעטים שבחדר – מיטה, שולחן וארגז עץ, ובו החפצים שכל מוריד מביא עמו ולאחר זמן־מה שוכח אותם. הם נשמטים מזיכרונו לאחר שאובד להם חותם הזיכרונות והגעגועים שבתחילה סבר כי ידבקו בהם לעד. הגוש שעמד בגרונו התקשה וחבר לאבני החצץ החדות כלהט החרב המושחזת שננעצו בלבו במדקרות של אשמה וחרטה. השאלות ניקרו במוחו: למה לא הלך לחיאן, ניסה לשכנע אותו לחזור בו מהודאתו, התנצל על מה שקרה ביניהם ב״נווה המדבר״ ונשבע לו שהוא עדיין אחיו ואהוב נפשו, ואינו יכול להמשיך בחייו בלעדיו? מה עוד דרוש לחיאן כדי שיחזור בו מדבריו ויסתלק מרצונו להתאבד פעם נוספת בעזרת המאמור? דמעות זלגו מעיניו של ג׳אבר. הוא מחה אותן וניסה להיאבק בהן. לאחר שיסיים את החיפוש בחדרים, ילך ישירות לחיאן, יתחנן בפניו שיסלח לו ויניח לו להצילו, גם אם לשם כך יצטרך חיאן להלשין עליו ולומר שג׳אבר הוא מקור כל הרע.

ג׳אבר התכופף ופתח את הארגז. הוא הכניס אליו את ידו ומישש את החפצים שהיו מונחים בו בערבוביה: נעל ישנה, אבנים חלקות, נוצה שבורה, קסת דיו ריקה, חֻ׳רקה בלויה, ניירות, כובע צופי, מקלות וגומי. בתחתית בליל החפצים נתקלו אצבעותיו בעצם נוקשה עטוף שמיכת צמר. כשהרים אותו, ראה שצורתו מלבנית כשל ספר ומשקלו רב. ידיו החלו לרעוד. גל חום לוהט שטף את פניו וצרב את עיניו.

ג׳אבר השליך את החפץ שאחז בידו אל הארץ ונמלט מהחדר.

״אוי לִי!״ הוא זעק באימה. ״בואו מהר! הפנים שלי שורפות...

העיניים שלי בוערות...״

השייח׳ הגדול נכנס אל החדר בריצה. הוא משך את כיסוי המיטה והשליכו על הנער, כדי לכבות את השריפה הבדויה שניצתה בראשו וגרמה לו לחוש כאילו האש מתפשטת בתוכו כמו בשדה קוצים.

״העיניים שלי... העיניים שלי...״ המשיך ג׳אבר לצעוק.

השייח׳ הגדול אחז בפניו.

״תסתכל עלי,״ אמר, ״פקח את העיניים ותסתכל עלי!״

האחים ששמעו את הצעקות מרחוק הגיעו בריצה, מתנשמים ומתנשפים. השייח׳ הגדול מסר לידיהם את ג׳אבר.

״הוא מצא את הלוח בחדר של חיאן,״ אמר. ״קחו אותו מכאן, הרטיבו את עיניו במים קרים ומרחו עליהן משחה נגד כוויות. אחר כך חבשו אותן במטפחת או בתחבושת טבולות בתמצית בבונג, מי ורדים ותה.״

האחים צייתו לו. הם נשאו מהחדר את ג׳אבר, שהפחד שלו התגלגל בינתיים בכעס על חיאן. הוא קילל וגידף אותו, ואיחל לו שימות מידי האל ויישרף באש הגיהינום כמו עיניו שלו שנשרפו.

סהל, שמס אלדין, סראג׳ והשייח׳ הגדול נשארו עומדים במסדרון, נטועים במקומם. עיניהם היו נעוצות בספר שהיה מוטל על הארץ בחדרו של חיאן.

״מה נעשה עכשיו, כשהחשדות של שמס אלדין התאמתו?״ לחש השייח׳ הגדול בקול רועד.

״קודם כול נחזיר את הלוח לתיבה שלו במזאר,״ השיב סראג׳.

״אבל המאמור נעל את הדלת, והמפתח אצלו,״ אמר שמס אלדין.

״אז נשבור את המנעול,״ אמר סהל. ״לא ייתכן שהלוח יישאר זרוק כאן על הארץ.״

״מי יעז לגעת בו או להתקרב אליו?״ שאל שמס אלדין. ״הרי ראינו מה קרה לג׳אבר כשנגע בו בטעות.״

״סהל, אני מציע שתלך למזאר, תפרק את המנעול ותביא את התיבה

האסורה," אמר סראג'. "ואתה, שמס אלדין, לך לחפש קורת עץ ושני מקלות חזקים שבעזרתם נוכל להרים את הלוח בלי לגעת בו."

לפתע שם לב שלא התייעץ עם השייח' הגדול והשתתק, אך הלה מיהר להסכים איתו.

"החלטה נבונה!" הוא קרא. "מהר, אחים, עשו כפי שסראג' הורה לכם."

השניים יצאו לדרך, והשייח' הגדול פנה לסראג'.

"נראה לך הגיוני שחיאן יחביא את הלוח דווקא בארגז שלו, שבו אפשר למצוא אותו כל כך בקלות?" שאל.

"אל תתפלא," השיב סראג'. "המקומות המובנים מאליהם הם הכי פחות חשודים."

"אבל, סראג'," המשיך השייח' הגדול להקשות, "איך ייתכן שמישהו נגע בלוח ולא קרה לו דבר?"

סראג' לא ענה.

"מה שמטריד אותי," אמר לאחר זמן־מה, "הוא מה הניע אותו לבצע את הפשע הזה. אולי באמת כמו שאמרת, השייח' הגדול, יש כאן מעשה שטן. אולי באמת השטן בחר באחד מבעלי המוחות הפשוטים והלבבות התמימים והשתמש בו ככלי למימוש כוונותיו הזדוניות."

סהל חזר בלוויית אבן מסרה, שעזר לו לשאת את התיבה האסורה. יחד הם הכניסו אותה אל החדר והניחוה על הרצפה. אחריהם הגיע שמס אלדין עם מקל וקורת עץ.

"זה כל מה שמצאתי," אמר.

השייח' הגדול ניגש אליהם והודיע שהוא יבצע את המשימה בעצמו. האחים הביעו את התנגדותם וחששם שמשהו רע יאונה לו, כי הם זקוקים לו נואשות. סראג' התנדב, אך מועמדותו נפסלה בשל גילו המתקדם וזרועותיו החלשות. אחריו נשקלה המועמדות של שמס אלדין, אך הוא הודה שאין בו עוז הרוח הדרוש לביצוע מעשה מסוכן שכזה.

סהל הוא ששם קץ לוויכוח. הוא נכנס לחדר, השחיל את קורת העץ תחת הלוח והרימו בעזרת המקל. אז הסיט את פניו הצדה, פשט את זרועותיו לפנים, הרחק ככל שהצליח, ונשא את הלוח במאמץ רב, כשהוא נושך את שפתיו והזיעה ניגרת מגופו. לבסוף החליק את לוח הגזירה הקדומה אל תוך התיבה ומיהר לסגור מעליו את המכסה. האחים נכנסו לחדר, הקיפו את התיבה, ושפתותיהם ביטאו דברי תפילה ובקשות רחמים, מחילה ועזרה מהאל. לבסוף הם בירכו את סהל, חלקו לו שבחים והודו לו על מעשהו.

משם התקדמו כולם אל שער הח׳אנקאה. שניים מהאחים הרימו את התיבה, נשאו אותה על הכתפיים כארון מתים והתחילו ללכת. בראשם צעד השייח׳ הגדול, ואחריו פסעו שאר האחים. ג׳אבר, שעיניו כוסו בתחבושת לבנה, נשען על זרועו של אלחכים. כולם השמיעו תפילות תחנונים ומזמורי שבח לאל לכבוד שובו של הלוח לאחוות אלופאא׳, והתעלמו מחיאן שהשקיף עליהם מהחלון בעת שהתרחקו בלי להעיף לעברו מבט.

כשהגיעו עד מחצית הדרך אל המזאר, נגע אבן עַטאא׳ קלות באבן מסרה, ואבן מסרה נגע קלות בשייח׳ הגדול להפנות את תשומת לבו אל המאמור שהתקרב למקום בלוויית שומר הכפר. כולם החישו את צעדיהם, ולא נעצרו עד שהגיעו למזאר והחזירו את התיבה האסורה למקומה. אחר כך יצאו ונעמדו יחדיו לשמור על הכניסה.

״מה נגיד לו?״ לחש סהל כשהמאמור התקרב.

״את האמת,״ השיב השייח׳ הגדול בנחישות. ״אל תפחדו, האל איתנו. והוא אל רחום, הוא לא ינטוש את חיאן.״

״אולי נספר שמצאנו את הלוח מאחורי בניין הח׳אנקאה לאחר שהמאמור יצא?״ הציע שמס אלדין בקול נמוך.

האחים האחרים נתנו בו מבט רווי תוכחה, שהזכיר כי עד כה הוא לא נראה להוט להגן על חיאן. ניכר שהם רואים בהצעתו של שמס אלדין ניסיון להתנער מאחריותו להפללה של חיאן.

"אל תדאג, שמס אלדין," אמר סראג', "אתה לא אשם. בסך הכול שימשת כלי ביד האמת שביקשה לגלות את עצמה, כי האמת תמיד מתגלה במוקדם או במאוחר."

המאמור שאל אותם למעשיהם ולסיבת התכנסותם, והם סיפרו לו מה קרה וביקשו ממנו לרחם על חיאן.

"נראה," ענה בכעס. "ודעו לכם שלפשע שחיאן ביצע אין חשיבות רבה. גילו הצעיר וניסיון ההתאבדות שלו עומדים לטובתו."

הם הביטו בו בתמיהה ומתוך מורת רוח על הזלזול שדבריו ביטאו כלפי עיקרי אמונתם. אך בה בעת חשו הקלה גדולה, כי מצאו בהם חבל הצלה לחיאן. המאמור הבין שהרחיק לכת.

"תנו לי לבדוק את אמיתות דבריכם," אמר, "אבל לא אוכל להקדיש לכך את כל זמני, כי עכשיו אני עסוק בסוגיה חדשה וחמורה בהרבה – רצח בוצע בכפר אליסר."

לאחר שאמר את הדברים הללו, נפנה מהם המאמור ושם פניו אל מכוניתו שחנתה במקום. בתוך דקה יצאו הוא ושומר הכפר לדרך, וענן האבק שהותירו מאחוריהם נסך על האחים ההמומים גוון צהבהב האופייני לתמונות ישנות, כשהן נחשפות על פגמיהן לאורה הבוהק של שמש צהריים.

19

"הרי אמרתי וחזרתי ואמרתי עשרות פעמים שאני לא מארחת ביום רביעי, נכון?!"

עדלא הרימה את קולה לכיוון פתח הבית, הידקה את החגורה על חלוק הבוקר שלה ונכנסה למטבח. בינה ובינה תהתה שוב מדוע אלוהים ברא את יום רביעי, שכמעט תמיד נושא איתו בשורות רעות.

שוב נשמעו דפיקות חלשות על הדלת, ועדלא קפאה במקומה מול הכיור וחיכתה. זה בוודאי איש זר ממקום אחר ששמע עליה מתושבי הכפרים הסמוכים והגיע מתוך כוונה להזין את עיניו ביופייה הקסום. לא נורא, הוא בטח יתעקש רק עוד קצת, ואז יתייאש וישוב כלעומת שבא.

גברים... לולא חששה מזעם האל, היתה אומרת שהוא עיצב את דמותם בפזיזות, בלי לתת את דעתו על פגמיהם הרבים. אבל המחשבה העלתה חיוך על פניה, כי היא גרמה לה להיזכר שדווקא הפגמים הם המְשַוים להם את תום הלב והפשטות הממיסים גם את לבה של הקשוחה בנשים. והנשים? הן אמנם נבראו מצלעו של אדם, אך משום־מה נבחרה דווקא הצלע שניחנה בקנאה, בצרות עין ובהלוך רכיל. הרי הנשים הן המביטות בה תמיד בהתנשאות ובבוז ומדביקות לה תארים מרושעים: בת זנונים, הורסת בתים, גונבת בעלים, משחיתת מידות של ילדים ונערים...

אבל היא מגזימה, שהרי מלבד דברי חנופה והימנעות משיחה, אף

אישה בכפר אליסר עוד לא תקפה אותה ישירות, ואף אחת לא אסרה על בעלה לבקר אותה. נהפוך הוא, לעתים הרגישה איך הן מספרות לה במחוות קטנות ונסתרות עד כמה הן אסירות תודה על השירותים שהיא נותנת. אבל מאז הגנבה במזאר השתנה המצב, כאילו השתבשה דעתם של כולם, גברים ונשים כאחד. כשהיו עולים על משכבם היתה השקפת עולמם אחת, וכשהיו קמים בבוקר התברר כי בשנתם היא השתנתה מן הקצה אל הקצה.

קול רועד וחנוק קרא כעת בשמה.

"תפתחי, עדלא. זה אני, ח'לדון."

כהרף עין זינקה ממקומה ונעמדה לפני הדלת.

"ח'לדון?" היא הצמידה את אוזנה לדלת.

"כן, תפתחי לפני שאחד השכנים יראה אותי," השיב הקול בתחינה.

והיא נשבעה לעצמה שלא תפתח לו את הדלת. עשרות פעמים דמיינה איך הוא בא אליה ומבקש להיכנס, והיא שולחת אותו למקום שממנו בא ומטיחה בו שהיא לא מתעסקת עם גנבים. אבל הייאוש שעלה מקולו עכשיו לא הותיר לה שהות למחשבה. היא הסיטה במהירות את הבריח, פתחה את הדלת ונפלה לזרועותיו.

כמה התגעגעה אליו. שבועות ארוכים לא בא לבקר אותה, והיא חשה מרומה, חשבה שהוא השתמש בה, שהסתיר ממנה דברים והפר את הבטחתו להכניסה בסוד העניין. לאחר שלקח את החִ'רקה שתפרה לו ונעלם, נפוצה בכפר הידיעה על הגנבה במזאר, והיא, שהבינה מיד את הקשר בין שני האירועים, קיללה אותו ואת הנסיבות שגרמו לה להתוודע אליו. עכשיו עמד לצדה, בתוך ביתה, חיוור כסיד ורועד תחת טיפות הזיעה שניגרו ממנו והרטיבו את שערו, את בגדיו ואת הספה שעליה ישב להסדיר את נשימתו.

הוא לא ידע היכן להתחיל ואיך לספר לה מה עבר עליו מאז שנעלם. תחילה סיפר לה על פגישתו עם השייח' הגדול אמש, על השיחה שניהלו ועל ההתחייבות שנטל על עצמו לא לגלות את סוד

לוח הגזירה הקדומה לאף אחד. אחר כך סיפר איך חראר בא אליו מעט לפני עלות השחר, ואיך הוא החליט להשתעשע איתו קצת משום ששנתו נדדה, והיה מלא מרץ, כי הכוחות שהצטברו בתוכו פרצו כמעיין נובע. עוד הוסיף וסיפר איך רץ ושיחק בשעה שחראר חג גבוה מעליו, ואיך ירד הבז לנוח על זרועו בטרם שב ונסק לשמים. אז סיפר איך לפתע עלה באוזניו טרטור של מנוע מכונית אשר הגיעה מכיוון כפר אליסר, וסקרנותו התעוררה. מכיוון שהיה זה אירוע נדיר, הוא טיפס על העץ שחראר חסה בו, כדי להציץ. לבו ניבא לו רעות. מבין הענפים ראה את שומר הכפר יוצא מהמכונית בלוויית אדם נוסף, ומיד הסיק כי זה המאמור. להפתעתו, ראה את השניים דופקים על דלת ביתו, ואת אמו יוצאת לקראתם ומשוחחת איתם. לפתע החלה להכות על חזה וראשה וזזה הצדה כדי לאפשר לשומר להיכנס.

"השייח' הגדול בגד בך," ניחשה עדלא. "הוא סיפר למאמור שהודית בגנבה."

"הניחי לי לסיים ותביני הכול," אמר ח'לדון.

ח'לדון סיפר לה איך נשאר על העץ והשקיף מרחוק על דלת ביתו, ואיך כעבור כמה רגעים יצא השומר ובידו שק. המאמור נטל אותו מידו והוציא מתוכו בד מגולגל. כשניער אותו, התברר שזהו כפתן. על דעתו של ח'לדון עלתה האפשרות שהשייח' הגדול שינה את דעתו, ושב מיד לאחר פרידתם להחזיר לו את הכפתן, אבל לא מצא את ח'לדון בביתו מכיוון ששיחק באותו הזמן בחוץ עם חראר. כיוון שכך ודאי הטיל אותו אל תוך הבית דרך החלון האחורי והסתלק. אולם מן התגובה של אמו היה ניתן ללמוד שדבר אחר לגמרי התרחש, כי בשלב זה היא התחילה ליילל.

"אוי לי," היא צעקה, "הרי הוא מוכתם בדם. מה קרה לילד שלי? הביאו לי את בני יחידי! איפה אתה, ח'לדון?"

היא בכתה וקוננה כמי שאסון כבד ניחת עליה, ואילו המאמור והשומר ניסו להרגיעה. לרגע חשב ח'לדון לרדת מהעץ ולרוץ אליה

כדי להפיג את חרדתה, אך אז נמלא לבו פחד. הוא אחז בבז ושחרר אותו לכיוון הבית, אולי מכך היא תבין שהוא עדיין בקרבת מקום ובין החיים. חראר חג מעל הבית ונחת על גגו. כשאום ח׳לדון הבחינה בו, היא קפאה על עומדה למשך כמה רגעים, ואחר כך החלה לצעוק.

״ח׳לדון אינו רוצח,״ היא קראה בקולי קולות. ״איך ייתכן שהוא רצח את השיכור כשהיה מרותק למיטה שממנה לא יצא כבר שבועות? הוא היה איתי אתמול בלילה, כן, וכשיצאתי לבית השכנה כדי להשגיח על התינוק החולה שלה, נעלתי את הדלת במפתח.״

ח׳לדון הבין שאמו קלטה כי הוא נמצא בקרבת מקום, ולכן היא צועקת בטון משתלח וכועס להזהירו שיברח לפני שיהיה מאוחר מדי. מדבריה הבין כי נמצאו עדים ששמעו את השיכור מדבר בלילה בקול רם ומזכיר את שמו כמה פעמים. אימה נפלה עליו, וראשו התרוקן ממחשבות. לכול היה מוכן, מלבד להאשמות ברצח. הרעיון היחיד שהצליח להגות בסופו של דבר היה לבוא לביתה של עדלא ולבקש ממנה שתיתן לו להסתתר אצלה, אם היא תסכים.

עדלא שתקה. מצאה חן בעיניה שהוא הותיר את הבחירה בידיה. דחף עז דחק בה לצעוק אליו שגם בעומק לבה היא מוכנה להסתירו, אך היא משלה ברוחה והסתפקה בניד ראש ובשתי מילים: ״ביתי – ביתך.״

אחר כך קמה, מלמלה שעליה לעשות דבר־מה, נכנסה לחדרה, סגרה את הדלת והרימה את ידה לחזה להרגיע את לבה שהחל לפעום בפראות. למרבה הפתעתה, גילתה שהמקור לסערת רוחה איננו הפחד על עצמה ועל ההסתבכות שאליה נקלעה, אלא השמחה האווילית והאומללה שתקפה אותה כשהבינה שהוא מתכוון להישאר איתה במשך ימים ארוכים, שייחלה שיהיו לשנים.

כעת היא רצה למראה לחפש בה את עצמיותה שכמו פרחה מתוכה, נטלה מסרק והחלה לסרוק את שערותיה בניסיון לארגן את מחשבותיה. איך קרה שהתאהבה בבחור הזה, שצעיר ממנה בשנים רבות, ואין

לו עיסוק של ממש מלבד גנבות ממזראת? איך נלכדה ברשתו של פושע נמלט המבוקש על ידי רשויות החוק? אבל כל זה נראה לה חסר כל חשיבות מול מבטו ממס הלבבות, החיוך החודר לעצמות, הקול שמחליק על האוזניים כאריג של משי, והידיים החמימות שמגען רך כמו קטיפה או עשב רטוב. איך הוא עומד על דעתו כסייח צעיר, איך הוא רץ כמו סוס אצילי. גון עורו כצבע מישורי החיטה בסתיו, וניחוחו כשל חמציץ הבר הערב הרוכן אל תעלות המים. ויש לו... הו, איך הצליח להסעיר את הדם בעורקיה שלה, עדלא שנודעה כציידת גברים.

לא, היא לא תתייפה בשבילו, כי לא בשבילה בא, אלא רק כדי לבקש מחסה מפני הסכנה המרחפת מעל ראשו. אל לה להימס כמו דבש מקולקל. התעשתי, נזפה בעצמה, וחשבי כיצד את יכולה לעזור לבחור הזה. למעשה, היא ידעה מה צריך לעשות, אך החליטה להשהות את הפעולה עד שיצא יום רביעי, הנושא עמו בשורות רעות. הכול יכול לחכות למחר, הרי היום הם לא יבואו לחפשו בביתה. אם כן, מוטב שתכין לו משהו לאכול, כי יותר ממחצית היום כבר חלפה.

ח׳לדון לא מש ממקומו, כאילו פחד שאם יזוז או יתנדנד, יתפוצץ ראשו הטעון בעשרות מחשבות והיפוכן. במר ייאושו ניסה להשיב על שאלה שייסרה אותו שעות ארוכות: מה הניע את השייח׳ הגדול להפליל אותו ברצח השיכור, ובה בעת להסתיר את הפשע שהוא כן ביצע – את תקיפת השומר והגנבה מהמזאר?

התיבה האסורה היתה ריקה! איזה טיפש אתה, ח׳לדון! זה הדבר שהשייח׳ הגדול רוצה להסתיר, ולכן הוא שולל את מעורבותך בגנבה ומסכך אותך בפשע אחר, שהעונש עליו הוא הוצאה להורג בתלייה או מאסר עולם. אלוהים, איזה טרף קל שהוא! איך נפל למלכודת המתוחכמת הזאת שהולכת ונסגרת עליו. בקרוב יובל לטבח. באין מוצא אחר עליו לברוח כמה שיותר מהר. מוטב שיצא כבר הלילה. אבל לאן? לאן שיישאו אותו רגליו, הרחק מהכפר המזוהם והמושחת

הזה. אולי עדלא תסייע לו ותיתן לו לבוש מסווה וכסף ואוכל שיעזרו לו להחזיק מעמד בבריחתו. ואולי יתמזל מזלו ויזדמן לו אמצעי כלשהו שיחלצו מן הארץ הזאת ויובילוֹ לקצווי תבל.

לפתע נתקף ח׳לדון רגש נורא של בדידות וחרטה ורצה לדפוק את ראשו בקיר כעונש על היסוסיו המאוסים. את כל זה הביא הוא על עצמו, ללא עזרה מאיש. מה מנע ממנו לגלות את האמת שהתבררה לו, אם לא הפחד שרוב האנשים יפנו לו עורף? לעזאזל איתו! איזה גיבור ואמיץ הוא כשהדברים נוגעים לגאוותו, ופחדן שפל כשנדרש ממנו לגלות את האמת ולפעול למען הצדק. האם לא חשב פעם שהוא האמיץ והנבון מכולם? האם המחשבה הזאת לא מילאה אותו גאווה והרימה את ראשו כמעט עד השמים? אמיץ יותר ממי הוא היה? הרי ברגע האמת העדיף לשתוק כאחרון החלשים. ברגע האמת רק חלם על פרנסה בטוחה והתרעם על כך שלא נבחר להיות שומר האשליה, הבורות והאמונה העיוורת, שפוגעת בכבוד האל יותר מאשר בכבוד האדם. ומה התוצאה? כך או כך ייגזר דינו למוות. וגרוע מזה, כשהוא ימות כולם יירקו עליו, והוא יירק על עצמו יותר מכולם.

לעיני רוחו של ח׳לדון צפה ועלתה עכשיו דמותו של מוכר הנייר זיידון, אולם הפעם לא חש צורך לבכות עליו כתמיד. הפעם חש איך האש פושטת בכל תאי גופו ומנערת אותם בכוח מתרדמתם הממושכת. בסיבוב הזה השייח׳ הגדול ניצח אותו, אבל המערכה עוד לא הסתיימה! הוא בטח חושב שהם תפסו אותו, אבל הוא ברח, והוא לא ייתפס לפני שיפנה את הנשק לאחור ויכוונו לעבר השייח׳ הגדול. אולי הוא לא ינצח אותו, אבל לכל הפחות יביס את מורך לבו שלו, את הפחדנות שהביסה אותו, הרעילה את נשמתו וטחה את עיניו מראות את האמת.

ח׳לדון קם ממקומו וקרא לעדלא. זו באה עם ידיים מקומחות, והוא הודה לה על עזרתה והודיע על כוונתו ללכת. היא הכתה על חזהּ.

״לאן תלך?״ קראה.

הוא אמר לה שאינו מתכוון להמשיך לברוח, כי החליט להתייצב מול המפלצת. היא רצה אל הדלת וחסמה אותה.

"זאת התאבדות!" אמרה.

הוא אמר לה שאינו רוצה לסבך אותה, והקלף האחרון שנותר בידיו הוא האפשרות להסגיר את עצמו בטרם ייתפס. היא המשיכה להתנגד אבל הוא התעקש. היא פרצה בבכי ואמרה שתשנא את עצמה עד יום מותה אם יאונה לו כל רע. עוד סיפרה לו עד כמה התגעגעה אליו ולא הפסיקה לחשוב עליו, והצהירה שלא משנה לה אם הוא גנב או אפילו רוצח, בכל מקרה תהיה נכונה להגן עליו בשתי עיניה, ולתת למענו את נשמתה. הוא חיבק אותה, נישק את ידיה, מחה את דמעותיה וסובב אותה כדי לשחרר מידה את הדלת.

לאחר שיצא התיישבה עדלא, צוחקת ובוכה חליפות, כאילו דעתה השתבשה עליה. אם הוא לא מוכן להישאר אצלה, היא מוכנה לברוח איתו ולהחביא אותו תחת שבע שכבות אדמה. אבל הוא לא ביקש, ורק נשק לה ומחה את דמעותיה. הוא לא אמר לה שהיא יפה ונחשקת, עוצרת נשימה וממיסת לבבות, אלא רק אימץ אותה בעדינות אל לבו, כאילו היא עשויה מחומר דק ושביר. בפעם השנייה בתוך שבועות ספורים פצע את נשמתה והותיר אותה חבולה.

לפתע קמה עדלא על רגליה, הלכה לחדרה והתעטפה במילאיה. רק שתי עיניה נותרו גלויות. היא נטלה את המפתחות מהמסמר שעל קיר חדר הכניסה ויצאה מהבית כשבראשה מחשבה אחת: היא יודעת עם מי להתייעץ, והיא יודעת איך להציל אותו.

20

רחוב החנויות נפרש מותש ואובד עצות תחת השמש הקופחת שצרבה את העור ואת האספלט.

היתה זו שעת הצהריים, שבה נמלטים כולם למקומות המוצלים. הצלונים הורדו, החנויות נסגרו, והסמטאות התרוקנו מכל נפש חיה. הכפר כולו דמם ושמם כאילו תושביו נעלמו לפתע לאחר שנודע להם על התפשטות של מגפה. רק הכלבים שכבו ברפיון איברים, בלשונות משולשלות ובעיניים כבויות בלי שיהיה בכוחם לגרש את הזבובים שפשטו עתה על המקום כמו היו שליטיו האבסולוטיים.

ח׳לדון פקח את עיניו לרווחה כשעלה על הדרך הראשית שלמרגלות הגבעה וניסה לוודא שהמראה שנגלה לעיניו אינו חזיון שווא או הזיה. לפניו ראה את שכנתם נושאת את גופתו המתה של בנה התינוק, ואחריה פסעו נשות השכונה ונשים אחרות שהגיעו מסמטאות רחוקות, כולן עטופות בשחור. מאחוריהן התקבצו הגברים, ובעקבותיהם התקדמה חבורה של ילדים בגבהים ובגילים שונים. כולם צעדו לפנים בסדר מופתי, כאילו היו צבא סדיר ולא קהילה מוכת אימה או ייאוש.

השיירה טיפסה על הגבעה בשקט מופתי ובטור עורפי. כשהמבוגרים רחקו דיים, קרב ח׳לדון והלך בעקבות הילדים. הוא נגע קלות באחד מהם ושאל אותו לפשר הליכתם.

״לא שמעת שהלוח חזר למזאר?״ ענה לו הילד.

ח׳לדון הבין מיד שצדק כשהחליט ללכת לשם. לרגע שקל להמתין

מעט בטרם יפגוש את המאמור, אך אז נמלך בדעתו ונשבע שלא יתפתה להמשיך להתמהמה בעניין שאינו סובל עוד דיחוי.

התהלוכה התפזרה סביב בניין הח'אנקאה. הצועדים הקיפו את הבניין כחומה והחלו להשמיע קריאות מלוות באיומים ובקללות. השכנה השליכה את תינוקה מול שער הכניסה, והוא התגלגל כמו כדור גומי. הכאב התפרץ מתוכה כמו הר געש שהלבה שלו שורפת את כל סביבתה. היא יילללה מכאב, והנשים שסביבה יילללו אחריה. הגברים הלמו על השער ודרשו שיוציאו אליהם את מי שאחראי לאומללותם ולקללות שניחתו על ראשם. כולם היו משוכנעים שהאחראי למות התינוק הוא חיאן הגנב.

בתוך דקות אחדות נפתחו כפות ידיים קפוצות, ואבנים החלו להתעופף לעבר הח'אנקאה. כבמטה קסם הלך מספרן וגדל, עד שניפצו האבנים את זכוכיות הבניין וניתכו על הקירות כקליעים. לאחר מכן החלו להישמע קולות שדרשו לקבל לידיהם את הגנב הארור והודיעו לאחים שהם עלולים להיפגע אם יחליטו להגן על הכלב חיאן.

"מצאתי אותו!" צעק אחד מהם לפתע, "הוא באגף השני של הח'אנקאה."

כולם נהרו קדימה בזרם אדיר. הם שברו את שמשת החלון וקפצו פנימה. כמה מהם תפסו את חיאן וגררו אותו אל מחוץ לח'אנקאה כשהם מטיחים בו קללות ונאצות. ח'לדון התקשה להאמין למראה עיניו כשראה את הניבים והטפרים ששלפו, מתאווים לבשר החי. הם החלו לנשוך את הנער, לבעוט בו ולחבוט באגרופים אקראיים בכל חלקי גופו.

"אתם עוד תהרגו אותו," צעק אליהם ח'לדון. "אל תעשו את זה, הוא חף מפשע!"

הוא השליך את עצמו אל תוך ההמון בניסיון להגן על חיאן בגופו, אך הנשים, הילדים והגברים הרימו אותו, השליכו אותו הרחק משם והמשיכו להכות את חיאן.

שער הח׳אנקאה נפתח, ובפתח הופיעו סהל, סראג׳ והשייח׳ הגדול, אך הגברים מהכפר חסמו את דרכם. הם רצו אל השער, סגרו אותו ושמרו עליו, וכל אותה העת לא התיקו את מבטם מהמחזה שהגיע כעת לשיאו.

ח׳לדון שב והשליך את עצמו על חיאן וניסה להגן עליו מפני הידיים, הרגליים והיריקות, אך הנשים עטו עליו. הן הרימו אותו והשליכו אותו למקום רחוק יותר, ושם הפקידו אותו בידי הילדים שהתיישבו עליו ומנעו ממנו לזוז. רק בקושי הצליח להרים את ראשו ולהבחין בפניו של חיאן, שנגלו מבעד לזרועות ולרגליים שהקיפו אותו. ח׳לדון ראה את חיאן מסתכל עליו ואומר לו דבר־מה בלי להניע את שפתיו. חיאן אמר משהו לח׳לדון, ולו בלבד, כאילו נועדו שניהם לבד על הגבעה הזאת, בלי איש מסביב. ח׳לדון רצה לענות לחיאן, לומר לו שהוא כאן לצדו, שהוא שומע את עיניו המדברות, אך הילדים רבצו עליו עכשיו במלוא כובדם. הם הצמידו את ראשו לאדמה ואילצו אותו לשאת את עיניו לשמים.

לפתע חש ח׳לדון כאילו חץ מפלח את לבו, כי הבין באחת את כל מה שחיאן ביקש לומר לו באותו מבט חטוף. לבו שקע בים של כפור וקרח, ואז נצרב כאילו שפכו עליו חומצה גופרתית והתנפץ כבדולח שהכו בו בברזל.

הוא הרים את ראשו שנית וראה איך ידה של השכנה, אותה יד שליטפה את שערו כשהיה קטן, החזיקה את השד להיניק את תינוקה וליקקה את אצבעותיה לנקותן משאריות הכרוב של אמו, אותה יד קטנה שהיתה מקושטת בחינה ובצמידים, שהיתה מתחנחנת וצוחקת ומספרת בדיחות, אותה יד עצמה חגה עכשיו מעל פניו של חיאן, ואז עטה עליו כמו עוף טורף. היא נעצה את ציפורניה בארובת עינו, החזיקה בכדור הצמיגי והחי ועקרה אותו מן השורש. לאחר שעקרה את העין, הניפה אותה אל־על והחלה מסתובבת איתה כנושאת בידה דגל. כשסילון של דם פרץ מחלל העין והכתים ברסיסים את פני

הנשים, הן החלו לסגת לאחור ועמדו מסביב המומות. אחדות מהן עוד אחזו בידיהן קווצות של שיער, שבקצותיהן היו תלויות פיסות בשר חי.

הילדים קפאו מעל ח׳לדון, ומנשימתם שנעצרה הוא הבין שקורה שם משהו שנבצר ממנו לראותו. לפתע נשמע קול יריה באוויר, ובעקבותיו התפזר הקהל לכל עבר. ח׳לדון הבין ששומר הכפר הגיע לח׳אנקאה בלוויית המאמור.

הוא מיהר לקום, ובני מעיו התהפכו בקרבו. תוכן קיבתו נשפך מבין שפתיו עטוף בנוזל צהוב. האחים רצו לעבר חיאן, והמאמור קפץ ממכוניתו בלוויית השומר וצעק להם לזוז לאחור. הם פינו לו את הדרך, והוא רכן מעל הנער לבדוק את הדופק שלו, אך עד מהרה התברר שלפניו מוטלת גופה נטולת רוח חיים, מעוותת, מדממת ומכוסה פצעים וחבורות.

ח׳לדון הבחין בשייח׳ הגדול ששלח לעברו מבט חטוף, ומיהר להסתיר את פניו בין הראשים. לפתע הרגיש איך כל השנאה שבעולם מתקבצת לתוכו, והולכת ומתעצמת כאשד מים אדיר. הוא זינק לפנים בצעקה שהרעידה את השמים, וכאילו צלח עשרות מטרים בקפיצה אחת, פתאום מצא את עצמו מתנפל על השייח׳ הגדול ואוחז בצווארו כרוצה להסיר את ראשו מעליו.

האחים, המאמור והשומר אחזו בח׳לדון בניסיון לחלץ מידיו את השייח׳ הגדול. ח׳לדון געה כשור והשתולל כאריה פצוע. בכל כוחו סחט את גופו של השייח׳ הגדול כאילו היה תמנון ארסי או חתיכת גומי. עיני השייח׳ הגדול כמעט יצאו מחוריהן כעינו של חיאן, אך ח׳לדון מיאן להרפות ממנו, ולא חש כלל במהלומות שניתכו עליו מכל עבר. כל כולו היה שקוע במטרה שכרגע חש כי למענה בלבד נברא, וידע שחייו יהיו חסרי כל ערך אם לא יממשה. הוא היה חייב לחסל את המפלצת שנאבקה על חייה בין ידיו.

״בקת הרובה!״ שמע לפתע ח׳לדון את המאמור צועק לשומר, ואז החושך אפף אותו.

"קשור את ידיו ורגליו!" היה הדבר הבא ששמע מפי המאמור. כאב עז אחז באחורי ראשו, ואז התפוגג במהירות כשהוא שב ואיבד את הכרתו.

מדמדומי הנים לא נים שב ח'לדון להכרה באטיות ובמאמץ רב. כשהצליח לפקוח את עיניו, הביט סביב ומצא את עצמו שוכב על הרצפה באחד מחדרי החּאנקאה, כשידיו ורגליו קשורות. כשהפנה את ראשו לאחור ראה חלון שחור שנאטם בלוחות עץ אשר קובעו במסמרים והחליפו את השמשה השבורה. טיפשים! הם סגרו את היציאות כדי למנוע את בריחתו, אף על פי שביוזמתו ומרצונו בא אליהם.

ח'לדון נשכב שוב וניסה להבין מה קרה. משעלתה בעיני רוחו דמותו של חיאן, הוא עצם את עיניו בכוח לגרשה, ואז נגלו לו פני השייח' הגדול, כחולות ונפוחות כפני מת. הלוואי שהוא מת! הלוואי שנשם את נשימתו המצחינה האחרונה ונפל ללא דופק ורוח חיים! אמר ח'לדון בלבו. כך, כשדינו ייגזר למוות, לפחות יהיה גזר הדין מוצדק, עונש על רצח בכוונה תחילה, ולא פשע בדוי שהעלילו עליו.

לפתע הבחין בתנועה מאחורי הדלת, נשימות מקוטעות ועין מציצה מבעד לחור המנעול. ח'לדון קפא במקומו והטה אוזן. האם הוא הוזה, או שמישהו באמת בא לבדוק מה מצבו? ידית הדלת נעה. מי טורח לבוא אליו באמצע הלילה? האם הוא מתכוון להרוג אותו? האם פירוש הדבר שהשייח' הגדול עדיין בחיים, או שהוא נפח את נשמתו, ועתה מבקשים האחים לנקום את דמו? האם יעזו לעשות דבר כזה כשהמאמור עוד כאן, ואין ביניהם זר נוסף לטפול עליו את האשמה?

ידית הדלת שבה למקומה, ורגליים יחפות נשמעו מתרחקות בצעדים אטיים. אולי לא כדי למנוע את בריחתו נעל אותו המאמור בחדר, אלא כדי להגן עליו. אולי קלט אפו את ריח המזימה שנרקמה באחווה, מזימת ההונאה וההסתרה שתאמו את החשדות והספקות שאיתם הגיע מלכתחילה. הוא לא בטוח, אבל זה אפשרי. ח'לדון

יצטרך להוכיח שלא היה לו שום קשר לרצח השיכור, אך כיצד יעשה זאת? הרי לא יוכל לומר: "הייתי עם חראר, לכו לחקור אותו." ומה עם העדים שסיפרו שהשיכור קרא בשמו כמה פעמים? למה שהשיכור יבטא את שמו, הרי הוא לא מכיר אותו בכלל, ורק לעתים נדירות הזדמן לו לראותו זרוק על המדרכה, מכונס בנשמתו הכבויה. אבל התשובה לכך ברורה! השייח' הגדול שבא לחפש אותו ולא מצא את דרכו ודאי פנה אל השיכור וביקש ממנו להדריך אותו אל כתובתו של ח'לדון. לשיכור מן הסתם לא היה מושג, ומישהו אחר כנראה עזר לו למצוא בסופו של דבר את הבית. אם כך, פירוש הדבר שמישהו ראה את השייח' הגדול מסתובב באותו הלילה בכפר אליסר ושואל למקום מגוריו של ח'לדון. ובעצם לא, בעצם אין שום סיכוי שהשייח' הגדול ישאל את תושבי הכפר שאלות, כי כולם יודעים מי הוא, ובשאלה כזו היה עלול להסתכן בגילוי סודותיו.

שוב שמע ח'לדון צעדים, הפעם מכיוון החלון, ולאחר רגע שמע קול לוחש: "ח'לדון, זה אני ג'אבר, זוכר אותי?"

כן, הוא זכר אותו, כי הזדמן להם לשבת ולשוחח במהלך ימי המבחן. גם חיאן המסכן ישב אז איתם.

"אולי תתקרב קצת אל החלון כדי שאוכל לדבר איתך?" לחש ג'אבר בקול חנוק.

ח'לדון נעזר בידיו הקשורות מאחורי גבו כדי לזחול על גבו אל עבר החלון והתיישב, משעין את כתפו על הקיר.

"אני יודע שלא אתה הרגת את השיכור," נשמע קולו של ג'אבר.

לבו של ח'לדון פעם בחוזקה.

"מאיפה אתה יודע?" שאל.

"כי אתה לא רוצח. ואת זה אני יודע כי ראיתי איך קפצת על חיאן להגן עליו, אף על פי שבקושי הכרת אותו." קולו של ג'אבר היה חנוק מדמעות. כנראה בא לחפש דברי ניחומים.

"ומה עם השייח' הגדול?" שאל ח'לדון.

"חשבנו שהוא מת," ענה ג'אבר, "אבל להפתעתנו, לאחר כמה שעות הוא התאושש. למה רצית להרוג אותו, ח'לדון? בגלל שהוא בחר שומר אחר, ולא אותך?"

"זה מה שהוא אמר לכם?" שאל ח'לדון.

"לא," ענה ג'אבר. "תגיד לי אתה. למה אתה שונא אותו כל כך?"

"עזוב אותי, בחייך!" השיב ח'לדון בכעס.

הוא הטיח את ראשו בקיר. מתברר שנקלע לבור שורץ טיפשים ונוכלים. ומי מסוכן יותר מהנוכל, אם לא הטיפש שחושב את עצמו לנוכל? הלוואי שכבר יעלה הבוקר, והמאמור יבוא ויקרב את סופו של סבלו המתמשך.

21

הבוקר עלה נאה ונמרץ ככל שחר של יום חדש. שום רמז לפורענויות היום שעבר ולמזימות שחורש נגדו יום המחר לא נראה.

כזה הוא הטבע, הרהר המאמור, אין הוא מתעכב על זיכרון סערה, צלקות סופה או נזקי רעידת אדמה. הוא ממשיך בדרכו, בוטח, יציב ונצחי, כרצונו של האל עצמו. רק לאדם אין מנוח. רגע אחד הוא עמוק, שקט ורחב ידיים, כמו שמים שלווים, וברגע הבא הוא קודר, מקציף ואכזר, כמו אוקיינוס בליל סערה. איך הם עטו על הנער הזה וקרעו אותו לגזרים כאילו היה עכבר או עלוב יותר מחרק. מה רוחש כאן בכפר הזה, שהיה רדום במשך דורות, ולפתע ניעורו יושביו והפכו לחיות טרף אכזריות, נטולות כל כבוד לערכים או לחוקים? מעניין שפעם מצאו לנכון להעניק לו את השם "אליסר", על שום השלום והשלווה ששררו בין תושביו. מתברר שהשלווה הפכה מאז לשלוות מוות, והשלום אינו אלא בורות ונחשלות. המקום כולו כאילו נזרק אל מחוץ למעגל הזמן וההיסטוריה. אלמלא צו הצניעות ומצפונו המקצועי היה עוזב את המקום מיד, בלי שמץ של היסוס, ומניח לשמים ליפול על המקום הנגוע הזה, ולתושביו להימחות מעל פני האדמה, עד שלא היה נשאר אף אדם שהיה זוכר או מוסר את האירועים המחרידים שקרו בו, שרק למשמעם סומרות השערות.

כעת נשמעו דפיקות חלשות על הדלת, והמאמור הזמין את השומר להיכנס עם סל ארוחת הבוקר. פניו הקמוטות של השומר העידו כי

לא עצם עין כל הלילה. הוא השעין את הרובה שלו בפינה והתיישב מול המאמור.

"תאכל אם אתה רוצה, אני לא רעב," אמר המאמור.

השומר הניד את ראשו כאומר שגם לו אין תיאבון. המאמור הושיט לו מפתח.

"קח את הסל לח'לדון," אמר, "הוא לא אכל דבר מאז אתמול בצהריים."

"האחים לא הציעו לו אוכל?" תמה השומר.

"מי היה יכול לחשוב על אוכל אחרי כל מה שקרה אתמול?" ענה המאמור. "חוץ מזה, עכשיו אני כבר לא בוטח באיש, ואני לא רוצה שהם יתקרבו אליו עם שום דבר מאכל או משקה, אפילו לא מים."

השומר יצא עם הסל, ולאחר זמן־מה חזר.

"מה שלומו?" שאל המאמור.

"הוא היה ער, ושחררתי את הידיים שלו כדי שיוכל לאכול," ענה השומר. "הוא לא הביט לעברי ולא אמר אף מילה. סלח לי, אדוני המאמור, אבל אני לא מצליח להבין את הדאגה שלך לשלומו."

"מבין כל תושבי אליסר," אמר המאמור בקול מהורהר, "אף אחד לא גילה מספיק אנושיות בשביל להגן על חיאן מלבד ח'לדון. הוא היה היחיד שסיכן את חייו והשליך את עצמו אל בין זרועות הזאבים הטורפים בניסיון להגן על הנער."

"אז איך ייתכן," שאל השומר, "שהוא רצח איש שיכור על לא עוול בכפו וניסה לחנוק את השייח' הגדול בידיים חשופות? הרי לולא פקדת עלי להכות אותו בקת הרובה שלי עד שהוא נפל מחוסר הכרה, הוא היה הורג גם אותו."

"תחשוב בעצמך, השומר," ענה המאמור. "אתה חושב שהוא היה בא עם אנשי הכפר אילו ידע שאנחנו מחפשים אותו?"

"לא... כנראה לא," ענה השומר במבוכה.

"אז מה לדעתך שלח אותו אל האחווה?" שאל המאמור.

"אולי הוא בא לחפש את השייח' הגדול," ענה השומר.

"באמת? הוא בא אליו ככה, לאור יום, אף על פי שידע שאני נמצא באחווה, ושהוא מבוקש באשמת רצח?" שאל המאמור בכעס.

הוא ניגש לחלון בניסיון להרגיע את רוחו הנסערת, ולאחר כמה רגעים שב והתיישב מול השומר.

"סלח לי," אמר. "לא ישנתי מספיק, והאירועים משתלשלים במהירות רבה כל כך, שאני לא מצליח למצוא בהם את הידיים והרגליים. שים לב, ח'לדון בא לאחווה אך ורק כדי לפגוש אותי. את השייח' הגדול הוא תקף כנראה משום שהוא נוטר לו טינה בגלל עניין חמור כלשהו. ובאשר לטענה שחיאן הוא הגנב, אני לגמרי לא משוכנע שזה נכון. משונה מאוד שהלוח נמצא בארגז של חיאן במפתיע, ברגע האחרון. אני לא יודע אם האחים מתאמים גרסאות, אבל בדבר אחד אני בטוח, והוא שהשייח' הגדול מסתיר משהו. אני לא בטוח שח'לדון זכאי מכל ההאשמות המיוחסות לו, אבל אני מרגיש שמסתתר בפרשה הזאת סוד, ולא נראה לי שאצליח לפענח את השתלשלות הנסיבות בלי לפענח את אותו סוד."

"אולי ח'לדון בא לכאן כדי לגלות לך אותו?" שאל השומר "לא כדאי שתחקור אותו עכשיו?"

"כך אעשה באמת," אמר המאמור, "אבל לפני כן אני רוצה להסדיר את מחשבותי, כי יש עוד כמה פרטים שלא מסתדרים לי."

"ומה עם השייח' הגדול? מתי תיפגש איתו?" שאל השומר.

"אני לא חושב שיש לו מה להוסיף על מה שאני כבר יודע. אך לאור הדברים שיתגלו בחקירה של ח'לדון, אחליט אילו שאלות להציג בפניו."

"ומה נעשה עם הרוצחים של חיאן?" שאל השומר לאחר היסוס קל.

"מה אתה רוצה לעשות איתם?" ענה המאמור במרירות. "הרי לא נוכל להשליך לכלא כפר שלם."

הוא נעמד על רגליו והחל פוסע בחדר אנה ואנה כשידיו בכיסים

וראשו מורכן. השומר, שהבין מכך שהוא רוצה להישאר לבד, קם והודיע שהוא יוצא לחצר, והמאמור מוזמן לקרוא לו כשירצה שיביא אליו את ח׳לדון.

השומר פסע במסדרון הדומם. הוא הניח שהאחים ספונים בחדריהם מאז אמש, לאחר שטיהרו את הגופה של חיאן הקטן, עטפו אותו בתכריכים והתפללו על נפשו בטרם הביאוהו לקבורה. איש מהם לא בכה, ואפילו לא הזיל דמעה. סראג׳, לעומת זאת, נשטף זיעה וכל גופו רעד. הוא חשק שפתיים ונשך אותן, אבל לא הניח לאחים להתקרב אליו. רק את קנקן המים שהשומר הגיש לו הסכים לקחת.

השומר תהה אם היעדר הבכי לא העיד על רגש שהיה עמוק בהרבה מן העצב הרגיל. הרי האחים אינם אנשים חסרי רחמים, וכל חייהם הוכיחו שיש בלבם חמלה על עניים, חלשים וחולים. יתרה מכך, מה היה מצבו של הכפר בלעדיהם? הלוא בקיאותם במדעים, מעשיהם הטובים והזמן שהם מקדישים לתפילה ולעבודת האל הם סוד ביטחונו של הכפר ושומרים עליו מכל רע. ואכן, לאחר שהאחים זנחו את תפקידם בעקבות הגנבה במזאר, שקעו תושבי הכפר בפריצות, בהפקרות ובשחיתות. ועכשיו, לאחר שלוח הגזירה הקדומה חזר למקומו בתיבה, לא יחלוף זמן רב והעניינים יחזרו לקדמותם. הביטחון יתייצב, הסדר ישוב על כנו, והמאמור יחזור לבירת הנפה.

המחשבות הסותרות שהמאמור עורר בשומר הציפו את ראשו ובלבלו את דעתו. לעתים רחש לו כבוד והערצה על החוכמה, הידע הרחב שלו ועיסוקיו המבורכים, ולעתים חשב שראייתו מעוותת וכי הוא נוטה לנתח דברים בדרך מוטעית – לקשור דברים שאינם קשורים ולהטיל ספק בדברים ברורים כשמש. הנה עכשיו הוא פוטר פתאום את ח׳לדון מאשמה, דווקא בשעה שכל הראיות מצביעות נגדו, ובה בעת הוא מאשים את השייח׳ הגדול, שכמעט נרצח בחנק מול עיניו. מה יש לו נגד השייח׳ הגדול? הוא אמנם נתפס בשקר ובהסתרת מידע, אך אין ספק שעשה זאת רק מפני שרצה להגן על האחווה, כפעולה

טבעית ולגיטימית שלשקר לבן תיחשב. רק המחשבה שהשייח׳ הגדול פושע נראתה לשומר מוגזמת ועדות לכוונה לפגוע בו.

השומר סילק את המחשבה מראשו ויצא לחצר שטבלה באור שמש. למעשה, האור הוא שעזר לו לגרש את המחשבה, כי חשף עד כמה היא נאיבית ולא מבוססת על שום ראיה. מדוע הוא משנה לפתע את דעתו על המאמור ומבקש לזכות את האחים? הרי אין קשר בין הדברים, ובהחלט ייתכן ששני הצדדים ישרים ונקיי כפיים, גם אם הם נראים יריבים.

השומר הוציא מכיס מעילו שקית טבק ונייר גלגול. הוא התיישב על הארץ, נשען בגבו על הקיר וגלגל סיגריה שנועדה להרוג את הזמן ולהסדיר את המהומה שבמוחו. מה לו ולפעולות של חקירה, הפרכת טענות והסקת מסקנות? מוטב שיגביל את עצמו למסגרת אחריותו וישאיר את כאב הראש הזה למי שבכיר ממנו בדרגה, בשכר ובמעמד. מוטב שימתין עד שיאמרו לו מה לעשות, ויבצע את ההוראות. איש לא דורש ממנו להציג דעה מגובשת, והאמת היא שאין לו דעה בכלל. ואיך תהיה לו דעה אם הוא מגביל את מחשבתו לשאלות של מזון ושתייה ולסיפוק הצרכים של אשתו וילדיו? מבחינה זו מצבו זהה למצבם של שאר תושבי כפר אליסר המסתפקים במה שהאל העניק להם. למה להם לייגע את מוחם בדברים שאפילו בני האליטה מתקשים בהם? הם מעדיפים להפקיד בידי האחים את הדאגה לענייניהם ולהתפנות לעיסוקי היום־יום העמוסים בלא מעט קשיים ומצוקות. האם ניתן להאשים את המאמור על קשייו לפענח את מה שנותר סתום גם בעיני כל השאר? המאמור אמנם חכם ורחב דעת, אך בסופו של דבר הוא זר במקום הזה, ואף על פי ששהותו בכפר אליסר קצרה, היא מקשה עליו לפתח עמדה אובייקטיבית בגלל החשדנות והצורך בזהירות שהיא מעוררת.

השומר רקק את סיבי הטבק שדבקו בלשונו והפקיד את הסיגריה בין שפתיו. אך בעת שטפח על כיסיו בחיפוש אחר גפרורים, הבחין

למרגלות הגבעה בגבר ובאישה. השמש שעמדה מאחורי גבם הקשתה לזהות את תווי פניהם. לא מתקבל על הדעת שהם מתושבי הכפר, חשב השומר. אלה בטח זרים שבאו מרחוק לקבל ברכה במזאר, ואין להם מושג אילו אירועים פקדו את המקום לאחרונה.

חיוך הסתמן כעת על שפתי השומר, והוא תהה מה הסיבה לו. אולי חש הקלה למראה הזרים, משום שסימנו מצב של נורמליות והעניקו לו את הביטחון שהחיים עתידים לשוב בסופו של דבר למסלולם. כמה היה רוצה להמשיך לשבת במקומו ולעשן להנאתו בעוד עיניו מביטות בהם, אבל המחשבה על המאמור אילצה אותו לקום על רגליו, והוא מיהר לנער את האבק ממכנסיו, תלה את הרובה על כתפו וניגש אל החלון.

"שני מבקרים מגיעים," הודיע.

"מי אלה?" תמה המאמור.

"גבר ואישה."

"ביררת מיהם ולשם מה באו?"

"אני חושב שהם שני זרים שבאו לקבל ברכה."

"אז למה אתה מחכה? גרש אותם!" נפנף המאמור בידיו.

השומר טיפס לראש הגבעה וסוכך בכף ידו על עיניו, להתגונן מאור השמש.

"המזאר סגור ולא מקבל אורחים," הוא קרא לעבר הבאים.

שני המבקרים נעצרו לרגע, ואחר כך המשיכו להתקדם. השומר תמה, ושוב פנה אליהם, הפעם בנימה מאיימת.

"הביקורים אסורים!" הוא קרא. "אני השומר של כפר אליסר, ואני מורה לכם להסתלק מכאן!" הוא נטל את הרובה שלו ונעץ אותו באדמה לפניו, כדי שהשניים יבינו שהוא רציני ועליהם לציית לו, אחרת הם מסכנים את נפשם.

"לא באנו למזאר. באנו אל השייח' הגדול," קרא הזר במלוא גרונו.

"הוא מרותק למיטה ולא מוכן לפגוש אף אחד," ענה השומר.

"תגיד לו שאלעלאילי חזר," המשיך הזר.

המילים נעתקו מפיו של השומר, כי לפתע ראה את סראג' יוצא בריצה, ובעקבותיו סהל, ואחריו שמס אלדין. השלושה חלפו על פניו ונעמדו, מנסים לזהות את תווי פניו של הזר שעמד באמצע הגבעה לצד אישה שהיתה עטופה בשחור.

סראג' רכן לעבר סהל.

"יכול להיות שזה הוא?" שאל, "תביט היטב, כי העיניים שלי בוגדות בי."

"איך נזהה אותו?" שאל שמס אלדין. "הוא הרי עזב כשהיה רק נער, ועכשיו הוא בן יותר מארבעים."

"רגע, תנו לו לדבר, הרי המבטא לא מזדקן," צעק סהל.

וכאילו הבין הזר את כוונתם, הוא פסע צעד אחד לעברם ודיבר.

"סראג'," שאל, "אתה זוכר את אבן ג'ני?"

סראג' פרש את זרועותיו ועיניו הוצפו בדמעות. הוא רץ במהירות ככל שרגליו החלשות אפשרו לו ואמר וחזר ואמר בקול חנוק: "אהלן... אהלן... הנה אתה, בריא ושלם... בוא מהר, תן לי לחבק אותך, אלעלאילי."

22

הדברים שנאמרו עכשיו הסתדרו זה עם זה, אך גם סתרו זה את זה.

אחד סיפר שאלעלאילי עזב את האחווה לפני שנים רבות מסיבה נעלמה, והוסיף שהשייח׳ הגדול טען אז כי עזיבתו נבעה מקשייו לשאת את חיי הפרישות, ואילו אחר דיבר על זיידון מוכר הנייר, שנספה בשריפה בחנותו כמה שבועות קודם... הם המשיכו לדבר עד שהמאמור הורה לכולם לצאת ולהשאירו לבד עם האורח. אולם זה המכונה אלעלאילי דרש במפגיע שהאחים שהוא מכיר, סראג׳, סהל ושמס אלדין, יישארו וישמעו את עדותו, ואחר כך יחליטו אם להעיד לטובתו או נגדו. המאמור לא התנגד, כי הרגיש שהנה הסוד, שקיומו מוחש לו כבר זמן רב, נמצא בהישג יד ועתיד להתגלות בקרוב ולסייע בפיצוח החקירה הממושכת שעד כה העלתה רק השערות וניחושים.

דבריו של אלעלאילי ערבבו בין אירועים, דילגו על מרווחי זמן ושיבשו סדרי התרחשויות. את כל אלה עשה בלי לשים לב לבלבול שיצר, כי כל מעייניו היו נתונים לניסיון לומר למאמור מיהו הפושע האמיתי בלי לנקוב באופן מפורש בשמו.

המאמור, ששפע הפרטים הבלתי מתיישבים בלבל אותו, קטע את דבריו והעדיף לשתוק כדי לחשוב על דרך לעזור לאורח לספר את האירועים לפי סדר ולמצוא את דרכו במבוכי להגו של האורח. לבסוף, כשכבר היה קרוב להתייאש, הפר את השתיקה כדי להציג בפני אלעלאילי רעיון.

"נסה לדמיין את החיים שלך כספר המחולק לפרקים," אמר, "ועכשיו דמיין שאתה קורא אותם באוזני בזה אחר זה. אני מציע שתתחיל בתיאור המניע שלך לעזוב את האחווה ותתעלם בינתיים משאר האירועים. נשוב לפקוד אותם אחר כך."

אלעלאילי הנהן בהסכמה.

"למילה תמיד היתה השפעה מאגית עלי," אמר, "המילים מילאו את ראשי, והייתי רודף אחריהן כאילו היו פרפרים לאוסף, שכמה מהם מצויים, ואחרים נדירים ומדהימים. כשהייתי מנמנם, היה ראשי משחזר את המילים שבהן חזיתי במשך היום, מילים ששתיתי בצמא מתוך המילונים הקלאסיים והמודרניים שקראתי. במשך שנים הפכה קריאתם לאהבתי היחידה, ולבסוף הפכו המילים בעבורי ליצורים חיים שמילאו חלק ממשי מחיי. הייתי מדבר אליהן, והן היו עונות לי, והשיחות בינינו נעמו לי מאוד. השפה היתה למקום משכני ולכלל עולמי, לממלכה שבה הייתי גם מלך וגם עבד. הייתי בונה אותה בכל פעם מחדש, ואחר כך הורס ולומד ביסודיות את ההריסות. הייתי מחלץ מהמילים סודות הנדסיים, שקצתם נראו פשוטים במבט ראשון, אך בהמשך התבררו כמורכבים ביותר. ירדתי לחקר השפה ועלה בידי להכיר את הכלים, היסודות והטכניקות השונים שלה, החל בגזרות הפשוטות וכלה בשיכול האותיות ובמשחקי לשון נופל על לשון, מניגודים ועד דימויים, הֶרמזים ומטאפורות, החל בקישוטי לשון וכלה בתחביר, בתורת הצורות, בשמות הייחוס, במשקלים של ריבוי והקטנה, של שם ושל פועל וגם של שמות פעולה. כך הפכה השפה בשבילי מיבשת לא נודעת לארץ אהובה שביקרתי בכל חבליה והכרתי את כל ארצותיה, עריה וכפריה. רגלי דרכו בכל שכונה, סמטה וקרן רחוב, ולא הזניחו גם את הפינות הנידחות ביותר, שלא תמיד נגלות לעיני הקורא הרגיל.

"אבל יום אחד התעוררתי ומצאתי שהממלכה שבה אני שרוי דומה יותר למוזיאון נטול חיים. המקום היה עמוס שכיות חמדה, אך אולמותיו

ומסדרונותיו נראו לי דוממים, קרים ומנוכרים. השעמום הכה בי, ורגש עז של ריקנות הציף אותי. עזבתי את ממלכת השפה וביקשתי נחמה בקריאת ספר שקניתי בצעירותי, כשרק אחזה בי הלהיטות הראשונית אחר מילים, עוד בטרם הצטרפתי לאחווה כמוריד. כשקראתי בו, נפלו עיני על תיאור הוויכוח שנמשך לאורך הדורות, אך עד אותה העת לא הגיע שמעו לאוזני. את השאלה שסביבה נסוב הוויכוח ניתן לסכם כך: האם השפה ניתנה לאדם משמים, כלומר היא השראה אלוהית, או שמא היא מוסכמה, כלומר מעשה ידי אדם."

אלעלאילי הפנה את מבטו לסראג', שחייך ונד בראשו כמאשר שהזיכרון הזה חי בתוכו, כאילו רק אתמול התרחשו הדברים או אך לפני שעות אחדות. הנוכחים תמהו על חילופי הדברים ששני הגברים ניהלו ללא מילים, אבל אלעלאילי המשיך בסיפורו.

"השאלה הזאת החרידה אותי בה במידה שהפיחה בי רוח חיים. מצד אחד היא עוררה בי את אותה סקרנות מדעית שמאז ומעולם הניעה אותי בחיי, אך מצד שני היא הטילה עלי אימה, כי הבנתי שבחינתה, התמסרות לה והתעמקות בה משולות לנבירה בידיים חשופות בתוך ערימה של גחלים לוחשות. משום כך שרפתי את השאלה, קברתי אותה באדמת 'נווה המדבר' וחזרתי להשתרע על סלע אמונתי האיתנה, שהשפה היא מעשה נס שהאל חולל והעניק כמתנה לאבינו, אדם הראשון. כעת נחה דעתי, אולם ההכרעה לא הצליחה להגן על נשמתי מפני השיממון, שרק הלך והחמיר. העמדתי פנים שיש לי עניין בדברים שלא עניינו אותי כלל, ונפשי איבדה את אהבתה למילים, כי כוח הפיתוי והקסם שלהן עליה פג. כך נמשך התהליך ונמשך, עד שלבסוף הפכה השפה בעולמי לגוף מוטל של איש זקן שכוחות חייו אזלו והוא מת כפי שמתים בשלב כלשהו כל היצורים החיים.

"לא הצלחתי למצוא מנוחה לנפשי, והשהייה עם האחים בסדנת השפה לא היתה בשבילי אלא אמצעי לברוח מפני רוח הרפאים של השאלה ששבה לרדוף אותי יומם וליל: האם השפה ניתנה משמים

או שהיא מוסכמה שבני אדם פיתחו? ואז לילה אחד התעוררתי אחוז טירוף, ואותו טירוף אחז בידי והוביל אותי אל סדנת השפה בשעה שכל האחים נמו את שנתם. הוא הניח לפני גיליון נייר, נוצה וקסת דיו, ודרש ממני לטפל באמצעותם במחלה שתקפה אותי. החלטתי לכתוב, אך גם לקרוע את מה שאכתוב בטרם יאיר היום.

"וכך לילה אחר לילה התעוררתי משנתי ללא ידיעת אחי ובילתי שעות בניתוח גופי המילים. פשטתי את עורן, הפרדתי את בשרן מהעצמות וירדתי גם לחקר הדקים בכלי הדם שלהן. גם את מערכות העצבים חקרתי. ולאחר שהתמדתי בכך במשך ימים, שבועות וחודשים, הושלם המחקר. מתוכו למדתי לדעת כי לא בבת אחת נוצרה השפה, אלא צמחה מהגה שהתפתח להברה, מצליל שהפך למילה, וממילים בודדות שהתגבשו לשפה. כעת הבנתי שכמו תינוק שפולט בתחילה צלילים אקראיים בניסיון לבטא את צרכיו החושיים, גם להגאים היה פעם רגע של הולדת. וכששני הגאים נפגשו ויצרו שרשרות של שני הגאים, ובהמשך גם שלושה, החלו להתגבש אט־אט מילים, והמילים הלכו עם הזמן והפכו מסובכות ומורכבות יותר ויותר. וכשבשלו במהלך התבגרותן, נוספו להן אותיות, ואותיות נשמטו מהן, ותהליך ההתפתחות הזה הלך ונמשך עד שהמילים הגיעו לבשלות והפכו לאמת ולמטאפורה, והאמת והמטאפורה הפכו לרמזים ולדרכי הפשטה.

"כדי לגבש הוכחה לנכונות תגליותי, התחלתי לחקור את המשמעויות השונות של האותיות. התעלמתי מכל מה שלמדתי באחווה מפי גדולי השייח'ים במדע האותיות על ערכן המספרי ומשמעויותיהן הנסתרות, ויצרתי רשימה שאפשרה לי להתחקות אחר המשמעות המקורית של כל אות באמצעות הבנת המשמעות הכוללת של סך האותיות בכל מילה."

בשלב זה ראה אלעלאילי שהמאזינים מתקשים לעקוב אחר דבריו, ולכן הושיט את ידו אל חזהו, הוציא מחולצתו נייר מגולגל, פרשׂ אותו

והגישו למאמור, שקרא בקול:

"רשימת המשמעויות של האותיות מאת השייח' עבדאללה אלעלאילי

1. ההמזה (ء): מציינת פגם פנימי ומה שמשמש כלי למשמעות, וכן מציינת תכונה שהופכת לטבע.
2. הבאא' (ب): מציינת את הגעתה של משמעות דבר־מה לכלל שלמות, וכן מציינת תבנית מוצקה של תגובה.
3. התאא' (ت): מציינת אי־סדר או אי־בהירות קלים בטבע.
4. הת'אא' (ث): מציינת תלותיות בדבר־מה שיש לה סימן גלוי, בין שבתחושה ובין שבמשמעות.
5. הג'ים (ج): מציינת עוצמה מוחלטת.
6. החאא' (ح): מציינת לכידות או סולידריות רבות, במיוחד בדברים סודיים, וכן היא מציינת מימוּת.
7. הח'אא' (خ): מציינת צייתנות והתפשטות, וכן היעלמות מוחלטת.
8. הדאל (د): מציינת נוקשות, וכן השתנות פרופורציונלית.
9. הד'אל (ذ): מציינת ייחודיות.
10. הראא' (ر): מציינת יכולת, וכן סדר וארגון..."

המאמור התקשה להבין את הדברים שקרא, ולכן נעצר.

"אולי תיתן לי דוגמה שתבהיר את הדברים?" אמר.

"בחר מילה, כל מילה שעולה בראשך," השיב אלעלאילי.

המאמור הפנה את מבטו לעבר החלון ואמר: "עצים (שַגַ'ר)."

אלעלאילי נטל את הרשימה שלו והצביע על המשמעות של כל אות.

השין (ش) מעידה על התפשטות בלי סדר – תכונה שמצביעה על השתרגות הענפים.

הג'ים (ج) מעידה על עוצמה מוחלטת – תכונה שמצביעה על גודלם העצום של הגזע והענפים.

הראא׳ (ט) מעידה על יכולת - תכונה שמצביעה על התבססות השורשים באדמה.

שג׳ר, שין-ג׳ים-ראא׳: זו צורת העץ, מענפיו, דרך הגזע ועד השורשים.

המאמור נדהם מפשטות התרגיל ורצה להמשיך לבחון אותו, אך פניהם של הנוכחים הזכירו לו את תכלית המפגש, והוא קימט את מצחו.

״אם כן, זאת הסיבה לעזיבתך המסתורית את האחווה?״ שאל.

״עזבתי משום שהפרתי את ההבטחה שנתתי לעצמי, שאקרע לגזרים את הניירות. כי באחד הלילות הפתיע אותי השייח׳ הגדול, שהתעורר משנתו, נכנס לסדנת השפה וגילה את סוד מעשי. מיותר לציין עד כמה הוא הופתע כשנתקל בי, ועד כמה נבהל ונחרד לגלות את מה שעשיתי. הוא חטף מידי את הניירות, קרע אותם לגזרים ושרף אותם בלי לומר מילה. אחר כך פנה אלי והורה לי להסתלק מיד מהאחווה, בלי להיפרד מהאחים, מפני שכל כופר שנוטש את האמונה ראוי להיות מושלך חי לאש. אני זוכר איך הוא עמד מולי בעיניים רושפות ואמר:

׳אתן לך עוד הזדמנות אחת, לא יותר. אם תעזוב, תסתיר את מעשיך הנפשעים ותשמור בסוד את דבר הצטרפותך לאחווה שלנו, תינצל. אבל אם תרמה, תפר את ההבטחה ותגלה את הסוד, אני מזהיר אותך: אמשיך לעקוב אחריך, וכמו שד אתקוף לפתע פתאום. גם אם תסתתר עמוק מתחת לאדמה, אמצא אותך ואחסל אותך.׳״

שמס אלדין לא היה מסוגל לשאת עוד את הדברים ששמע.

״תשתוק, אלעלאילי,״ הוא התריס בזעם. ״מספיק כבר עם דברי החטא והכפירה הללו! חבל שהוא לא הרג אותך כבר אז וחסך מאיתנו את עקיצות לשונך הארסית.״

המאמור שלח לעברו מבט נוזף.

״הדברים שעשית היו חמורים עד כדי כך?״ שאל את אלעלאילי, אך בטרם זה הספיק לענות, התפרץ לשיחה סהל.

״בוודאי,״ הוא קרא. ״כי מה יכול להיות חמור יותר מאשר שלילת

קדושתן של האותיות? הרי המשמעות של הדבר היא שהאותיות מותרות לכל אדם, אינן מכילות סודות, וכי ניתן לגעת בלוח הגזירה הקדומה כבכל ספר רגיל, שכן לא בדרך הנס והגילוי הוא התגלגל לידי אבותינו ומורינו. למעשה, פירוש הדברים הוא שמדע האותיות לא קיים כלל, ואבינו אדם לא קיבל אותו מידי האל. ופירוש הדבר הזה הוא שהאל עצמו איננו..."

אך כאן התפרץ סראג'.

"שמור על הפה שלך, סהל," הוא הרעים בקולו, מתנשם ורועד. "אל תידרדר לאמירות שאפילו אלעלאילי עצמו לא היה מעז להוציא מפיו."

המאמור שקל להתערב בשיחה, אך הבין שמוטב לו להניח לאחים לפרוק את כל מה שעל לבם, כי חילופי הדברים ביניהם עשויים להבהיר לו את מה שהתקשה להבין. לפתע שם לב שכולם מסתכלים עליו ומיהר להפנות מבט שואל אל אלעלאילי.

"אתם נקראים בשמותיהם של מדעני האותיות שקדמו לכם," אמר אלעלאילי, "השם לבדו מעניק לכם סמכות המאפשרת לכם לעשות כראות עיניכם בכל הנוגע לידע שהמדען השאיר אחריו, לא כל שכן אם תטילו את מרותכם על השפה, תנהגו בה ביד קשה, תסתמו את נקבוביותיה, תשתקו את תנועותיה ותגרמו לה להשמיע דברים שערבים לאוזניכם ולציית להם בעל כורחה, כי הם פרי מחשבותיה, וכי יש לה יכולת קיבול לכל מה שתקבענה האותיות ביקום הזה ותכנינה בשם. האם לא ראוי אפוא לערוך הבחנה בין הסמכות שיש לשפה ובין השפה שמציבה את עצמה כסמכות?"

האחים הרימו את קולם והשמיעו ביטויי גינוי, כעס ומחאה, אבל אלעלאילי לא נרתע. את דבריו הוא חתם בקול חזק ובטון נחרץ.

"מי שנועל את השפה הוא זה שמבצע את הפשע החמור ביותר, כי מי שיוצא משפתו יוצא מהעולם. אתם במעשיכם בוגדים באלה שאתם מתיימרים ללכת בעקבותיהם ולנהוג על פי תורתם. אתם

מעוררים בקרב אנשים פחד מפני האותיות ומפילים עליהם אימה באמצעותן. אתם נועלים מפניהם את שפתם ושולחים אותם לחיות בשממה, מחוץ לגופם ולנשמתם, מחוץ לזמן ולחיים - לחיות באַיִן! והנה אני אומר לכם עכשיו: השפה היא מעשה ידי אדם, והאדם הוא בעליה! האדם הוא הבעלים של השפה מפני שכך רצה האל, כי האל הוא שנתן לאדם שכל להבין את הדברים וכלל בשורש המילה גורל (קַדָר) גם את המשמעות יכולת (קֻדְרַה). ואת זאת הוא עשה כדי לגרום לאדם להבין שהרצון שהעניק לו הוא מקורן של הנחישות והיכולת."

"אז מה אתה בעצם אומר," צעק סראג' בחמת זעם, "שלכל אדם מותר לפענח את האותיות ולפרש את הטקסטים כראות עיניו?"

"סראג'," השיב אלעלאילי, בשלווה הפעם, "השפה מעולם לא פעלה נגד האמונה. להפך, השפה מסייעת לאמונה, כי היא דורשת מחשבה. והמחשבה איננה פועלת נגד האמונה, כי המחשבה היא הדרך הטובה ביותר אל האמונה, גם אם זוהי דרך חתחתים הרצופה מהמורות וקשיים."

"כמו הדרך שבה הלך ח'לדון," התריס שמס אלדין. "הוא למד והחכים והיה לרוצח שלא מייחס שום חשיבות לעקרונות האמונה."

שרבוב שמו של ח'לדון הקפיץ את אלעלאילי.

"אל תערב בזה את ח'לדון," התרעם. "אין לו שום קשר לדברים שנתונים פה במחלוקת."

"ברשותך," פנה אלעלאילי אל המאמור, "אני מבקש לסיים את הסיפור שלי, ולאחר מכן תוכל לפסוק מי הפושע ומי חף מפשע. השייח' הגדול סילק אותי כאילו הייתי מצורע או עכברוש שנגוע בדֶבר. נעניתי לרצונו בשל ההשפעה הרבה והמרות שהיו לו עלי, ועוד באותו הלילה יצאתי לדרך בלי החֻ'רקה שלי, שהוא דרש ממני לפשוט כהוכחה להידרדרותי לשפל המדרגה. רציתי לחזור לכפר שלי, אבל לאחר מות אמי לא נשאר לי שם אף קרוב משפחה. האחים באחווה היו בני משפחתי ואהובי נפשי, וכעת לא נותר לי איש בעולם. התרחקתי

מהאחווה ככל יכולתי, ולאחר שנים של סבל וייסורים, כשהאל הצליח את דרכַי, עלה בידי לצבור סכום לא זעום של כסף. הגעגועים אחזו בי, והחלטתי לחזור לכפר אליסר ולהשתקע בו בשם בדוי. קראתי לעצמי זיידון מוכר הנייר. זכרתי כמה סבלה האחווה מיחסם הגרוע של סוחרי הנייר בנפה ואמרתי לעצמי שאולי יתמזל מזלי והידיעה על קיומה של חנות חדשה תגיע לאוזני האחים, והם ישלחו אלי אח שיוכל לשמש גשר לפיוס או לפחות יאפשר לי להתחקות אחר מצבם של האחים, שאליהם התגעגעתי כל כך. וכך אמנם קרה, אלא שהאח שבא אלי, בחור בשם אלחפים, היה אחד מהאחים החדשים שלא הכירו אותי, ובהמשך החליפו אותו שני אחים צעירים עוד יותר – ג׳אבר וחיאן.״

אלעלאילי, או זיידון, השתנק כאילו גוש חנק את גרונו. הוא הסיר את משקפיו וניגב אותם בניסיון להסתיר את הדמעות שעלו בעיניו. לבסוף הצליח להשיב לעצמו את קור רוחו והמשיך.

״את הסיפור שלי עם ח׳לדון אתה מכיר, המאמור, אבל מה שאינך יודע הוא שהשייח׳ הגדול בא אלי לילה אחד בשעה מאוחרת, אחרי שכבר סגרתי את החנות. באותה השעה הורדתי כמנהגי את הצלון והדלקתי את המנורה כדי לקרוא מעט בטרם אלך לישון. לפתע שמעתי דפיקה קלה על הדלת. הייתי בטוח שזאת עדלא. היא היתה מבקרת אותי לפעמים, כשהיתה יוצאת בערב לטייל בסמטאות לאחר שהתרוקנו מעוברי האורח שנהגו להטריד אותה. היינו יושבים אז ומדברים מעט לפני שהלכה לביתה לישון. אך כשפתחתי את הדלת באותו הערב, נדהמתי לראות לפני את השייח׳ הגדול, ואילו הוא נדהם לראות אותי. ניכר שהוא ציפה לפגוש מישהו אחר. לא הצטערתי לראותו, להפך. קיבלתי את פניו בשמחה, חיבקתי אותו ומיהרתי לשאול אותו לשלום האחים ולבטא בפניו את געגועי העזים אליהם.

הוא התיישב, ואני הכנתי תה ושאלתי אותו לסיבת ביקורו. פניו החווירו, ונימת קולו השתנתה. הוא טען כי השראה אלוהית שלחה

אותו אלי לאמת את שלבו ניבא לו. אחר כך השמיע בכעס טענות משונות על כך ששלחתי לאחווה מרגלים, וכנראה לא השכלתי להבין דבר, כי הנה אני ממשיך לנסות להתנקם בו, אך זה שעליו הטלתי את מלאכת הריגול לא היה מתוחכם ומוכשר מספיק לבצע את המשימה. הבנתי שהוא מדבר על ח׳לדון, שהסקרנות הטבועה באופיו שוב סיבכה אותו והצליחה לעורר את חשדו של השייח׳ הגדול.

ניסיתי להסביר לו שהוא טועה, שרק מהרהורי לבו הוא רואה, והבטחתי לו שלח׳לדון אין שום מושג על עברי, ושהוא ניגש למבחן בניגוד לרצוני, בעקבות חלום שליווה אותו עוד מימי ילדותו. אבל הוא יצא מכליו והתחיל לפלוט דברים קשים ואִיומים חמורים ביותר, עד שלבסוף קמתי על רגלי, והוא קם בעקבותי, נטל את הספר העבה שקראתי באותו הזמן והחל חובט בו על ראשי בלי לחדול עד שנפלתי מעולף.״

״הכול שקרים!״ צעק שמס אלדין, ״אתה מאשים את השייח׳ הגדול ברצח שלך, והנה אתה חי וקיים, ושום דבר לא קרה לך. האם יש בידיך הוכחה שתצדיק את טענותיך, או שהרוע הוא שמסית אותך, ואתה מציית לו?״

זיידון פנה אל המאמור ואמר:

״אתה מרשה לי להזמין את עדלא? היא היתה עדה למה שקרה ויכולה לספר על שאר האירועים.״

23

לבדה עמדה בחצר, באין צל לה ובאין צל מעליה.

כמה היתה רוצה למצוא בין קירות הח׳אנקאה מחסה מעין שמש הוזה הפוקחת את עיניה לרווחה, אך מבטי האחים שהופנו אליה לאחר ששומר הכפר הציגה בפניהם הרתיעו אותה, ולכן העדיפה להישאר בחוץ ולהמתין למאמור שיקרא לה. אילו רק יכלה להסיר את המִילַאיַה השחורה המגינה על עורה שלא נחשף לשמש כבר שנים ארוכות, כי אז אולי היתה מסתננת אל עורה מעט רוח ומייבשת את טיפות הזיעה ששטפו את גופה והדביקו אליו את הבד. לא נורא, העיקר שח׳לדון יינצל. שזיידון יעיד לטובתו ויחלץ אותו מהמלכודת הארורה. השבח לאל שהביא את ח׳לדון אליה וגרם לו לספר לה מה קרה לו עם השייח׳ הגדול, אחרת מה היתה עושה, ומי היה מביא את הדברים לידיעתו של מוכר הניירי?

זיידון המסכן! איך זינק ממקומו כאילו התיישב על גחלים. עוד בטרם ניתנה לה השהות לסיים את דבריה, הוא כבר קם ללכת וביקש שאת סוף הסיפור תמסור לו בדרך. בעודם רצים, הוא הידק את לסתותיו ואיים שיחשוף ברבים את קלונו של השייח׳ הגדול. כשעשה זאת, לחץ על ידה בכוח והכאיב לה.

״את תעידי, עדלא, על כל מה שראית!״ אמר.

״מובן שאעיד, ואיך לא? הרי את נשמתי עלי להציל, את הנשמה שעזבה את גופי וביקשה להשליך את עצמה לאש. לא רק אעיד, גם

לשקר אני מוכנה אם יהיה צורך בכך. אין דבר שלא אסכים לבדות מלבי כדי להציל את ח׳לדון, גם אם דברי יסבכו אותי עם החוק.״

״עד כדי כך את אוהבת אותו?״ שאל זיידון בחיוך.

עדלא לא ענתה. היא ידעה ששניהם חולקים ביניהם את החרדה לגורלו של ח׳לדון. כעת היא פסעה סביב הח׳אנקאה וניסתה לצנן את הבעירה שבלבה. ״אלוהים,״ נאנחה מקרב לב בדיוק כשחלפה על פני חלון חדרו של ח׳לדון שנחתם בקרשים. קולה הסתנן לאוזניו והוא קרא לה. היא רצה אליו והצמידה את פניה לרווח שבין שני קרשים, אולי תצליח להבחין בפניו השרויות באפלה. הוא שאל אותה מה התרחש בהיעדרו, והיא סיפרה לו. הוא התקשה להאמין שזיידון בחיים, אף על פי שקולו המכריז שהוא אלעלאילי הגיע עד החדר שבו היה כלוא. עדלא השתדלה לקצר במידת האפשר כי פחדה שמישהו יפתיע אותם, אך לא הספיקה למסור לח׳לדון את ההתפתחויות החדשות כדי שידע איך להגן על עצמו בחקירה של המאמור.

״אל תפחד,״ אמרה, ״הוא יושב עם זיידון כבר הרבה זמן, ופירוש הדבר שהוא מקשיב לו, ואולי גם יאמין לו. אם יאמין, ודאי יזכה אותך ותחזור אלי... אולי לא מיד, אולי תצטרך לשבת כמה חודשים בכלא כעונש על הגנבה מהמזאר.״

כשראתה את שומר הכפר יוצא אליה להזמינה אל המאמור, התרחקה מהחלון בבהלה, התעטפה שוב במילאיה ומחתה את פניה הרטובות מזיעה ומדמעות. היא התיישבה מול המאמור וניסתה לענות על שאלותיו.

״רק לעתים רחוקות אני יוצאת מהבית באור יום,״ פתחה, אך אז השתתקה כי הרגישה שהתחילה במקום הלא נכון.

״באותו הערב,״ ניסתה שוב, ״יצאתי כהרגלי לטייל ברחוב החנויות וראיתי שהצלון של זיידון מורד והמנורה שלו דולקת. אמרתי לעצמי שהוא בוודאי ער והחלטתי שאכנס אליו בדרכי חזרה, כדי לשתות כוס תה ולפטפט איתו מעט לפני שאחזור הביתה לישון...״

"ממתי את מכירה את זיידון?" קטע המאמור את דבריה.

"הרבה זמן... מאז שהגיע לשכונת החנויות," היא השיבה.

"האם הקשר שלך איתו היה..."

"חס וחלילה! זיידון הוא גבר אציל ומעולם לא נטפל אלי. אני נהגתי לצאת לרחוב בערב, אחרי שהסמטאות התרוקנו מאנשים, והוא היה נשאר לישון בחנות. ככה נפגשנו. נוצרה בינינו ידידות אינטימית שלא היה בה כל דופי, שום סיבה לאשמה או לבושה."

"טוב, המשיכי בסיפור," אמר המאמור.

"חזרתי מהטיול הלילי, וכשהתקרבתי לחנות הגיע לאוזני קול של אדם זר שהטיח בזיידון כינויים קשים ביותר. הלב שלי דפק בכוח ורציתי להיכנס, אבל נמלכתי בדעתי, כי מה כבר יכולה אישה לעשות מול גבר כועס ונסער כל כך? כרעתי על ברכי כדי להציץ מתחת לצלון וראיתי שם שייח' זקן ומולו את זיידון, שהיה צעיר ממנו בעשרות שנים ובקלות היה יכול לגבור עליו, ובכל זאת עמד שם כמו ילד קטן, האזין לגערותיו וניסה לענות ולהצטדק. מכיוון שהבנתי מתוך נימת דבריהם שהם מכירים זה את זה כבר זמן רב - נרגעתי. חשבתי שמוטב שלא אתערב בדברים שאינם נוגעים לי והתרחקתי משם. אך כשהגעתי לקצה הסמטה, בטרם פניתי בקרן הרחוב, שמעתי את הצלון מורם, ואז מיד שב ומורד. אחר כך שמעתי הד צעדים שהתרחקו במהירות. זה הטריד אותי, והחלטתי לחזור כדי לברר מה קורה. דפקתי על הדלת כמה פעמים אבל שום תשובה לא נשמעה, ובאפי עלה ריח של שריפה. מיהרתי להרים את הצלון ולהיכנס. ראיתי את זיידון שוכב על הרצפה, וסביבו ערימות של נייר עולות באש. הסרתי מעלי את המילאיה ועטפתי בה את זיידון ואותי. אחר כך הרמתי את הרגליים שלו והתחלתי למשוך ולגרור אותו עד שחילצתי אותו מהחנות שכבר בערה כמו מכל דלק שאש אחזה בו."

עדלא השתתקה וחיכתה לתגובת המאמור, אך הוא הפנה את מבטו ממנה אל זיידון.

"למה יצרת את הרושם שנספית בשריפה?" שאל אותו.

"כי פחדתי שיקרה משהו לח'לדון בגלל הטירוף האלים שתקף את השייח' הגדול," השיב זיידון. "חשבתי שאם הוא בא להרוג אותי, אולי הידיעה על מותי תרגיע אותו, כי יחשוב שהסוד ירד איתי אל הקבר, והוא ישכח גם אותי וגם את ח'לדון. לכן סיכמתי עם עדלא שתפיץ את הידיעה על מותי והוריתי לה להשגיח על ח'לדון ולדווח לי על קורותיו באמצעות שליחים שיבואו לדרוש בשלומו. בינתיים התחבאתי בכפר קטן ורחוק שלא הכרתי בו איש, ואיש מתושביו לא זיהה אותי."

"נניח שמה שעדלא סיפרה הוא נכון," התערב עכשיו סהל. "איך אפשר להוכיח שהאיש שהצית את השריפה הוא אכן השייח' הגדול?"

"זה קל," השיב המאמור, "האם את זוכרת, עדלא, את מראה פניו של אותו אדם?"

"הן חקוקות בזיכרוני כאילו זה עתה ראיתי אותן," השיבה עדלא בהתלהבות.

"את זה נבדוק עוד מעט," השיב המאמור ופנה לזיידון.

"כל מה שסיפרת לי, אלעלאילי, או זיידון, לא מנקה את ח'לדון מאשמה. גם אם השייח' הגדול יתגלה כמצית השריפה בחנות שלך."

"נכון, מפני שהפרשה מכילה סוד נוסף שעדיין לא התגלה לך, המאמור, והוא נוגע לח'לדון. כפי שהשייח' הגדול ניסה להרוג אותי כדי שאקח את סודי לקבר, כך הוא ניסה לסבך את ח'לדון כדי למחות את הסוד שהוא גילה. והסוד הזה קשה מכדי שאהיה רשאי לגלותו בנוכחות של עדים."

"מה זה, אלעלאילי! אתה מרחיק אותנו כדי שתוכל לספר שקרים ככל העולה על רוחך. אין בך יראת אלוהים, אלעלאילי?" אמר שמס אלדין.

"ומה איתכם?" השיב זיידון בקול ניחר. "אתם לא פחדתם מאלוהים כשהפקרתם את הילד הזה, חיאן, והנחתם לחיות הטרף לקרוע אותו לגזרים, ומתוך עיוורון המשכתם להאמין לכל מה שהשייח' הגדול אמר

לכם? אלוהים עדי שלא אתן לכם להתיר את דמו של ח׳לדון, אתם שהתרגלתם להישיר מבט אל המוות ולטעון כי זה רצון האל. לאל אין שום קשר לכל זה, וגם לא לבוּרוּת שהקשתה את לבכם כאבן. ארורים תהיו עד קץ כל הדורות, וארור יהיה השייח׳ הגדול שהפקיד את נשמתו בידי השטן, ועוד העז לטעון שהוא כלי נקמה בידי האל. מי ייתן ונקמת האל תיפול על ראשו. אני סמוך ובטוח שכך אמנם יקרה, כי גם אם הצדק יתמהמה, בוא יבוא!״

שמס אלדין קם להשיב על דבריו, אבל סראג׳ השתיק אותו. הזיעה שטפה את גופו כי נזכר כעת איך מצא את השייח׳ הגדול מחוסר הכרה, ועל חזהו הקמע שנועד לחסל את אלעלאילי. כן, השייח׳ הגדול מסוגל לבצע חטאים, אמר בלבו, גם אם כוונתו טובה.

״לא משנה מה תעשה, אלעלאילי,״ אמר, ״תמיד יישמר לך מקום בלבנו, כי אתה יקר לנו מאוד. ולא משנה מה אנחנו נעשה, תמיד נישאר אחיך. אבל בשם אלוהים, אמור לי את האמת, האם השייח׳ הגדול מעורב בזוועה שקרתה לילדנו חיאן? מי ייתן ותוכל להרגיע את נפשי, ואלוהים ישקיט את נפשך. מאז שהקטן נפח את נשמתו ומת בודד ומושפל כמו ציפור שנפלה טרף לצבועים, אני מרגיש שהחיים עזבו אותי.״

הדמעות חנקו את גרונו של סראג׳ והציפו את עיניו. למראהו פרץ גם זיידון בבכי. המאמור נשנק וכחכח בגרונו בחוזקה, ולאחר מכן התעשת וקם ממקומו. הוא פנה אל שמס אלדין ואל סהל.

״קחו אותו מכאן,״ אמר, ״ותנו לו משהו שירגיע אותו. וגם את, עדלא, צאי מהחדר. אני רוצה להישאר לבד עם זיידון.״

הוא ניגש לחלון, קרא לשומר הכפר והורה לו להביא את ח׳לדון. כעת נפנה אל זיידון.

״אני לא יודע עד כמה קשה הסוד שהזכרת,״ אמר, ״אבל הנה הוריתי לאחים לצאת. אני מקווה שלא הגזמת, ובאמת נשמע מח׳לדון דברים שיוכיחו את חפותו.״

ח׳לדון הופיע לאחר שדפק על הדלת וקיבל רשות להיכנס. זיידון התכוון

לקום לקראתו כדי לקבל את פניו, אבל ח׳לדון הסב ממנו את מבטו ותלה את עיניו במאמור שהזמינו לשבת. הוא התנצל והביע את רצונו להישאר לעמוד, והמאמור החל להציג בפניו שאלות. ח׳לדון סיפר כל מה שקרה, החל בפגישתו הראשונה עם השייח׳ הגדול, שבה ירד בטעות לסדנת השפה, דרך דחף הנקם שהתעורר בו לנוכח כישלונו במבחן השמירה, וכלה בתוכנית שהגה לגנוב את הלוח מהמזאר. הוא סיפר איך ביקש מעדלא לתפור לו חִ׳רקה, ואיך תקף את סעד השומר והשחיל גליל נייר אל תוך הבד שקשר בו את עיניו. אחר כך תיאר את המשבר העז שתקף אותו כשגילה שהתיבה האסורה ריקה, שלוח הגזירה הקדומה לא נמצא בה, ובמקומה יש רק חלל ריק מכוסה אבק וקורי עכביש.

גביניו של המאמור התכווצו, והבעתו היתה כשל חתול בר המנסה לאתר סכנה קרבה. הפזילה בעיניו החריפה כשנעץ בח׳לדון מבט חודר בניסיון להיכנס בעומק הדברים שעלו על כל השערותיו ומתחו את דמיונו עד קצה גבול היכולת. האם יעלה על הדעת, שאל את עצמו, שכל הפשעים הללו מתבססים על גרגר של חול? האם כְּפר שלם עתיד להתעורר ולגלות שנלכד בחזיון תעתועים? איפה נשמע שהדמיון יטווה עובדות ואירועים ויכתיב את גורלה של קהילה שלמה? המאמור החליט להמשיך את החקירה בקו הספקני.

״אבל מצאנו את הלוח בתיבה של חיאן,״ אמר בנימה חשדנית, ״והידיים של ג׳אבר ועיניו בערו כשנגע בו בשוגג. אם כך, אחד משניים – או שהאחים קשרו קשר נגד חיאן, אולי בעקבות ההודאה וניסיון ההתאבדות שלו, או שאתה משקר כאן עכשיו. והאפשרות השנייה תישמע סבירה הרבה יותר באוזני כל בר דעת שינתח את העובדות ויסיק מהן מסקנות.״

כעת פנה המאמור לזיידון.

״אתה מאמין לו?״ שאל.

״לא רק שאני מאמין לו,״ ענה זיידון, ״אני גם מוכן ללכת למזאר ברגע זה ולבדוק מה מכילה התיבה האסורה.״

המאמור הופתע מהצעתו של זיידון, כי למרות כל מה שקרה הוא

נמנה בעבר עם אנשי האחווה. הוא עצם את עיניו והרהר זמן־מה.

"ברור לך שמדבריך עולה שהאחים הסכימו ביניהם לפגוע בחיאן?" אמר לבסוף. "תן דעתך להשלכות של דבריך, זיידון, שכן הניסיון להפליל חפים מפשע גם הוא עבירה שדינה מאסר. שקול שנית את הדברים, ואל תניח לרצונך לזכות את ח'לדון לפגוע בך."

"הנח לזה," התערב ח'לדון. "המאמור, אני לא יודע מה גרם לחיאן לרצות להתאבד, ואני לא בטוח שהאחים מעורבים במעשה מעבר לאמון שנתנו בשקרים של השייח' הגדול. אבל מנין היו לוקחים את הכוח להטיל ספק בדבריו? השייח' הגדול הוא מלך הצביעות ואשף ההונאה. אני עצמי חוויתי על בשרי את כושרו להונות ולשנות את צבעו כזיקית. אני מוכן להישבע שאני עצמי ניסיתי לגנוב מהמזאר, ואת דברי אוכל להוכיח באמצעות נכונותי לבצע את הבדיקה. אם נבדוק ונגלה שהתיבה האסורה ריקה והלוח לא נמצא בה, תקבל כאן הוכחה שאני דובר אמת והשייח' הגדול הוא נוכל. אינני פוחד ממשפט או מעונש. החשש היחיד שלי הוא שהשייח' הגדול יצליח לחמוק, והאמת לא תצא לאור רק משום שאיתרע מזלה ליפול בידי פחדן כמוני שלא העז לגלותה ברבים. התוצאה של כישלון כזה תהיה שאדם שהוא התגלמות הרוע ימשיך להחזיק באמת כבת ערובה, כלואה מאחורי סורגי לבו העיוור ושכלו הנוקם. סורגים אלה הם שגורמים לו להאמין בכנות כי הוא לוחם במערכה חסרת רחמים, שבה מטרתו היחידה היא להגן על עקרונות שהופרו, וניצחון הצד שהוא מחשיב לטוב מצדיק את רמיסתה של האמת."

המאמור התחבט למי עליו להאמין. מצד אחד היה לו ספק ביכולות העל־טבעיות שיוחסו ללוח הגזירה הקדומה, ומצד שני הוא התקשה להתכחש לאדמומית שעלתה בעיניו של ג'אבר לאחר שנגע בו. האינטואיציה המקצועית שלו הורתה לו להאמין לח'לדון, אך בה בעת הוא חשש שהרצון שקם בו לנקום את מותו של חיאן הקטן מכתים ברגשות את שיקוליו המקצועיים. מה יפסיד אם יבצע את הניסוי?

הוא ניסה לשוות בדמיונו את האימה שתירשם בפניהם של האחים המופתעים כשייוודע להם מה עתיד לקרות במזאר בתוך זמן קצר. בגרסה מקדימה של אותה הבעה חזה כאשר קרא לשומר הכפר והודיע לו על כוונתו לפתוח את התיבה. השומר נחרד ונדהם, עיניו כמעט יצאו מחוריהן, ופיו יבש.

"כבוד המאמור," רעד קולו, "אני מתחנן בפניך בכל היקר לי שתחזור בך מהרעיון הזה. לא אוכל להיות ערב לשלומך ולשלום שני אלה שנמצאים פה איתך אם תעזו לטמא את קדושת המזאר."

המאמור היה עשוי להשתכנע לולא סבלנותו כבר פקעה, ואוזניו נאטמו מרוב טענות סותרות שהומטרו עליו מכל עבר. לפיכך הורה לשומר הכפר לעמוד ולשמור על הכניסה לח'אנקאה, ולוודא שאיש מהאחים לא יצא. כמו כן הוא אסר עליו לספר להם על כוונותיו והבטיח לו שיבצע את הבדיקה בזריזות האפשרית.

24

לבו של ח׳לדון התכווץ למראה סורגי הברזל של שער המזאר, שעמדו סדורים כשורת שומרים חנוטים שהשמש ייבשה את בשרם. כשחצה את החצר בלוויית המאמור וזיידון, חש לראשונה שהנה הוא קרב לסיום הסיפור שהחל בלילה שקדם להופעת הסהר. הסיפור הזה נפרש אז לפניו כגרם מדרגות שהוביל למרתף, מרתף שבו פגש רוחות רפאים, שודדים ורוצחים. כעת לפתע דימה בנפשו שהנה המוצא מן הבור מצוי במרחק מטרים ספורים ממנו.

ואז הוא הבין שהמרתף שבו הוא הולך בעצם נכנס לתוכו וממלא את כל ישותו. מצד אחד חשב על ההקלה שיחוש כשיֵצא ממנו או יוציא אותו מתוכו, אך בה בעת ניעור בו גם פחד. החיים ללא המגדלור הזה, שנשא אותו אל היבשה בים הסוער, נראו לו לפתע שוממים וריקים. בתוך דקות ספורות אולי יגיע לנמל מבטחים, והפעם שלא על מנת לחזור, אלא כדי להיפרד לעד מעתיד מסוים שבמשך שנים רבות הצטייר לעיניו בבירור, עד שהתברר כי אינו אלא גשר רעוע התלוי באוויר ואינו מוביל לשום מקום.

ח׳לדון הפנה את מבטו לזיידון. קומתו של האיש כאילו קטנה, וכעת שוב לא נראה בעיניו כמו אותו מוכר נייר שפרש עליו את חסותו במשך שנים. ברגע שעדלא סיפרה על הריב שלו עם השייח׳ הגדול, איבד מוכר הנייר מזוהרו בעיני ח׳לדון, ולבו התרוקן מרגשות ההערצה שחש כלפיו עד שנותרה בו רק חיבה עמומה. אולי משום כך

סירב לחבק אותו כשנכנס אל המאמור. כמה השתוקק לרגע שבו יוכל להיות איתו לבד בחדר ולומר לו: אפילו אתה, זיידון, העדפת לשתוק, ולסגת, ולהסתיר את האמת למען ביטחונך האישי. אם שתיקתך לא היתה מאיימת על ביטחוני, לעולם לא היית מגיח מהחור שלך. אני באמת אסיר תודה לך על עזרתך, אבל החסד שעשית עמי לא יוכל למחוק את המחדל שקדם לו, של ניסיונך לחמוק מן המעורבות בפרשה כולה. אני נזכר באגדה שסיפרת לי כשעוד הייתי נער, כשעוד לא הבנתי את משמעותה שהתחוורה לי עכשיו.

האגדה סיפרה כי כאשר אלוהים ברא את האדם, הוא חשש לגורלה של האמת, כי הבין שבבוא הזמן יתור האדם אחריה ואף ימצא אותה. הוא שאל את עצמו היכן ניתן להסתיר את האמת מפניו – על פסגת הר גבוה או במעמקי האוקיינוס? ואולי בתוך תיבה נעולה שאסור לגעת בה או להתקרב אליה? לבסוף הוא מצא פתרון: הוא יטמין את האמת בתוך לבו של האדם. כך גם אדם שישקיע את מיטב מאמציו בחיפושיו אחריה, לא יחשוד לרגע שבתוכו היא מתחבאת.

ובכן, מתברר שזיידון והוא שניהם פחדנים, חסרי אונים ולוקים בהונאה עצמית. אבל לזכותו עומדים גילו הצעיר, נרפותו, קלות דעתו והיעדר ניסיון החיים, ואילו לחובתו של זיידון עומדים רוחב ידיעותיו, חדות הבחנתו וחוכמת לבו. לפיכך התקשה ח׳לדון למצוא כעת צידוקים להתנהגותו של זיידון. אולי הוא זקוק לעוד זמן, אולי ייטיב לראות את הסיבות לה מבעד למשקפיים שהגיל יניח על אפו באחד הימים.

זיידון הסיר את משקפיו, והמאמור הוציא את המפתח מכיסו, אך אז התברר שהמנעול הוסר והוחלף בחוט תיל שנכרך בחוזקה סביב שני מוטות השער. כשהציצו דרכם, לפתע ראו אותו שם בפנים. לאור הלפיד שדלק על הקיר והאיר את קירות המזאר הוא נראה רוכן אל התיבה האסורה, מצמיד אליה את מצחו ומחבקה בזרועותיו.

המאמור החזיק בחוט התיל וניסה להתירו. השייח׳ הגדול הבחין בו,

נדרך והחל לאיים עליו. "כדאי שתתרחק, המאמור," אמר, "כי אני, תיבת העץ ורצפת המזאר - הכול ספוג בדלק."

המאמור נסוג כמה צעדים לאחור. "הישארו במקומכם," לחש למלוויו, "הוא משוגע לגמרי."

השייח' הגדול חייך.

"ברוך הבא, הבן האובד," אמר בקול פצוע, שעדיין ניכרו בו עקבות לפיתתו של ח'לדון. "הנה חזרת אלינו לאחר היעדרות ממושכת. הנח לי ואחבק אותך, אלעלאילי," הוסיף ופרץ בצחוק מתגלגל כרעם.

"האם לא כך קיבל את פניך סראג'?" אמר. "טיפש שכמותו! טיפשים מטופשים כולם! האין הם יודעים איזו מגפה אתה נושא איתך ואיזה סירחון עולה ממך? הרי המוות צועד איתך, והרעל שפיך פולט שורף את השמים ויכול לרסקם אל האדמה ולהפיל אפלה על הכול. אילו רק יכולתי לחבק אותך עכשיו ולנשק את פיך כדי שנשימתך תחזור אליך. אז היינו נשארים מחובקים לעד כידידי נפש אוהבים ונאמנים. למה בגדת בי, אלעלאילי? הרי מעולם לא פגעתי בך. אהבתי אותך, טיפחתי אותך בעדינות כמו צמח נדיר ויקר. מאין הבאת את כל השנאה הזאת, ומתי פיתחת את כפיות הטובה הזאת? את ההתנכרות הזאת? אתה ודאי תטען שאני הוא האשם, כי גירשתי אותך וניסיתי להרוג אותך. ובכן, אתה צודק. אבל האם לא ניתן להצדיק את הרצח כשהוא נעשה מתוך אהבה? מתוך הכמיהה של האוהב לגאול את נפש האהוב? איך לא תבין זאת, הרי הייתי זה שלימד אותך וחינך אותך ותיקן את נשמתך?" השייח' הגדול ניגש לשער ושרבב את פניו בין סורגי הברזל.

"קרב הנה," אמר לזיידון, "אני רוצה לראות אותך מקרוב."

זיידון התקדם לעבר השער, אבל המאמור הורה לו לעצור. השייח' הגדול הושיט אליו את ידו.

"אל תקשיב לזרים, אלעלאילי," אמר. "הקשב רק ללבך, כי הוא דוחק בך לחבק את אחיך. בוא אלי והפג מעט את געגועי."

כאילו היה זיידון קשור בחוט נסתר, הוא חמק עתה מאחיזתו של המאמור והתקדם עד השייח׳ הגדול. רק שער המזאר הפריד ביניהם עכשיו. השייח׳ הגדול אחז בפניו של זיידון והתבונן בהן ממושכות, ואז משך אותן אליו וחיבקן בחום. המאמור התקשה להאמין למראה עיניו כשהבחין שגבו של מוכר הנייר רוטט מבכי, ופני השייח׳ הגדול שטופות דמעות. פיו של השייח׳ הגדול לחש דבר־מה שנבצר ממנו לשמוע.

״אני רואה שאתה מתחרט ומבקש סליחה, השייח׳ הגדול,״ קרא המאמור לכיוון המזאר. ״זה דבר ראוי לשבח, אבל אני מציע שתצא כדי שנוכל לסיים כבר את הפרשה הזאת, שהתארכה מעבר לכוח הסבל של כולם.״

״אתה רוצה הודאה, המאמור? שיהיה! אני מודה שרצחתי את השיכור וטפלתי על חיאן אשמת שווא, שכן הגנב הוא ח׳לדון שעומד עכשיו לצדך. אני מאשר את כל מה שהבחור הזה סיפר לך, שכן הוא חף מכל פשע מלבד ניסיון הגנבה. ואני אומר ניסיון, כי למעשה הוא לא גנב דבר. התיבה האסורה היתה ריקה, ולא היה בה לוח.״

ח׳לדון לא האמין למשמע אוזניו, וגם המאמור היה המום.

״אצא אליך עוד מעט,״ המשיך השייח׳ הגדול, ״רק תן לי עכשיו כמה רגעים לדבר ביחידות עם אלעלאילי, להיפרד ממנו ולבקש את סליחתו בטרם יגיעו האחים.״

״אתן לך כמה זמן שתרצה בתנאי שתצא מיד מהמזאר,״ ענה המאמור שעדיין חשש מפני נקמה בזיידון.

״אפילו הנידונים למוות זכאים לבקשה אחרונה,״ אמר השייח׳ הגדול בחיוך.

הוא הביט באלעלאילי, שהפנה את מבטו למאמור כמבקש ממנו לאשר את הבקשה, והמשיך לדבר בלחש ובמהירות.

״שכח מהמאמור ומהאחרים,״ אמר, ״שכח מכל העולם כולו והישאר איתי, כי הזמן קצר ויש עוד כל כך הרבה דברים להגיד. ראית,

אלעלאילי, מה קרה בכפר כשאנשיו רק חשבו שהלוח נגנב. תאר אפוא לעצמך מה יקרה אם ייוודע להם שהוא לא קיים בכלל. לא לגורל האחים או האחווה אני חושש, אלא לגורלם של תושבי הכפר שאתה עומד לגזור עליהם כליה. הם יאבדו את מקור ביטחונם, ויישלל מהם מקור החסד היחיד. אם תחסל את אמונתם בקיומו של הלוח, הם לא ידעו לאן לפנות כשיצטרכו עזרה. לא יהיו להם שלטון שידאג להם, ולא ידע או כישורים שיסייעו להם להתמודד עם שטן העוני והבורות. כי עליך לזכור, זיידון, שלא בכדי הופקדנו להיות שומריהם של מדעי האותיות. אתה הרי יודע מדוע הופקדנו עליהם. הציות לאותיות ה"כלם" – אותיות המלוכה – הוא חובה, אלעלאילי, כי השפה היא כס המלכות של הידע. האם תמסור את כס המלכות לאדם שהוא בור ועם הארץ, ואחר כך תאשים אותו בניהול לקוי של השלטון? זכור את חלומו של סראג' על הרג האותיות. אם תגלה שהתיבה האסורה ריקה ואין בתוכה שום לוח, תמוטט את שלטון האות ותכונן שלטון של כאוס ואספסוף. אנשים זקוקים לגורם הרתעה, אלעלאילי. אם תסלק מתוכם את הגורם הזה, תתיר להם להפוך למפלצות שיפרקו כל עול ויצייתו לחוקי הג'ונגל בלבד."

סבלנותו של המאמור פקעה עכשיו. בקול רם ותקיף הוא הורה לזיידון להתרחק מהשער ללא כל שהות. השייח' הגדול עוד אחז את פניו של אלעלאילי בשתי ידיו. כעת נשק לו ארוכות על שפתיו והדף אותו מעליו כשהוא צועק במלוא גרון.

"תזכור, אלעלאילי, האנשים זקוקים לגורם מרתיע, ואין גורם מרתיע מלבד 'הוא'!"

המאמור וח'לדון מיהרו להרים את זיידון, שמעוצמת הדחיפה נפל על גבו לארץ. בכורעם לצדו לא ראו עיניהם איך הסיר השייח' הגדול את הלפיד מהקיר ונכנס לגומחה שנועדה לתיבה האסורה. לפתע שמעו צעקה מבקעת את האוויר.

"יַא רַבּ!" קרא השייח' הגדול כרעם.

להבות האש פרצו מעלה והחלו מלחכות אותו מכל עבר. הן התפתלו כמנסות להשתחרר מכבליהן, אחזו בסורגים וליחכו את ידי המאמור, שניסה לשווא להתיר את התיל הקשור.

עד שדממה השתררה.

האש בין קירות המזאר הלכה ודעכה, עד שנסוגה וכבתה לגמרי על ערימות האפר שהותירה.

(...)

ומה הלאה?

בכפר אליסר אין "הלאה".

הייתכן שאנשיו שכחו את האירועים הללו?

אכן, כן. הם שמו את השכחה על אש נמוכה עד שבשלה בהם, ואז אכלו את הזיכרונות ושכבו לישון רגועים ושלווים. זיכרונם הפך קל כאפר, ועד מהרה פיזרה אותו הרוח. ולאחר שגמלה החלטה בלבם שהדברים שראו לא היו אלא רצף של חלומות בלהה קצרים ומבולבלים, דבר לא הפריע להם לשוב ולשקוע בשינה עמוקה.

והמאמור, מה היה איתו?

הוא עזב במכוניתו, ולאחר שבועות של געגועים והיעדרות מיהר האבק לחבק אותו.

הוא הסתלק בלי להגיש את הדוח למושל המחוז?

חס וחלילה! המאמור שלנו פקיד נאמן וישר. הוא ישב לכתוב את הדוח, ולא עזב את האחווה בטרם השלים אותו.

ומה הוא כתב על פרשת ההיעלמות של הלוח?

הוא אמר שאין לו דרך לקבוע אם הדבר קרה באמת או שמדובר בבדיה. כדי ששלטונות המחוז ייווכחו בעצמם בַּקושי להגיע למסקנה ברורה והגיונית, הוא ציטט את השיחה האחרונה שהתקיימה בינו ובין זיידון. כך הוא כתב:

שאלתי את זיידון, או זה הקרוי אלעלאילי, מה גילה לו השייח׳ הגדול בטרם שרף את עצמו, והוא ענה: ׳הוא גילה לי מדוע לוח הגזירה הקדומה לא נמצא בתיבה האסורה.׳

׳ומה הוא גילה?׳

׳שהלוח הועבר לסניף אחר של האחווה שלנו שנמצא בארץ אחרת, על פי מסורת שתפקידה להגן עליו מפני גנבה. מסורת זו קובעת שיש להחליף בחשאי את מקומו של הלוח מדי שנה.׳

׳כמה סניפים יש לאחווה?׳

׳הרבה.׳

׳לאיזה מהם הועבר הלוח?׳

׳את זה אני לא יכול לגלות.׳

׳למה?׳

׳כי זה סוד.׳

״׳בדיבורים אתם מצטיינים,׳ הטחתי בו בכעס, ׳כי הלשונות שלכם לא יודעות לדבר אלא בשפת הסוד!׳

אז זיידון שיקר?

זיידון חזר להיקרא אלעלאילי. הוא לבש את החִ׳רקה ונשאר באחווה עם האחים.

אם כך, השייח׳ הגדול ניצח.

בוא נגיד שהוא החזיר אותו למציאות שעד אותה העת הוא סירב להיכנע לה. בכך הוא הפך להיות השייח׳ הגדול ואלעלאילי גם יחד.

האם יכולים שני הפכים כאלה להיפגש באדם אחד?

הם יכולים. לפעמים אפילו עשרות הפכים נפגשים.

ובמפגש כזה האחד לא מבטל את האחר?

למי שמאמין שהרוע מקורו בביטול האחר, בזיכוי העצמי ובייחוס כל החטאים לאחרים, זה יכול לקרות.

ומה עם שאר האחים – סראג׳, סהל, שמס אלדין, ג׳אבר והאחרים?

הם חזרו לסדנת השפה והמשיכו לכתוב את המילון שלהם על סודות האותיות. והם מחכים שהלוח יוחזר למזאר כדי שיוכלו להמשיך להקל את חייהם של עולי הרגל למקום.

וח׳לדון, הגיבור החביב עליך, מה קרה איתו?

הוא עזב את הכפר ואיש לא יודע לאן.

הוא עזב לבדו?

לבדו, כן, בלי עדלא, אם זה מה שאתה מבקש לדעת.

אם כך הסיפור נגמר, נכון?

כן, הוא נגמר כבר מזמן.

לא נעשה היכרות לפני שניפרד?

אם תרצה. מה שמך?

אני ״קורא״, ואתה?

אני ״מספר״, אבל אתה יכול לקרוא לי ח׳לדון.

קבל ממני עצה, האח ח׳לדון: אם אתה מבקש לעצמך ביטחון, מוטב גם לך לשרוף ולשכוח את כל מה שסיפרת בספר הזה.

״קורא״ יוצא – וח׳לדון נכנס אל בין דפי הספר. לפתע נזכר שהשמיט מסיפורו את הפסקה האחרונה, ולכן הוא כותב אותה כאן:

ח׳לדון עזב את כפר אליסר בלי להביט לאחור. כשהתרחק די הצורך, עצר למנוחה קצרה והשתרע על העשב. עיניו עקבו אחר חראר שעף בשמים, חג במעגלים, ואז נסק מעלה וצלל בפתאומיות מטה... לראשונה בחייו הוא ראה את חראר צָד.

נספח - מושגים ושמות

1. **חִ׳רקָה** - לבוש צופי. גלימת טלאים שהמורה־השייח׳ מלביש בה את התלמיד בטקס החניכה. לבישתה מסמלת את התקבלותו של התלמיד. מאותו הרגע הוא מקבל עליו את מרות השייח׳, וחלות עליו חובות שונות. המורה מצדו נוטל על עצמו את האחריות להתקדמותו של התלמיד ולשלומו. [מקור: שרה סבירי, 2008. **הסופים – אנתולוגיה**. אוניברסיטת תל אביב והוצאת מפה.]

2. **שייח׳** - המורה המדריך במסדר הצופי. הוא מקבל את שבועת האמונים של התלמיד, מלביש אותו בחִ׳רקה, מכניס אותו לחברת המסדר ומחנך, מלווה ומנחה אותו לאורך כל הדרך. התלמיד חייב להתמסר לו ללא סייג.

3. **גילוי** - בערבית: כַּשְׁף. הכוונה לגילוי מיסטי, חיזיון.

4. **מַזָאר** - מקום קדוש שמהווה מוקד לעלייה לרגל.

5 **אַלְיֶסֶר** - קלות. עוֹסֶר - קושי.

6. **אחווה** - מכונה גם דרך (טַרִיקַה) שיטה, מסדר צופי. התאגדות של חבורה צופית המושתתת על תפיסת הקשר בין המורה־השייח׳ לתלמידיו כעיקרון מקודש וכתנאי להליכה בדרך המיסטית. החבורות נאמנות לשלשלת ההוראה העוברת מדור לדור.

7. **משיכה** - בערבית: גַ׳דְ׳ב. האל חפץ באדם ומושך אותו אליו כדי

להעניק לו ידע. האדם אחוז בידי האל, והדרך אליו נפתחת לפניו.

8. **אִבְּן עַרַבִּי** – מכונה מוּחְיִי אלדִין (מחיה הדת). שייח׳ צופי, פילוסוף, מיסטיקן, איש דת וסופר בן המאה השלוש־עשרה. הדברים המצוטטים בספר לקוחים מספרו **אלפְתוּחַאת אלמַכִּיַה**.

9. **כְּתַאבּ** – מוסד חינוכי דתי לילדים ללימודי קריאה, כתיבה, קוראן ותפילה בדומה ל״חדר״ היהודי.

10. **התאחדות** – בערבית: חְלוּל. שני גופים והתמזגותם לאחד. אצל הצופים – התאחדות עם האל.

11. **מֻרִיד** – ״מחפש דרך״, תלמידו של המורה־השייח׳ בחבורה הצופית. דרגה התחלתית בהיררכיה הצופית.

12. **אחמד אִבְּן עַטַאא׳** (מת בשנת 922) – צופי בגדאדי, בעל אחד הפירושים הצופיים הראשונים לקוראן.

13. **ח׳אנְקאה** – מכונה גם זַאוִיַה. אכסניה לתלמידי החבורה הצופית ולצופים נודדים. משמשת למגורים ולקיום טקסים.

14. **מַאְמוּר** – ממונה מנהלי. המאמור הנ״ל ממונה על מנהלת הביטחון בנפה.

15. **אלְכַּרְבּ** – צער מצוקה.

16. **ח׳אזוק** – מוט מחודד בקצהו שהחדירו לאחוריו של אדם והוציאו מחלקו העליון של הגוף כדי לענותו.

17. **עַנְתַרַה בן שַדַאד** – משורר ערבי ג׳אהלי שנודע בגבורתו.

18. **עַבְּלַה** – אהובתו של ענתרה.

ספרי מכתוּב שראו אור

2017

סלמאן נאטור. **הולך על הרוח.**
מערבית: יונתן מנדל; צוות תרגום ועריכה: סלמאן נאטור ויונית נעמן.

אליאס ח׳ורי. **פקעת של סודות.**
מערבית: יהודה שנהב־שהרבני; צוות תרגום ועריכה: מרזוק אלחלבי ויונית נעמן.

עידן בריר (עורך). **אנתולוגיה של שירה אֶזידית בעקבות האסון, 2014–2016.**
מערבית: עידן בריר; צוות תרגום ועריכה: נביה בשיר ואלמוג בהר.

זכריא תאמר. **הילדים צוחקים.**
מערבית: אלון פרגמן; איורים: רוני פחימה; צוות תרגום ועריכה: שהם סמיט וכפאח עבד אלחלים.

2018

אליאס ח׳ורי. **ילדי הגטו – שמי אדם.**
מערבית: יהודה שנהב־שהרבני; צוות תרגום ועריכה: הודא אבו מוך, יונית נעמן, יהונתן נדב ואהוד הורביץ.

סלים תמארי (עורך). **שנת הארבה: יומנו של החייל אִחסאן אלתורג׳מאן, פלסטיני בצבא העות׳מאני, 1915–1916.**
מערבית: עדו כהן; צוות תרגום ועריכה: צאלח עלי סואעד, גיא הרלינג ואביגיל יעקבסון.

אבראהים נצראללה. **זמן הסוסים הלבנים.**
מערבית: ברוריה הורביץ; צוות תרגום ועריכה: דימה דראושה ויונית נעמן.

אחלאם מֶסתע׳אנמי. **זיכרון הגוף.**
מערבית: מיכל סלע; צוות תרגום ועריכה: עודה בשאראת, אורית ואקנין יקותיאלי ודיתה אליעז.

2019

אבו אלעלאא׳ אלמערי. **לְזוּמַיאת: התחייבויות וחובות מופרים.**
מערבית: לאה גלזמן; צוות תרגום ועריכה: מונא אבו בכר, צאלח עלי סואעד, איאד ברגותי, מועתז אבו סאלח, יונתן מנדל ויונית נעמן.

ראויה בורבארה (עורכת). **בלשון כרותה: פרוזה פלסטינית בעברית.**
תרגום ועריכת תרגום: חברות וחברי חוג המתרגמים ורחל פרץ.

אליאס ח׳ורי. **סטלה מאריס.**
מערבית: יהודה שנהב־שהרבני; צוות תרגום ועריכה: הודא אבו מוך, יותם בנשלום ורותם רז.

סמיר נקאש. **שלמה הכורדי ואני והזמן.**
מערבית: סמירה יוסף ורות נקאש ויגיסר; צוות תרגום ועריכה: בנימין ריש, אלמוג בהר, אמירה בנימיני־נבו, יובל עברי ויהודה שנהב־שהרבני.

2020

אימן כאמל אגבאריה. **ימי התנזים** (מחזה).
מערבית: ברוריה הורביץ. צוות תרגום ועריכה: כפאח עבד אלחלים, יונתן מנדל ואמירה בנימיני־נבו.

רג׳אא׳ ע׳אנם דנף. **עַל פְּלִיטוּת וְחֶבֶל כְּבִיסָה** (קונטרס שירה).
צוות תרגום ועריכה: עידן בריר, איאד ברגותי, תמי ישראלי, אמירה בנימיני־נבו.

מחמוד שֶקֵיר. **שגרה** (קונטרס קצרצרים).
מערבית: יהודה שנהב־שהרבני. צוות תרגום ועריכה: לואי ותד, תמי ישראלי, אמירה בנימיני־נבו.

עבד אלרחמן אלג׳ברתי. **ההיסטוריה המופלאה של הכיבוש הצרפתי במצרים.**
מערבית: עמנואל קופלביץ; צוות תרגום ועריכה: איאד ברגותי, תמי צרפתי, אבי רובין ועידן בריר.

מחמוד דרוויש וסמיח אלקאסם. **אלרסאא׳ל – האיגרות.**
מערבית: חנה עמית־כוכבי; צוות תרגום ועריכה: איאד ברגותי ורותם רז.

2021

איאד ברגותי. **סיפור עכאא׳י.**
מערבית: ברוריה הורביץ ויהודה שנהב־שהרבני; צוות תרגום ועריכה: דפנה רוזנבליט ואמירה בנימיני־נבו.

אנעאם כצ׳אצ׳י. **הסוררת.**
מערבית: יותם בנשלום; צוות תרגום ועריכה: דימה דראושה ורותם רז.

מחמוד שְׁקֵיר. **הולכת כמו נעמי קמפבל.**
מערבית: יהודה שנהב־שהרבני; צוות תרגום ועריכה: לואי ותד, תמי ישראלי, עאידה פחמאווי־ותד ואמירה בנימיני־נבו

ג׳לאל אל־י אחמד. **מנהל בית הספר.**
מפרסית: אורלי נוי. צוות תרגום ועריכה: דוד ירושלמי, חגי רם, רותם רז, אמירה בנימיני־נבו.

סמואל שמעון. **עיראקי בפריז.**
מערבית: יהודה שנהב־שהרבני; עורך תרגום: לואי ותד.

נג׳וא בַּרכאת. **שפת הסוד.**
מערבית: כפאח עבד אלחלים וברוריה הורביץ; צוות תרגום ועריכה: דפנה רוזנבליט ואמירה בנימיני־נבו.

יראו אור בקרוב

פידא ג׳ריס. **הכלוב**.
מערבית: דולי ברוך, לואי ותד, ברוריה הורביץ ועמנואל קופלביץ; צוות תרגום ועריכה: דימה דראושה, גדעון שילה, צאלח עלי סואעד, נביל טנוס, רותם רז, דפנה רוזנבליט ויהודה שנהב־שהרבני.

פאדל אלעזאווי. **אחרון המלאכים**.
מערבית: עידן ברייר; צוות תרגום ועריכה: מונא אבו בכר ורותם רז.

מֻחמד בהג׳ת ורפיק אלתמימי. **וילאיֶת בַּיְרות**.
מערבית: עדו כהן; צוות תרגום ועריכה: צאלח עלי סואעד ואבי רובין.

עאטף אבו סיף. **דורכים במקום**.
מערבית: יונתן מנדל; צוות תרגום ועריכה: אנטון שלחת ולידר ארצי.

סמיר נקאש. **דיירי משנה וקורי העכביש**.
מערבית: רות נקאש ויגיסר; צוות תרגום ועריכה: סמירה יוסף, חביבה פדיה, יהודה שנהב־שהרבני ועליזה בויום.

מחמוד דרוויש. **לו אחר הייתי**.
מערבית: נביל טנוס. עריכת תרגום: חנה עמית־כוכבי.

אִבן בַּטוּטה. **מסעותיו של אִבן בַּטוּטה**.
מערבית: אלה אלמגור; עריכת תרגום: נביה בשיר (בשיתוף עם הוצאת מאגנס).